

JUSZTIN PÉTER
Nógrád vármegye nemesi közgyűlési
jegyzőkönyveinek regesztái
(1690–1694)

Jusztin Péter

**NÓGRÁD VÁRMEGYE NEMESI KÖZGYŰLÉSI
JEGYZŐKÖNYVEINEK REGESZTÁI
(1690-1694)**

Salgótarján, 2014

ADATOK, FORRÁSOK ÉS TANULMÁNYOK
A NÓGRÁD MEGYEI LEVÉLTÁRBÓL
64.

Sorozatszerkesztő:
TYEKVICSKA ÁRPÁD

Szerkesztette és a szöveget gondozta:
HAUSEL SÁNDOR

Lektorálta:
DOMINKOVITS PÉTER

A kötet megjelenését támogatta:

Nemzeti Kulturális Alap

ISSN 0238-1990
ISBN 978-963-7243-81-3

© Magyar Nemzeti Levéltár Nógrád Megyei Levéltára

Kiadja: a Magyar Nemzeti Levéltár Nógrád Megyei Levéltára
Felelős kiadó: a levéltár igazgatója
Készült a Runner Média Kft. balassagyarmati nyomdájában

Előszó

Nógrád vármegye nemesi közgyűlési jegyzőkönyveinek bejegyzéseiből készült újabb, szám szerint immár ötödik, az 1690–1694 évek történéseit felölelő regeszta-kötetet tarthatja a kezében az érdeklődő olvasó, (hely)történész, levéltáros. Az eddigi munkához hasonlóan¹ ezen regeszták is Tóth Péter és Varga J. János: Az 1711 végéig terjedő vármegyei és városi jegyzőkönyvek regesztáinak kiadási szabályzata című kéziratának irányelveihez és formai követelményeihez igazodva készültek.

Hadi események

A tárgyalt időszakban a Habsburg birodalom szerencsecsillaga kihunyni látszott. A franciákkal vívott pfalzi örökösödési háború miatt kétfrontos küzdelemre kényszerült birodalom ideig-óráig még képes volt sikereket elérni, ám a kezdeti gyors és sikeres török ellenes offenzíva megtorpant. Sőt, az Ottomán birodalom összeszedte maradék erejét, s a vezetés cseréjét gyors katonai sikerek követték, amelynek következtében az a veszély fenyegetett, hogy Magyarország újra hadszínterré válik. Mindezek az események nem maradtak visszhang nélkül, a hírek mindegyre eljutottak a megyébe is, nem egyszer kisebbfajta zavarodást okozva.

Rögtön, az 1690-es év elején a nyugaton, a pfalzi örökösödési háborúban harcoló Nógrád megyei katonákról kapunk hírt, akik az előző év nyarán Forgách Simon vezénylete alatt, Lotharingiai Károly oldalán vettek részt Mainz ostromában.² Később, az 1692-es rajnai hadjárat idején is feltűnnek a magyar hadilobogók alatt nógrádi közkatonák és tisztek a franciákkal vívott dinasztikus háborúban: ekkor Gyürky Ádám kapitány a magyar hadak vezetője, aki idehaza, szülőföldjén is sikeres toborzást hajtott végre. Olyannyira sikereset, hogy a vármegye tisztikara attól tart, tömegesen állnak be a császári seregbe a súlyos adóterhek elől menekülő jobbágyok.³

A törökökkel vívott háború frontjáról érkező híreket a megye közönségének fokozott figyelme kíséri. Jóllehet, Nógrád már jó egy évtizede felszabadult a török uralom alól, a háború emléke újra és újra napirendre kerül: a

¹ Oborni Teréz: Nógrád vármegye nemesi közgyűlési jegyzőkönyveinek regesztái 1597–1603. Salgótarján, 2001; Tóth Péter: Nógrád vármegye nemesi közgyűlési jegyzőkönyveinek regesztái 1652–1656. Salgótarján, 2001.

² 5. sz. regeszta

³ 350. sz. regeszta

Fülek 1682 ostroma idején elszenvedett veszteségek indító okai több, napi-rendre tűzött ügynek is.⁴ Mindezek után érthető, hogy 1690-ben Thököly erdélyi betörése és zernyesti győzelme nyomán az éledő lázadás tüze,⁵ majd Belgrád török ostroma és elvesztése nem csak országosan, de a vármegyében is kisebb fajta riadalmat okoz:⁶ Nógrád vármegye hozzálát Gács⁷ és Kékkő várának⁸ erődítéséhez, sőt, a főispán még Gács várát is felajánlja a megye számára,⁹ hogy ha a veszély olyan méreteket öltene, tartsák ott a közgyűlést. A közhangulatot jól tükrözi, hogy a megye jobbágylakossága igyekszik a hírek hallatára a várakba, biztos helyre költözni.¹⁰ Később a török hadszíntér jóval csendesebb lesz, a hirtelen jött riadalom elmúlik. Ezekből az évekből hadi eseményekről már csak szörványosan értesülünk: a megye Várad ostrománál¹¹ kap szerepet, szekereivel hadi szereket és élelmet szállít az ostromlóknak.

Adóterhek

Elmúlt a közvetlen fenyegetés, hogy a megye újra hadszíntérré váljon, ám háborúból még így is jócskán ki kell vennie a részét. A török háború megindítása óta a Habsburg kormányzat célja volt az is, hogy Ausztriát és az örökös tartományokat megszabadítsa a háborús háttország szerepétől, és a hadsereg eltartását, a hadi költségek fedezését egyre inkább a felszabadított országra terheljék át. Ezek a terhek az évek során csak emelkedtek, jóllehet, egyre-másra ígérek hangzottak el, hogy *ez az esztendő az utolsó és sorsfordító teherként, melyek után a sokat szenvedett ország korábbi, virágzó állapotába helyeztetik vissza.*¹²

Egyik fő teherként a beszállásolt katonaság számára juttatandó porciók számának ügye. 1690-ben a megyét 700 porció beszolgáltatására kötelezik, majd ennek számát ugyan százzal csökkentik,¹³ de ez még így is súlyos teherként a megye számára: számszerűsítve 27390 rajnai forint¹⁴ költséggel

⁴ 333., 337. és 399. sz. regeszta

⁵ 117. sz. regeszta

⁶ 121., 125. és 126., 127. sz. regeszta

⁷ 121. sz. regeszta

⁸ 130. sz. regeszta

⁹ 117. sz. regeszta

¹⁰ 128. sz. regeszta

¹¹ 279. és 369. sz. regeszta

¹² Az 506. sz. regeszta szövegéből

¹³ 43. sz. regeszta

¹⁴ 82. sz. regeszta

jár.¹⁵ A következő években a porciók számát papíron mérsékeltek ugyan, de számuk így is megközelítette a hatszázat,¹⁶ a túlfizetések rendezése pedig folyamatosan gondot jelentett.

A porciókat az évente kiadott császári regulamentum alapján részben természetben, részben pedig készpénzben juttatták a katonaság számára. Mind a katonaság részéről¹⁷ mind pedig a lakosság részéről¹⁸ volt igény arra, hogy ezt készpénzben intézzék el, ám a megye ezen törekvéseknek ellenállt, ilyen jellegű kompromisszumra csak az 1692/1693-as, ínséges esztendőben¹⁹ hajlott. Folyamatos feszültséget okozott, hogy a katonaság tisztjei a regulamentumon túl magasabb készpénzjáradékot és jobb minőségű ellátást követeltek maguknak. Előfordult, hogy a törvényekkel ellentétes módon nemesi házakban is szállásoltak el tiszteket. Gyakran születtek a regulamentummal ellentétben álló kényszermegegyezések a megyében elszállásolt hadsereg vezetőségével. Ezen túl a tisztek, de maga a hadsereg vezetője is, Jacob Bordenau alezredes gyakorta követelt magának különböző jogcímenként gratificatiót, azaz különböző extra szolgáltatásokat, ajándékokat. Mind ezen túlkapásokat a megye közönsége össze is írta, ebből értesülünk arról, hogy a sarcként beszédett többlet több mint ötezer forintra rúgott, ami a megye éves, pénzben számított porció-adójának ötöde!²⁰

Sérelmes és káros volt a megye lakosságára nézve az is, hogy a katonaság jogtalanul követelt forspontot a jobbágyoktól. Előfordult nem egy esetben, hogy a más megyékbe beszállásolt katonák követtek el hasonló jogtalanságot.

¹⁵ Összehasonlításképp elég megnézni a 470. sz. regesztában található jegyzéket, amiből nagyjából képet kapunk a pénz korabeli értékéről. (A rajnai forint és a magyar forint váltásánál kb. 1,2-es szorzóval számolhatunk)

¹⁶ 1691-ben az 500 katonai- és ugyanannyi lótartási porciót (165. sz. regeszta) 555-re emelték (289. sz. regeszta), amelyből az előző évi túlfizetést követő levonások után 545 maradt (301. sz. regeszta). A következő, 1692/1693-as katonai évben a király ugyanennyi porciót ró a megyére (460. sz. regeszta) az uralkodói parancs után érkező főhadbiztosi előírás azonban 593-ra emeli a porciók számát (461. sz. regeszta). A következő, 1693/1694-es évre ennek összegét a kormányzat 577-re szándékozott emelni (512. sz. regeszta), ám a megye a korábbi esztendőkhöz hasonlóan könnyítésért folyamodott mind a Haditanácshoz, mind pedig az egyéb központi pénzügyi kormányzati szervekhez. Az év végén érkező új szabályzat a lótartási porciók számának érintetlenül hagyása mellett a katonatartási porciók számát 767-re emelte (614. sz. regeszta). A következő, 1694/1695 évi téli beszállás idejére a hadi szabályzat ennél valamivel kevesebbet, 664 orális és 600 lovas porciót írt elő (851. sz. regeszta). Összességében tehát a vizsgált öt évben több mint 12%-os porcióteher-növekedéssel számolhatunk.

¹⁷ pl. 474. sz. regeszta

¹⁸ 42. sz. regeszta

¹⁹ 474. sz. regeszta

²⁰ 414. sz. regeszta

Az ilyen és hasonló esetek miatt a megye gyakori levelezést folytatott bécsi ügyvivőjével, Georg Kezerrel,²¹ valamint követek útján is gyakorta keresték fel Bécsset, hogy sérelmeikre orvoslást találjanak. Hogy az ilyen és ehhez hasonló terheket fizetni tudják mind újabb és újabb adókat róttak ki, valamint szűkítették a beszállásolásoktól mentes községek körét, valamint a beszállásolásra igénybe nem vett (vacans) dikákra is adót vetettek ki.²² Mind súlyosabb taxákat róttak ki az armalistákra és kézművesekre is,²³ sőt, a jobbágyföldön lakó nemességet is az adózók körébe²⁴ vonták. Ezen kívül a tisztikarból is csak kevesek tarthatták meg adómentességüket.²⁵ Az érsek tiltakozása ellenére taxát róttak ki még az egyházi nagybirtokokra is.²⁶ Nem egy esetben azonban a megye kölcsön felvételére kényszerült. Mint a korábbi években, most is Koháry István volt a nógrádiak fő hitelezője,²⁷ akinek ezért olykor kedvezni is igyekeztek.²⁸

Hasonló terhet rótt a megyére a folytonosan, különféle irányba teljesítendő vektúra és robot ügye is. Az előző években mind az Alsó- mind pedig a Felső-magyarországi főkapitányság követelt robotot a megyétől, ami miatt az uralkodóhoz folyamodtak.²⁹ Ennek ellenére egészen az 1692-es esztendőig a Felső-magyarországi Főkapitányság tisztjei igyekeztek rábírní a megyét hol az egri,³⁰ hol a tokaji³¹ várnál folytatandó robotra. A megye viszont sorra elhárítja a kérést, újra és újra idézvén Ófelsége parancsát, amelynek értelmében mint Alsó-magyarországi vármegyének Buda alá kell robotot teljesíteniük.³² Végül 1692 áprilisában a vármegye tisztikara olyan értelmű levelet kap Egerből, Buttler János parancsnoktól, amely a fentieket megerősítőleg jóváhagyja.³³ Kötelességüknek eleget is tettek: többnyire Nagymarosról szállítottak fát Budára,³⁴ valamint a budai vár javítási munkáinál³⁵ ténykedtek. Ezen kívül, mint már a hadi eseményeknél láttuk, Várad ostroma idején

²¹ 205., 287., 405., 464., 544., 570., 673., 685., 704., 731., 736., 780. éa 781. sz. regeszták

²² 667. sz. regeszta

²³ Pl. a 277. sz. regeszta nyolcszoros taxát említ.

²⁴ 197. sz. regeszta

²⁵ 426. sz. regeszta

²⁶ 4. sz. regeszta

²⁷ 78. sz. regeszta

²⁸ Pl.: 366. sz. regeszta

²⁹ 186. és 212. sz. regeszta

³⁰ 317. sz. regeszta

³¹ 274. és 279. sz. regeszta

³² Lsd. a fentebb idézett regesztákat.

³³ 364. sz. regeszta

³⁴ 123., 132., 150. és 391. sz. regeszták

³⁵ 120., 123. és 186. sz. regeszták

részt vettek a hadi szerek³⁶ szállításban. Ezen kívül voltak eseti megbízások is, amelynek egy részét a megye a törvényesség keretein belül elvállalta – pl. liszt szállítása Egerbe³⁷ – vagy – többnyire – elutasította.³⁸ Az idézett nagy-marosi robotmunkán kívül – ahonnan utóbb a megye jobbágynak egy része haza is szökött³⁹ – nagyobb volumenű vállalat volt a selmeci bányákban⁴⁰ történő vízbetöréseknél való segítségnyújtás. Bár mindkét helyszínen váltották egymást a szekerek és a munkások, a megyének még így is nagy terhet okozott az elhúzó munkák teljesítése.

A vektúránál ki kell még emelnünk bizonyos nehézségeket is: elsősorban Zólyom vármegyével adódott nézeteltérés, mivel egyik szolgabírájuk nem váltotta le és bocsátotta vissza a szekereket, hanem a megyén túl is igénybe vette azokat.⁴¹ Ezen túl szintén a zólyomiaknak írt válaszlevélből értesülünk arról is, hogy mivel a megye igen szegény, és igen kevés ló található a megye területén, ezért sokszor a szállítást nem is lovas, hanem ökrösszekérral voltak kénytelenek megoldani.⁴²

Területi és joghatósági viták

Több, kisebb-nagyobb jelentőségű és terjedelmű ügy került a megye közönsége elé, amelyekben a megyének egyrészt jogai integritása ügyében, másrészt pedig a rendiség védelme érdekében kellett megnyilatkoznia. A nagyobb volumenű ügyek közül négy – Hatvan oppidum és Kisoroszi possessió hovatarozásának kérdése, Kishont ügye, valamint a nagyoroszi, mármár lázadásig fajuló helyzet – helyi vagy regionális jelentőségű volt, az ötödik, az újszerzeményi birtokok kérdése azonban országos jelentőséggel bírt.

Hatvan

Hatvan ügyében már a korábbi években kezdődött a huzavona Heves és Nógrád vármegyék között, mivel a Palotáshatvan nevű településrész révén Hatvan oppidumot Nógrád vármegye a magáénak tartotta. 1689-ben egész

³⁶ Lövegeket (sclopetaria) említ a 279. és a 369. sz. regeszta.

³⁷ 254., 264. és 463. sz. regeszták

³⁸ Az elutasítást többnyire a vármegyére nehezedő teherrel indokolják, ám olykor jogi érveléshez folyamodnak: a 403. sz. regesztában olvasható esetben azzal indokolják a fuvar megtagadását, hogy a vármegye nem kötelezhető hosszúfuvarra, „longa vectura”-ra. Másutt arról hallunk (391. sz. regeszta), hogy mivel a parancsot nem eredetiben, hanem másolatban kapták meg, ezért nem tekintik teljesíthetőnek.

³⁹ 445. sz. regeszta

⁴⁰ 540., 559., 571., 602. valamint 612. sz. regeszták

⁴¹ 302., 319., 405. és 406. sz. regeszták

⁴² 480. sz. regeszta

a nádorig jutott az ügy, aki 1690 elején Koháry Istvánt jelölte ki döntőbírául, és meghagyta mindkét megyének, hogy tartózkodjanak a mezővárossal kapcsolatos követeléseiktől.⁴³ Még ugyanezen évben, a nyár derekán közlik azonban Koháryval, hogy a megye anyagilag kimerült, ezért az ügyet egyelőre nem szeretné folytatni,⁴⁴ hasonlóképp megírják Heves vármegyének is, hogy amennyiben a helyzet a két megye között rendezhető, úgy lehetőleg, a költségek kímélése érdekében ne folytassák a pereskedést.⁴⁵ Ennek ellenére nem mondanak le a településről: joghatóságot gyakorolnak lakói felett,⁴⁶ valamint közbenjáróként pártfogolják egyes ügyeiket.⁴⁷

Kisoroszi

A Szentendrei szigeten elhelyezkedő Kisoroszi possessio birtoklása ügyében Nógrád Pest-Pilis-Solt vármegyével került konfliktusba. Kisoroszi lakói kérvényt nyújtottak be, amelyben Pest megyéhez kívántak csatlakozni.⁴⁸ Kérvényüket négy pontban indokolták, amit azonban Nógrád közgyűlése sorra megcáfolt. Emellett igazuk bizonyítására követeket menesztenek Pest-Pilis-Solt vármegye közgyűlésére.⁴⁹ 1691 decemberében a pestiek határozatot hoznak, és erővel akarnak érvényt szerezni akaratauknak. A határozatban megismétlik: Kisoroszit 1647-ben törvényileg a vármegyéhez csatolták, ezért ők jogosultak adót szedni és joghatóságot gyakorolni a település felett. A nógrádi közgyűlés tiltakozik, és az ügyet a nádor elé terjeszti.⁵⁰ A következő év tavaszán Pest vármegye közgyűlése ismételten határozatot intéz a nógrádiakhoz, amire megint csak tiltakozás a válasz.⁵¹ Nem sokkal később megérkezik a nádor levele is, aki a két megyét Nagyszombatba, rendkívüli törvényszékre idézi. A megye tiltakozásának előrebocsátása után – ti. az ügyet nem efféle rendkívüli, hanem rendes bírói úton kívánja intézni – követek kiküldését határozza el.⁵²

Nógrád vármegye júniusi közgyűlésén Bulyovszky Dániel számol be a rendkívüli törvényszéken történekről: Pest megye előadta érveit, amelyek alapján magának követeli a Kisoroszit. Erre Bulyovszky előadta a nógrádiak tiltakozását és ellenérveit, majd kérte a törvényszéket, hogy az ügyet utalják

⁴³ 26-28. valamint 65. sz. regeszták

⁴⁴ 66. sz. regeszta

⁴⁵ 104. sz. regeszta

⁴⁶ 398. sz. regeszta

⁴⁷ 384. sz. regeszta

⁴⁸ 40. sz. regeszta

⁴⁹ 48. sz. regeszta

⁵⁰ 307. sz. regeszta

⁵¹ 337. sz. regeszta

⁵² 353. sz. regeszta

az országgyűlés elé.⁵³ A nádor végül úgy döntött: beadványt ír Ófelségének, hogy küldjön ki delegáltakat, akik helyszíni szemlét lefolytatva előkészítik a döntést.⁵⁴ Hogy a döntésig a status quo ne változhasson, a nógrádiak eltiltó kérvényt adtak be a nádorhoz, kérvén őt, hogy Pest megye alispánját tiltsák el az esetleges jogtalan és erőszakos fellépéstől.⁵⁵

A következő fordulat 1694 őszén következik be, mikor a nádor parancsára az általa felkért döntőbírák a nógrádi közgyűlés tudomására hozzák, hogy határbejárást és szemlét fognak tartani.⁵⁶ A megye Kajali Pált küldi követül, olyan értelmű utasítással, hogy legyen jelen, de semmihez ne adja beleegyezését, hanem hangsúlyozza, hogy a terület sosem képezte vita tárgyát, annak Nógrád vármegye mindig is jogos, és háborítatlan birtokosa volt.⁵⁷

Kishont

Kishont ügye éppen ellenkező előjellel merül fel: Hont vármegye Rimaszombat központú Kishonti járása – hivatkozva a Hont vármegyétől való távolságra – kéri, hogy csatolják a járást Nógrád vármegyéhez.⁵⁸ Ennek érdekében beadványt intéznek a nádorhoz, aki kéri Nógrád megyét, hogy az ügyet tárgyalják meg, és delegáljanak követet Pozsonyba az ügy megtárgyalására. A megye megbízza a járás egyik birtokosát, Vay Ádámot, hogy készítse beadványt a megyének az egyesítéssel kapcsolatosan, valamint követül küldi Pozsonyba Básthy Lászlót, aki utasításba kapta, hogy igyekezzen csillapítani a vita élet, ti. a kerület idecsatolása kapcsán felmerült az is, hogy akkor Nógrád megyének Kisnógráddal, azaz a megye déli területével kellene kárpótolnia Hont vármegyét, ami igencsak felkavarta az indulatokat a megyegyűlésen.⁵⁹ Időközben elkészül Vay referátuma, amelynek megtárgyalása után jelzik követüknek: készek elfogadni az egyesítést, felhatalmazván őt az ügy támogatására.⁶⁰ Erre azonban nem került sor, ez az ügy jó időre lekerült a napirendről.

Nagyoroszi

Nagyoroszi ügyében nem területi, hanem joghatósági vita zajlott a felsőbb hatóságokkal, elsősorban a Magyar Kamarával. A vita háttérében a közép-

⁵³ 376. sz. regeszta

⁵⁴ 377. sz. regeszta

⁵⁵ 378. sz. regeszta

⁵⁶ 848. sz. regeszta

⁵⁷ 849. sz. regeszta

⁵⁸ 203. sz. regeszta

⁵⁹ 204. sz. regeszta

⁶⁰ 208. sz. regeszta

és újkori jogrendszer végső egymásnak feszülése figyelhető meg. A középkorban a kisebb-nagyobb privilégiumok, kiváltságok gyengítették – mondhatni sértették – a vármegyei jogi és pénzügyi igazgatás integritását. Ezen integritás védelmében az újkori igazgatás igyekezett ezeket a privilégiumokat minél inkább háttérbe szorítani, vagy lehetőleg el is törölni. A folyamat különösen a török kiűzése után, a vármegyei igazgatás helyreállása következtében volt fokozottan megfigyelhető. Másik oldalról a privilégiumok előkeresését és az azokban való menedékkeresést a gazdasági terhek – elsősorban a beszállásolás és a különféle adók – növekedése indukálta.

A nagyorosi vita is eredendően ebből indult ki: orosz szabados (libertinus) lakói – középkori privilégiumaikra hivatkozva – nem értettek egyet a megyei adókvetés mértékével, és panaszukkal megkeresték a Kamarát, ahonnan figyelmeztették a vármegye közönségét, hogy ne terheljék a szokottnál nagyobb adóval az oroszokat. Mindezt a vármegye a saját joghatóságára nézve sérelmesnek érezte, ezért minderről tudósította a nádort, aki jelezte a megyének: a törvény adta keretek közt álljanak ki joghatóságuk integritása mellett.⁶¹ Nem sokkal később a Kamara újabb levélben kéri Nógrád vármegyét: ne terheljék az oroszokat a jogos mértéken felül, valamint engedjék be őket a megyegyűlésbe a porciókvetés tárgyalásakor.⁶² A vármegye közönsége mivel az adókvetést arányosnak tartja, elutasítja a kamara kérését, valamint jelzik, ha másképp nem, katonai végrehajtással fogják a hátralékos adót beszedni.

Az ügyben a következő, 1691-es év áprilisában történik újabb levélváltás. Ekkor a Kamara kivonatolva közli az oroszok panaszlevelét, amelyre hivatkozva kéri, hogy a megye hagyjon fel azzal a gyakorlattal, hogy privilégiumaik ellenére a többi községgel azonos módon, de azoknál nagyobb mértékben adóztatják őket.⁶³ A megye ennek ellenkezőjét bizonyítja: az oroszok *armalisták módjára* adóznak, adóterhük kisebb a többi községénél. Hogy az ügy végére minél hamarabb pontot tehessenek, kéri a Kamarát, hogy küldjék ki valamely tisztviselőjüket az ezzel kapcsolatos vizsgálat lefolytatására.

Úgy tűnik az oroszok nem csak a Kamarát ostromolták panaszleveleikkel, de megkeresték az egyes kamarai alkalmazottakat. Erre utal, hogy ügyükben fellép Kazy János, lévőai harmincados is, aki Bene András szolgabíróhoz írott levelében még a vármegye tisztikarát korrupciós gyanúba ke-

⁶¹ 22. sz. regeszta

⁶² 32. sz. regeszta

⁶³ 194. sz. regeszta

verte, hogy ti. azért ilyen magas Nógrádban a porciókivetés, mert a bevétel egy részén a tisztikar tagjai osztoznak.⁶⁴

A kamara nem sietett a válasszal: 1692 áprilisában jelezték, hogy küldött-seget fognak meneszteni a Nógrádi megyegyűlésbe, hogy az ő jelenlétükben vizsgálják ki az ügyet.⁶⁵ Az ügy a júniusi megyegyűlés alkalmával került újra elő: a közgyűlésen ugyanis nem akarták tovább halogatni a porcióhátralék behajtását, mivel az orosz porciók kieséséből adódó hiányt hitelből kellett fedezniük. Meghagyták a szolgabírónak, hogy ha kell, katonai végrehajtást is igénybe vehet ezen porciók behajtásánál.⁶⁶

A novemberi közgyűlés közben már az orosz lakosok perbe hívásával kapcsolatban tartalmaz utasítást, mivel azok ellene szegültek a behajtásnak.⁶⁷ November 24-én – az idézettek távollétében, mivel azok nem jelentek meg – meg is tartják a tárgyalást.⁶⁸ A jegyzőkönyv részletesen leírja, hogy mikor a szolgabíró megkísérelte a hátralék behajtását, és elhajtatta a község disznait, a felfegyverzett lakosok rajtaütöttek a szolgabíró éjjeli szálláshelyén, hajdúit megverték, egyet meg is öltek, a horpácsi paraszthadnagyot elfogták, és magukkal vitték, a szolgabírót pedig súlyos szidalmakkal illették. A tárgyalásra megidézett személyek – nevüket a bejegyzés végén egy részletes jegyzék tartalmazza – azonban nem jelentek meg, ezért a főbb bűnösöket, mint a törvénynek ellenszegülőket, halálbüntetéssel sújtják, a többi érintettet pedig 40 Ft fejeváltság megfizetésére kötelezik.

A Kamara ezek után más oldalról igyekezett megközelíteni a problémát, mint a község földesura lépett fel a megyénél, hogy ne citálják perbe az oroszokat, hanem a kamarától, mint földesúrtól kérjenek kárpótlást az ügyben.⁶⁹ A megye ekkor újra hangsúlyozottan kiáll joghatóságának integritása érdekében: kifejtik, hogy az országos adó kivetése és behajtása a vármegye joghatóságába tartozik, és mivel nem kaptak olyan parancsot, ami Nagyországot kivette volna a joghatósági körükből, ezért jogosan jártak el. Jelzik a kamarának, hogy ezt a pert a megye hivatalból indította, így a vármegye joghatóságának csorbítása nélkül a kamara nem kérhet kártalanítást. Közlik, hogy ugyan joguk lenne az eljárást lefolytatni, ám a kamarára való tekintettel elhalasztják az ítélethozatalt, így a kamara ki tudja küldeni megbízottját. Ezzel párhuzamosan a megyegyűlés határoz arról is, hogy az ügy „főko-

⁶⁴ 220. sz. regeszta. Erre a megye először keményen kíván fellépni: perbe akarják fogni Kazyt, de a kamara közbenjáró levelének kézhez vétele és Kazy bocsánatkérése után (268. sz. regeszta) eltekintenek a komolyabb eljárástól.

⁶⁵ 354. sz. regeszta

⁶⁶ 396. sz. regeszta

⁶⁷ 450. sz. regeszta

⁶⁸ 466. sz. regeszta

⁶⁹ 476. sz. regeszta

lomposait” elfogatják, hogy vasra verve várják be az ítélethozatalt, és ne legyen lehetőségük lázítani, pláne panaszleveleket fogalmazni a kamarának és egyéb hatóságoknak.⁷⁰ A kitűzött közgyűlési napra, február 16-ra megérkezett a kamara válaszlevele,⁷¹ amelyben közlik, hogy szándékukban áll a királyi jogügyigazgató kirendelése, és az ügy felülvizsgálatának megejtése, ám sérelmesnek tartják, hogy noha perhalasztást kértek, egyes orosz lakosokat elfogtak, és vasra vertek. Kérik, hogy a foglyokat bocsássák szabadon, és várakozzanak megbízottjuk érkezésére. Ezzel párhuzamosan bemutatják a király parancslevelét is, amellyel rendkívüli jogi útra kívánja terelni az ügyet, és személyében a nádor által kíván ítéletet hozni. A megye tiltakozik a királyi parancs ellen, mivel hogy ez a megyei joghatóság súlyos csorbításával járna. Ragaszkodnak ahhoz, hogy az eljárást rendes bírói úton kell folytatni. Mindazonáltal a királyhoz való hűség jeleként az ítélethirdetést elhalasztják, ezzel egyetemben azonban ragaszkodnak joghatóságuk integritásához: a foglyokat nem engedik szabadon, és nem engedik, hogy a megyén kívül ítélkezzenek az ügyben.

A hosszas eljárás következő állomása 1693. április 13-a:⁷² ekkor felolvassák a kamara levelét, amelyben újólág kérik a foglyok szabadon bocsájtását. Jelzik, hogy ha kérésük nem ér célt, akkor felsőbb fórumhoz fognak fordulni. A megye ennek nem tesz eleget, azonban abból fakadóan, nehogy a királyi parancs be nem tartása miatt jogaikat sérelem érje, ezért követet delegálnak a meghirdetett rendkívüli törvényszékre.

A következő közgyűlésen⁷³ felolvassák a nádor levelét, amelyben – joghatóságuk elismerése mellett – megtiltja a megye közgyűlésének, hogy ítéletet hirdessen és hajtson végre az oroszok ügyében. A közgyűlés úgy határoz, hogy követet küldenek a nádorhoz, és feltárják előtte az ügyet, és kérik, legyen a vármegye joghatóságának oltalmazója.⁷⁴ Ezzel kapcsolatban levelet írnak bécsi ügyvivőjüknek is, hogy járjon közben a nádornál érdekükben.⁷⁵

Az ügy 1694-ben tovább folytatódik, amikor is a Kancellária dekretálist ad ki, amelyben visszavonja mind a nádori, mind pedig a királyi eltiltó határozatot. A megye erre határozatában még egyszer elhalasztja az ítélet kihirdetését és végrehajtását, és a teljes peranyagot felterjesztik a királyi kancellária elé, hogy perdöntő határozatot alkothassanak az ügyben. Erre az

⁷⁰ 477. sz. regeszta

⁷¹ 502. sz. regeszta

⁷² 511. sz. regeszta

⁷³ 527. sz. regeszta

⁷⁴ A magyar nyelvű levelet teljes egészében bemásolták a jegyzőkönyvbe, kivonatát az 539. sz. regeszta tartalmazza.

⁷⁵ 544. sz. regeszta

1694-es év végéig nem került sor, így az ügy végkimenetele majd csak a következő év(ek) regesztáiból fog tisztázódni.

Újszerzeményi Bizottság

Az előző ügyek a vármegye egyetemét kollektíve érintették. Az újszerzeményi birtokok ügye ugyan csak kevesekre vonatkozik, mégis, a vármegye közönsége a kollegialitás szép példájaként, egységesen, a teljes universitas nevében lép fel ebben az ügyben is. Az 1690. augusztus 11-én kelt királyi pátenstre⁷⁶ – amely az újszerzeményi javak adás-vétele és igazolása tárgyában kelt – válaszul azt írják a királynak, hogy a parancsot nem tudják addig kihirdetni, amíg nem magyarázzák meg számukra: Nógrád megyében melyek tekintendők újszerzeményi javaknak. Különösen azért, mert Nógrád megyében csak Nógrád, Szécsény, Hollókő, Buják és Hatvan vára és városát kellett fegyverrel felszabadítani a török alól, a többi helységet a földesurak a török ittléte alatt is háborítatlanul birtokolták.⁷⁷ Levelüket elküldik a nádornak is, kérve közbenjárását, aki levelében készségesnek mutatkozik ez iránt.⁷⁸ Az ügy két évvel később, 1693 júniusában újra a megyegyűlés elé került,⁷⁹ ekkor a vármegye egyeteme újra csak a korábbi érveket ismételték: csak pár, török által megszállt vár és mezőváros tekinthető újszerzeménynek a megye területén. Azokat azonban a vármegye nemesei a vérük árán, akár fogságot szenvedve is megőrizték és megoltalmazták Őfelsége számára, azért kérték a királyt, hogy ne kérjen tőlük egyéb bizonyítékot, bizonyítéglevelet.⁸⁰ Ezzel párhuzamosan hasonló tartalmú levelet címeztek az Újszerzeményi bizottság,⁸¹ és a nádor⁸² számára is.

Az 1693. augusztusi megyegyűlésen kerül újra elő az újszerzeményi birtokok ügye: ekkor újabb királyi parancslevél érkezik, amely tudósít a határidő lejártáról, ameddig az igazoló okmányokat be lehetett nyújtani.⁸³ Mivel a megye nem kapott addig választ, hogy valójában mi számít újszerzeményi területnek, bécsi ügyvivőjükön a nádorhoz fordultak segítségért,⁸⁴ valamint követeket is küldenek Bécsbe.⁸⁵

⁷⁶ 110. sz. regeszta

⁷⁷ 111-112. sz. regeszta

⁷⁸ 118. sz. regeszta

⁷⁹ 534. sz. regeszta

⁸⁰ 537. sz. regeszta

⁸¹ 538. sz. regeszta

⁸² 539. sz. regeszta

⁸³ 569. sz. regeszta

⁸⁴ 570. sz. regeszta

⁸⁵ 580. és 588. sz. regeszta

Statútumalkotás

Hogy a vármegye a belső fórumon is igyekezett a közállapotokat konszolidálni, és joghatóságának keretei között eljárni, jelzik a már meglévő vármegyei statútumokra történő hivatkozások, és az azok szellemében lefolytatott eljárások,⁸⁶ valamint ezen statútumok esetenkénti újbóli megerősítése,⁸⁷ de a tisztikar szükség esetén új statútumokat is alkotott az egyes ügyek rendezésére.⁸⁸

Nógrád vármegye korabeli statútumai közül a Kolosvári-Óvári-féle statútumgyűjtemény⁸⁹ hatot közöl. Ezek közül öt a jelen kiadás tárgyát képező jegyzőkönyvben található,⁹⁰ hatodikát azonban csak később, az 1700-as év tárgyalási jegyzőkönyvébe másolták be.⁹¹ Ez utóbbi a parasztvármegye tisztségviselőire vonatkozik, és hű képet fest annak szerepéről, feladatairól⁹² valamint arról, hogy igyekszik a nemesi vármegye a parasztvármegyét mindinkább megrendszabályozni, és háttérbe szorítani. Ebben az időben ugyanis a nemesi vármegye főleg adminisztratív ügyekben – beszolgáltatandó ajándékok előteremtése, segédkezés a porció behajtásában, utak-hidak javítása – veszik igénybe a parasztvármegye segítségét, ill. esetenként karhatalomként használják azt, ám szigorúan megtiltják számukra a nemesi vármegye felhatalmazása nélküli ténykedést ill. hangsúlyosan a büntetés-végrehajtást.

Sedria

A vármegye törvényszéket viszonylag ritkán tart: 1690-ben egyetlen egynapos közgyűlést hirdetnek meg törvényszéki ülésként. 1691-ben kétszer két napig tart a törvényszék, 1692-ben kétszer egy nap. 1693-ban egy ill. három-

⁸⁶ Pl. 168., 172., 185., 247., 255., 387., 444. és 822. sz. regeszták

⁸⁷ 41. sz. regeszta: a szökött jobbágyokkal történő eljárásról hozott statútum megerősítése és újbóli kihirdetése; 42. sz. regeszta: a kvártély pénzbeli megváltásának tilalma, és annak újbóli kihirdetése.

⁸⁸ Ezek közül a fontosabbak: a 12., 80. és 226. sz. a porciók limitációjáról; a 137. sz. a táncmulatságokról; a 242. sz. a cigányokról; a 422. sz. a számadások aktáinak elkészítéséről; a 429. sz. a vármegye tisztségviselőinek fizetéséről; a 446. sz. a húsárakról; a 487. sz. a vérontás büntetésének szigorításáról; a 802. sz. a téli kvártélyozás kapcsán a parancsnoki szállásról; a 842. sz. a vadmadarak vadászatának tilalmáról.

⁸⁹ KOLOSVÁRI Sándor-ÓVÁRI Kelemen: Corpus statutorum, A magyar törvényhatóságok jogszabályainak gyűjteménye, IV/1, Bp, Akadémiai Tört. Biz. 1896.

⁹⁰ 80., 242., 422., 429. és 487. sz. regeszták

⁹¹ IM: 517-528.

⁹² Ezekről valamelyest a regesztákból is képet alkothatunk, főleg az utak-hidak javítása, valamint a gonosztevők üldözése kapcsán hozott rendeletek alapján. A parasztvármegyével foglalkozó regeszták: 79., 180., 206., 213., 558., 559., 598., 794-797., 817. sz.

napos törvényszéki szakaszt tartottak, 1694-ben pedig újfent csak két egymást követő napra ült össze a sedria. A nem túl gyakori ülésezés magyarázata egyrészt a folyamatos hadseregmozgás – a megyéből érkező katonák élelmezését és elhelyezését igyekeznek minél zökkenő mentesebben biztosítani, és ez igénybe veszi a tisztkart – másrészt a gyakori követküldés – amely főleg az alispán és a jegyző személyét érinti. Az ülések gyakoriságától eltekintve törvényszéki jellegű bejegyzések minden ülésen előfordulnak: leggyakrabban az általános közgyűléseken hangoznak el a különböző eltiltások, itt kérik a bírói parancsok kiadását, itt megy végbe az alperesek törvénybe hívása (proclamatio), amit aztán nyilvános fórumon – vásárokon, sokadalmakban stb. – közzé is tesznek. Hasonlóképp az általános közgyűléseken zajlik az ügyvédvallói levelek (litterae procuratoriae) kihirdetése is.

A perek nagy része – a kevés számú kivételtől eltekintve – főleg hivatalból indított perek, amelyeket többnyire tolvajlás, paráznaság vagy blaszfémia ügyében indítanak. A vádat ilyenkor rendszeren az első alispán megbízásából a vármegye tiszti ügyésze, Bulyovszky Dániel képviseli. Nem figyelhető meg még tehát olyan mérvű szakosodás, ami a XVIII. századot jellemezni fogja, hiszen ekkor a hazai jogi képzés még igencsak gyerekcipőben járt, aminek következtében nem volt számottevő megyei jogász-értelmiség sem, akik szakszerűbbé, szabályozottabbá tehetnék volna az igazságszolgáltatást. Mindemellett: a jogszolgáltatás ekkoriban még főleg a szokásjogon alapult, így a törvényszéki tárgyalásokon elsősorban az élő jogszokás ismerete volt a leginkább fontos. Jól jelzi ezt, hogy a felek prókátorai a törvényszéki üléseken a tételes törvények mellett legfőképp Werbőczy Hármaskönyvét ill. Kitonich János Directio metodica-ját citálták az egyes esetek kapcsán.

Egyéb, helyi jelentőségű ügyek

A jegyzőkönyvből azonban nem csak ilyen országos, vagy regionális eseményekről értesülünk, hanem találunk egészen hétköznapi – a helytörténeti kutatások számára fontos – apróbb adatokat is. Ilyenek például azok az adatok, amelyek Füleknek, a vármegye volt székhelyének szép lassan történő újbóli benépesüléséről tudósítanak.⁹³ Hasonlóképp a kishódgrádi kerület újra benépesüléséről tudósít minket a váci püspök azon rendelkezése, hogy az újonnan visszatelepülő községek tizedeit elengedik.⁹⁴ Találunk családtörténeti adatokat is, pl. Madách és Ráday család genealógiáját világítja meg a 682. sz. regeszta. A közrendet, közerkölcsöket érintik a rablók, útonállók ellen,⁹⁵ a nyilvános mulatságokkal⁹⁶ vagy épp a cigányság életmódjával kap-

⁹³ 271., 698., 717. és 778. sz. regeszták.

⁹⁴ 36. sz. regeszta.

⁹⁵ 180. sz. regeszta

csolatban⁹⁷ hozott rendelkezések. Vannak adataink a korabeli úthálózatról, azok kezeléséről, javításáról is.⁹⁸ Főként nyelvileg érdekes a 259. sz. hadbiztosi eskü, amit teljes egészében, szó szerint emeltem be a kötetbe.

Szerkesztési alapelvek

Az 1689–1695 között vezetett IV. 1. a 5. kötet hiánytalan, folyamatos, bejegyzéseinek nyelve vegyes, túlnyomórészt latin bejegyzéseket tartalmaz.

A bejegyzések számozása az eddig az NML filer-be feltöltött regesztákéhoz hasonlóan úgy épül fel, hogy a kötet jelzetét a bejegyzés oldalszáma, azt pedig a regeszta sorszáma követi. A közgyűlés típusa, időpontja és helye csak az egyes közgyűlések első ügye előtt szerepel.

A személynevek írásakor – az eddigi gyakorlatnak megfelelően – a szakirodalomban elfogadott névalakokhoz igazodva, zárójelben tüntettük fel az akár többszöri eltérést is. A település- és pusztaneveknél a mutatóba a korban használatos névalak került mai helyesírással, utána szerepel(nek) a kötetbeli névváltozat(ok) és a beazonosításukhoz szükséges adatok: a helységnévtárakban is megtalálható névalak, a vármegye megjelölése, ahová tartozott, a mostani elnevezése, továbbá, hogy most melyik ország területén található.

⁹⁶ 137. sz. regeszta.

⁹⁷ 242. sz. regeszta.

⁹⁸ 357., 362., 794., 796., 835. sz. regeszták.

Archontológia⁹⁹

Főispán: gymesi gr. Forgách II. Ádám (1682-1714)

Első alispán: Bulyovszky Ferenc (1688-1693)
Csemnizky Gáspár (1693-1698)

Másodalispán: Szilassy András (1688-1693)
Iosonci Gyürky István (1693-1698)

Jegyző: Kajali Pál (1684-1699)

Aljegyző: Bulyovszky Dániel (1688-1698)

Szolgabírák: Pelargus György (1669-1695)
Gyürky Ferenc (1685-1691)
Bene András (1687-1699)
Balogh Mihály (1687-1693)
Darvas Mihály (1691-1695)
Darvas Ferenc (1693-1698)

Megyei katonai főbiztos: Darvas János (1691)

Katonai biztos:

Kandó István; Darvas Mihály (1690)
Kandó István; Jeszenszky Ferenc; Holecz Mihály, Darvas Ferenc (1691)
Szalontay János; Bende János; Jeszenszky Gábor; Gálffy Imre (1692)
Szalontay János; Bende János; Jeszenszky Gábor; Jeszenszky Ferenc,
Gálffy Imre, Darvas Ferenc (1693)
Szalontay János, Bende János (1694)

Rendkívüli katonai biztos: Horváth György; Ebeczky György; Thassy Gergely; Bobor Mihály; Nagy András (1691)

⁹⁹ A jegyzőkönyv bejegyzései, ill. NAGY Iván: Nógrád vármegye főispánjai és tisztikara a legrégibb időktől kezdve mostanig c. kézírata alapján. A kézirat őrzési helye: MNL Nógrád Megyei Levéltára XIV. 3. 7. d. C/5. 9. t.

Helyettes biztos: Holecz Mihály; Gellén Gergely; Gálffy Imre; boldogházi Kis Péter; vattai Battha Ádám; Eötvös Márton; Horváth György; Thassy Gergely (1693)

Esküdtek (abc-rendben): Balogh Gáspár; Balogh Mihály; Barssy János; Battha Pál; Básty László; Bende János; Bene Ferenc; Bene György; Bezzegh Gábor (hajniki); Bezzegh Imre; Bulyovszky Mihály; Dúl Mihály; Csúcz András; Füssy János; Gálffy Imre; Gedey András; Gellén Gergely; Harmos Pál; Holecz Mihály; Horváth Pál; Ivanovicz András; Jánossy Mihály; Jesszenszky Ferenc; Kandó István; Kanizsay Sándor; Kanizsay Zsigmond; Kántor Pál; Kis Péter (boldogházi); Kubinyi Mihály; Michalek Miklós; Rakovszky Menyhért; Rosnyai Ferenc János; Sárközi Gáspár; Sass István; Szalontay János; Szilassy András; Szilassy István; Tolvay Ferenc; Torday István; Zatureczky Gábor

Adószedő: Korponay János (-1691)
Szijgyártó István (1690)
Kántor Pál (1693-1698)

**A fent mondott években
a közgyűlések helyének és idejének sorrendje:**

1690. január 16. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1690. január 21. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1690. január 23. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye kisgyűlése
1690. február 5. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1690. február 20. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1690. február 27. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye kisgyűlése
1690. március 6. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1690. március 7. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1690. április 3. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1690. április 17. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1690. május 2. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye kisgyűlése
1690. június 19. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1690. július 17. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1690. július 31. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1690. augusztus 18. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye kisgyűlése
1690. augusztus 21. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1690. szeptember 11. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1690. október 2. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1690. október 23. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye kisgyűlése
1690. október 30. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1690. november 13. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye törvényszéke
1690. november 20. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye kisgyűlése
1690. november 26. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1690. december 18. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése

1691. január 8. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1691. január 18. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1691. február 5. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1691. február 19-20. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye törvényszéke
1691. március 26. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1691. április 10. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1691. április 23. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1691. május 5. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye kisgyűlése
1691. május 7. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1691. május 21. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése

1691. június 6. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1691. június 18-19. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye törvényszéke
1691. július 16. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1691. július 30. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1691. augusztus 21. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1691. szeptember 10. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye kisgyűlése
1691. szeptember 24. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése és tisztújító széke
1691. október 8. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1691. november 5. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1691. november 19. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1691. december 17. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1691. december 31. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése

1692. január 21. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1692. február 4. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1692. február 25. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye kisgyűlése
1692. március 3. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye törvényszéke
1692. március 17. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1692. március 31. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1692. április 4. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1692. április 28. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1692. május 12. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1692. június 2. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1692. június 30. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye törvényszéke
1692. augusztus 8. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1692. szeptember 1. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1692. szeptember 15. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1692. október 6. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye tisztújító széke
1692. október 27. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye kisgyűlése
1692. november 3. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1692. november 24. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1692. december 9. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1692. december 18. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése

1693. január 8. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1693. január 19. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1693. január 31. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1693. február 9. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1693. február 16. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye törvényszéke
1693. március 9. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1693. március 30. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése

1693. április 13. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1693. április 27. – Nógrád vármegye közgyűlése és tizedhaszonbérleti széke
1693. május 7. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye kisgyűlése
1693. június 8-10. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye törvényszéke
1693. július 13. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1693. augusztus 17. – Losonctugár possessio – Nógrád vármegye kisgyűlése
1693. augusztus 22. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye kisgyűlése
1693. augusztus 31. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye tisztújító széke
1693. szeptember 1. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye tisztújító széke
1693. szeptember 22. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1693. október 18. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1693. november 23. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1693. december 10. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése

1694. január 11. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1694. január 26. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1694. február 22. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1694. március 8-9. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye törvényszéke
1694. március 29. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1694. április 19. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1694. április 28. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye tizedbérlo széke és közgyűlése
1694. május 11. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye kisgyűlése
1694. május 17. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1694. június 14. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1694. július 5. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1694. július 19. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye kisgyűlése
1694. augusztus 2. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1694. augusztus 30. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1694. szeptember 13. és 15. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1694. október 4. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1694. október 25-26. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1694. november 8. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1694. november 22. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1694. december 6. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése
1694. december 20. – Losonc oppidum – Nógrád vármegye közgyűlése

Nógrád vármegye közgyűlése

1690. január 16.

Losonc oppidum

1. (V. 17.) A jegyző távolléte miatt a törvényszéki ülést március 13-15-re, Losoncra hirdetik meg, s ennek utolsó napján tartják a pecsételőszéket is.

2. (V. 17.) Felolvasták Aspremont generális (ab Asperimontis, excellentissimus generalis) levelét, melyben sikeres új esztendőt kíván a megyének, s melyben tudatja, hogy Őfelsége Octavian Nigrellit (Nigrelli, excellentissimus comes) nevezte ki Aspremont helyére.

3. (V. 17.) Felolvasták Octavian Nigrelli (a Nigrelli) levelét, melyben szolgálatait ajánlja a megyének. Leveléhez csatolja kinevezését is. A megye válaszlevelében gratulál Nigrellinek.

4. (V. 17.) Felolvasták [Széchényi György] esztergomi érsek (celsissimus princeps) levelét, melyben csodálkozik, hogy az ő javaiból is behajtották a porciókat, holott Őfelsége akarata és parancsa szerint azok után nem tartozik semmiféle adókötelezettséggel. Másik levelében panaszolja, hogy birtokait a többi birtokosokéhoz képest nagyobb mértékben terhelték meg, s azt gyanítja, talán azért, mert papi birtokok. A megye válaszlevelét kiadást határozza el.

5. (V. 17-18.) Felolvasták Forgách (Forgács) Simon (dominus comes) Mainzban (Moguntia) november 29-én kelt levelét, melyben a vele együtt harcoló nógrádi katonákat a megye ajánlja figyelmébe, kérve, hogy védjék meg családjaikat, és Őfelsége parancsa szerint mentsék fel őket minden adókötelezettség alól. A megye válaszában ígéretet tesz a gróf kérésének megtartására.

6. (V. 18.) Baratnaky (Baratnaky) Ferenc (generosus) volt másodalispán 295 forint 89 krajcár adóbeszedési hátralékának befizetésére kér halasztást. A megye úgy dönt, hogy Baratnaky szedje be Heréd, Szirák, Guta, Mohora és Csesztve possessiókról – ahol ő maga is részbirtokos – a megye által rájuk kirótt különadót, s ebből fedezze tartozását.

7. (V. 18.) Garáb, Kálnó lakossága és néhány losonci lakos panaszát fejezte ki az ellen, hogy a megye szükségére kivetett adót zabban akarják tőlük beszédeni, ami eddig még sosem fordult elő. A megye kiküldi Gyürky Ferenc szolgabíró, hogy a zab árához igazítva pénzben szedje be tőlük az adót.

8. (V. 18.) A rónai [Ipoly- vagy Zagyvaróna] gyilkosságot elkövető nő egyezett az áldozat családjával, letette a vérdíjat (homagium), így szabadon ereszthető.

9. (V. 18.) A megye a múlt évben a porciók céljára portánként száz forintnyi adót vetett ki, amit eddig nem szedtek be. Mivel azonban a szomszédos

megyékben már sürgetik a porciók beszédését, és ez hamarosan Nógrádban is be fog következni, ezért az eddigi száz forint mellé még száz forintot ró-
nak ki portánként, és felszólítják a szolgabírákat, hogy késlekedés nélkül
szedjék be azt.

Nógrád vármegye közgyűlése

1690. január 21.

Losonc oppidum

10. (V. 19-21.) Felolvasták az Uralkodónak (Sua Maiestas) Nógrád vármegyéhez írt levelét, melyben Őfelsége, Lipót király szándéka szerint békét, és a harcokban megfáradt ország újjáépítését és megnyugvását szeretné, ám most kétfrontos háborút kell viselniük a törökök és a franciák ellen. Ezért kéri a megyét, hogy az előző évekhez hasonlóan hétszáz téli porció behajtásáról gondoskodjanak. Annyi könnyítést ad az uralkodó az előző évekhez képest, hogy katonaság már nem lesz elszállásolva a megyében. Ezen kívül a porció kirovása alól senki sem mentesülhet, legyen szó akár egyházi vagy világi méltóságról, vagy ezek birtokairól.

A porciók kirovásának és behajtásának felügyeletével Antonio Caraffa (a Caraffa) főhadbiztost bízta meg az uralkodó, ezért kéri a megyét, hogy az ő parancsainak készségesen engedelmességeskedjenek.

Az uralkodó levele Augsburgban kelt 1689. november 24-én. Az uralkodó, valamint Dvornikovich (Dvornikovits) Mihály csanádi püspök és cancellár szignálták azt.

11. (V. 21.) A vármegye a levélben közöltekhez hűen fog eljárni, és alkalmazkodik az abban leírtakhoz.

12. (V. 21-22.) A megye észlelte, hogy a porciók kiosztásából sokhelyütt véget nem érő viták származnak, mivel a községekre kivetett porciókat nem igazságosan osztják szét, nem az egyes adófizetők vagyonát és javait nézik, hanem a teleknagyságot és a rajta lakók számát. Így a módosabb jobbágyok, akik az adók községen belüli felosztását befolyásolni tudják, vagyonuk ellenére kevesebbet fizetnek, mint a szegények. Ezért, hogy minden további panaszt és igazságtalanságot megelőzzenek, és a kiszabott porciókat arányosan szabják ki, a megye egyrészt személyekre nézve – kivételt képeznek a koldusok, gyerekek és hasonló munkaképtelenek – másrészt igára és igásállatra nézve, harmadrészt pedig vetésre és szőlőbirtokra nézve fogja megszabni a kivetett porciók mértékét, melyet a lakosok havonta, késlekedés nélkül tartoznak fizetni.

Adóegységként a megye a következőket határozza meg: egy egységet jelent a járomba fogható ökör, ha az a gazda sajátja. Ha nem sajátja, hanem másé, vagy pedig a földesúrtól kapta, akkor két ökör, valamint két tehén

számít egy egységnek, hozzáfűzve, hogy ezek az ökrök két évnél fiatalab-
bak kell, hogy legyenek. Továbbá szintén egy egységet képez négy olyan te-
hén, amelyet nem fejnek, vagy szintén négy, amelyet szükségből járomba
fognak. Két fiatal állat szintén egy igásállatnyi adóegységet ér, kivéve az
egy évesnél fiatalabb bikákat. Ezen kívül szintén egy egységet ér tíz birka,
öt kecske, öt disznó, valamint tíz, egy évnél fiatalabb malac. Továbbá egy
köpü mézért havonta egy pénzt (nummum), egy kila gabonáért havonta
egy poltúrát fizetnek. Aki kapás növényvel veti be földjét, az havonta kilán-
ként szintén egy pénzt fizet. Minden egyes hordó bor – kivéve a kilenced és
a tized után – két poltúrát adózik. Kikötik azt is, hogy mindenki ott adóz-
zon, ahol lakik, bárhol legyenek is elszórtan a földjei. Ha pedig valaki ellen-
szegül az adóbehajtásnak, vagy tiltakozik a limitáció ellen, akkor annyiszor
tizenkét forintra ítélik, ahányszor megtenné. Ez a limitáció mindazonáltal
csak erre az évre érvényes.

13. (V. 23.) Korponay (Korponai) János (egregius) adószedőt (perceptor)
mivel dolgát becsülettel végezte, a téli kvártélypénzt hiánytalanul átadta a
német tiszteknek, valamint annak behajtásakor a megyét semmiféle hátrány
sem kár nem érte, a megye tisztkara újabb egy évre megbízta az adószedői
feladatok ellátásával. Megállapítják továbbá azt is, hogy minden egyes egri
kiküldetésekor tíz tallér jár neki.

14. (V. 23.) Mivel Pelargus György és Gyürky (Gyürki) Ferenc (egregii)
nem voltak túlzottan sikeresek a porciók behajtásában, ezért esküdteket (ju-
rassor) neveznek ki melléjük. Mégpedig Pelargus mellé Kandó Istvánt, Ros-
nyay Ferenc Jánost és Füßy Jánost (egregii), Gyürky (Gyürki) mellé pedig
Kanizsay (Kanisai) Sándort és Holecz Mihályt (egregii). Bene András szol-
gabíró mellé Bene Ferencet és Jeszenszky (Jeszenszki) Ferencet, Balogh Mi-
hály mellé pedig Szilassy (Szilassi) Istvánt vagy Boldogházi Kis Pétert (Kis
de Boldogháza) nevezik ki esküdtként.

15. (V. 23-24.) Az ez évre a megyére kirótt hétszáz porció községek közti
szétosztására (dislocutio) és megszábasára (limitatio) kiküldik Bulyovszky
és Szilassy alispánokat (generosi), a négy szolgabírást, valamint az esztergo-
mi érseki uradalom embereit, továbbá a gácsi, kékkői, divényi, füleki, szé-
csényi, bujági és somoskői uradalmak megbízottjait, valamint Ráday Gás-
párt, Darvas Jánost, Roth Jánost, Gyürky Istvánt, Kántor Pált, valamint
mindazokat, akiket a megbízottak maguk mellé vesznek.

16. (V. 24.) Levelet írnak az Egerben tartózkodó Schipko és Peter Fröh-
wirth (Frühwürth) hadbiztosoknak, hogy a porciók számának csökkenté-
sét, valamint a befizetés dátumának halasztását elérjék.

Nógrád vármegye kisgyűlése

1690. január 23.

Losonc oppidum

17. (V. 24.) Felolvasták Peter Fröhwrth (Frühwürth) hadbiztos január 19-én Egerben kelt levelét, amelyben közli, hogy szállását Egerből Szendrőre teszi át, s hogy a porciót ott fizessék be nála, még hozzá haladéktalanul.

18. (V. 24-25.) Nógrád megye területén lakó Hont megyében kisebb birtokkal rendelkező nemesek panaszozzák, hogy Hont megye ugyanúgy kiróta rájuk a taxát, mint azokra a nemesekre, akik Hontban laknak, és meg tudnak élni ottani birtokaikból. A megye ezért levelet ír Hont vármegyének, amelyben tudatja, hogy ha ez a rendelkezés érvényben marad, úgy Nógrád vármegye is hasonlóképp jár el az extraneus nemesekkel, s kéri, hogy inkább a jó szomszédi viszonyt fenntartva értekezzenek erről a dolgról, semmint a nemesi előjogok és a közjó nagy hátrányára további vitákba bocsátkozzanak.

Nógrád vármegye közgyűlése

1690. február 5.

Losonc oppidum

19. (V. 25.) Korponay János elvitte a porcióból befolyt pénzt a hadparancsnokságra, visszatérve pedig hat német katonát kért a szolgabírák mellé, akik az alispán parancsnoksága alá fognak tartozni.

20. (V. 25.) Levelet írnak Fröhwrth hadbiztosnak, amelyben közlik, hogy amennyi porciót be tudtak szedni azt el is küldték. Az alispánnak meghagyják, hogy küldjön vadhúst szívesség gyanánt a hadbiztosnak, tudatván vele, hogy a befizetést nem függesztették fel.

21. (V. 25-26.) Többen kérték a megyétől a porciók csökkentését, s a közgyűlés úgy határoz, hogy addig, amíg Falkenheimtől (Felkenham) meg nem kapják a kért könnyítést, addig a kérvényezők csak az első négyhavi porciót kell befizessék, a többire haladékot kapnak. Falkenheim főbiztoshoz (supremus commissarius) - bécsi tartózkodása esetén - elküldik hozzá Fejérpatak Lászlót (egregius). Ha a főbiztos Besztercebányán lenne, akkor az alispán utazzon, amennyiben jól érzi magát. Ha az egészsége nem engedné, arra az esetre Csemniczky Gáspár ajánlkozik, hogy megbízólevéllel elvállalja a követtséget. Az alispán közbevetette, hogy írni fog Zólyom megye alispánjának, hogy az tudassa vele a főbiztos érkezését, s csak a zólyomi alispán válaszában megérkezése után kell rendelkezni a követküldésről, a már említett módon. Napidíjul a szokásos két tallért fogják kiutalni a követeknek. A szívességből küldendő vadhúsról is gondoskodni fognak.

22. (V. 26.) A nádor (celsissimus princeps) megküldte a megyének azon levelének másolatát, amelyet a megye megkeresésére a nagyorosi szessziók ügyében írt a Magyar Kamarának. Ebben a nádor többek közt arra buzdítja a megyét, hogy jogai érvényesítésétől ne lépjen vissza.

23. (V. 26.) Felolvassák a nádor egy másik levelét is, amelyben I. József király oklevelét hirdeti ki. A jegyzőkönyv a nádori levelet teljes egészében közli

A nádor a rendek kérésére hitelesített formában kiadja I. József király koronázásakor, az 1687-es pozsonyi országgyűlésen kihirdetett oklevelét. A magyar rendek uralkodása kezdetétől hűségesek voltak Lipót császár és király iránt, aki ennek viszonzásául felszabadította őket a töröktől, és visszavívta Buda várát. Hálaként a rendek a fiát, Józsefet már életében királlyá választották, és kinyilvánították, hogy ezek után csak az ő fiúörökösei közül fognak maguknak királyt választani, ha pedig fiágon kihalna a család, akkor a spanyol király, II. Károly ágára szállna át az öröklés joga. A rendek kérésére az uralkodó ezen törvényt megerősíti és kihirdeti, levelében pedig pontosan idézi:

Első: megtartja az ország törvényeit és kiváltságait, az Aranybulla 31. pontja, az ellenállási záradék kivételével.

Második: Ha a spanyol király örökösei kerülnének trónra, azoknak Magyarországon, vagy pedig valamely szomszédos tartományban kell lakniuk.

Harmadik: A Szent Koronát a törvények és szokások szerint, megbízott világiak által Magyarországon kell őrizni.

Negyedik: A visszaszerzett és visszaszerzendő területeket inkorporálni fogja a Magyar Királyság területébe.

Ötödik: A királyi ház, és a spanyol örökösök kihalása után a királyválasztás joga visszazáll a magyar rendekre.

Hatodik: Akárhányszor csak Magyarországon királyt koronáznak, a jeleltnek le kell tennie a koronázási esküt.

Hetedik: Míg Lipót császár és király életben van, addig József nem ártja bele magát a kormányzásba, mint ezt koronázási hitlevelében meg is ígérte.

A törvényeket megerősítő oklevél kelt Pozsonyban (Poson) 1687. december 8-án, uralkodói pecséttel és aláírással ellátva. A nádori levél 1689. november 4-én kelt Kismartonban, ellátva Esterházy (Esterhaz) Pál nádor és Benyovszky Mátyás aláírásával.

Nógrád vármegye közgyűlése

1690. február 20.

Losonc oppidum

24. (V. 31.) Bulyovszky alispán (generosus) jelenti, hogy Lenkey Sándor (egregius) február 2-án Losoncon ügyvédet vallott előtte.

25. (V. 31.) Felolvassák Peter Fröhwürth hadbiztos levelét, amelyben katonai végrehajtás terhe mellett az előző három hónapi – beleértve a januárit is – porció befizetését követeli. A közgyűlés úgy határoz, hogy a hátralékot minél hamarabb befizetik, valamint a hadbiztos jóindulatának megnyeréséért 100 birodalmi tallért fizetnek neki tiszteletdíjként. Emellett megbízzák a tiszteletdíjat átadó Korponay János adószedőt, hogy kérje meg a hadbiztos, a pénz fejében ne követelje a megyétől azt a díjat, amit az Eperjesbe való pénzszállításért (vectura) havonta tartoznának fizetni.

26. (V. 31.) Felolvassák a nádor levelét, amelyben a Hatvannal kapcsolatos vitában – minthogy a várost mind Heves mind Nógrád vármegye magának követelné – nem foglal állást, hanem a döntést Koháry István grófra (illustrissimus) hagyja. Míg a döntés meg nem születik, a két érdekelt vármegye tartózkodjon Hatvannal szemben mindenféle követeléstől, és a dolgot hagyják függőben.

27. (V. 31-32.) A megye tudomására jutott, hogy Vay Ádám (generosus) birtokában van egy olyan oklevél, amelyből megtudható, melyik vármegyéhez tartozik Hatvan, ezért a megye kéri, hogy Vay írásban informálja őket erről az oklevélről.

28. (V. 32.) A közgyűlés úgy dönt, hogy a nádor (celsissimus princeps) levelére válaszolván, írnak Koháry István grófnak (illustrissimus), hogy betartván a nádor parancsát, minden ügyet, amely Hatvant érintené, függőben hagynak, míg Koháry el nem dönti a kérdést. Másrészt közlik vele, hogy 30 forintos porcióját 15 forintra szállították le. Ne érezze tehát tehernek, és méltánytalanságnak, különösképp, hogy Koháry Farkas 5 forintot, Koháry János pedig 10 forintot fizet ugyanilyen címen. Ha figyelembe veszi azt is, hogy a divinyi jószág fele után Zichy István (illustrissimus) 20 forintot fizet, a gróf pedig nemcsak a divinyi jószág másik felét bírja Koháry Jánossal közösen, de van egyéb saját jószágja is, pl. Szécsényben, Füleken és több helyütt, akkor valójában könnyítésként s nem teherként értelmezhető a fent mondott taxa összege.

29. (V. 32-33.) Marsovszky Imre (nobilis) tiltakozását fejezi ki a közgyűlés előtt, mert Fekete Pál (nobilis), szülei, néhai György és Benok Katalin (nobilis) halála után, testvére, néhai Fekete Erzsébet (nobilis) árváinak nem adta ki az őket megillető örökrészt, egyébként pedig teljes, saját porcióját eladta a tiltakozónak 140 tallérért. Ezért, hogy a fent mondott árvákat megillető örökrészben azokat kár ne érje, eltilt mindenkit a fent mondott, az árvákat megillető fél porció megvételétől és használatától. A tiltakozásról bizonyáglevél kiadatását kéri.

30. (V. 33.) Bene Ferenc (egregius) nevében annak ügyvédje, Raksani Zsigmond (nobilis) tiltakozását fejezi ki a megye előtt, mert a tiltakozó apja, Bene Miklós (egregius), az ősiség hatálya alá eső földeket és birtokrészeket akar zálogba adni, illetve eladni, amivel őt, mint leendő örökösét megkárosí-

taná. Ezért eltiltja a vevőket az ilyenféle birtokok vásárlásától, fenntartva magának mindenféle további jogi lépés lehetőségét. A tiltakozásról bizony-
ságlevél kiadatását kéri.

Nógrád vármegye kisgyűlése

1690. február 20.

Losonc oppidum

31. (V. 33-34.) Mivel Falkenheim (á Felckenhaim) főbiztos még nem érkezett meg Besztercebányára, Caraffa (excellentissimus) pedig már Bécsbe ért, ezért a február ötödikei közgyűlés döntése értelmében, a porciók könnyítésének elérésére követséget küldenek Bécsbe. Mivel a megye követe Fejérpataky László (egregius) követségben van, ezért Kajali Pál (egregius) jegyzőt bízzák meg a feladattal, négy magyar forint napidíjat rendelve neki. A március 13-15 közé tervezett törvényszéki ülést pedig április 17-19-i időpontokra halasztják, és Losoncon fogják megtartani, a pécsetelősékkal egyetemben.

Nógrád vármegye közgyűlése

1690. március 06.

Losonc oppidum

32. (V. 34.) Felolvasták a Magyar Kamara levelét, amelyben a nagyorosz-
iak panaszára válaszolva azt közlik, hogy igazságtalannak tartják az orosz-
lakosok megterhelését, hogy a tavalyi porciót rótták ki rájuk újra, sőt, a por-
ciók kivetésének megtárgyalásánál sem lehettek jelen. Egyébként is: a por-
ciókat - a többi megye példájára - inkább csökkenteniük, semmint növelni-
ük kellene. Ezért a kamara kéri, hogy a megye ne terhelje őket a jogos mér-
téken felül, valamint engedje be őket a megyegyűlésbe a porciókivetés tár-
gyalásakor. A megyei közgyűlés a királyi válasz alapján azt közli, hogy sen-
ki sem mentesülhet az adók alól, továbbá, hogy ha kell, a porciót - előzetes
figyelmeztetés után - katonai végrehajtással fogják beszedni.

33. (V. 34-35.) Felolvasták az egri vár parancsnokának levelét, amelyben
fa beszállítását, és tiszteletdíjként vadhús kiutalását kéri. A megye válaszá-
ban közli, hogy eddig ilyesmi nem volt gyakorlatban. Azonban hogy ne
mondják a megyét hálátlannak, a kért vadhúst kiutalja, a fa beszállítását vi-
szont nem engedélyezi, az út hosszúsága miatt.

34. (V. 35.) A katolikus plébánosok és evangélikus lelkészek közül - jólle-
het a királyi parancs ellenére - elengedik azoknak a porcióját, akik csak a
plébániaföldéken gazdálkodnak. Számukra a már befizetett porciót is
visszatérítik.

35. (V. 35.) Egy Szirmay Istvánnak (generosus) alávetett korláti jobbágy ügyében írnak Gömör megyének, hogy őt a megye ne vonja a joghatósága alá, mert még ha az elmúlt esztendőben volt is birtoka Gömör megyében, jelenleg nincsen, s az elmúlt évi adóterhet megfizette.

36. (V. 35.) A váci püspök (illustrissimus ac reverendissimus) kérésére engedik a nógrádi lakosok ezévi porcióját, mert a lakosság csak most tért vissza, és nincs vagyonuk. A döntést megírják a püspöknek is.

37. (V. 35.) Losonc oppidum lakóinak kérését, hogy a hetipiac napját át-helyezzék csütörtökre, támogatják a felsőbb hatóságoknál.

38. (V. 35.) Az engedetlen daróci lakosok ügyében, akik nem jelentek meg a szolgabíró idézésére, a megyehatóság levélben kéri földesurukat, Koháry Istvánt, hogy tegyen eleget a megye kérésének, egyébként kötelességüknek megfelelően fognak eljárni.

Nógrád vármegye közgyűlése

Másnap - 1690. március 07.

Losonc oppidum

39. (V. 35-36.) Felolvasták Hont vármegye levelét, amelyben tudatja, hogy levelet kaptak Houchin (Hussin) generálistól (excellentissimus), amelyben az arra kéri őket, hogy 35 szekér lisztet szállítsanak Selmecről és Kékkőből Egerbe. Még hozzá Hont megye küldje el a lisztet Nógrádba, majd innen a szokott gyakorlat szerint küldjék azt tovább. A megye levelet ír ezért Houchin (Hussin) generálisnak, tudatva, hogy milyen veszélyes az út a tavaszi áradások miatt, ezért arra kéri a generálist, hogy halassza későbbre a liszt továbbszállítását, addigra, míg jobbak lesznek az utak. Írnak Gömör megyének is, hogy amennyiben Almágyig elviszik a lisztet, gondoskodjanak annak továbbszállításáról. Meghatározták a szekereket is, amelyekkel a szállítás történik.

40. (V. 36.) Kisoroszi lakosai kérvényt nyújtottak be Pest megyéhez, hogy oda kívánnak tartozni, felsorolván annak okait is: először, hogy Rensing hadbiztos a porcióik beszállítását Budára rendelte el. Másodsor, az a sziget, ahol laknak, Pilis megyéhez tartozik. Harmadsor, nem sokkal korábban költöztek csak arra a helyre. Negyedszer, közelebb vannak Budához mint Losonchoz. A megye választ ír Pest megyének, amelyben jelzi, hogy a fent mondott indokok nem elégségesek annak bizonyítására, hogy [Kis]oroszi Pest megyéhez tartozik. Az érvekre sorban válaszolva elmondják, hogy először is, hogy a hadbiztos parancsa jogtalanul, a megye tiltakozása ellenére történt. Másodsor, hogy az, hogy a sziget Pilis megye területén fekszik, még nem jelenti azt, hogy Pilis megyéhez tartozna. Sőt, privilégiumai épp Nógrád megyéhez való tartozását bizonyítják, Pest megye pedig sosem ren-

delte maga elé annak lakosait. Harmadszor, privilégiumuk lejárt. Negyedszer pedig a környező települések is mind Nógrád megyéhez tartoznak. Ezeket az érveket bővebben kifejtik, és megírják Pest megyének, valamint megbízzák Bulyovszky Dánielt (egregius), hogy mikor Pestre utazik, ebben az ügyben járjon el.

Nógrád vármegye közgyűlése

1690. április 03.

Losonc oppidum

41. (V. 37.) Szigeti Mihály (egregius), Forgách Ádám (illustrissimus) gácsi provizora panaszt emelt a megye előtt, hogy ugyan a megye statútumot adott ki arról, hogy a szökött jobbágyokat el kell fogni, és 12 forint büntetés terhe mellett átadni a vármegyének, a Lupocsról szökött Forgách-jobbágyokat senki sem tartóztatta fel. A megye ezért elhatározza: a statútumot újra kihirdetik, s megtoldják azzal, hogy a letartóztatott szökevények vagyonából az őket elfogó lakosok 12 forintot kapjanak, a többi vagyonukat pedig adják át a szökevények földesurának. Ha pedig valaki ellenkeznék a statútummal, attól az alispán dupla büntetést, 24 forintot hajtson be.

42. (V. 37.) Többszöri jelentésből kitűnik, hogy egyes községek úgy akarnak mentesülni a katonai beszállásolás alól, hogy pénzben megváltják annak terhét. Ezért a szolgabírák újra kihirdetik a statútumot, és azzal szigorítják azt, hogy az azt megszegő községektől nem csak a 12 forint bírságot szedik be, hanem ezen felül annyiszor 12 forintot, ahány katonát be kellett volna szállásolniuk.

43. (V. 37-38.) Kajali Pál (egregius) a vármegye jegyzője visszatért Bécsben tett követségéből, és jelentette, sikerült elérnie, hogy a hétszáz porciót százzal csökkentésük, méghozzá úgy, hogy november hónaptól kezdődően a kvártélyozás végéig egyenlőképp vonják le azt a porcióösszegekből. Levélben köszönetet mondanak Falkenheim (á Falkenhaim) főhadbiztosnak (illustrissimus).

44. (V. 38.) Matuch János gácsaljai szabados taxáját 12 dénárban, Csizmadia György vilkei lakos taxáját 6 dénárban állapítják meg.

45. (V. 38.) Bulyovszky Ferenc alispán (generosus) és Zichy István gróf (illustrissimus) divényi provizora, Féja János (egregius) jószágvesztés terhe mellett eltiltják Apátfalva lakosait Kisszalatnya praedium használatától.

46. (V. 37-38.) Gyürky Ferenc (nobilis) tiltakozik a megyehatóság előtt, mert Mészáros, más néven Morics Pál (egregius) bizonyos tartozás miatt perbe fogta bátyját, Gyürky Pált (generosus), aki kapitányi rangban Váradon szolgál, ezért jogai védelmét nem volt képes ellátni, így elvesztette a pert. Ezek után Mészáros meg akarta szállni a Gyürkyek kalondai birtokát, amelyet Gyürky Pál bérbe vett a testvérétől. Ezért Gyürky Ferenc erőszakos

cselekménytétel elkövetésének terhe (poena violentiae) mellett eltiltja Mészáros avagy Morics Pált a birtok végrehajtással történő megszállásától. A tiltakozásról bizonyságlevelet kér.

47. (V. 39.) Gyürky Gáspár (nemzetes és vitézlő) özvegye geremi Horváth Éva (nemzetes) a saját és kiskorú gyermeke, Gedey Zsófia (nemzetes) nevében, szabadság- és jószágvesztés terhe mellett eltiltja a szomszédokat és határosokat a Losoncapátfalvához tartozó Szent Márton nevű kolostor köveinek elhordásától. Erről hiteles bizonyságlevél kiadatását kéri. A bejegyzés magyar nyelvű.

Nógrád vármegye törvényszéke

1690. április 17.

Losonc oppidum

48. (V. 39.) Pest-Pilis-Solt vármegye be akarja kebelezeni Kisoroszit, amely a régi időktől fogva Nógrád megyéhez tartozik, és királyi libertinusok lakják. A vita lecsendesítésére, és joguk bizonyítására a megye tisztikara az említett megye gyűlésére küldöttként menesztí Bulyovszky Ferenc alispánt és Kajali Pál jegyzőt (generosi), rájuk bízván, hogy a május nyolcadiki budai megyegyűlésén jelenjenek meg, a kisoroszi lakosok pedig jogbiztosító irattal szintén legyenek jelen. A küldötteknek napidíjként a napi szükségletekre elegendő összeget utalnak ki.

49. (V. 39-40.) Felolvasták Dvornikovics Mihály (reverendissimus) váci püspök levelét, amelyben a porciók miatt kirótt taxa elengedését kéri. A megye válaszában közli, hogy minden megyebeli birtokosra adót róttak ki, s azt a többiek sérelme nélkül nem engedhetik el a püspöknek, ám alkalomadtán más módon bizonyítani fogják, hogy nem hálátlanok fáradozásaiért.

50. (V. 40.) Kihirdetik a váci egyházmegyét érintő kishógrádi tizedek bérbe adását, és kijelölik tizedszedőnek (arendator) Kis Lőrinc (egregius) [Szurdok]püspöki jószágkormányzót (provisor bonorum). Kis, küldő fele nevében tiltakozását fejezi ki a vármegye előtt azon elővásárlással élők (praemptores) ellen, akik elhanyagolták a tized beszédését. A vármegye a régi joggyakorlatra hivatkozva, jogai megőrzése érdekében viszonttiltakozik.

51. (V. 40-41.) Korponay János (egregius) feleségének Szigyártó Erzsébetnek (nobilis), Batta Ádám (nobilis) ellen előző férjétől, Sass Andrástól született fia, ifjabb Sass (Sás) András (nobilis) gyilkosságának ügyében megindított perének folytatása.

Ítélet: Őfelsége mandátuma által Batta Ádámot (egregius), akit ifjabb Sass András (nobilis) véletlen megölésében bűnösnek találtak, a Hármaskönyv 3. részének 5. címe, valamint első részének 2. címe alapján kétszáz forintot érő ötszáz márká fejváltásra ítélik, amelyet az alperesnek két kvinde-

nán belül az alispán kezébe kell letennie. Amennyiben nem tenné, úgy az alispán executióval behajthatja rajta. Az özvegynek a behajtott pénzt a losonci temető kerítésének felújítására kell fordítania.

Az alperes bizonyságlevelet kér. A tisztikar úgy dönt, hogy azt csak a következő törvényszéken, a fejaváltság lefizetése után állítja ki.

52. (V. 41.) Koháry István, Farkas és János grófok (illustrissimi) ügyvédet vallottak Bulyovszky Ferenc alispán (generosus) előtt.

53. (V. 41.) Vay Ádám (egregius) ügyvédet vallott Gyürky Ferenc szolgabíró (egregius) előtt.

54. (V. 41.) Garamszeghi Géczy István, Kubinyi Kristóf, továbbá Ajtich (Ajticz), másnéven Horváth Ferencné Ugray Erzsébet (generosi) ügyvédet vallottak ifjabb Balogh Mihály szolgabíró (egregius) előtt.

55. (V. 41.) Sövényházi Lőrinc (nobilis) özvegye, Horváth Erzsébet (nobilis) ügyvédet vallott Pelargus György szolgabíró (egregius) előtt.

56. (V. 41.) Kajali András (egregius) ügyvédet vallott Bulyovszky Ferenc alispán (generosus) előtt.

57. (V. 41-44.) Gyürky Ferenc szolgabíró (egregius) betérjesztése alapján regőczi Huszár Imre (generosus) felesége, bedeghi Nyáry Mária (spectabilis ac generosa) felperes, pert indít Andrassy Ferenc (generosus) alperes ellen, bizonyos iratok visszaszolgáltatása ügyében.

A felperest a turóci konvent megbízólevelével Bulyovszky Dániel (nobilis) képviseli, aki előzetesen tiltakozását fejezi ki az alperes ügyvédje által esetlegesen benyújtandó kifogások ellen, fenntartva magának a jogot az azok ellen való tiltakozáshoz, és a felperes jogainak megvédéséhez. A szolgabíró perbehívó levele alapján pedig kéri a per tárgyát képző oklevél visszaszolgáltatását, vagy amennyiben ez nem történne meg, a felperes ellen az 1659. évi 43-as törvénycikk értelmében az elmarasztaló ítélet meghozatalát.

Andrassy Ferenc (generosus) alperest Nógrád megye megbízólevelével Dúl Mihály (egregius) képviseli, aki a szokott fenntartásokkal élven kéri az idézőlevél és a többi perirat másolatának kiadását.

A megye döntése: kiadja a kért iratmásolatokat.

Az alábbiakban a jegyzőkönyv két iratot közöl, az első Bulyovszky Ferenc alispán magyar nyelvű parancslevele (litterae commissionis), amelyben regőczi Huszár Imre (tekintetes nemzetes vitézlő) felesége, Nyáry Mária (tekintetes, nemzetes) kérésére kiküld egy szolgabírát és egy esküdtet [Andrassy Ferenc] perbe hívására. A parancslevél Losoncon kelt 1689. november 21-én.

A másik irat a Gyürky Ferenc szolgabíró és Barssy János esküdt által kiállított idézőlevél, melyben regőczi Huszár Imre (tekintetes nemzetes vitézlő) feleségének, Nyáry Máriának (tekintetes és nemes) a kérésére Bulyovszky alispán (nemzetes vitézlő) meghagyása alapján a Törvényszék elé rendelik Andrassy Ferencet (nemzetes vitézlő), hogy szolgáltatassa vissza a Nyáry családot (tekintetes és nagyságos) illető oklevelet: a Dosa Ádám (genero-

sus) végrendeletével kapcsolatos királyi beleegyező nyilatkozatot, valamint a birtokba iktató rendelkezést. Ezt már egy, a kancellária előtt 1677-ben megkötött egyezség alapján meg kellett volna tennie Andrásynak, ám mivel nem tette meg, ezért a már idézett 1659. évi 43. törvénycikk alapján Hodos János nevű pinci jobbágya által megidézik a következő törvényszéki ülésre. Az idézés 1689. november 25-én kelt Losoncon.

58. (V. 44-46.) Gyürky Ferenc szolgabíró (egregius) betérjesztése alapján Rosnyay János (generosus) felesége, Kandó Judit (generosa) felperes, pert indít Tornallyai György (generosus) alperes ellen, becsületsértés ügyében.

A felperes ügyvédje, Prónay Mihály (nobilis) előzetesen tiltakozását fejezi ki az alperes ügyvédje által esetlegesen benyújtandó kifogások ellen, fenntartva magának a jogot az azok ellen való tiltakozáshoz, és a felperes jogainak megvédéséhez, majd pedig hivatja a megidézett alperest. Mivel azonban az alperes nem jelent meg a tárgyaláson, ezért ennek bizonyító erejénél fogva, a perbehívó levél tartalma szerint kéri az elmarasztaló ítélet kimondását.

A jegyzőkönyvbe bemásolva található Bulyovszky Ferenc alispán magyar nyelvű parancslevele (litterae commissionis), amelyben Kandó Judit kérésére kiküld egy szolgabírárt és egy esküdtet [Tornallyay György] perbe hívására. A parancslevél Losoncon kelt 1689. július 3-án.

Szintén a jegyzőkönyvbe másoltan olvasható a Gyürky Ferenc szolgabíró és Barssy János esküdt magyar nyelvű idéző levele, melyben a törvényszék elé rendelték Tornallyay Györgyöt (nemzetes vitézlő), hogy adja annak okát, hogy Berzence községben Rosnyay Jánossal (nemzetes vitézlő) és feleségével találkozáskor miért szitkozódott, és miért nevezte becsületsértő módon kurvának a felperest. A kijelölt napon azonban nem jelent meg, hanem kérte, hogy ügyét a későbbi törvényszéki ülésre halasszák el.

A Tripartitum második részének 72. címe alapján így elhalasztott ügyben Boros Mihály nevű, Zelenében lakó, rokonaival osztatlanul bírt jobbágya által megidézik az alperest a következő törvényszéki ülésre. Az idézés 1689. augusztus 1-én, Losoncon kelt.

Mivel tehát az alperes nem jelent meg, így a felperes javára döntenek, az alperest az ügy jóvátételére ítélik.

A felperes ügyvédje kéri, hogy az alispánt küldjék ki az ítélet végrehajtására. A törvényszék úgy dönt, hogy a következő törvényszék alkalmával fog megtörténni a kiküldetés.

59. (V. 46.) Nyerges István (nobilis) ügyvédet vallott a törvényszék előtt.

60. (V. 47-48.) Pelargus György szolgabíró (egregius) betérjesztése alapján Huszák Gáspár (egregius) Losonc oppidum bírása, a losonci szenátus és az egész közösség nevében, mint felperes, pert indít Nyerges István (nobilis) alperes ellen, becsületsértés ügyében.

A felperes ügyvédje, Horváth Pál (nobilis) előzetesen tiltakozását fejezi ki az alperes ügyvédje által esetlegesen benyújtandó kifogások ellen, fenn-

tartva magának a jogot az azok ellen való tiltakozáshoz, és a felperes jogainak megvédéséhez, és előadja, hogy az alperes az 1689. év pünkösdjén a város házában nyilvánosan szidta a tanácsot e szavakkal: *hamis hitűk vadtok*. Az ügyvéd tehát a Tripartitum második részének 72. címe alapján kéri a rágalmozó elítélését.

Az alperest Nógrád megye megbízólevelével Ivanovicz András (nobilis) képviseli, aki a szokott fenntartásokkal élven kéri az idézőlevél és a többi perirat másolatának kiadását, amihez a törvényszék hozzájárulását adja.

A jegyzőkönyvbe bemásolva található Bulyovszky (Bulyowszky) Ferenc alispán magyar nyelvű parancslevele (litterae commissionis), amelyben Huszák Gáspár (nemzetes vitézlő) *Lossoncz várossa bírása és azon várossa böcsöletes tanácsa* kérésére kiküld egy szolgabírárt és egy esküdtet [Nyerges István] perbe hívására. A parancslevél Losoncon kelt 1689. november 23-án.

Szintén a jegyzőkönyvbe másoltan olvasható a Pelargus György szolgabíró és Füssy János esküdt által kiállított magyar nyelvű idézőlevél, melyben a törvényszék elé rendelték Nyerges Istvánt (nobilis, nemes), hogy adja okát, miért szidta nyilvánosan a bírót és a tanácsosokat, hamis hitűeknek nevezvén őket. Az idézőlevél kelt Losoncon a fent mondott dátummal, vagyis 1689. november 23-án.

61. (V. 48-50.) Pelargus György szolgabíró betérjesztése alapján Ugray Erzsébet (nobilis) néhai Sövényházi Lőrinc felesége, most Horváth, más néven Ajtich Ferenc (egregii) hitvese mint felperes, pert indít néhai idősebb Sövényházi Lőrinc (egregius) özvegye Horváth Erzsébet (nobilis), azaz az anyósa, mint alperes ellen, mert az nem adta ki számára az őt megillető jegyajándékot (dotalitium).

A felperes ügyvédje Horváth Pál (nobilis) kifejti, hogy a felperes férje halála után lemondott a neki járó jegyajándék természetben való kiadásáról, de anyósa, akire férje javai ily módon szálltak, mindeddig nem volt hajlandó a felperest illető részt kiadni, ezért most a Tripartitum első részének 93. címe, valamint az 1622. évi 67. törvény értelmében kéri az elégtételt, vagy ha az alperes azt nem tenné meg, akkor a jog útján kíván érvényt szerezni a dolgoknak.

Az alperes nevében annak ügyvédje Ivanovics András (nobilis) a szokott fenntartásokkal élven kéri az idéző levél és a többi perirat másolatának kiadását. A Törvényszék kiadja a kért iratmásolatokat

A jegyzőkönyvbe bemásolva található Bulyovszky Ferenc alispán magyar nyelvű parancslevele (litterae commissionis), amelyben *nemzetes Ugray Örszik* kérésére kiküldi Pelargus György szolgabírórt és egy esküdtet [özvegy Sövényházi Lőrincné Horváth Erzsébet] perbe hívására. A parancslevél Losoncon kelt 1690. március 4-én.

Szintén a jegyzőkönyvbe másoltan olvasható a Pelargus György szolgabíró és Barssy János esküdt által kiállított magyar nyelvű idéző levél, melyben a törvényszék elé rendelték Horváth Erzsébetet (nemes), az Ugray Er-

zsébetnek (nemes) járó jegyajándék ügyében. Az idéző levél kelt Losoncon, a fent mondott dátummal, vagyis 1690. március 4-én.

62. (V. 50.) A tisztikar felveszi az esküdtek közé Rakovszky Menyhértet, hajniki Bezzegh Gábort, Horváth Pált és Bene Györgyöt (egregii).

63. (V. 50-51.) Horváth Pál (nobilis), Zichy István (illustrissimus) és bedeghi Nyáry Mária (spectabilis ac generosa) megbízásából kéri az alispánt, hogy a maga mellé vett emberekkel szálljon ki, vizsgálja felül és igazítsa ki *Polychnya* (Policsnó), valamint Gácsfalva, Lupocs, Prága és Kistugár határait. A törvénszék az alispán kiküldetése mellett dönt.

64. (V. 51.) Bulyovszky Ferenc alispán (generosus) jelenti, hogy Kisfaludi János (generosus) felesége Farkas Anna (nobilis) ügyvédet vallott előtte, és tejhatalmú megbízottjának ifjabb és idősebb Balogh Mihályt nevezte meg.

65. (V. 51.) Hatvan oppidum hovatarozásának ügyében írnak Heves vármegyének: tudomásukra jutott, hogy Heves vármegye birtokában van egy olyan dokumentum, amelyből kiderül, hogy az érintett mezőváros hozzájuk tartozik. A megye tisztikara kéri ezen dokumentum másolatának megküldését, s ha kiderül annak igazságalapja, ahhoz Nógrád megye is igazodni fog, már csak azért is, hogy a további fáradságtól és költségektől megkímélje magát. Ha ez a levél mégsem állna rendelkezésre, akkor mindkét vármegye küldjön kiküldötteseket [Koháry] grófhhoz (illustrissimus), s az ő döntésére bízzák az ügyet.

66. (V. 51.) A fenti levél másolatát elküldik Koháry István grófnak (illustrissimus), és kijelentik, hogy a megye a hevesiek döntésére vár, egyébként a porcióterhek miatt anyagilag annyira kimerültek, hogy az ügyet azonnal nem képesek folytatni, de adott alkalommal értesíteni fogják a gróft.

67. (V. 52.) Vay Ádám (generosa) felesége iványi Fekete Erzsébet (generosa) nevében prokurátora Ivanovicz András (nobilis) tiltakozását terjeszti be, ami által szabadság- és jószágvesztés terhe mellett eltilt minden szomszédost és határost *Hegyallya* (azonosítatlan¹⁰⁰ Nógrád vm-i puszta), *Baghlyas allya*, *Kis Hartján*, *Alsó Bodony*, és *Rady* praediumok javainak – úgymint erdő, méz, legelők – használatától. Ezekről bizonyáglevél kiadatását is kéri.

68. (V. 52-53.) Vay Ádám (generosus) felesége iványi Fekete Erzsébet (generosa) nevében prokurátora Ivanovicz András a következő tiltakozást terjeszti be: jóllehet, az ügyvéd megbízója kérésére kiküldték az alispánt társával együtt vizsgálatra néhai Nádkay Ferenc (egregius) jószágainak birtokosa, Szentiványi Rafael (egregius) felesége, Palásthy (Palásti) Anna (nobilis) ellen, annak tartozása ügyében, mégis, ha e vizsgálat nyomán megindítanak a pert, a tiltakozót kár ne érje, ezért jószágvesztés terhe mellett mindenkit

¹⁰⁰ Oborni Teréz: Nógrád vármegye nemesi közgyűlési jegyzőkönyveinek regesztái 1597-1603 a helységet feltételesen egy Becske környéki, elpusztult praediummal azonosítja.

eltilt a fent említett Palásthy Anna jószágainak megvásárlásától. A tiltakozásról bizonyoságlevél kiadatását kéri.

69. (V. 53-54.) Nagypélyi (de Nagy Pély) Mária (nobilis) nevében férje, szalatnyai Géczy István (egregius) tiltakozását nyújtja be, mert Borcsiczki János (generosus), besztercebányai harmincados két szervitora Kornalehota lakosait egy jogtalan eskü (juramentum) letételére kényszerítették, amely szerint azok a kincstár jobbágyai. A birtokot pedig azon a jogcímen, hogy az gazdátlan vagyron (caducitas) meg akarta szállni. Nem riadt vissza attól sem, hogy társaival elhurcolja a község bíróját. Azonban a mondott birtok a fent nevezett tiltakozó tulajdonát képzik, így jogai védelmére sietvén tiltakozását fejezi ki, és a fent mondott harmincadosot és társait a törvényekben megírt jogkövetkezmények mellett eltiltja Kornalehota község erőszakkal való megtámadásától és megszállásától, és fenntartja magának a jogot, hogy a törvény erejével szerezzon érvényt a saját birtokjogának. A tiltakozásról bizonyoságlevél kiadatását kéri.

70. (V. 54.) Kántor Pál (generosus) nevében ügyvédje Ivanovicz András (nobilis) tiltakozik a törvényszék előtt, és szabadság- valamint jószágvesztés terhe mellett minden szomszédost és határost eltilt nemes Nagyromhány praedium mindennemű javainak jogtalan használatától. A tiltakozásról bizonyoságlevél kiadatását kéri.

71. (V. 54-55.) Ráday Gáspár, Balogh Mihály és a többi közbirtokos (generosi) nevében ügyvédjük Prónay Mihály (nobilis) tiltakozik a törvényszék előtt, és szabadság- valamint jószágvesztés terhe mellett minden szomszédost és határost – különösképp Losonc, Miksi, Losonctugár, Galsa és Bolyk lakosait – eltilt Fabiánfalva község mindennemű javainak jogtalan használatától. A tiltakozásról bizonyoságlevél kiadatását kéri.

Nógrád vármegye kisgyűlése

1690. május 02.

Losonc oppidum

72. (V. 55.) Felolvasták Prainer (excellentissimus) udvari prefektus (praefectus aulae) levelét, amelyben jelzi, hogy Besztercebánya felől a megyén át szeretne Egerbe menni, és kéri, hogy Bussánál verjenek hidat a számára az Ipolyon, valamint készítsenek az állomásokhoz szénát, és minden szükséges dolgot. Üdvözlésére Bulyovszky Dánielt (egregius) küldik ki.

73. (V. 55-57.) Budethini Szunyogh Gáspár, nagyugróczi Bossányi László (spectabiles ac magnifici), regőczi Huszár Imre (generosus) felesége: bedeghi Nyáry Mária (generosa ac magnifica), valamint bedeghi Nyáry Pál fiának az idősebbik Miklósnak (generosus) összes örököse nevében Rakovszky (Rakowski) Menyhért (egregius) tiltakozását fejezi ki a megye előtt. Koháry Ist-

ván gróf (illustrissimus) és rokonsága a Prainer hadbiztos (excellentissimus) által vezetett Újszerzeményi Bizottmánynál jelentkezve kérte, hogy a szécsényi várat és várost a törökök kezéből megszerzett újszerzeményként, a vár és a város benépesítése céljából adják a tulajdonába, valamint az elvett „ius presidarii”-t is szolgáltatassák vissza. Az említett vár és város azonban nem teljesen a Koháryak tulajdona, hanem a várban felerészt a városban pedig egy jókora részt birtokol a Nyáry család és annak örökösei. Tiltakozásukat fejezik tehát ki, és kérik a Koháry család eltiltását a protestálókat érintő részbirtok elfoglalásától, használatától, eladásától valamint épületek emelésétől. A tiltakozás jegyzőkönyvbe foglalását és arról való bizonyoságlevél kiadását kérik.

Koháry István gróf (illustrissimus) és érdektársai nevében Korponay János (egregius) viszonttiltakozását fejezi ki a Nyáry-örökösök protestációja ellen, amiről bizonyoságlevél kiadását kéri.

Nógrád vármegye közgyűlése

1690. június 19.

Losonc oppidum

74. (V. 58.) A tisztikar jelentést tesz a számadásról: Először az elhunyt Bezzegh István alispán (generosus) özvegye, Szentiványi Magdolna (nobilis) hátralékáról tárgyalnak. Az előző megyegyűlés alkalmával kiküldték a mostani alispánt, Bulyovszky Ferencet, hogy az elhunyt alispán által beszédett búzáról annak özvegye terjesszen be számadást. Az ügyben azonban az alispán nem tudott előrelépni, mivel abból az időből hiányoznak a vármegye közgyűlési jegyzőkönyvei és iratai, így nem maradt meg bevételi napló (introitus) sem. Ezen felül kétséges, hogy az elhunyt alispán kiadásai nem haladták-e meg az említett bevételt, így ezért az özvegyet mindenféle további számadási kötelezettség alól felmentik. Továbbá az elhunyt alispán iránti kegyeletből, annak hűséges szolgálatait tekintve, illetve az asszony özvegyi voltára tekintettel elengedik 335 forint 62 dénáros tartozását is, amelyből egyébként 100 tallért már befizetett. A megye bizonyoságlevelet állít ki a tartozások elengedéséről.

75. (V. 59.) Határozatot hoznak, hogy a szolgabírák szedjék be a 12 rajnai forintos bírságpénzt azoktól a nemesektől, akik elmulasztották a bűnözők üldözését, és törvényesen nem mentették ki magukat ez alól.

Név szerint pedig:

Pelargus György szolgabíró járásában Horváth András és Bíró, más néven Juhász István gácsi nemesektől, valamint Bicskei Ferencről.

Gyürky Ferenc szolgabíró járásában Bátor Gábortól, valamint Mocsári Balázs és Gömör Benedek kelecsényi nemesektől.

Bene András járásában Darvas Mihálytól hat forintot, mert a bírság felét a megye elengedte.

76. (V. 59.) A szolgabírák fáradozásait tiszteletdíjjal honorálja a vármegye. Pelargus György és Gyürky Ferenc 100 rajnai forintot, Bene András és Balogh Mihály 80 rajnai forintot kapnak.

Szigyártó István adószedőnek (egregius) 20 rajnai forint tiszteletdíjat adnak. Hátralékáról úgy rendelkeznek, hogy abból fizetik Kajali Pál jegyző járandóságait. Kajali és Szigyártó készítsenek erről egymásnak kölcsönös számadást.

Kandó István számvevőnek 20 rajnai forintot fizetnek

Füßy János számvevőnek (egregius) szintén 20 rajnai forintot utalnak ki.

Bulyovszky Ferenc alsipán (generosus) 50 forintos tartozását elengedik. Ugyan tiszteletdíj járna neki, főleg fáradozásai és Paolo Caraffa Pál kapitány konyhájának felvállalt költségei miatt, de a megye jelen pénzühiányos állapotában ezt későbbre halasztják.

77. (V. 60.) Madách János kérésére elengedik a tolmácsi lakosok 18 forintos adóhátralékát, amellyel Kántor Pálnak tartoztak. Mivel az említett összeg Kántor a saját pénzéből fizette be, ezért azt visszafizetik neki.

78. (V. 60.) A vármegye nem tudja kifizetni a porciót, ezért 2000 rajnai forint kölcsönt vesz fel Koháry István gróftól (illustrissimus). Ennek, valamint a többi hitelnek a visszafizetésére minden egyes portára 36 forintot vetnek ki. Az armalistákra, szabadosokra, félnemesekre (seminobiles), kurialistákra határozos, a megyén kívül lakó birtokosokra, akiket eddig megkíméltek, tízszeres adót rónak. Megparancsolják a szolgabíráknak az adó azonnali behajtását.

79. (V. 60.) Alsóesztergár felől a Basd hegy felé tartó, majd onnan Dacsólámba vivő lezárt utat megnyitatták. Az alsipán a parasztvármegye hadnagyaival gondoskodik a határozat végrehajtásáról.

Ugyanígy megnyitatták a vigelesi várhoz vivő Paris völgyet is.

80. (V. 60-61.)¹⁰¹ A megye határoz afelől, hogy ezek után az adókiivetésnél a lánygyermekeket és a cselédeket (servitor) nem számítják, csak a 15 évesnél idősebb fiúkat és a hospeseket. A többi javakat (ökröket, vetést és egyebeket) azonban adókiivetésnél nem vonják ki a számítás alól. Ha valamely község megszegné a rendeletet, annak 12 rajnai forint a büntetése.

81. (V. 61.) Kihirdették Őfelségének a megyéhez írott, a „török tized” (decima turcica) elengedését tartalmazó rendelkezését.

82. (V. 61.) Bemutatták a Peter Frühwirth hadbiztos által kiállított nyugtatványt, amely az 1690 évi, 27.390 rajnai forint értékű porció befizetéséről szól.

83. (V. 61.) Felolvasták Frühwirth hadbiztos levelét, amelyben Falkenheim (á Falkenhaim) főhadbiztos (illustrissimus) konyhájára, és Nigrelli kassai generális (excellentissimus) istállójára kétszáz rajnai forint kifizetését kéri a

¹⁰¹ Kiadva: Kolosvári-Óvári: A magyar törvényhatóságok jogszabályainak gyűjteménye: IV/1. 510.

megyétől. A megye válaszában közli, hogy az Alsó-magyarországi parancsnoksághoz tartozik, ezért azt érné hátrány, hogyha a másik parancsnokságnak fizetnének, valamint hogy az adók miatt a megye anyagilag kimerült, ezért nem tudják az összeget előteremteni.

84. (V. 61.) Kihirdették Széchényi György esztergomi érsek (sua celsitudo) levelét, amelyben közli, hogy addig nem tud a megyébe árendátort küldeni, míg a budai felügyelővel (inspector) az egyeztetések le nem zajlanak, mindenesetre Bécsből azt közölték az érsekkel, hogy a tizedeket a már említett inspektornak kell bérbe adnia.

85. (V. 61.) Felolvasták Dvornikovich Mihály váci püspök (reverendissimus) válaszlevelét, melyben közli, hogy a kosdi református lelkészeket el fogja úzni, és a falut, földesúri jogánál fogva rekatolizálni fogja. Ebbéli szándékától nem áll el.

86. (V. 61.) Kajali Pál jegyzőt (generosus) 4 rajnai forint napidíjjal Bécsbe küldik, hogy tárgyaljon a Királyi Udvarnál és az Udvari Kamaránál a királyi tizedbérlet ügyében, mert azt a budai kamarai felügyelőség (Inspectio Budense) – szerintük jogtalanul – el akarja venni a földesuraktól. Másrészt megfelelő helyen próbáljon jogorvoslatot találni a kosdiak ügyében is.

87. (V. 62.) A fenti ügyekben követutasítást külön nem adnak ki, mert ismerik a jegyző rátermettségét. Ajánlólevelet állítanak ki a számára, valamint meghagyják, hogy támogatás végett keresse majd fel Koháry István grófot, idősebb Zichy Istvánt, valamint a nádort (celsissimus), amennyiben az fogadja. Továbbá ne mulassza el az esztergomi érsek segítségét is kérni.

88. (V. 62-65.) Losonci Gyürky Pál (generosus) nevében annak ügyvédje Kandó István (nobilis) tiltakozik a megyegyűlés előtt. Az alispán (generosus) 1690. február 27-én Mészáros Pál (nobilis) lévai lakos kérésére kiküldte Pelargus György szolgabíró, és Barssy János esküdtet (egregii), hogy idézzék meg Gyürky Pált, 112 tallér 201 magyar forint és hatvan dénár tartozásának megadására. Az esküdt és a szolgabíró kétszer tizenöt nap (bisquindena) haladékot adott Gyürkynek, aki azonban katonaként távol volt, Várad alatt harcolt a törökkel. Így egyrészt a nagy távolság következtében a protestálónak nem volt ideje megjelenni, sőt magát az idézést sem vehette kézbe harminc napon belül, másrészt a tiltakozó a szerződésben foglaltak szerint biztosítva volt, hogy ilyen esetben nem kell megjelennie a törvény előtt. Továbbá a hazai törvények is biztosítják, hogy aki saját elhatározásából, élete és javai kockáztatásával a király és a haza szükségén fáradozik, vagy az ország ellenségei ellen küzd, peres ügyekben jogos haladékot kapjon, sőt, azok az országlakosok, akik ilyen helyzetben valaki ellen jogilag föl mernének lépni, veszítsék el a pert. Nemkülönb, azt sem hallgatja el az ügyvéd, hogy a kölcsönszerződésben szereplő birtokot, amelyet abban az esetben kapna a másik fél, amennyiben Gyürky nem tudná visszafizetni a felvett pénzt, a tiltakozó 1689 novem-

berében zálogba adta testvérének, Gyürky Ferencnek (egregius), így az a tiltakozótól semmi esetre sem foglalható le.

Fent mondottakra hivatkozva az elrendelt végrehajtást törvénytelennek és semmisnek nyilvánítja, valamint eltiltja Mészáros Pált és embereit, hogy Gyürky Pál tartozását, nemesi előjogai megsértésével, a kölcsönszerződésnek megfelelően a – most Gyürky Ferencnél zálogban lévő – birtok javaiból birtokfoglalás útján (mancipatio) egyenlítsék ki, valamint hogy a fent mondott birtokról felvallást (fassio) tegyen, és azt bármi módon másra ruházza, vagy kísérletet tegyen az adott birtok javainak behajtására. Továbbá a tiltakozó fenntart magának minden lehetséges módot és eszközt fent mondott javai megvédésére.

A tiltakozó kéri, hogy saját maga és utódai jogainak biztosítására a fent írt tiltakozólevélről állítsanak ki hiteles bizonytságot.

Mészáros Pál (egregius) nevében annak ügyvédje Ivanovicz András (nobilis) viszonttiltakozik a Gyürkyek tiltakozása ellen, fenntartva magának minden jogot és lehetőséget megbízója jogainak megvédésére a neki ítélt birtokkal kapcsolatban. Tiltakozásáról hiteles bizonytságot kiadatását kéri.

Gyürky képviselője ismét viszonttiltakozással él, amelyről megint csak hiteles bizonytságot kiadatását kéri.

89. (V. 65-66.) Madách János (generosus) és az ebecki közbirtokosság nevében Ivanovicz András (nobilis) jószág- és szabadságvesztés terhe mellett eltilt minden szomszédost és határost, különösen pedig a kiskürtösieket az ebecki birtokok javainak jogtalan használatától. A tiltakozásról bizonytságlevél kiadatását kéri.

Nógrád vármegye közgyűlése

1690. július 17.

Losonc oppidum

90. (V. 66.) Biztos forrásból tudják, hogy Berény György paraszthadnagy (ductor) Romhányban önhatalmúlag szabadon bocsájtott több elítélt gonosztevőt. A közgyűlés ezért megbízta az alispánt, hogy Berényt fogassa el, és zárassa Gács várának tömlöcébe, ahol tartsanak az ügyében vizsgálatot, és mondjanak ítéletet.

91. (V. 66-67.) Felolvasták Rimaszombat város nemes lakóinak levelét, amelyben panaszt emelnek a megyénél, mert a város jobbágylakossága a nemesi előjogok megsértésével paraszti adóterhek viselésére akarja őket kényszeríteni, s mivel ennek nem engedelmeskednek, ezért erőszakkal elfogják, és Gács várába zárják őket. A nemesség kéri, hogy ügyükben járjanak közben a város földesurainál, mégpedig Forgách Ádámnál, aki egyben Nógrád várme-

gye főispánja is. A megye úgy dönt, hogy annak ellenére, hogy a Nógrád vármegye jelen ügyben nem illetékes, mivel a hozzá forduló nemesek más megyében laknak, a nemesi jogállás védelmében, s mert a város földesura egyúttal a vármegye főispánja is, kéri Forgách Ádám segítségét, akinek levelükhöz csatolva továbbítják a rimaszombati nemesek panaszlevelét is.

92. (V. 67.) Doktorovich György (admodum reverendus) érseki árendátor, aki a megye kérésére lett kirendelve, jelenti, hogy utasítást kapott arra, hogy a gyenge termés miatti sok visszaélést elkerülendő csak a hasznosabb, tehetősebb községekben adja bérbe a tizedet. Emiatt, hogy nehogy ebből később káruk származzon, és ez az eset veszélyeztesse a tizedbérleti jogot, tiltakozik a megye előtt. A megye viszonttiltakozik, és a törvényekhez, valamint a szokásos gyakorlathoz való ragaszkodását fejezi ki. Ezen kívül rendkívüli tiszteletdíjként (gratificatio) – tekintve, hogy ezt a megye nem akarja szokássá tenni – húsz birodalmi tallért adnak az árendátornak.

93. (V. 67.) A Széchényi György esztergomi érseknél (celsissimus ac reverendissimus) tett követségéből visszatérő Kajali Pál jegyző (egregius) jelentésében elmondja, hogy az érsek nem fogja a budai inspektorátusnak bérbe adni a tizedeket, hanem a törvények és a régi szokások szerint a javak birtokei, a földesurak vehetik azt továbbra is bérbe.

Kajalinak a harminc napra kiszabott napidíjból tizenkét napi megmaradt, ami 48 forintot tesz ki. Ezt a megye hűséges szolgálataiért a jegyzőnek adja jutalmul.

Nógrád vármegye közgyűlése

1690. július 31.

Losonc oppidum

94. (V. 67.) Bulyovszky Ferenc alispán (generosus) közli, nevében Korponay János (egregius) az előző nap Csábrágon felvett kétezer forint kölcsönt Koháry István gróftól (illustrissimus), amit a téli porciók fedezésére fognak fordítani.

95. (V. 67-68.) Felolvasták Sextius Péter (reverendus) nagylibercsei evangélikus lelkész levelét, amelyben panaszodik, hogy a lentvorai hívek a temetőn kívül, egyházi szertartás nélkül temetkeznek, nem fizetik az egyházi adókat, továbbá nem látogatják az istentiszteleteket sem. A megye félvén attól, hogy a példájuk másokat is megfertőz, megbízza az alispánt, hogy a község lakossága közül két vagy három tehetősebb embert verjen bilincsbe, amíg a lakosság bűnbánatot nem tart, és jó keresztyének módjára engedelmességre hajlik az Egyház és Isten ígéje iránt.

Nógrád vármegye kisgyűlése

1690. augusztus 18.

Losonc oppidum

96. (V. 68-69.) Felolvasták Peter Fröhwrth (generosus) császári hadbiztos, augusztus 5-én, Egerben kelt levelét, amelyben jelzi, hogy ugyan megkapta a megye elismervényét az előző télen befizetett porciókról, ám abban az elismervényben nem szerepelt sem a befizetett pénz összege, sem pedig az egyes porciók ára, így azt nem fogadták el, mikor a hadbiztosnak számadást kellett volna tennie. Ezért a megyét új elismervény kiadására kéri, amelyben a kért adatok szerepelnek. A megyegyűlés határoz arról, hogy a kért iratot megyei pecsét alatt elküldi a hadbiztosnak.

Nógrád vármegye közgyűlése

1690. augusztus 21.

Losonc oppidum

97. (V. 69.) A rimaszombati nemesség kérvényét – amennyiben az összhangban van az ország törvényeivel – továbbítják az uralkodónak és a nádornak is.

Koháry István gróf (illustrissimus) megbízásából Dúl Mihály (egregius) kéri a rimaszombati nemesek panaszlevelét, ám a megye azt nem adja ki, mivel abban semmi sérelmes nincs Koháryra nézve, és nem is jogi természetű kérvény, mint azt Koháry vélte.

98. (V. 69.) Sipeki Balás Gergely taksáját 12 dénárra szállítják le.

99. (V. 69-70.) Felolvasták Szentiványi László (generosus) losonci sóhivatali felügyelő (inspector) levelét, amelyben megtiltja a sókereskedőknek a Tiszán való átlépést, és Miskolc felé irányítja őket. A megye ezt sérelmesnek és a közre nézve veszélyesnek tartja, mivel így a köznéptől megvonják a szabad kereskedés lehetőségét. Ezért követet küldenek Prainer (Prejner) hadbiztoshoz (excellentissimus), és kéri, hogy ebben a kérdésben ő tegyen rendet, nehogy a só szabad kereskedésének ilyen módon való korlátozása megfossa a köznépet az ebből származó jövedelmeitől. Ezen kívül ezügyben írnak Ófelségének is. Ezért Ebeczky Tamást (generosus) megfelelő megbízólevéllel követül rendelik, aki azt is feladatul kapja, hogy ez ügyben lépjen érintkezésbe a zólyomi alispánnal.

100. (V. 70.) Kihirdették Forgách Ádám főispán (illustrissimus) levelét, amelyben jelzi, hogy tudomásul veszi a tisztikar leköszönését, ugyanakkor a teljes tisztikar megtartását, és mandátumuk meghosszabbítását javasolja a vármegye közgyűlésének. A közgyűlés kellőképp tiszteletben tartva a főispán javaslatát, valamint alkalmasnak találván a jelenlegi tisztikart, megújította hi-

vatalában Bulyovszky Ferenc (generosus) első, és Szilassy András másodalispánokat, Kajali Pál jegyzőt, valamint Pelargus György, Gyürky Ferenc, Bene András és Balogh Mihály szolgabírákat (egregii). A tisztikar letette az esküt, a közgyűlés pedig Isten kegyelmét kéri, hogy a tisztségviselők alkalmasan szolgálják a megye közönségét, valamint a közjó javára lehessenek.

101. (V. 70.) A megyei katonaságot vezető biztosokká nevezik ki Kandó Istvánt és Darvas Mihályt (egregii), negyven rajnai forint illetményt (salarium) utalva ki nekik.

102. (V. 70.) Az alispán bemutatja azt a nyugtatót (quietantia), amelyet Doktorovich (Doctorovicz) György érseki árendátor (admodum reverendus) adott a beszedett és neki átadott tizedbérlet összegéről. A közgyűlés úgy dönt, hogy megőrzi a nyugtatót a vármegye iratai (fragmenta comitatus) közt.

103. (V. 70-73.) Koháry István, Farkas és János grófok (illustrissimi) nevében prokurátoruk Dúl Mihály (egregius) egyet nem értve tiltakozást emel – a bírák iránti köteles tisztelettel – a megye új vizsgálatot elrendelő parancsa (mandatum reexecutorium) ellen.

Kétségtelen tény, hogy a nevezett felperes (generosus) a tiltakozó grófokat az alispán (generosus) új perbeidéző parancslevelével (mandatum novi iudicii) az ismertetett perben kijelölve a helyet és időpontot, az előző ítélet felülvizsgálatára újólapon perbe szólította. Az is nyilvánvaló, hogy mikor a felperes halasztást szeretett volna kérni, az alispánok már utazni készültek a fent mondott terminusra, ezért a perhalasztás bejelentése mind az alispán, mind pedig a bírák számára alkalmatlan és késedelmes volt. Ennek megfelelően a kihirdetett terminuson el kellett volna járniuk az ügyben, az ország törvényei által kinyilvánított törvényes tekintélyüktől fogva a grófokat fel kellett volna menteni, a felperest pedig a kései perhalasztás miatt felmerülő perköltségek megtérítésére lehetett volna kötelezni, és annak behajtásával a pert az alperesek javára le lehetett volna zárni. Figyelembe kell venni a Tripartitum második részének 84. címét is, mely szerint a felperesnek mindig késznek kell lennie, továbbá ugyanazon második rész 86. címét, mely szerint, ha a felperes nem jelenne meg, vagy a kijelölt terminuson a peres ügyet nem adná elő, akkor az alpereseket a periratok másolatának átadásával egyszerű eljárással fel kell menteni. Az 1681-es soproni diéta XXXII. Törvénycikkelye pedig kimondja – amelyet nem csak az ítélmesterekre vonatkozik, de bármely peres ügyben eljáró bíróra kiterjesztőleg értendő – hogy ilyen esetekben az alperes felmentése mellett megengedett, hogy az eljáró bírák a kései és alkalmatlan perhalasztást kérvényező felperes javaiból beszadják az alperest érintő perköltséget is.

A felperes, amint későn tette meg a halasztást kérő bejelentést, képes lett volna időben is megtenni, és ezzel a pert megfelelő módon, az 1613. évi XXIII. törvénycikk szerint minimum 15 napra kiterjedően elhalasztani, s er-

ról az alpereseket értesíteni. Ám mivel ezt elhanyagolta, így a pert és a vizsgálatot az ország törvényeinek megfelelően fel kell függeszteni, ki kell adni a felmentőleveleket, és a fent nevezett új vizsgálatot elrendelő parancslevelet érvényteleníteni kell. Kéri továbbá, hogy a Tripartitum idézett, és jelen ügyet kevésbé érintő törvényeivel nem ellenkező módon – ugyanis ha a felperes annak idején a perfolymatot rendben lefolytatja, minden másképp történhetett volna – az 1655. évi LIII. törvénycikk alapján a felperest törvényes büntetéssel marasztalják el, egyébként fenntartván a fenntartandókat.

A bírák döntése: Nyilvánvaló, hogy a felperes hat nappal a kitűzött terminus – november 9-e – előtt levélben jelezte perhalasztási szándékát az alispánnál, mint ahogy tanúsítja ezt az alispánnak az alpereshez írott, november 3-án kelt válaszelevele is, ezért a perhalasztás a megye közönsége szerint megfontolt volt és időben lett beterjesztve, mivel egyébként a jog azon időpontban megengedte volna a felperes számára a perletételt is. Tehát ennek értelmében kiküldik az alispánt a hozzá csatlakozó bírákkal együtt az alispáni perújrafelvételi parancs alapján az új vizsgálat lefolytatására és az új ítélet meghozatalára.

104. (V. 73.) Heves vármegyének írnak Hatvan oppidum ügyében, s a hevesiek előbben írt levelére azt válaszolják, hogy amennyiben ez az ügy a két vármegye között magánúton rendezhető, úgy a mindkét fél számára felesleges kellemetlenséggel ne zavarják a felsőbb hatalmasságokat.

105. (V. 73.) A közgyűlést szeptember 11-re, a törvényszéket pedig november 13-15. közötti dátumra, Losoncra hirdetik meg.

106. (V. 73.) Gálffy Imrét (egregius) és Bezzegh Imrét az eskü letétele után a vármegye esküdteinek sorába iktatják.

107. (V. 73.) A megye különböző szükségleteinek fedezésére, különösképp tekintettel a közeljövőben megejtendő Bécsbe való követküldésre, minden egyes portára 24 rajnai forintot, az armalistákra, kurialistákra és szabadosokra (libertini) pedig háromszoros taxát vetnek ki.

Nógrád vármegye közgyűlése

1690. szeptember 11.

Losonc oppidum

108. (V. 73.) Az előző évben a vármegye közönsége a gácsi vár erődítésére portánként 16 tölgyfagerenda beszolgáltatását róttá ki, ezt azonban a mai napig nem igen teljesítették, ezért most megújítják a rendeletet. Hozzáteszik, hogy portánként a mondott 16 tölgyfagerenda mellé a gerendák összekötéséhez két szekér vesszőt is be kell szolgáltatni. A lakosságnak meghagyják a választási lehetőséget, hogy mindezt természetben adják be, avagy gerendánként a vesszőkkel együtt 12 poltúrát fizetnek. Ennek behajtására ki-

rendelik a szolgabírákat, akiknek éjjel-nappal kötelességük legyen ezen munkálkodniuk, ha kell, akár fegyveres hajdúk segítségét is igénybe véve.

109. (V. 73-74.) A fent mondott palánk emelésére minden egyes portára 16 munkás kiállítását róják, úgy, hogy amely porták, avagy falvak a gerendák előteremtésével és beszállításával tartoznak, azoknak munkásokat is kell adniuk, még akkor is, ha a mondott gerendák és vesszők szállításának árát pénzben váltanák meg.

110. (V. 74-76.) Kihirdették Őfelsége az újszerzeményi javak adás-vételével kapcsolatos parancslevelét.

A parancslevelben, amelynek tartalmát szó szerint bemásolták a kötetbe, Őfelsége közli a rendekkel, hogy az ország és a kamara érdekében úgy döntött, hogy az alább ismertetendő feltételekkel áruba bocsájtja a török alól felszabadított területeket.

Először: hogy bárki, legyen az belföldi vagy külföldi, vételi joggal bír, és aki az adott birtokért többet fizet, az fog több jogosítvánnyal bírni fölötte.

Másodszor: A királyi kamara össze fogja írni és fel fogja becsülni a birtokok készpénzbeli értékét, a császári kamara pedig (a lex Anastasiana figyelembevételével) fel fogja mérni a teljes folyó - s nem csak az ebben az esetben a fele részben járó - adósságállományt.

Harmadszor: az eladásnál a királyi jogok (regalia) és közterhek, úgymint a harmincad, a bányajogok, a gazdátlan birtokok háramlási joga (caducitas), a robotmunka, és az adók, fenntartatnak a király számára, és a birtok vételárának kialakításánál figyelembe vétetnek.

Negyedszer: aki efféle javakat, birtokokat, vagy hozzá tartozó jobbágyokat venni szeretne, az írásban jelentkezzen a Bécsben felállított bizottságnál, s nem előbb, mint ahogy sorban megjelenésre szólítják, személyében, vagy hiteles megbízottja által jelenjék meg a mondott bizottság előtt.

Őfelsége az erre a meghirdetett adás-vételre jelentkezőknek teljes jogbiztonságot kíván nyújtani, ám sok egyházi és világi birtokos a mondott birtokokra - bár azokat hadi jogon és fegyver által szerezte, és visszaszolgáltatásukra nem köteles - különböző címeken jogot formál, és visszaszolgáltatásukat kéri. Épp ezért Őfelsége, jelen pápens erejével utoljára felhívja azok figyelmét, akik úgy gondolják, hogy bármiféle dologi, tulajdonosi, haszonélvezeti vagy örökösödési joggal bírnak a mondott birtokokkal kapcsolatban, azok ezt a mondott bizottság előtt folyó év szeptembere és a következő év márciusa között írásban jelezzék, a hiteles bizonyító iratok csatolásával, majd pedig az idézés után megjelenvén szükség szerint ezekről magyarázatot kötelesek adni, hogy Őfelsége a mondott jogbiztonság érdekében rendelkezessen ezek felől.

A mondott hat havi határidő semmitő érvényű, olyannyira, hogy aki addig nem jelentkezik, az azután nem fog meghallgatásra találni, hanem minden további ezzel kapcsolatos ügyből örökre kizáratik.

A parancslevél Bécsben kelt, 1690. augusztus 11-én. Az eredeti iraton Lipót saját kezű aláírásán kívül Jaklin Balázs tinnini püspök, királyi kancellár, és Maholányi János kancelláriai titkár aláírása olvasható.

111. (V. 76-77.) A vármegye közönsége nem látja át, mit is kell az eladásra szánt újszerzeményi javakon érteni, avagy mely földesuraknak kell igazolniuk magukat a Magyar és a Császári Kamara és az Újszerzeményi Bizottság előtt. Tudakozódnak továbbá a mondott birtokok mennyisége és minősége felől, valamint hogy azok mely vármegyékben fekszenek, lévén, hogy a megye nemesei nem csak ebben a vármegyében rendelkeznek tulajdonnal. A tisztikar csak ezen kérdések megválaszolása után tud rendelkezést kibocsátani ezek felől.

Kérdéses továbbá, hogy hogyan értelmezendő a török jog eltörléséről szóló, nemrég kibocsájtott és a megyében kihirdetett uralkodói pátenst, mivel ez annak értelmével teljesen szembemenni látszik. Hozzáteszik még, hogy ezen vármegye nemessége a birtokait és javait a török megszállás idején a végvidéken, de a török végvárak környékén is háborítatlanul bírta és használta. Ezen felül kéri a lex Anastasiana kifejtését is, amelyről eddig a megye közönsége semmit sem hallott.

112. (V. 77-79.) A vármegye nemessége levelet ír Őfelségének, amelyben közli, hogy megkapták, és kihirdették Őfelsége Bécsben augusztus 11-én kelt levelét, amelyben az újszerzeményi javak eladását tárgyalja, valamint annak mellékleteként másik levelét, amelyben megparancsolja a vármegye minden lakott és pusztatelkeinek valamint exempt, vagyis szabad portáinak összeírását.

Az újszerzeményi javakkal kapcsolatban felvilágosítást kérnek, ugyanis Nógrád vármegyében csak Nógrád vára, amely a váci püspök tulajdona, Buják amely Galánthai Esterházi Miklós és Sándor (magnifici) örökösének tulajdona, Hollókő amely a Haller és Nyáry családok (magnifici) örökösének tulajdona, a szécsényi végvár, amely a Koháry család (illustrissimus) tulajdona, valamint Hatvan mezőváros és prépostsága tekinthető fegyverrel visszavett javaknak, a többi területet a birtokosaik – akár a török által megszállt területen feküdt, akár azon kívül – szabadon birtokolták, és ha kellett, fegyveresen védelmezték, mint ahogy az 1679. március 20-án kelt királyi pátenst is megemlékezik erről. Továbbá a vármegye az uralkodó 1690. május 16-án, Laxenburgban kelt, a török jogról érkező levele alapján sem találja úgy, hogy a vármegyében lévő birtokok a fegyverjog alapján kamarai birtokok lettek volna. S mivel a jelenlegi, és a májusi mandátum ellentmond egymásnak, ezért kéri Őfelségét, hogy parancsolja meg az Újszerzeményi Bizottságnak, fejtse ki a tisztikarnak, mely javak tekintendők Nógrád vármegyében újszerzeményi területeknek. Kéri a lex Anastasiana kifejtését is, mert ezen jogelv számukra nem ismert, valamint, hogy küldjenek egy regesztrumot, vagy katalógust a vármegye számára, amely tartalmazza az eladásra kerülő fiskális birtokok nevét, és hogy azok mely vármegyében fekszenek.

szenek. Ez utóbbira azért van szükség, mert a megye nemessége más vármegyékben is rendelkezik birtokokkal.

Továbbá kéri Őfelségét, hogy ha a mondott összeírás nem menne végbe három hét alatt, azt ne hanyagságnak, vagy ellenállásnak tudja be, hanem csak annak, hogy a vármegye szinte romokban hever, a lakosok és a birtokosok nagyrészt szétszóródtak. Az összeírást ilyen körülmények között, és ilyen rövid idő alatt lehetetlenség megejteni, ám azon igyekeznek, hogy az minél előbb elkészüljön, és az Újszerzeményi Bizottság elé kerüljön.

A fenti levelet elküldik a nádornak is.

113. (V. 79-80.) Felolvasták Őfelsége másik levelét is, amelyben meghagyja, hogy írják össze az összes, lakott és lakatlan portát, valamint az exempt, szabad kúriákat, csatolva az exemptiót bizonyító okiratot. Ezen összeírára három hetet hagynak a vármegyének. A tisztikar meghagyja a szolgabírának az összeírás véghezvitelét, amelyhez kérdőívet (deutum) dolgoznak ki a számukra.

Őfelsége ezen parancsára válaszként az előző napon kelt levélben jelezték, hogy az összeírást ilyen rövid idő alatt véghez vinni nem lehet.

Nógrád vármegye közgyűlése

1690. október 2.

Losonc oppidum

114. (V. 80.) Felolvasták a kassai generális, Octavian Nigrelli (excellētissimus) levelét, amelyben arra inti a megyét, hogy ne hanyagolja el a nyilvános gonosztevők üldözését. Erre válaszul a tisztikar közli, hogy amint a múltban is ezen igyekeztek, úgy a jövőben sem fogják ezt elmulasztani.

115. (V. 80.) Meghagyják a szolgabírának, hogy hirdessék ki a kerületeikben, hogy a vándor hajdúk jelentkezzenek igazoltatás céljából az alispánnál, mert a jövőben, akinek nem lesz alispáni igazolólevele, azt elfogják, javait pedig zsákmányként szétosztják.

116. (V. 80-81.) Megírják Hont megyének, hogy a korábban elfogadott statútum és emberemlékezetet meghaladó gyakorlat alapján hagyják meg a szerdai napot közgyűlési napnak, mivel Nógrád megye nemességének egy része mindkét megyében birtokos, és szeretnének mindkét megye közgyűlésén részt venni.

117. (V. 81.) Felolvassák Forgách (Forgacs) Ádám (illustrissimus) levelét, amelyben gratulál a megye tisztségviselőinek újbóli megválasztásához, valamint a jelen vészterhes időkre való tekintettel, a tisztikar biztonsága érdekében felajánlja számukra Gács várát. A tisztikar háláját nyilvánítja ki a főispán jószágáért, valamint gratulálnak fia születése alkalmából. A főispánnak ugyanezen alkalomból egy pár borjút küldenek ajándékba.

118. (V. 81.) Felolvassák a nádor (celsissimus princeps) levelét, amelyben közli, hogy megkapta a vármegye levelét, amelyben Ófelsége, újszerzeményi birtokokat érintő mandátumával kapcsolatban tesznek fel kérdéseket. A nádor közli, hogy a megye kérésének sikeréért szívesen közbenjár a császári aulában.

119. (V. 81.) Az Újszerzeményi Bizottságnak készítendő összeírás előkészítésére kirendelik az első és másodalispánt (generosi), a szolgabírákat, a jegyzőt, valamint Madách Jánost (Madacs), Csemniczky Gáspárt, Gyürky Istvánt, Kántor Pált, valamint az uradalmak megbízottjait, továbbá – főleg az esküdtek közül – azokat, akiket csak lehet.

Nógrád vármegye közgyűlése

1690. október 23.

Losonc oppidum

120. (V. 81-83.) Felolvasták Ófelsége levelét, és annak csatolmányát, amelyet Buda vár parancsnoka, Areyzaga (Ariczaga) báró írt. Ebben meghagyják a vármegyének, hogy Budavár kijavítására küldjön 24 szekeret és 50 munkást. Ezért meghagyják a szolgabíráknak, hogy portánként állítsanak ki egy négyökrös szekeret. Hogy a parancsot minél gyorsabban véghezvigyék, meghagyják azt is, hogy a falvak állítsák ki szekereket, s az esetben, ha a kiállított szekerek valamelyike tönkremenne, akkor az azt kiállító falu kárát a porták pótolják. Ugyanígy, az ötven munkás felfogadásának árát arányosan szétosztva ki kell vetni a portákra. Továbbá: minden portának ki kell rendelnie két gyalogost azokon kívül, akik a szekereket és ökröket igazgatják. Azok a falvak, amelyek mentesek a közmunka alól, azok nem fizetnek, viszont a kuriális falvaknak fizetniük kell.

A szolgabíráknak név szerint a következő számban kell a szekereket összegyűjteniük: Pelargus [Györgynek] tizenegyet, Gyürky Ferencnek hatot, Bene Andrásnak négyet, Balogh Mihálynak hármat.

A Budára küldendő szekérszámot meghaladó limitációt a gácsi vár rendbetételére fordítják, úgy, hogy az oda küldendő szekerek addig tartózkodjanak ott, míg a többi szekér Budán van.

Nógrád vármegye közgyűlése

1690. október 30.

Losonc oppidum

121. (V. 83-84.) Mindenekelőtt az alispán (generosus) előadja, hogy mindenfelől hírek érkeznek a törökök, tatárok és a lázadók erősödéséről, és a tiszántúli falvak és városok pusztulásáról. Féltő, hogy ez a tűz – Ófelsége hadserege távol lévén – átcsap a megyére is. Ezért folytatni kell Gács várának

megerősítését, hogy alkalomadtán a nemesség és a parasztvármegye menedéke lehessen. Mivel a Buda megerősítésére kirótt limitációból még maradtak ki olyan falvak, ahonnan lehetne szekereket és munkásokat Gácsra küldeni, ezért kéri a tisztkart, hogy rendeljék azokat Gácsra. A vármegye tisztkara ezzel egyetértvén úgy határoz, hogy amelyik szolgabíró kerületében még maradtak ilyen falvak, azokra róják ki a limitációt, ezt adják tudtul a gácsi várnagynak, s a falvak a szekereket és a munkásokat küldjék Gácsra. Ezeknek addig kell ott a vár erődítésén dolgozniuk, amíg a többi robotra rendelt szekeres Budán tartózkodik. A gácsi várnagy és az alispán pedig ügyeljenek arra, hogy a robotra rendelteteket csak a vár javítására kötelezhessek, semmi egyéb privát munkára ne alkalmazzák őket.

122. (V. 84-85.) Ebeczky Menyhért (egregius) özvegye Klobusiczky Katalin (nobilis), valamint gyermekei Sámuel és Zsófia, továbbá Szalontay János (egregius) özvegye ináncsi Ebeczky Magdolna (nobilis) nevében ügyvédjük, Bende János (nobilis) tiltakozik a vármegye előtt, mert gagyi Báthory Gábor (generosus) pinci birtokát zálogba adta Andrássy Ferencnek (generosus), mégpedig törvényellenesen, a tiltakozók elővásárlási jogát megsértve. Ugyanis a tiltakozók azt vissza szeretnék volna váltani, de nem lettek értesítve a zálogba adásról. Ezért tiltakozásukat fejezik ki és mind Báthory Gábor mind pedig Andrássy Ferenc ellen eltiltó határozatot kérnek, hogy tartózkodjanak a további zálogba adástól, és ne merjenek idegeneket telepíteni az ő pinci birtokrészükre. A tiltakozók a zálogszerződést hamisnak és érvénytelennek tekintve ellene mondanak a felek birtokba iktatásának, és fenntartják maguknak a jogot, hogy ha idegeneket telepítenek az ő birtokrészükre, erővel elűzik őket.

Kéri a tisztkart, hogy adjanak ki tiltakozásukról bizonyáglevelet.

Nógrád vármegye törvényszéke

1690. november 13.

Losonc oppidum

123. (V. 85-86.) Kihirdetik Ófelsége parancsát, és felolvassák a hozzá csatolt levelet, amelyet Arcizaga báró budai parancsnok, Stephan a Verlain adminisztrátor és Georg Prunner erdőmester írtak, s amelyben kéri, hogy a Budára rendelt szekereket és munkásokat irányítsák át Nagymarosra. A vármegye tisztkara eleget akar tenni a királyi parancsnak, mindazáltal azt sem akarja, hogy a fáradtságtól elcsigázott robotra rendelt ökrök miatt a nép kárt szenvedjen, ezért elrendelik, hogy a szolgabírák járásaikból gyűjtsenek össze újra 24 szekeret és 50 embert, akiket Nagymarosra rendelhetnek. Ez alkalommal minden porta egy szekeret állítson ki, és más embereket, akik a szekeret kísérik.

124. (V. 86-87.) A vármegye két hajdúja, Gombkötő Mátyás és Trhan Pál összejátszott az abelovaiakkal, és az általuk beszolgáltatandó fél szekér és két ökör helyett másfél birodalmi tallért vettek fel tőlük a saját hasznukra. Ezért a hajdúkat egyenként háromszáz botütésre és a szolgálatból való elbocsátásra, Abelova községet pedig 40 rajnai forint büntetésre ítélik. A hajdúk enyhítést kértek a vármegye tisztikarától, ezért a botbüntetést a felére, 150 ütésre szállították le, és mivel ígéretet tettek életük megjobbítására, nem bocsátják el őket a vármegye szolgálatából.

125. (V. 87.) Felolvassák a nádor (celsissimus princeps), és hozzá csatoltan Ófelsége levelét, amelyben az uralkodó azt kéri, hogy Nándorfehérvár török ostroma következtében, az ellenségtől való félelem miatt nehogy riadalom törjön ki, őrizzék meg nyugalmukat. A megye válaszában jelzi, hogy a végsőkig kitart az Ófelsége iránti hűségben, és mint eddig, kivéd és kiáll minden ellenséges támadást.

126. (V. 88-89.) A jegyzőkönyvbe bemásolták teljes terjedelmében Lipót császár Bécsben, 1690. október 20-án kelt, fentebb megtárgyalt levelét.

Ófelsége közli, hogy bár Nándorfehérvár török általi elfoglalása jogosan kelthet félelmet, mindazonáltal Ófelségének szándéka, hogy alattvalói biztonságát megőrzi. Arra kéri a vármegyét, hogy az ellenség minden cselemlenére őrizzék meg a nép nyugalmát, és álljanak ellen az esetleges támadásoknak. Ugyan Ófelsége egyszerre két erős ellenség ellen visel hadat, s ennek költségei igen magasak, mégis, a magyar rendek és a magyar nép helyzetének könnyítésére enyhít az adóterheken. Viszonzásul azt kéri, hogy hűséggel tegyék meg mindazt a biztonság megőrzése érdekében, amivel Istennek és az apostoli királynak tartoznak. Ha pedig a törökök tanácsára vagy támogatásával bármiféle felkelés vagy zavargás támadna, vagy más módon hűtlen pártütésbe kezdene valaki, azt a vármegye főispánja a vármegyei karhatalommal, és Ófelsége hadseregének segítségével tartóztassa le, és küldje Bécsbe, hogy ott elvegye méltó büntetését. Ezért Ófelsége kéri a vármegye nemességét, hogy tegyenek félre minden félelmet, és vessék meg az ellenség mindenféle ígéretét és cselvetését, rábízván magukat Ófelsége atyai gondjaira és védelmére. A közjó és közbiztonság érdekében működjenek együtt Ófelsége híveivel, akiket a király az ellenséggel szembeni ellenállás megszervezésének szándékával küld. Továbbá reményét fejezi ki, hogy a vármegye védelmére siető sikeres és erős hadsereggel, valamint Isten segítségével úrrá tudnak lenni a jelen nehézségeken.

A király levelét Lipót császár és király, valamint Jaklin Balázs püspök, magyar kancellár, és Maholányi János a magyar királyi kancellária titkára írták alá.

127. (V. 90.) Kihirdették Ófelsége másik parancslevelét is, amelyben kéri a vármegyei tisztikart, hogy a Nándorfehérvárból menekült katonákat fogadják be, lássák el, és irányítsák a legközelebbi katonai parancsnokokhoz.

A tisztikar meghagyja a szolgabíráknak, hogy a parancsot járásaikban hirdessék ki a népnek.

128. (V. 90.) Kéri Koháry István vicegenerálist (illustrissimus), hogy ne tűrje meg a várakba települő lakosságot, akik nem zsoldba akarnak lépni, csak a veszély miatt költöznek be a várakba, hogy aztán annak elmúltával visszatérjenek földjeikre.

129. (V. 90-93.) Pelargus György szolgabíró (egregius) beterjesztése alapján Kajali Pál (generosus) mint felperes nevében pert indítottak Nemák István (egregius) alperes ellen. A felperes ügyvédje Szentiványi Rafael (nobilis) kifejtette, hogy az alperes Losoncon, Darvas János (generosus) házában húsvét ünnepe táján sértő és szidalmazó szavakkal illette a felperest, hamis hitűnek és török hitűnek bélyegezve őt. A felperes ügyvédje kéri, hogy a Hármaskönyv második részének 72. cikkelye alapján ítéljék az alperest a nyelvváltság megfizetésére. Ezen felül, mivel az idézésre nem jelent meg, mint a törvénnyel dacoló ellen is kéri a fenti ítélet kimondását.

A jegyzőkönyv közli a Bulyovszky Ferenc által aláírt magyar nyelvű bírói parancsot, amely Losoncon kelt, 1690. június 13-án.

A jegyzőkönyv közli a Pelargus György és Füßy János által aláírt magyar nyelvű idézőlevelet, amelynek alapján Kajali Pál (nemzetes vitézlő) kérésére törvény elé hívták Nemák Istvánt (nemzetes vitézlő), hogy adja okát, miért nevezte a felperest az elmúlt tavasszal Darvas János (nemzetes vitézlő) losonci házában „hamis hitűnek és török hitűnek”. Az idézőlevél Losoncon kelt, 1690. június 13-án.

Mivel az alperes a tárgyaláson sem személyesen, sem ügyvédje útján nem jelent meg, ezzel magát mintegy bűnösnek nyilvánította, ennek következtében, mint törvénnyel dacolót a felperes kérésének megfelelően nyelvváltság megfizetésére ítélik.

A felperes ügyvédje köszönetet mond az ítéletért, és kéri az ítéletlevél, valamint a nyelvváltság díjának behajtására a bírói meghagyás kiadását

A törvényszék határozata alapján kiadják az iratokat.

130. (V. 93.) A vármegye nemességének kérésére elhatározzák Kékkő vára cölöpfalának kijavítását, hogy a közelgő zavargások idején menedékkül szolgálhasson. Minden egyes portára nyolc gerenda beszállítását róják ki. A lerovás történhet tetszés szerint természetben, vagy pedig pénzbeli megváltással, gerendánként három garasért. A kirovás alól mentesülnek Alsósztrégova, Paróca, Kislibercse, Tótkisfalu, Tótkelecsény, Felsősztrégova, Rárósmúlyad, Nógrádszenna, Závada és Tóthartyán községek, amelyek a Madách Jánossal (Madacs) kötött egyezség alapján Sztregova számára gyűjtenenek segélyt.

131. (V. 93.) A következő törvényszéket a vármegye 1691. február 19-21 közt tartja.

Nógrád vármegye kisgyűlése

1690. november 20.

Losonc oppidum

132. (V. 93.) Felolvassák a budai parancsnok és a budai inspektor 1690. november 10-én, Budán kelt levelét, amelyben azok tudatják, hogy a Nagymarosra küldött 24 szekér és 50 munkás kiállításán kívül további 25 szekeret és 100 munkást kell Buda vára megerősítésére mihamarább kiállítaniuk. Most azonban a munkásoknak Ófelsége rendelkezése szerint némi munkabér is jár.

A vármegye tisztikara úgy dönt, hogy azt a 24 szekeret és 50 munkást, akit Nagymarosra rendeltek, Budára küldik, és újabb ötven munkást gyűjtenek össze. Kirendelnek melléjük egy felügyelőt is, aki felügyeli a szekereket és a munkásokat, összegyűjti a munkabért, és hazatérve kiosztja közöttük.

Nógrád vármegye közgyűlése

1690. november 26.

Losonc oppidum

133. (V. 94.) Kihirdették Bartholomeus Kaltner másodhadbiztos (substitutus belli comissarius) levelét, amelyben katonai végrehajtás terhe mellett bizonyos mennyiségű zab és széna Egerbe történő szállítását követeli. A megye válaszában közli, hogy Schipko hadbiztoson keresztül a mondott mennyiségű zabot már beszolgáltatták, szénát pedig ilyen távolságra lehetetlen szállítani, még ha végrehajtáshoz folyamodna is a másodhadbiztos. Különben azért is lehetetlen a kérést teljesíteni, mert nem lehet jobbágyokat kétfelé vonni: ugyanis a megye lakossága ötven szekérrel mintegy hét hét óta Buda alatt teljesít robotmunkát.

134. (V. 94-96.) Bulyovszky Ferenc alispán (generosus) és a megye tisztikara mint felperes pert indít Freistak Simon és Gyuricsko Pál, Kandó István és Rósa Izsák (egregii) szökött szolgái, nyilvánvaló tolvajok ellen az alább részletesebben kifejtett tettek elkövetésével vádolva őket.

Bulyovszky Dániel (nobilis) a felperes ügyvédje előadja, hogy a fent nevezettek egy pár hétig Kandó István és Rósa Izsák szolgálatában állván (egregii), azok után elfelejtkezvén köteles szolgálatukról és félretévén az isteni és a honi törvényeket, hűségüket és uruknak tett esküjüket megszegvén lopással megkárosították őket. Többek között Kandó Istvántól egy angol posztó tunikát és egy öltözetet, valamint több mást, Rósa Izsáktól pedig szintén egy tunikát, köntösöket valamint több más dolgot tulajdonítottak el. Azon kívül ezen város lakóit ökrökben, ludakban és tyúkokban megkárosították, nem félvén a törvény büntetésétől, ezért a tisztikar prokurátora azt kéri, hogy a többi go-

nosztevők elrettentésére és példájára, a Hármaskönyv első részének 15. címe szerint ítélik az ott található büntetésre az alpereseket.

A jelenlévő alperesek tettüket nem tagadják, kegyelemért esedeznek, és életük megjobbítását ígérik.

Jóllehet, a vétküket beismerő alperesek méltóak lennének a Hármaskönyv első fejezetének 15. címében előadott példás büntetésre, ám fiatal korukra való tekintettel, s mert életük megjobbítását ígérték, egy év börtönre ítélték őket. Továbbá az ítélethirdetés után rögvest, valamint azon kívül még három alkalommal a többiek elrettentésére a város főterén száz botütéssel sújtják őket.

Nógrád vármegye közgyűlése

1690. december 18.

Losonc oppidum

135. (V. 96-97.) Kihirdették Hont vármegye levelét, amelyben annak magisztrátusa a jó szomszédi viszonyra sérelmesnek tekinti, és ezért panaszolja Bardi Albert Hont megyén való átvonulását, és kéri, hogy az efféle átkelések során legyenek tekintettel a jószomszédi viszonyra, és a hadseregnek teljesítendő szállításokra. A vármegye tisztikara válaszában kifejti, hogy Bardi Albert nem hadbiztosa a megyének, így semmiféle vármegyei megbízatást nem teljesít, ezért a jelen kihágást nem fogják méltó büntetés nélkül hagyni. Egyéb esetekre vonatkozóan pedig a vármegye az eddig is ápolt jószomszédi viszonyt igyekszik megőrizni, és reméli, hogy Hont vármegye is ragaszkodik ehhez.

136. (V. 97.) Forgách Ádám főispán (illustrissimus) kérésére – arra való tekintettel, hogy a főispán a gácsi várat a megye nemességének rendelkezésére bocsájtotta, hogy ott a zavaros idők alatt is békében meghúzhassák magukat – a megye tisztikara két mázsa puskaport adományoz a vár számára. A puskaport az alispán Besztercebányán szerezzze be, és amilyen gyorsan csak lehet, gondoskodjon annak Gácsra szállításáról.

137. (V. 97.) Mivel a falvakban megrendezésre kerülő mulatságok, avagy táncok alkalmával sokféle kihágások, részegeskedés, és egyéb Isten haragját ingerlő, illetlen dolgok fordulnak elő, amelyek ezekben a zavaros időkben veszélyeztetik a szegény nép állapotát, ezért az esküvőkön kívül hat forint büntetés terhe mellett mindenféle nyilvános mulatságot, a megye további rendelkezéséig betiltanak. A büntetés összegének felét a mulatság házigazdájának, másik felét a község bírójának kell fizetnie, amennyiben a mondott mulatság a bíró tudomásával történik. Amennyiben azonban az nem tudna róla, így az egész büntetést a mulatság házigazdájának kell állnia, az összeget pedig az alispán és a többi bírák között kell szétosztani. A rendeletet a

szolgabírák minél hamarabb hirdessék ki. Hozzáteszik, hogy aki az efféle táncmulatságokat jelenti az alispánnak vagy a megye bíráinak, a mondott büntetésből egy forint lesz a jutalma.

138. (V. 97-98.) Mivelhogy a szomszédos vármegyékben is limitálták a húsárakat, Nógrád vármegye tisztikara is elhatározza, és kihirdeti, hogy egy font (libra) marhahús négy magyar dénárba, a bárány három dénárba, avagy egy poltúrába, a malac- és borjúhús pedig hat dénárba, avagy két poltúrába kerüljön. Kijelentik, hogy a megye területén konfiskálás terhe mellett egy féle mértéket, a bécsi fontot használják. A rendelet visszavonásig érvényes.

139. (V. 98.) Kihirdették Ófelsege Bécsben, folyó év október 23-án kelt levelét, amelyben atyailag inti a vármegyét, hogy mivel a két leghatalmasabb ellenséggel kegyetlen harcra készül, ezért, amíg a valós helyzetre tekintettel minden lehetséges könnyebbítést megadva el nem készül az újbóli portális adókivetés, addig is igyekezzenek a kirótt adót sürgősen összegyűjteni és készpénzben készenlétben tartani, hogy az elkövetkező három hónapra, novemberre, decemberre és januárra eső adóösszeget hiány nélkül leróhassák.

140. (V. 98-99.) A megyei tisztikar köteles hűséggel engedelmeskedni akarván a királyi rendeletben közölteknek, a fent meghatározott pénzösszeg limitálására kijelölik az első és másodalispánt (generosi), a jegyzőt, és a szolgabírákat, a földesurak embereit, továbbá Ráday Gáspárt, Csemniczky Gáspárt, idősebb Balogh Mihályt, Gyürky Istvánt, Battik Gergelyt, Vattay Jánost, Bulyovszky Dánielt, Fejérpataky Lászlót, Mocsáry Balázst, Kántor Pált, Batta Pált, a megye esküdtjeit, és mindazon embereket, akiket az alispán csak képes maga mellé venni.

141. (V. 99.) Mindezek elkészülvén a megye közönsége előtt jelentést tettek a hatszáz porciónak a portális falvakra való felosztásáról, amelyet az elkészített lajstromok alapján a megye közönsége jóváhagyott és elfogadott.

142. (V. 99.) A megye közönsége könnyebbíteni akarván a lakosság terheit, a birtokos nemesekre a tavalyi taxa felét, az egyéb adóztatni szokott személyekre és a kuriális falvakra a tavalyi taxa teljes összegét rója ki, amelyet a szolgabírának az uralkodói parancsnak megfelelően három hónapra, azaz novemberre, decemberre és januárra kiterjedően kell beszedniük. Reménykednek abban, hogy az elkövetkező hónapokra könnyítést fognak kapni Ófelsegétől.

143. (V. 99.) A [szécsény]falfalusi lakosok panaszkodnak, hogy az elmúlt esztendőben Balogh Mihály szolgabíró behajtotta tőlük a hetedik havi porciót is, ő pedig azt bizonygatja, hogy nem többet, csak hat havi adót szedett be. A szolgabíró bizonyítani kívánván ártatlanságát, ezen ügy kivizsgálását, és arról való jelentéstételt kér. E célból a vizsgálat megejtésére kiküldik Szilassy András másodalispánt (generosus) a hozzá csatlakozó szolgabírákkal és esküdtekkkel együtt.

144. (V. 99.) A porciók gyorsabb és könnyebb behajtása érdekében Pelargus György szolgabíró mellé rendelik Gellén Gergelyt (egregius), az ugyanazon járásbeli taxák behajtásának segítésére pedig Rosnyay Jánost (egregius).

145. (V. 100.) Január nyolcadikára közgyűlést hirdetnek Losoncra.

146. (V. 100-101.) Battai Vатtha Pál (egregius) tiltakozik a vármegye közönsége előtt, mivel testvére, battai Vатtha Ádám (egregius) Rapp possessi-
ón belül lévő jobbágy- és zselléreltelkei nagy részét az ő tudta és előzetes megkínálása (admonitio) nélkül idegeneknek adta el és adta zálogba, s mint a tiltakozó megtudta, a maradékot is el kívánja adni, s az eladott birtokok árát egyedül kívánja felvenni, ami a mondott tiltakozó nagy hátrányára és jogai sérelmére történe. Éppen ezért a pénz elvesztésének terhe mellett eltiltja testvérét, Batta Ádámot a fent nevezett birtokrészek eladásától és elzálogosításától, valamint az eladott sessiók árának felvételétől, továbbá hasonló módon eltilt minden idegent az ilyenféle jószágok avagy birtokok megvásárlásától, a vételár kifizetésétől és az így vásárolt jószágok kézben tartásától. A tiltakozásról saját maga és testvérei későbbi jogbiztosítása céljából a megye hiteles pecsétje alatt kiadott bizonyáglevelet kér.

Nógrád vármegye közgyűlése

1691. január 8.

Losonc oppidum

147. (V. 101.) Felolvassák Georg Simon Schipko hadbiztos (illustrissimus) levelét, aki a jövő évi adó terhére 4000 rajnai forintot kér a megyétől. Levelére a korábbiakhoz hasonlóan kell választ adni.

148. (V. 101.) Többek között felolvassák a budai parancsnok (illustrissimus) és a budai inspektor levelét is.

149. (V. 101.) Felolvasták a nádor (celsitudo palatinalis) levelét a megyére kirótt ötszáz porcióval kapcsolatosan, és az ahhoz mellékelte, szintén a porciókról szóló uralkodói rendeletet is. A megyének kérnie kell a porciók számának csökkentését, jelezvén a megye elszegényedését, s hogy csak igen nagy nehézségek árán lehet a megyében a porciókat pénzben behajtani. Levélben hálájukat nyilvánítják a nádornak (celsissimus princeps)

150. (V. 101.) A budai parancsnok és inspektor levelére válaszul, amelyben hatvan munkásnak Maros oppidumhoz való kirendelését kérik, úgy határoznak, hogy a teljes adózó portaszámot két csoportra bontják, s az egyik csoport kétheti időtartamra portánként négy-négy munkást állít ki, majd a másik csoportba osztottak biztosítanak szintén négy-négy munkást, ugyanúgy kétheti munka elvégzésére.

151. (V. 101.) A rétságiak nevében Dienes János kéri régi adósságuk elengedését. A megye közönsége úgy dönt, hogy adósságukat, 21 forint 85 és fél dénárt elengedik.

Nógrád vármegye közgyűlése

1691. január 18.

Losonc oppidum

152. (V. 102.) Felolvasták Ófelsége, Bécsben 1690. december 27-én kelt levelét, amelyben közli, hogy a jelenleg is folyó háború szükségleteihez Magyarországnak egy bizonyos kvótával kell hozzájárulnia, ezért megbízta Caraffa (Karaffa) generálist ennek a behajtásával. Így a továbbiakban tőle várjanak parancsot, és a későbbiekben az ő parancsaihoz alkalmazkodjanak.

153. (V. 102.) Az alispán jelentette, hogy január 12-én a Zólyom megyei Hajnikon ügyvédet vallott előtte a néhai Bezzegh György (generosus) özvegye, Libercsey Zsuzsanna (generosa).

154. (V. 102.) A dikális lajstromok alapján megtörtént a porcióterhek felosztása. A porciók miatt kirótt taxák felosztását szintén a mondott lajstromok alapján végzik.

155. (V. 102.) Bulyovszky Mihályt, Torday Istvánt és Gedey Andrást a szokott eskü letétele után felvették az esküdtek sorába. Bulyovszky Mihálynak erről a saját és testvérei kérésére, a vármegye pecsétje alatt bizonyáglevellet is állítanak ki.

156. (V. 102-103.) Losonc város bíráinak és lakosainak kérésére, akiknek a korábbi megyegyűlésen elrendelték, hogy a marhahús fontját négy, a borjúhúsét pedig hat dénárért árusítsák, mivel hogy a parancsban megnevezett mérték jóval nagyobb, mint hogy a hús árával arányban lenne, megengedik, hogy bevezethessék a városban a besztercebányai vagy bányavárosi mértéket, s ezután azt használhassák.

157. (V. 103.) Meghagyják Bene András szolgabírónak, hogy térítse meg Torday István megyei biztos naponként ötven forintot kitevő költségeit, amennyiben más még nem fizette ki azokat.

Nógrád vármegye közgyűlése

1691. február 5.

Losonc oppidum

158. (V. 103.) Az alispán (generosus) visszatér követségéből, amelyet Fröh-wirth hadbiztosnál teljesített, és beszámol követjárásáról. Száz tallért fizetett a hadbiztos Ófelsége szolgálatában álló tisztviselőinek (famuli) eltartására, ebből mindegyikük után havi egy-egy tallért írnak majd jóvá. Ha az eltartásra

szánt ökrök ára túlhaladná ezt az összeget, akkor, azok árát összességében – egy forinttal számolva – fogják levonni a porciók összegéből.

Bár ez a rendelkezés nem hajtható végre a köznép kára nélkül, a megye közönsége meglegedvén ezzel a teljesítéssel, úgy döntenek, hogy kérik a hadbiztost, adjon mindezekről írásbeli biztosítékot. Mindezeket a hozzá tartozó érvekkel válaszlevélben meg kell írni.

159. (V. 103-104.) Felolvasták György, holsteini (Holsatiae) herceg Egerben kelt levelét, amelyben felszólítja az alispánt, hogy őfelsége szolgálatára jelenjen meg előtte. A megye közönsége úgy határoz, hogy mivel az alispán egészségi állapota nem engedheti meg az utazást, ezért másokat küldenek helyette követül. Erre a célra követül választják tehát Bulyovszky Dánielt és Kántor Pált (egregii), megbízólevéllel látják el őket, napidíjul pedig két-két tallért kapnak.

160. (V. 104.) Az Ófelsége szolgálatában álló tisztviselők (famuli) három tiszttartója számára, akiket eddig nem épp szabályosan rendeltek a megyébe, s akik nagyobb költséget okoznak, mint ahogy érdemelnék, a következőket utalják ki kedvezésképp. Egyiküknek huszonöt kila zabot, két öl szénát, száz font húst, két és fél mérő bort, néhány tyúkot, és nyolc icce vajat. A másik kettő pedig havonta két szekér szénát, nyolc kila zabot, négy icce sört, naponta pedig hat font húst, és szükség szerinti kenyeret kap. Mindezért havonta 18 forintot fognak jóváírni.

Nógrád vármegye törvényszéke

1691. február 19.

Losonc oppidum

161. (V. 104.) Szalatnyai Géczy István (generosus) úgy is, mint pélyi Nagy Mária (nobilis) házastársa és tejhatalmú megbízottja, a mondott nő személyében prokurátort állít.

162. (V. 104.) Levelet írnak Heves vármegye alispánjához egy bizonyos ládában található dolgok visszaszolgáltatása ügyében. A láda egy házasságtörő asszony, bizonyos Baloghné tulajdona volt, amely most a hevesi alispán kezébe jutott. Ez az asszony egy fiúgyermeket hagyott maga után, és a láda tartalma jog szerint őt illeti.

163. (V. 105.) A megye különböző szükségleteire, úgymint a foglyok eltartására, és az átvonuló hadsereg tisztjeinek juttatandó kedvezések előteremtésére, minden egyes portára kivetik négy kila búza és nyolc kila zab beszolgáltatását. Ezt a szolgabíráknak amilyen gyorsan csak lehet, be is kell hajtaniuk.

164. (V. 105.) Vay Ádám (generosus) kérésére, az újólágg telepített Rád praedium – korábban puszta – lakosainak megmaradását elősegítendő, három év időtartamra – amelyet a kiállított emlékeztető irat (memoriale) hátiratának kel-

tétől számítanak, s amely igazában két évre szól, s a harmadikat hozzáadják – felmentik őket a porciók és egyéb beszolgáltatandó terhet fizetése alól, valamint mindenféle szolgáltatás alól is. Azonban a három év letelte után ugyanúgy részt kell majd venniük a közterhekben, mint a többi községeknek.

165. (V. 105.) Felolvasták Antonio Caraffa főhadbiztos (excellentissimus) levelét, amelyben közli, hogy a megyének, ezen a téren 500 porciót kell teljesítenie, ennek értékét pedig, készpénzben a három megadott időpontban kell befizetniük. Ez ügyben, a megye közönsége minden lehetősége szerint bizonyítani fogja Ófelsége iránti szolgálatkész hűségét.

166. (V. 105-106.) Felolvasták Francz Peter Frühwirth (Frü-whirth) hadbiztos levelét, amelyben a négy havi, elmaradt porció összegének február végéig Rozsnyóba történő beszállítását kéri. Ezenkívül előírja, hogy szállítsanak Egerbe ezer köböl zabot vagy árpát, amelynek árát a porcióból le fogják számítani, valamint küldjenek 12 szénaszállító szekeret. A vármegye válaszában közli, hogy az elmaradt összeget – amennyiben képesek lesznek behajtani – el fogják juttatni a hadbiztoshoz. Zabot azonban semmi módon nem tudnak szolgáltatni, mert az elmúlt nyáron igen kevés tavaszi gabona termett. Helyette az alispán által felajánlott búzából tudnak adni, piaci áron elszámolva. Szekereket egyáltalán nem képesek küldeni, mert azokat Ófelsége Buda vára alá rendelte robotra, a munkásokat pedig nem lehet kétfelé húzni-vonni.

167. (V. 106.) Balassa Gábor (spectabilis ac magnificus) porcionális adóját (taxa portionalis), ami havonta egy rajnai forintot és 25 dénárt tenne ki, erre a télre teljes egészében elengedik. Ugyanígy rendelkeznek Balassa szervitorra, Francz Briesstenssky taksája felől is.

168. (V. 106-109.) Pelargus György szolgabíró (generosus) és Barssy (Barssi) János, mint a megyei statútummal Bulyovszky Mihály helyetteséül rendelt esküdt betérjesztésére felvették Madách János (generosus) mint felperes által Kandó István (egregius) mint alperes ellen, bizonyos szerződések visszakövetelése céljából indított perét.

Szentiványi Rafael (nobilis) a felperes megyei megbízólevéllel ellátott prokurátora a perirat betérjesztése előtt a szokásos módon kéri az alperes kihirdetését, személyes megjelenésre. Annak megjelenése után a felperes ügyvédje ünnepélyes tiltakozását nyilvánítja ki, és kifejti az alábbiakat. A felperes folyó év január 23-án Losoncon a vármegye épületében Pelargus György és Bulyovszky Mihály (egregii) által közvetített bírói végzéssel, amelyet Bulyovszky Ferenc alispán (generosus) adott ki, felszólította az alperest, hogy perbehívás terhe mellett szolgáltatassa vissza azon szerződést amely a *Gyengyurousskuo*-nak nevezett, másképp Kisfalu possessio határában lévő fél birtokrésznek – amely amúgy igen népes – az elzálogosításáról szól. A birtokrészt Liptay András (generosus) és felesége Dúló Anna (generosa) zálogosították el Kandó Jánosnak (egregius) az alperes atyjának. A mondott alperes pedig, nem tett eleget a bírói parancsnak, és magánál tartotta a záloglevelet, ezzel pedig sú-

lyos kárára és hátrányára volt a felperesnek. Mivel pedig az 1622. évi LXXV. törvénycikk valamint az 1659. évi XLIII. törvénycikk is, az ott kifejtett büntetés terhe mellett megrója azokat, akik idegenek bizonyágleveleit bármi indokkal maguknál tartják, a felperes ügyvédje a fent idézett törvények alapján az ott megszabott büntetés mellett az alperes elítélését és az ítélet végrehajtását kéri, fenntartva a későbbi cselekvés jogát.

Az alperes személyesen jelen lévén kéri az idézés és egyéb, a perrel kapcsolatos iratok másolatát.

A törvényszék határozata alapján kiadják a másolatokat.

Az első kiadott perirat a magyar nyelvű bírói végzés (commissio iudiciaria) amelyet Bulyovszky Ferenc alispán állított ki Losoncon 1691. január 23-án, amelyben meghagyja a szolgabírák egyikének, hogy menjen ki alsósztrégovai Madách (Madacs) János (nemzetes vitézlő) kérésére az eljárást lefolytatni.

A második, kiadott perirat az idézés, amely ugyancsak Losoncon kelt, 1691. január 23-án, s a fent idézett bírói parancs erejénél fogva, Madách (Madacs) János (generosus) kérésére felszólítják Kandó Istvánt (egregius), hogy a fentebb említett *Gyendurovszkuo* birtokrészeiről szóló záloglevelet szolgáltatassa vissza, amennyiben pedig nem tenné meg, úgy a törvényszék elé idézik, hogy elvegye törvényes büntetését a záloglevél visszatartása miatt. Az idézést Pelargus György szolgabíró és Bulyovszky Mihály esküdt állították ki.

169. (V. 109.) Vay Ádám (generosus) felesége, Fekete Erzsébet (generosa) nevében prokurátora, Bulyovszky Dániel (nobilis) bizonyos okokból kifolyólag kéri a Palásthy Anna (nobilis) – aki korábban a néhai Nádkay (Natkai) Ferenc (egregius) felesége volt, most pedig Szentiványi Rafael (egregius) házastársa – ellen kiállított bírói kiküldőparancs (exmissionalis) – amely alapján Bulyovszky alispánnak (generosus) kellett volna bírótársaival együtt kiszállniuk – visszavonását a Tripartitum második részének 83. címe alapján. Leteszi az ilyenkor szokásos három forintos terhet is, felét pedig ilyenkor szokásos módon felkínálja az alperesnek. A prokurátor a többire nézve fenntartja a fenntartandókat.

170. (V. 110.) Pelargus György szolgabíró (nobilis) jelenti, hogy Szentiványi Rafael (generosus) házastársa Palásthy Anna (generosa) ügyvédvállást tett előtte.

171. (V. 110.) Úgy határoznak, hogy Szentiványi Rafael kérését levélben ajánlólag továbbítják Vay Ádámhoz.

172. (V. 110.) Perújrafelvétel történik a Losonc város tanácsa és teljes városi közösség nevében Huszák Gáspár (egregius) mint felperes által NyerGES István nemes személy, mint alperes ellen indított becsületsértési ügyben. A felperes ügyvédje Horváth Pál (nobilis) a perfelvételkor kiállított megbízólevéllel képviselvén az ügyet, felszólítja az alperest, hogy személyesen megjelenvén védje magát a bíróság előtt. Az alperes megjelenvén, a felperes ügyvédje megfelelően a képviselt pernek, az idézett törvények és a

vármegyei státútumok alapján kéri az alperes elítélését és a büntetés kiszabását. A felek az ítélelhozatal előtt kiegyeztek.

Nógrád vármegye törvényszéke

1691. február 20.

Losonc oppidum

173. (V. 110-112.) Gyarmati Balassa Gábor (spectabilis ac magnificus) nevében prokurátora Bulyovszky Dániel (nobilis) kérvény formájában a következőket adja elő: 1685. esztendőben Szent György ünnepe (április 24.) körül a mondott Balassa Gábor emberei, Vereszi János és Krisán Dénes (providi et agiles) némely birtokok, vagy inkább birtokrészek – úgymint: Karancsalja, Nedelistye, Süllye, Felsőtiszovnik, Balassagyarmat, Málnapataka, Bisztricska, Kisszalatna, Szentpéter, Szelc, Felsősztrégova, Lentvora – tizedét szeretnék volna behajtani, amely tizedeket Balassa korábban Borcsiczky Jánostól (egregius) és a néhai Dióssy Mihálytól, királyi kamarai árendátoroktól, a szokott bérleti összeg lefizetése után vett bérbe. A mondott possessiók mindeközben budethini Szunyogh Gáspár (spectabilis ac magnificus) feleségének, Jakussith Katalinnak (generosa ac magnifica) kezébe jutottak annak minden jog szerinti tartozékával. Ezeket a birtokokat a mondott Katalin asszony provizora, Murányi György (egregius) által igazgatta, aki, nem tudni, miféle indoktól vezetettvén az említett birtokok tizedét, az 1609. évi XVII. törvény és más paragrafusok tartalma ellenében nem engedte beszedni, és a saját hasznára fordította. Ezek alól talán csak néhány possessió a kivétel, ahol talán mégis sikerült a felperes embereinek beszedni a tizedet. Mindezek a felperes igen nagy kárára történtek, amelyeket részletesen be is mutat a csatolt iratok között.

A felperes ügyvédje megfelelni kívánván az ország törvényeinek, kéri, hogy küldjék ki Bulyovszky alispánt (generosus) a hozzá csatlakozó bírákkal együtt a mondott tizedek kétszeresének behajtására.

174. (V. 112.) Bene András szolgabíró jelenti, hogy Balassa Gábor (spectabilis ac magnificus) ügyvédet vallott előtte.

175. (V. 112-113.) Idősebb Zichy (Szicsi) István, Forgách (Forgács) Ádám és Simon (illustrissimus) valamint Losonc város többi földesura nevében, prokurátoruk Bulyovszky Dániel (egregius) a szükséges iratokkal ellátva, ünnepélyes tiltakozás, ellentmondás és eltiltás formájában előadja a következőket. A mondott Losonc város lakói földesuraik többszöri tiltását figyelembe nem vévén, a városhoz tartozó tilalmas erdőket – amelyeket arra az esetre őriztek meg, ha a várost valami súlyos szükség érné – a földesurak intézőinek és tisztartóinak tudtával tűzifának és más, kisebb és kevésbé szükséges épületek céljára kivágták és felhasználták. Ezért a várost nem kis veszély fenyegeti tűzvész, vagy egyéb szerencsétlenség esetén. Ennélfogva a

földesurak az ott talált jószágok elkobzásának és az emberek elfogásának büntetése mellett nyíltan és nyilvánosan eltiltanak minden lakost, nemest és nemtelent együtt és külön-külön is, a mondott erdők megrohanásától és kivágásától. Egyebekben jogaik felett örködve fenntartják a fenntartandókat.

176. (V. 113.) Ismételten idősebb Zichy (Szicsi) István (illustrissimus), nevében, prokurátoruk Bulyovszky Dániel (egregius) az ott talált jószágok elkobzásának és az emberek elfogásának büntetése mellett eltilt minden Kiskelecsény possessióval határost és szomszédost, de a mondott possessio jobbagylakosságát is, tekintetre anélkül, hogy az ő, vagy más földesurak joghatósága alá tartoznak, a mondott Kiskelecsény erdeinek megrohanásától, ott a kecskével és disznókkal való károkozástól, valamint az épületfának is alkalmas fáknak aklok és disznóolak céljára történő felhasználásától. Tiltakozásáról bizonyosságlevél kiadatását kéri.

177. (V. 114-117.) Alsógéczi és nagyszalatnyai Géczy István (nobilis), ügyis mint pélyi Nagy Mária házastársa és tejhatalmú megbízottja, nevében és személyében prokurátora: Csemniczky Péter (nobilis) a törvényszék előtt személyesen megjelenvén az alább megírt módon tiltakozását és ellentmondását fejezte ki. Az elmúlt 1689. év március 15-én Gyürky Ferenc szolgabíró és Barssy János esküdt (nobiles) által közvetített bírói végzéssel, amelyet Bulyovszky Ferenc alispán adott ki csábrági Koháry István (de Csabrad) (illustrissimus), valamint Szentiványi János, Huszár Imre, Hunyadi László és András, Farkas Kristóf (nobiles), mint az ezen Nógrád vármegyében fekvő Csehbrézó birtokosai kérésére, az ott talált jószágok elhajtásának és az ott talált emberek elfogásának terhe mellett eltiltották a szintén Nógrád megyében fekvő, és a fent írt Nagy Mária tulajdonában lévő Kornalehota lakóit a mondott Csehbrézó földeinek használatától.

Eddig a mondott két possessio lakosai a földet nem osztották fel egymás között, hanem minden szempontból közös használat alá esett, és szabadon, közös megegyezéssel használták egészen a legutóbbi időkig. Ezért nehogy a tiltakozó házastársának Kornalehotát illető jogai csorbuljanak, valamint nehogy hallgatásával az eltiltással egyetérteni lássék, nyilvánosan és nyíltan tiltakozik jogai ilyen módon való sérelme ellen, és ellentmond. Megfelelni kívánván mindezeknek valamint a korábbi, folytonos használatnak és szokásnak, annak megsértői ellen kész jogi eszközökkel is fellépni. Arra az esetre tehát, ha az említett Csehbrézó lakosai az eddigi szokással és gyakorlattal szemben tettelesen is fellépnének, vagy ha ezt a már mondott eltiltás felhatalmazásával már meg is tették volna, a mondott tiltakozó megőriz magának minden lehetőséget, hogy a jog erejével járjon el. Kéri tiltakozása és ellentmondása jegyzőkönyvbe vezetését, és annak megyei hiteles bizonyosságlevél formájában történő kiadását.

178. (V. 116.) Június 18-ra és 19-re a megye közönsége törvényszéket és pecsételőszéket hív össze Losoncra.

Nógrád vármegye közgyűlése

1691. március 26.

Losonc oppidum

179. (V. 116-117.) Felolvasták Ófelsége Bécsben, folyó év február 23-án kelt levelét, amelyben utalván előző levelére, igen sürgősen megparancsolja, hogy küldjenek munkásokat Egerbe robotmunkára. A megye közönsége alkalmazkodni akar Ófelsége parancsához, bár eddig semmiféle levelet nem kaptak, amiben arról lenne szó, hogy Egerbe küldjenek robotra munkásokat, sőt, ellenkezőleg, azt a parancsot kapták, hogy robotot csakis Buda alatt kell teljesíteniük, s ahogy ezt Ófelsége rájuk szabta, meg is tették.

Ebben az ügyben először is informálni kell Langh Ádám budai tiszttartót. Elküldik neki Ófelsége levelét, valamint báró Buttler János egri parancsnok levelét is – amelyet szintén most olvastak fel és – amelyben tizenöt szer és harminc munkás kirendelését kéri. Megkérdik a budai tiszttartót, mit kell tenniük, vajon felszabadítja-e az új parancs végrehajtására az ott dolgozó munkásokat, avagy sem.

Közben írnak az egri parancsnoknak is, jelezvén, hogy Ófelségétől az előbbin kívül nem kaptak másik levelet ezen ügyben, így ne rója fel számukra, amiért nem tettek eleget kérésének. Most pedig, ha semmi sem jön közbe, s ha Buda alól elbocsátják az oda kirendelt munkásokat, akkor készen állnak arra, hogy eleget tegyenek Ófelsége parancsának. Arra kéri a parancsnokot, hogy legyen türelemmel addig, amíg kisarjad a fű, és jobbak lesznek az útviszonyok is, s akkor a megye közönsége mindenről intézkedni fog.

Ha azonban Budáról az a válasz jön, hogy az ott lévő munkásokat nem szabadítják fel, akkor a Császári Udvarhoz kell fordulni, az azon esetben kijelölendő követek útján.

180. (V. 117-118.) Újfent ugyancsak elszaporodtak a rablók a megye kebelén belül, kiváltképp Nógrád, Buják és Gyarmat térségében. Azért, hogy a gonosztetteket még csírájában elfojtsák, úgy határoznak, hogy megyei rendelkezést küldenek – azok száma szerint – a paraszthadnagyoknak, hogy parancsolják meg a népnek, az előbbiekre való tekintettel szerezzenek fegyvert a saját védelmükre és az útonállók megfékezésére. S amint a fű kisarjad, az alispán és a hozzá csatlakozó nemesség – akiknek 12 forint büntetés terhe mellett kötelességük csatlakozni – keljenek fel a rablók üldözésére, hogy a köz javára mindannyiuk épségét szolgálhassák ezáltal. Addig is a mondott rablókat bármi módon üldözni kell és foglyul kell ejteni őket, de akárki szabadon meg is ölheti azokat.

181. (V. 118.) Úgy határoznak, hogy a gácsi vár javítási munkáinak folytatására rendelik a munkásokat, akiknek egy részét az ősz beállta miatt elküldték, ami miatt a megkezdett felújítás abbamaradt. A várhoz közeli molnárokat pedig felszólítják a gácsi híd sürgős felújítására.

182. (V. 118-119.) Ráday Gáspár (generosi) és Szécsénykovácsi többi birtokosának nevében és személyében Darvas Ferenc (egregius) ünnepélyes formában, erőszakos hatalmaskodás bűne mellett eltiltja az ott lakó Jánossy Mihályt a községi közbirtokosok tulajdonában lévő, *Pást*-nak nevezett rét felszántásától és tönkretételétől. Minderről bizonyoságlevél kiadását kéri.

183. (V. 119.) Határozatot hoznak Oravec Tamás budalehotai lakos ügyében, akit a Petroviech Erzsébettel elkövetett paráznság miatt vezettek újólaga vármegye elé. Mivel az előírt, harmadmagával leteendő tisztázó esküt (purga) letenni nem tudta, mert nem tudott idegen eskütevőt állítani – lévén hogy ilyen esetben nem fogadják el az anya, a testvérek, és az elkövetővel egy kenyéren és egy háztartásban élők esküjét – meghagyják, hogy megbilincselve tartsák addig foglyul, amíg a rokonságából kiállított eskütevő mellé más, idegen embert nem állít, avagy ha nem tenné ezt meg, akkor vezessék el.

Nógrád vármegye közgyűlése

1691. április 10.

Losonc oppidum

184. (V. 119-120.) Mindenekelőtt felolvasták Ófelsége karhatalmat kirendelő parancsát (mandatum brachiale), amelyet Balassa Sándor (spectabilis ac magnificus) mint felperes kérésére állított ki Jakussith Katalin (generosa ac magnifica) mint alperes ellen, aki korábban Révay László (magnificus) hitvese most pedig budethini Szunyogh Gáspár (magnificus) felesége. A parancs alapján az uralkodó meghagyja a megyének, hogy a valaha Balassa Ferenc birtokában lévő kékkői javakon eszközendő végrehajtáshoz, amihez a Királyi Személyes Jelenlét bírósága Jeszenszky Mihály ítélmestert (egregius magister) küldte ki, nemeseivel biztosítson karhatalmat. A vármegye közönsége az ország törvényeihez igazodván engedelmesen alkalmazkodni fog a parancs végrehajtásához.

185. (V. 120-121.) A megye többször kihirdetett parancsa ellenére az Ófelsége parancsára Budára robotmunkára rendelték közül mind többen vonják ki magukat a munka alól, és nem átallanak a közjő, és Ófelsége szolgálatának veszélyeztetésével megszökni. Ezért meghagyják azon községek bíráinak, ahonnan a munkásokat küldték, hogy amelyik munkás elbocsátólevél nélkül tér vissza, ahelyett küldjenek másikat, még hozzá 12 forint büntetésének terhe mellett. Rendelkeznek arról is, hogy a büntetést minden vonakodás nélkül azonnal be kell hajtani, és az alispán, valamint az ítéletet végrehajtó bíró között szétosztani, a szökött jobbágyot pedig az alispán elé kell állítani, és korbácsolással súlyosan megbüntetni. Ezen statútumot a szolgabíráknak késlekedés nélkül ki kell hirdetniük.

186. (V. 121.) Kihirdetik Ófelsége parancsát, amelyben a Buda alá rendelő robotról értekeznek. S mivel már kaptak egy másik parancsot is, amely a vármegyei robotot Eger vára alatt írja elő, ezért az egri parancsnokhoz küldik Koromzay Jánost (egregius), hogy mutassa be ezeket az iratokat neki, és nyilvánítsa ki, hogy Ófelsége korábbi – később érkező – parancsát nem tudják teljesíteni, mert nem lehetséges, hogy a megye két helyütt is robotot teljesítsen. Ezen kívül Nógrád vármegye sosem volt köteles robotot teljesíteni a felső-magyarországi váraknál – s mint ilyennél, Egernél sem – hanem mindig az alsó-magyarországi végvárakhoz rendelték ki őket. Ezért kéri, hogy a parancsnok (sua illustritas) a továbbiakban tartózkodjék attól, hogy Nógrádtól robotmunkát követeljen.

187. (V. 121-122.) Ha az egri parancsnok nem akarna engedelmeskedni ezen utóbbi parancslevélnek, akkor az ügyet az alispán által a kettő között valamelyik parancsnoknak írt levél útján be kell mutatni a császári udvarnál, és kérni, hogy a megyét ne kényszerítsék két vár erődítéséhez is, mivel arra nem képes.

188. (V. 122.) Felolvasták Ófelsége egy másik parancslevelét is, amelyben megtiltja, hogy bárki az 1647. évi CXLIV. törvény ellenében, a kölcsönadott összeg elvesztésének terhe mellett évi hat százalékosnál magasabb kamatra adjon ki kölcsönt, avagy ennél nagyobb kamatra vegyen fel. Tilos a tisztikarnak is ennél nagyobb kamatot behajtania. Erre válaszul értesítik a kamarát, hogy ezekben a zavaros időkben, amikor a megye a porciók beszolgáltatását kénytelen teljesíteni, ezt az alacsony és törvényes kamatot nem tudják betartani, mivel egy hitelező sem kötelezhető arra, hogy a pénzét hitelbe kihelyezze. Ha ugyanis azok nem könyörülnek meg ily módon, hitelnyújtással a népen, akkor azok képtelenné válnak a porciók teljesítésére, ami miatt Ófelsége szolgálata nem kis kárt szenvedne.

189. (V. 122-123.) Ugyancsak felolvasták Ófelsége más levelét is, amelyben közli, hogy körösszegi (de keröszeg) Csáky István országbíró (illustrissimus ac excellentissimus) minden vád alól felmentette Szirmay István (egregius) királyi kúriai ítélmestert, akit ezért Ófelsége parancslevele ereje által visszahelelyez ítélmesteri hivatalába, visszaadja számára az őt megillető becsületet és tisztességet és a hivatalát illető minden illetőséget és joghatóságot.

190. (V. 123.) Ugyancsak felolvasták Ófelsége más levelét is, a hozzá csatolt pátenssel együtt, amelyben bizonyos rendeleteket szab meg a bekvártélyozott és a beszállásolt katonaság számára. A levélben áll az is, hogy a megye válasszon egy tekintéllyel rendelkező és nyelveket is ismerő megbízottat a tekintélyesebb mágnások közül, aki a bevonuló hadsereg elé megy, és aki a hadakat az Ófelsége által megadott szabályzat alapján vezényli.

191. (V. 123.) Oravecz Tamás budalehotai lakost, akit egy leány teherbe ejtésével vádoltak, mivel tettét tagadja, s mivel a lány feltételezései nem tűnnek igazoltnak, még kevésbé áll fenn erős gyanú, miután a vádlott a maga

személyében az alispán és a megesett lány előtt esküt tett saját ártatlanságáról, felmentették a vádak alól.

192. (V. 123-124.) A megye közönsége úgy dönt, hogy támogatólag ajánlja Bulyovszky Ferenc alispán (generosus) azon kérvényét, amit az alispán annak az ezer forintról szóló kötelezvény visszaváltásának ügyében írt, amelyet Heves és Külső-Szolnok egyesült vármegyék vettek fel az ő jegyzősége idején a néha Ebeczky Menyhért özvegyétől, Klobusiczky Katalintól (generosa) tíz százalék kamatra.

Nógrád vármegye közgyűlése

1691. április 23.

Losonc oppidum

193. (V. 123-124.) Kihirdették Ófelsége levelét, amelyben kijelenti a jelen hadjárat szükségességét, s azt, hogy az ahhoz szükséges hadtápmennyiség felvásárlását és megfelelő helyre történő szállítását hogyan kívánja kényelmessé és egyszerűvé tenni. Meghagyja tehát, hogy a megye legyen készséges a hadsereg számára szállítandó élelmiszer (annona) továbbvitelének ügyében. A megye ehhez a renDELETEhez fogja igazítani magát.

194. (V. 124-125.) Felolvasták a királyi kamarának a nagyorosi lakosok alaptalan kérvénye ügyében kiadott levelét. A kamara kivonatolva közli az oroszok panaszait: privilégiumaik ellenére az adózó porták közé sorolják őket, s a többi, privilégiummal nem rendelkező falvak módjára, ám azoknál súlyosabb terhekkel adóztatják őket. A kamara közbenjárván ügyükben ellenzi, hogy portális adót szedjenek tőlük.

A megye tisztikara a kamara által írtakkal kapcsolatban kifejti, hogy az oroszok nem csak hogy eltérnek az igazság fonalától, de ráadásul a megye sérelmére igyekeznek fordítani azt, ugyanis a környező falvakhoz képest elviselhető mértékben, mintegy armalisták módjára, adóztatják őket. Mindezeket a kamara számára újra nyilvánvalóvá kell tenni, és sürgetni kell őket, hogy küldjenek ki egy küldöttséget az oroszokhoz és valamely közel eső possessióba az összeírás elvégzésére, akik megismervén az oroszok efféle dacosságát, lehetőségük lesz informálódni a vagyoni állapotukkal kapcsolatban.

195. (V. 125.) Megjelent a vármegye előtt a Széchényi (Szécsény) György esztergomi érsek (celsissimus ac reverendissimus) teljes felhatalmazásával ellátott Doktorovich György (admodum reverendus) érseki árendátor, hogy végbevigye a tizedek bérbe adását. Doktorovich tiltakozik azok ellen, akik a szokott határidőn belül elfelednék a tizedeket bérbe venni, a bérbevételi lehetőség örök elvesztésével fenyegetve meg őket. A megye az ország törvényeinek és a megyében gyakorlott régi szokásoknak megfelelően viszonttiltakozik.

196. (V. 125-126.) Ghymeszi Forgách Simonnak (illustrissimus), a Czobor-féle hadsereg őrnagyának a közbenjárására, valamint Nigrelli generális (excellentissimus) kérésére szabadon bocsátják azokat a lovas katonákat, akiket azért fogtak el, mert szabadon kószáltak a megyében, kvártélyt követeltek, és egyéb dolgokkal sanyargatták a népet. A szabadon bocsátáshoz a következő feltételeket szabják: először, hogy reverzálist adnak, megígérvén életük megjobbítását. Ha ugyanis még egyszer hasonló ügyben tetten érnék őket, nem számíthatnak többé kegyelemre, hanem megbüntetik őket. Másodszor: megtérítik Magyar János számára az elszenvedett károkat. Harmadszor: Forgách gróf gondoskodik mindazok fáradalmainak megjutalmazásáról, akik a mondott katonák elfogásában részt vettek. Továbbá keresztény hitére ígérje meg a gróf azt is, hogy a megye közönségének a mondott ügy miatt a továbbiakban nem fog bántódása esni.

197. (V. 126-127.) Losonc város jobbágylakossága panaszolja a vármegye közönségének, hogy a forspont, a beszállásolás és egyéb terhek igen megterhelik őket, amelyben a helyi nemességnek is részt kellene vállalnia, mert javarészt kiváltság nélküli jobbágyföldeket művelnek. Bár erre az esetre érvényes a megyének az a rendelkezése, hogy ilyen esetben a nemeseknek is részt kell venniük a teherviselésben, ám hozzáteszik azt, hogy a kúriákban és szabad telkeken élő nemesek – hacsak elodázhatatlan szükség nincs erre – nem tartoznak efféle szolgáltatásokat és adókat fizetni. Azonban aki jobbágyföldeken él és gazdálkodik, bár személyében szabad az efféle szolgáltatásoktól, de mivel jobbágyföldet birtokol, köteles bizonyos szolgáltatásokat nyújtani. Ezért van az, hogy a jobbágy kétszer tartozik forspontot szolgáltatni, míg az efféle telken élő nemes csak egyszer. Azonban ha elmulasztaná, büntetésként meg kell térítenie a felmerült költségeket, méghozzá 24 dénár napidíjat valamint egy ökör költségeit, hat forintot. Az összeget a szolgabírának vagy az alispánnak kell beszélnie, és fele részben a város szükségleteire fordítani, más részét pedig a végrehajtó bírónak kell átadni.

Panasszal él a losonci nemesség is, hogy bár a bírák behajtják a közterheket, mégsem tudják, hogy hová lesznek fordítva, mert arról az elszámolás-kor nem adnak felvilágosítást. Ezért a vármegye közönsége úgy határoz, hogy a nemesség tudósítására, az efféle elszámolásoknál legyen jelen közülük valaki.

198. (V. 127.) A következő közgyűlést Losoncon tartják, május hetedikén.

199. (V. 127-128.) Idősebb Kántor Pál (generosus) nevében és személyében prokurátora Kántor István (nobilis) ünnepélyes tiltakozással nyíltan és nyilvánosan eltilt minden közelebbi és távolabbi szomszédost és határost Tótkelecsényben található birtokától, a lakosokat pedig – különösen Ebeczky Györgyöt – a mondott birtok mindenféle használatától, a rétek és kaszálók kaszálásától, a szántóföldek jogtalan felszántásától és bevetésétől, a malom hasznának eltulajdonlásától és minden erőszakos cselekedettől. Mind-

ezen jogaira a tiltakozó földesúr a későbbiekben is ügyelni fog. Tiltakozásáról hiteles bizonyságlevél kiadását kéri.

200. (V. 128-129.) Vattai Batta Pál (generosus) nevében és személyében prokurátora, Kántor István (nobilis) előadja, hogy testvére, vattai Batta Ádám (nobilis) az előző közgyűlés alkalmával tiltakozott, hogy testvére hagyjon fel a kálnói telken folytatott építkezéssel, és tervétől álljon el. Erre válaszolván viszonttiltakozással él: ő a megkezdett építkezéssel fel nem hagy, hanem a testvérével kötött korábbi egyezség értelmében, az abban kapott felhatalmazásokkal élven amilyen gyorsan csak lehet, folytatni kívánja, jogaira pedig a továbbiakban minden módon ügyelni fog. A mondott tiltakozásról másolatot, viszonttiltakozásáról pedig hiteles bizonyságlevelet kér.

201. (V. 129-130.) Ficsór György (egregius) nevében prokurátora Murány György eltilt minden szomszédost és határost, különösen pedig Liptagerege és Mihálygerege possessiók lakosait Egyházasgerege praedium földjeinek használatától, a legeltetéstől, kaszálástól, favágástól, a földek felszántásától és a tiltakozóra nézve sérelmes bevetésétől, és minden erőszakos cselekedettől. Azonban ha valaki a mondott birtokon hatalmaskodással erőszakot akarna elkövetni, abban az ott talált emberek elfogásával és a jószágok elhajításával fogják megakadályozni. A tiltakozó hiteles bizonyságlevél kiadását kéri.

A személyesen jelenlévő Darvas János (generosus) karancsberényi Berényi György (spectabilis ac magnificus) nevében viszonttiltakozással él, és kéri a fenti tiltakozás másolatát, valamint viszonttiltakozásának hiteles bizonyságlevél formájában történő kiadását.

202. (V. 130-131.) Bíró vagy másnéven Juhász István (egregius) nevében prokurátora Ivanovicz (Ivanovics) András (nobilis) eltilt minden szomszédost és határost, különösen pedig Karancsberény és Pilis possessiók lakosait Kisarany praedium földjeinek használatától, a legeltetéstől, kaszálástól, favágástól, a földek felszántásától és a tiltakozóra nézve sérelmes bevetésétől, és minden erőszakos cselekedettől. A tiltakozó hiteles bizonyságlevél kiadását kéri.

A személyesen jelenlévő Darvas János (egregius) karancsberényi Berényi György (spectabilis ac magnificus) nevében – megfelelni kívánván az eddigi gyakorlatnak – viszonttiltakozással él, és kéri a fenti tiltakozás másolatát, valamint és viszonttiltakozásának hiteles bizonyságlevél formájában történő kiadását.

Nógrád vármegye kisgyűlése

1691. május 5.

Losonc oppidum

203. (V. 131-132.) Felolvasták galánthai Esterházy (Eszterás) Pál nádor (celsissimus) levelét, amelyben a király parancsára kéri a megyét, hogy küldjön május hetedikére mindenféle szükséges iratokkal ellátott követeket a pozsonyi bizottsághoz. Hont megye és a kishonti kerület között ugyanis vita támadt, mert utóbbi a nagy távolságra hivatkozva, s mert az említett megye és kerület közé be van ékelve Nógrád megye, Honntól el kíván szakadni, s Nógrádhoz kíván csatlakozni. Nehogy azonban Nógrád és Hont között területcsere-re kerüljön sor, amelyből bizonyosan vita és ellentét támadna, ezért ennek az ügynek az elsimítására a fent mondott ülésre hívják őket.

Mivel azonban a nádor levele olyannyira későn ért ide, hogy ilyen rövid idő alatt nem lehet közgyűlést összehívni, valamint a nádor és őfelsége szándéka szerint azokat sem lehet értesíteni akik az ügyben érintettek lennének; továbbá mivel a területcsere nem tetszene a megye közönségének, lévén hogy meg vannak elégedve jelenlegi határaikkal, ezért a fentiek előadására Básthly László (egregius) személyében követet küldenek a nádorhoz (celsitudo), és megbízólevél formájában eljuttatják számára üzenetüket.

204. (V. 132-133.) A nádorhoz írott magyar nyelvű megbízólevél, amelyet a következő tartalommal állítottak ki: Megkapták a nádor Kismartonban folyó év április 21-én kelt levelét, amelyben május hetedikére Pozsonyba kéreti követeket. A vármegye szeretné, ha béke lenne Hont vármegye és a kishonti kerület között, ám a levelet olyan későn kapták kézhez, hogy közgyűlést sem tudtak hirdetni, s a témában illetékes főurakat, főként a Kis-Nógrádi részek birtokosait, az esztergomi érseket, a váci és váradai püspököt, az Esterházy (Eszterhas) és Balassa családokat értesíteni sem tudták. Ezért azt kérdik a hercegtől, hogy megtehetik-e a követküldést a fentiek értesítése nélkül.

Hogy engedelmességüket tanúsítsák, elküldik Básthly Lászlót (nemzetes), és kérik a nádort, hallgassa meg és értse meg az ő előadásában elmondottakat, hogy mekkora nehézségeket és vitákat okozna – mint ahogy azt az ezügyben tartott kisgyűlésen megtapasztalták – ha Kishontot elcserélnék Kisnógráddal. Kérik Istent, hogy sokáig egészségben őrizze meg a nádort (celsitudo). A levél Losoncon kelt, Nógrád vármegye mostani kisgyűlésében, 1691. május 5-én.

Nógrád vármegye közgyűlése

1691. május 7.

Losonc oppidum

205. (V. 134.) Felolvasták Ófelségének a Buda alá rendelt robot tárgyában írt levelét, amelyben szemére hányja a megyének, hogy engedetlenül és dacosan viselkedik a mondott robot véghezvitelének tekintetében. Ezért, hogy nehogy a továbbiakban az információk elhallgatása miatt a megyének a király és az aula nemtetszését kelljen elszenvednie, fel kell fedni a kancellária előtt, hogy távol áll a megyétől, hogy a robotmunkát dacossággal késleltesse, ám nem tudta, hogy kétfelé, Eger és Buda alá is robotra köteles küldenie az embereit. Mindazáltal mindkettőnek nem tud eleget tenni, ezért Budáról információt kért, aminek kézhez vétele után eleget fog tenni Ófelsége parancsának. A mondott információ megérkezte után azt Keczer Györgyön (generosus) keresztül be fogják mutatni a kancelláriának.

206. (V. 134-135.) Felolvasták Johann Heinrich Döringernek a Salm-féle hadsereg őrnagyának levelét, amelyben jelzi, hogy május 11-én vonul be a vármegyébe, jelesen Losoncra ezer katonájával. Kéri a vármegye közönségét, hogy gondoskodjon a katonák ellátásáról, az őrnagy étkeztetéséről és negyven szekérnek a forspont céljaira való kiállításáról is, ha nem akar kellemetlenségeket elszenvedni a katonaság részéről.

Megbízták ezért Korponay Jánost és Nagy Istvánt, hogy vásároljanak a közeli falvakból e célból 10 ökröt, azon kívül 10 urna bort, 30 kila búzát, és szükség szerinti mennyiségű sört, valamint egyéb élelmiszereket. A szekereket paraszthadnagyi körzetek szerint kötelesek adni, úgy hogy minden egyes körzet két szekeret, négy tyúkot, egy icce vaját, egy bárányt, vagy helyette két malacot szolgáltat be.

207. (V. 135-136.) Felolvasták Bendő István váci vikárius (admodum reverendus) levelét, amelyben közli, hogy a továbbiakra nézve nincs szükség arra, hogy a megyébe utazzon a tizedek bérbe adására, merthogy a kerület tizedeit Budán vették bérbe. Mivel ez a földesuraknak nem kis kárára és hátrányára van, és az ország törvényeivel ellenkezik, írni kell magának a tulajdonosnak, a váci püspöknek, akinek – mivel ez rá nézve is sérelmes – szintén érdekében áll megvédeni a jogait. Ha a püspök az előzőleg említett eszközökkel szembeszáll a jogtalansággal, úgy az ügy rendben van, amennyiben nem tenné meg, úgy levélben kell folyamodni a nádorhoz (cellissimus) is.

208. (V. 136.) A Kishonti kerület birtokosai és az ott lakó nemesek nevében Vay Ádám (generosus) – akit a mondott kerület Nógráddal való egyesülési lehetőségének megvizsgálására küldött ki a megye – előadja az általa végzet-

teket. A megye azonban még a vizsgálat lezárulta előtt követet küldött a nádorhoz, hogy jelezze azokat a nehézségeket, amelyekkel az egyesítést követő területcsere járna. A vizsgálat anyagát megismervén írnak Báthly László követnek, hogy tudassa a nádorral: készek elfogadni az egyesítést. Megkérlik továbbá, hogy fejtse ki a kishonti kerület birtokosainak nehézségeit és érveit is, amelyekkel a terület Nógrádhoz való csatolását sürgetik.

209. (V. 136-137.) A nádor (celsissimus) levelére, amelyben az elfogott katonák szabadon bocsátását kéri, válaszul közlik, hogy bár jogosan lettek fogságba vetve, mégis ghymeszi Forgách Simon közbenjárására és Ófelsége szolgálatát előmozdítandó már a nádor levelének kézhez vétele előtt fegyverestül lovastul szabadon engedték őket. Mindazáltal a nádor tudomására hozzák, hogy mivel az elbocsájtott katonák hadnagya fenyegetőzött, megkéri a nádort, hogy szigorúan parancsolja meg neki, hogy a továbbiakban az efféle cselekedetektől tartózkodjon.

210. (V. 137.) Jánossy Mihályt (egregius) a szokott eskü letétele után Nógrád vármegye esküdtjévé nevezik ki.

211. (V. 137.) A következő közgyűlést május 21-re hirdetik ki.

212. (V. 137-139.) Nógrád vármegye levele Ócsászári- és királyi felségéhez.

Kézhez vették Ófelsége Bécsben április 10-én kelt levelét, amelyben nemetszését fejezi ki aziránt, hogy a vármegye engedetlenül viselkedett a robot ügyében. Ezzel kapcsolatban informálják Ófelségét arról, hogy az elmúlt esztendei robotot Buda alatt minden igyekezetükkel és köteles hűséggel igyekeztek teljesíteni, s ebből a készséges köteleességteljesítésből jelen esztendőben sem kívánnak engedni.

Am pár héttel ezelőtt ugyanabban az ügyben Ófelsége két parancslevelet is intézett a megyéhez, ebben Budát, amabban Egert jelölve meg a vármegyei robot teljesítésének helyéül. Emiatt kissé elbizonytalanodtak, hogy mely helyen kötelesek tehát a mondott robotot teljesíteni (mivel mindkét helyen nem tudnak ennek eleget tenni).

Ezek után levelet intéztek a budai parancsnoksághoz, mindeközben már rendelkezést is hoztak ezügyben, nehogy a robotmunka végrehajtása késlekedést vagy hiányt szenvedjen. Ennek utána, miközben a budai parancsnokságtól várták a bővebb információkat, mindezek ellenére mégis késlekedés nélkül rendelkezésükre bocsátották az általuk kért szekereket és munkásokat. Ezek után érkezett meg Ófelsége levele, amelyben a megye szemére hányja a robotmunka miatti dacos ellenkezésüket.

A megye közönsége kifejti, távol legyen tőlük az ilyesmi, hisz ők sosem vonakodtak, s még csak nem is akartak vonakodni attól, hogy életüket és vérüket áldozzák Ófelsége hűségéért. Alázattal kérik azért Ófelségét, hogy az ellentétes értelmű rendelkezései miatti késlekedésért ne vesse meg őket, alázatos és hűséges alattvalóit, hanem inkább vegye őket királyi kegyébe.

Vérüket és mindenüket Ófelségének ajánlják, valamint hosszú és boldog uralkodást kívánnak.

Nógrád vármegye közgyűlése

1691. május 21.

Losonc oppidum

213. (V. 139.) Nyolc ökröt vettek a Salm-féle gyalogság és a Styrum-féle (Stirhaymiana) dragonyosok számára. Ennek árát arányosan kivetik a paraszthadnagyokra, s meghagyják, hogy azok ezt minél előbb szedjék be, és adják át az alispánnak.

214. (V. 139.) Megbízák Gyürky Ferenc szolgabíró, hogy vegyen harminc kila zabot a megye pénzén az átvonuló német lovasság számára.

Nógrád vármegye közgyűlése

1691. június 6.

Losonc oppidum

215. (V. 140.) Kis, másként Leőke Albert mihálygeregei lakos, aki korábban nándori Bene András jobbágya volt, földesura beleegyezésével mind személyében mind telke tekintetében felszabadult a jobbágyterhek alól, és erről armálist szeretne. Kiállítják számára a kért okmányt, és ezzel egyidejűleg a szabadosok (libertini) sorába írják, taxáját pedig 24 dénárban állapítják meg.

216. (V. 140.) Úgy határoznak, hogy azt az ötszáz tallért, amit az alispán és a hozzá csatlakozók vettek fel Koháry Farkas gróftól (illustrissimus), hogy abból a porciót összegét be tudják fizetni, a szolgabírák most késlekedés nélkül bármi módon – akár újabb kölcsönrel is – teremtsék elő és hajtásák be, azt követően pedig az alispán által adják meg Koháry grófnak, elget tévén ezzel kötelezettségüknek.

217. (V. 140-141.) Pelargus György (egregius) jelentést tesz, aki nemrég Lesten járt a tűzvész utáni kárt felmérni. Nyolc egész jobbágytelek 39 háza égett le, valamint kilenc zsellérház is a tűz áldozata lett. Azonkívül leégett a templom, a plébánia, az iskola, sörfőzde, a mészárszék, a harangláb stb. Hat egész jobbágyteleken 27 jobbágyház, valamint 11 zsellérház maradt épen. Ennek következtében erre az évre elengednek egy negyed és egy nyolcad [porciót], a másik negyed pedig ugyanannyiban marad.

218. (V. 141.) Döntést hoznak a színóbányaiak ügyében, akik vitáznak a bíróállításon. A megye rendelkezése alapján az el nem hagyott jobbágytelek rendjében kell a lakosoknak a bírói tisztet viselni. Meghagyják, hogy ennek tükrében tizenkét forint büntetés terhe mellett tizenöt napon belül jelöljék ki a bírót.

Nógrád vármegye törvényszéke

1691. június 18.

Losonc oppidum

219. (V. 141.) Magh János és testvérei, [medves]hidegkúti lakosok ügyében írni kell Gömör megyének, hogy Almágyra és Egyházásbástra szolgabírákat küldhessenek ki.

220. (V. 141-142.) Felolvasták Kazy János lévai harmincados nándori Bene András szolgabíróhoz (egregius) címzett levelét, amelyben megfeddi őt azért, mert végrehajtással szedte be a nagyorosziak elmaradt porcióit, s általában a vármegye tisztségviselőit igaztalanul vádolja, hogy a behajtott porciók fennmaradó, fölös részét egymás közt szétosztják és a saját hasznukra fordítják. Mivel mindez a tisztikarra nézve sérelmes, a megye egyetemére nézve pedig igen bántó, ezért úgy döntenek, hogy emiatt a gyalázkodás miatt pert indítanak Kazy János ellen Bars megyében, ahol székel, és ahol a birtokai is találhatók, és a per lefolytatására a megye pénzén ügyvédet fogadnak.

Hogy a pert minél hamarabb elkezdhessék és megindíthassák, Bars megyébe küldik Bulyovszky (Bulyowszki) Dánielt (egregius), hogy fogadjon fel egy Bars megyei illetőségű lakost az ügy prokurátorának, majd készítsék el és adják át Kazy Jánosnak a megye tisztviselőinek nevében írt idézőlevelet.

A megyébe kell hívni egy Bars megyei szolgabírót, hogy elkészítse az ügyvédvallást, vagy ha személyesen nem tud megjelenni, akkor ugyanezt valamely hiteleshely megbízottjával kell elvégeztetni. Az ügyvéd számára megelőlegeznek 10 tallér jutalmat, Bulyovszky (Bulyowszky) Dánielnek pedig annyi költségtérítést adnak, amennyi a mindennapi szükségek fedezésére elegendő.

221. (V. 142-143.) Azonban a megye közönsége nem akar semmit sem elismetni, ezért úgy döntenek, hogy mindaddig függőben hagyják az ügyet, amíg meg nem keresik vele írásban a pozsonyi kamarát. Megírják, hogy a fent mondott Kazy János a fent ismertetett levéllel a kamarához fordult, mivel hiteles forrásból tudomására jutott, hogy a megye tisztviselői elosztják egymás közt a fölös porciópénzt. Kéri ezért a kamarát, hozza a tudomásukra, honnan származnak ezek az információk. Nem kíván a vármegye közönsége efféle kártékony tisztviselőket tartani, hanem arra törekszenek, hogy kiderítsék az igazságot, s annak függvényében méltó büntetéssel lépjenek fel. A válasz megérkezése után, annak tartalma szerint határoznak a perindításról fent meghozott döntés alkalmazásáról és érvénybe léptetéséről.

222. (V. 143.) Forgách Simon gróf (illustrissimus) ügyvédet állított az alispán jelenlétében.

223. (V. 143.) Ugyanígy tett Szentiványi Menyhért is.

224. (V. 143.) Kajali Pál jegyző (egregius) jelentette, hogy a néhai Rozman Márton (generosus) özvegye Ujváry Mária (generosa) ügyvédvallást tett előtte.

225. (V. 143.) Bene András szolgabíró (egregius) jelentette, hogy Szira János (nobilis) ügyvédet vallott előtte.

226. (V. 143-144.) A vármegye közönsége a megyei forspont (vectura) limitációja esetén nagy egyenlőtlenségeket tapasztalt a nép között, ezért a következő határozatokat hozzák. Akinek nincs saját ökre, de másnál pénzt helyezett el kamatra, az, mindahányszor ilyen szállítási kötelezettség fordul elő, minden egyes saját tulajdonú ökr helyébe kettőt köteles adni. Azok a jobbágyok, akiknek saját ökrük van, kétszer kötelesek a vármegye szolgálatára állni, aki pedig más ökrét tartja vagy neveli, az egyszer köteles erre a szolgálatra. „Más ökre” alatt értendők azok a jószágok is, amelyeket a földesúr a jobbágyoknál, kereskedőknél (appretiatos) vagy a hitelezőinél tart. A betanítás alatt lévő fiatal tinókból kettő tesz ki egy ökröt.

227. (V. 144.) Hogy pedig az egyenlőség jobban érvényesüljön a kivetett porció és kvártély valamint a többi teher fizetése esetén is, ezért egy igazságos limitáció elkészítésére, valamint a portaszám hiteles vizsgálattal történő kiigazítására kiküldik a két alispánt (generosi), a megyei jegyzőt, a négy szolgabírót, Ráday Gáspárt, Madách Jánost, Gyürky Istvánt, Csemniczky Gáspárt, Kántor Pált, Darvas Jánost, Bulyovszky (Bulyowszky) Dánielt, és az uradalmi tisztartókat, akik ennek elvégzése után jelentésüket terjesszék elfogadásra a megye elé.

228. (V. 144.) Jelentést tesznek bizonyos perekről, hogy elkezdhessék a törvényszéki ülést.

Nógrád vármegye törvényszéke

1691. június 19.

Losonc oppidum

229. (V. 144-147.) Nándori Bene András (egregius) beterjesztésével felvették azt a pert, amelyet Bulyovszky Ferenc alispán (generosus) és a tisztikar mit felperes hivatalból indítottak Szira János (nobilis) ebecki lakos alperes ellen, fajtalankodás büntetében.

A felperes ügyvédje, Horváth Pál (nobilis), előrebocsátván az előrebocsátandókat és fenntartva – ha szükséges – a fenntartandókat, a per tárgyát a következőképp adja elő: a mondott alperes ki tudja miféle örült lélektől vezettetve, és a testi vágytól hajtva, átlépve a tisztos szemérem küszöbeit titkos viszonyba kezdett a szintén Ebecken lakó Nagy, másképp Kedves Ilonával, s előbb más és más ígéretekkel és csalárd szavakkal akarta rábeszélni a bűnös fajtalankodásra, s miután ez sikerült neki, a semmirekellő vágy ki-

vánságától vezetve magáévá tette, és teherbe is ejtette, megszegvén az isteni parancsokat és a honi törvényeket, ezzel pedig magára vonta az ország törvényeinek büntetését.

A felperes ügyvédje megfelelni kívánván a hazai törvényeknek és az ilyenkor szokásos eljárásnak, azt kívánja, hogy az alperest kötelezzék, hogy vegye feleségül a teherbe ejtett nőt, amennyiben megteszi, csak a bikapénzt kell megfizetnie, amennyiben nem tenné meg, és húzódozna tőle, abban az esetben a Tripartitum első részének 15. címe szerint fejvesztésre kell ítélni.

A személyesen jelenlévő Szira János nevében ügyvédje, Ivanovicz András (nobilis), előrebocsátván az előrebocsátandókat és fenntartván a fenntartandókat, mielőtt még a továbbiakra térne, fenntart magának minden lehetőséget a cselekvésre és kifogástételre, megvédvén az alperes ártatlanságát. Továbbá az 1550-ik évi LVI. törvénycikk alapján kéri az idézőlevél, a perirat és minden perhez tartozó beadvány hiteles másolatának kiadását.

Határozat alapján kiadják a másolatokat.

Következik a magyar nyelvű törvényszéki jelentés (relatio iudicaria) szövege:

1691. április hatodikán, Bulyovszky Ferenc alispán (nemzetes és vitézlő) parancsára megjelent Ebecken nándori Bene András szolgabíró és Csúcz András esküdt, és felszólították Szira Jánost (nemzetes), jelenjen meg a következő törvényszéken, és ott *„adgyon számot, mért hasasította fel ugyan Ebeczen lakozó Nagy aliter Kedves Ilona nevű özvegy menyecskét”*. Kelt, mint fent. Ellátva az eljáró szolgabíró és esküdt aláírásával.

230. (V. 147.) A megye különböző szükségleteinek fedezésére, név szerint a porciók befizetésére felvett hitel törlesztésére, és a tisztségviselők fizetésére, minden egyes portára negyven forintot vetnek ki, az armalistákra, kurialistákra és szabadosokra pedig hatszoros taxát rónak.

231. (V. 147.) Kérvényt írnak Georg Prunner erdőmesternek (praefectus silvarum), hogy engedje haza a Marosra rendelt munkásokat.

232. (V. 147-148.) A néhai Rozman Márton (egregius) özvegye, Újváry Mária (nobilis), akire a jelen per Fáy István (generosus) halála után, birtokainak átvétele következtében szállott, törvényes prokurátora, Horváth Pál (nobilis) útján kéri, hogy a Fáy István által losonci Gyürky Gábor (generosus) ellen indított hatalmaskodási perben, Gyürky Gábor (generosus) halála után mondják ki a perháramlást, és ruházzák át a pert özvegyére, Zákány Klárára (nobilis), akire férje halála után jogainak és peres ügyeinek védelme tartozik. Minderről bizonyáglevél kiállítását kéri.

233. (V. 148-149.) Regőczy Huszár Imre (generosus) nevében és személyében prokurátora Bulyovszky Dániel (nobilis) a kornalehotai birtokot érintő zálog-visszaváltási per ügyében a következőket adja elő. A pert a felperes Gyürky Ferenc szolgabíró (egregius) és a hozzá csatlakozó bírótársak által kezdeményezte a néhai Nyáry Imre (egregius) özvegye, a néhai Szerémy Judit (nobilis) ellen, hogy az 1655. évi LII. törvénycikk alapján jogai érvénybe

léptetéséről gondoskodják. A zálogösszeggel való megkínálás erejénél fogva az alperesnőt a törvényszék elé idézték, ám mivel már nincs életben, ezért a felperes prokurátora kéri a perháramlás kimondását Korna új birtokosnőjére, nagyszalathy Géczy István feleségére, péli Nagy Máriára, akire a mondott Szerémy Judit halála után birtokai szálltak, s akire most a fent mondott jogérvényesítés az ország törvényei szerint tartozik. Minderről bizonyoságlevél kiadását kéri.

234. (V. 149-150.) Alsósztrégovai Madách János, Koromzay János, Koromzay Katalin (generosi), és Alsósztrégova többi birtokosának nevében prokurátoruk Horváth Pál (nobilis) tiltakozás és kérvény formájában a következőket adja elő. A tiltakozók tudomására jutott, hogy Rárósmulyad lakosai, hihetőleg uraik beleegyezésével vitatni kezdték annak az Ipoly parti területnek a használatát, amely egy lópatkóval megjegyzett határkötől a Vatonszka Woda patak hídjáig terjed. Ez a föld eredetileg az alsósztrégovaiak birtokába tartozik, ám a mulyadiak el akarják azt venni, és a saját birtokukhoz csatolni. Emiatt a mondott tiltakozók időben gondoskodni akarván jogaikról, eltiltják a mondott mulyadi lakosokat az említett földdarab használatba vételének – netalán erőszakos – megkísérlésétől. S hogy ebből az ellentétből a későbbiekben nehogy peres eljárás keletkezzen, kéri Bulyovszky Ferenc alispán (generosus) és a hozzá csatlakozó bírótársak annak rendje s módja szerint való kiküldését a vita elrendezésére, és a határok kiigazítására.

Ifjabb Balogh Mihály (egregius) jogai megvédésének megfelelően viszonttiltakozását fejezi ki, és az ott talált jószág elvesztésének, valamint elfogadás terhe mellett eltiltja mind a birtokosokat, mind pedig Alsósztrégova lakóit a Rárósmulyad praediumra történő erőszakos behatolástól és a földek használatától. A tiltakozásról hiteles másolatot kér, viszonttiltakozásáról pedig bizonyoságlevelet. Az alispán kiküldését a törvényszék döntésére bízta.

A törvényszék kiküldi az alispánt a hozzá csatlakozó bírótársakkal együtt, valamint kiadják a kért másolatokat a viszonttiltakozónak.

235. (V. 150-151.) Pethő Anna (nobilis), Szilassy András (generosus) házastársa nevében és személyében prokurátora, Horváth Pál az ott talált jószág elvesztésének, valamint elfogadás terhe mellett eltiltja a szécsényi lakosokat, legyenek azok nemesek, nemtelenek, avagy akármilyen állapotúak, Petőpuszta használatától, a földek felszántásától, a mezők és rétek kaszálásától és az ott történő legeltetéstől, valamint akármi néven nevezendő hasznosításától. Tiltakozásáról bizonyoságlevél kiadását kéri.

236. (V. 151.) A tisztújítás megtartását július 16-ra tűzik ki Losoncra.

237. (V. 151.) A számadások behajtására július 17-ét és az azt követő napokat jelölik meg, ám ha az aratás miatt ez akkor alkalmatlan lenne, el kell halasztani más, alkalmasabb időpontra.

Nógrád vármegye közgyűlése

1691. július 16.

Losonc oppidum

238. (V. 151.) Felolvasták a pozsonyi kamara válaszlevelét, amelyben arról tudósítanak, hogy a megye Kazy János (egregius) lévai harmincados eleni panaszát, mint másik féllal, közlik magával Kazyval is, s csak ezután fog a kamara bővebb választ adni az ügyről. A megye közönsége úgy dönt, megvárják a kamara választ, s csak ezután léptetik érvénybe azt a határozatot, amelyet a megye tisztviselői jó hírnévnek megoltalmazására az imént hoztak.

239. (V. 152.) Felolvasták idősebb Zichy István gróf (illustrissimus) válaszlevelét is, amelyben közli, hogy a Libercsey Zsuzsannától (nobilis) a néhai Bezzegh György (generosus) feleségétől elszökött jobbágyok visszaszolgáltatása ügyében még nem kapott bővebb információt, előbb a divényi tiszttartójánál szeretne ezügyben érdeklődni, s majd ezt követően fog csak tudni a megyének bizonyos rendelkezést minderről kiadni. A megye megvárja ezen rendelkezést.

240. (V. 152.) Kihirdették a bányavárosok cukrászcéhének, avagy kollégiumának privilégiumát, amely egyes pontjaiban érdekeiket védő kiváltságokat tartalmaz, valamint Ófelsége olyan rendeleteit és kiszabásait foglalja magában, amelyek a privilégium cikkelyeit követően lépnek érvénybe. Mindenek előtt ilyen – amennyiben a vármegye közönségét érintené a privilégium ezen pontja – az érvénybe lépő méz-elővásárlási jog, amivel Ófelsége mindenütt felruházta és megadományozta a cukrászcéh mestereit. A privilégium előírja azt is, hogy ezekben a kiváltságaikban ezentúl meg kell védeni és oltalmazni őket.

241. (V. 152-153.) Mindezek felolvasása és kihirdetése után a megye közönségének prokurátora Bulyovszky Dániel (nobilis) – tiszteletben tartván mindazonáltal Ófelsége privilégiumát – egyet nem értését fejezi ki annak tartalmával kapcsolatban, és tiltakozik, mivel az az ország törvényeivel ellentétes, és az eddig gyakorolt szokásra nézve sérelmes. Kifejti azt, hogy törvényes követelmény az, hogy a privilégiumok és a hasonló adománylevelek, mint ez is, érvényesítő záradékot (clausula iustificatoria) kell tartalmazzanak, a „mások jogának tiszteletben tartása” kitéttel. Ám ez jelen privilégiumból, amint annak tartalmából látszik, kimaradt. Amennyiben azonban a privilégiumlevél a fent mondott záradékkal ellentétbe kerülne, s a cukrászmesterek az oklevél erejénél fogva a törvénnyel ellentétben mások jogaira igényt tartának, s ennyiben a záradék és az oklevél ellentmondának egymásnak, úgy a cukrászmestereket a záradéknak megfelelően, a törvények és a szokásjog alapján el kell tiltani az esetleges helytelen gyakorlattól és törvénytelenégtől – bár a megye területén ilyen még nem fordult elő.

Bulyovszky tiltakozását fejezi ki amiatt is, mert az oklevél későn lett a megye közönsége elé terjesztve, ugyanis a hasonló privilegiális leveleket az ország törvényei szerint egy éven belül ki kell hirdettetni.

242. (V. 153-154.)¹⁰² Statútum a cigányokról

Az elmúlt években a cigányok megyéből való kiűzéséről hozott statútumot további rendelkezésig visszavonják, és az alábbi feltételek teljesítése mellett megtűrik őket.

Először, hogy ha valahol nem látják szívesen őket a lakosok vagy a földesurak, ne tukmálják rá magukat, hanem ott maradjanak csak, ahová előzetesen hívták őket, és befogadást nyertek. A vándorlást – amennyiben jól viselik magukat, és senkinek sem ártanak – mindazonáltal nem tiltják meg nekik.

Másodszor: válasszanak vajdákat, akik a nekik alávetettek neveit írásban az alispán elé terjesztik. A vajdák az alispán rendelkezéseitől függenek, jó magaviselettel, engedelmesen éljenek. Igazolólevelet (passus) is az alispán adjon nekik.

Harmadszor, ha valakinek kárt okoznak, s panaszt emelnek ellenük az alispánnál, annak joga legyen arra, hogy megyei karhatalommal elfogassa a gonosztevőket, és rendelkezzen a kár jóvátételéről. Azonban ha a földesurak az efféle tolvajokat tetten érik, joguk legyen fogva tartani őket.

243. (V. 154.) Felolvasták Őfelsége levelét, amelyben meghagyja, hogy a megye közönsége legyen segítségére erdődi Pálffy János grófnak (illustrissimus) és tisztjeinek a szökött magyar katonák összegyűjtésében. Ezzel mindenek előtt az alispánt és a szolgabírákat bízzák meg, de éppúgy meghagyják a parancs teljesítését a megye karainak és rendjeinek is.

244. (V. 154.) Zichy István gróf (illustrissimus) és Bulyovszky Ferenc (generosus) nevében prokurátoruk Horváth Pál (egregius) elfogatás és az ott talált jószág elvesztésének terhe mellett eltilt minden szomszédost és határost, különösen pedig Pinc lakosait a Kisszalatnya praediumon történő legettétéstől, kaszálástól, favágástól és bárminemű használattól.

245. (V. 154-155.) A számadások behajtásának időpontját, amit a következő napra tűztek ki, az aratás megkezdődése miatt a tisztújítás idejére halasztják.

246. (V. 155.) Bulyovszky Ferenc első és Szilassy András másodalispánok, Kajali Pál jegyző, Pelargus György, Gyürky Ferenc, Bene András és Balogh Mihály négy szolgabírák, valamint Kandó István megyei komisszárius (generosi) leköszönnek hivatalukról.

247. (V. 155.) Mindezzel nem ellentétesen felhatalmazzák a leköszönő szolgabírákat, hogy megegyezés szerint a folyó ügyekben továbbra is jogköriknek megfelelően működjenek, valamint a megyei statútumokban megjelölt esetekben eljárjanak.

¹⁰² Kiadva: Kolosvári-Óvári: A magyar törvényhatóságok jogszabályainak gyűjteménye, IV/4. 528-529.

248. (V. 155-157.) Balogh Mihály szolgabíró és Kanizsay Sándor esküdt (egregius) jelentést tettek a megye közönsége előtt az alábbi, előttük bejelentett tiltakozásról:

Borcsiczky János (generosus) nevében prokurátora Rajeczy János (nobilis) Balogh Mihály szolgabíró és Kanizsay Sándor esküdt (egregii) előtt a következő tiltakozást terjesztette elő. Garamszegi Géczy István (Geczi de Garamszegh) (generosus) és érdektársai a Dolány praediumban lévő birtokrészen – amelyet ő és érdektársai, avagy testvérei apjuktól, a néhai garamszegi Géczy Gábortól (generosus) örököltek – messze túlterjeszkedtek, és a tiltakozót a mondott földek háborítatlan birtoklásában – amelyet jogosan szerzett – különböző tiltakozásokkal és eltiltásokkal zavarni merészelték, és birtokát megpróbálták erőszakkal megszerezni.

Igaz ugyan, hogy a török 1663-ban megszállta Szécsényt (amellyel régóta szomszédos a nevezett pusztá is) és 1684-ig a várral együtt ezt a pusztát is kezén tartotta. Ezenközben egyes részeket erőszakkal használatba vett, és a tulajdonlásukat háborgatta, s így egyes mezők és szántók tulajdonlásával kapcsolatban kétségek merültek fel. Am ezen kétségek miatt egyik birtokos tulajdonjogát sem lehet kétségbe vonni, hanem újra meg kellett volna állapítani a határokat (rectificatio metarum). Ennek elintézésén, és a kétségek elhárításán fáradozott a tiltakozó is, amikor írásban és szóban is kérte a fent nevezett garamszegi Géczy Istvánt a határok kijavítására, azonban ő a kaszálásra és a közelgő aratásra való tekintettel elhalasztotta a határigazítást. Közben mivel már a küszöbön áll a kaszálás, az aratás és a mézgyűjtés, ezért a tiltakozó nem akarja, hogy úgy tűnjék, mint aki jogait elhanyagolja, és nem akar azoknak kárára lenni, hanem a mondott praediumon lévő gazdaságának ügyeit minden szükséges dologban intézni kívánja, így a meglévő jogai alapján nem mulasztja el azt, hogy mindenről tetszése szerint rendelkezék.

Kijelenti azt is, hogy ha esetleg ezeken a birtokokon olyan nehézség merülne fel, hogy a tiltakozó rendelkezése folytán bevetik, vagy felszántják azokat a földeket, és lekaszálják azokat a mezőket, amelyek Géczy István és érdektársai porciójához tartoznak, úgy azért, hogy ez ne tűnjön erőszakos hatalmaskodásnak, kész a tizedet megfizetni, és jogos elégtételt adni. Mindezt teszi jogainak akár a jogos önvédelem eszközével történő megoltalmazása mellett. A fent mondott tiltakozásról bizonyáglevél kiadatását kéri, fenntartva a fenntartandókat.

Ezen tiltakozást a jelen közgyűlés előtt Dúl Mihály (egregius), a tiltakozók megbízottja megerősítette.

Bemásolva olvasható a bizonyáglevél szövege:

1691. július 8-án Szécsény mezővárosban a benn megírt tiltakozó a szintén megírt szolgabírák előtt a bent kifejtett tiltakozást terjesztette elő, akik a tiltakozását a Bulyovszky Ferenc alispán (generosus) meghagyása alapján átvették, s amint a kérelmező kérte, azt be fogják mutatni a megye közönsé-

ge előtt. Év, dátum és hely, mint fent. A bizonyáglevelet ifjabb Balogh Mihály szolgabíró és Kanizsay (Kanizay) Sándor esküdt kézjegyével látta el.

Nógrád vármegye közgyűlése

1691. július 30.

Losonc oppidum

249. (V. 158.) Felolvasták báró Buttler János (illustrissimus) egri parancsnok levelét, amelyben azt kéri, hogy a vármegye közönsége írja meg a számára, hogy a jelen esztendőben mennyi robotmunkát teljesítettek Eger alatt, illetve mennyi pénzt juttattak nekik kedvezésképp, hogy a parancsnok tudósíthassa ezekről Őfelségét. A megye válaszában közli, hogy nem tartoztak robotot végezni, ezért nem is végeztek, hanem Őfelsége rendelete szerint Budán teljesítették ilyen irányú kötelezettségeiket. A báró asztalára juttatott két alkalommal történő, csekély és önkéntes élelmiszer-felajánlásokon kívül semmi más pénzbeli szolgáltatást (solutio servialis) vagy éppen ajándékot (gratificatio) nem küldtek Egerbe, s a mondott élelmiszert sem külön rendelkezésre küldték, avagy mintha valami sérelmük lenne a parancsnokkal szemben, hanem jóakarattal jeleként ajánlották fel.

250. (V. 158.) A vármegye közönségének tudomására jutott, hogy a losonci cselédekből álló csőcselék egymás közt megegyezvén bírót választott magának, s ezen bíró határozata és akarata alapján szoktak a cselédek uraikkal egyezkedni az éves ellátmányukról (salarium). Ám mivel ez sérelmes és veszélyes a közjóra, valamint a közrend megzavarásával fenyeget, ezért féltő, hogy összeesküvés származik belőle, így meghagyják az alispánnak, hogy ezt a bírót és tanácsosait idézze maga elé, és jog szerint a legsúlyosabb büntetést szabja ki rájuk, az ellenszegülőkre pedig szigorúan ügyeljen.

Nógrád vármegye közgyűlése

1691. augusztus 21.

Losonc oppidum

251. (V. 159.) Felolvasták Lajos herceg, bádeni örgróf (celsissimus) levelét, amelyben ötven szekeret, négy jó lovat, vagy helyettük hat ökröt kér Budára alá, amelyek onnan a Tiszáig gabonát és hadifelszerelést fognak szállítani. A szekereket és a hozzájuk rendelt állatokat egy út megtétele után vissza fogja bocsátani. Ha ezenközben a megye ezen szekereket ötven új szekérral kívánná kiváltani, vegye tudomásul, hogy kemény válasza és katonai végrehajtásra számíthat. A megye közönsége meghagyja a szolgabírónak a szekerek beszolgáltatásának minél előbbi elintézését.

252. (V. 159.) A számadások behajtásának napját szeptember 17-re és az azt követő napokra tűzik ki, a tisztújítást pedig szeptember 24-re. Mindkettő helyszínétül Losonc városát jelölik ki.

Nógrád vármegye kisgyűlése

1691. szeptember 10.

Losonc oppidum

253. (V. 159-160.) A szolnoki parancsnok által letartóztatott Darvas János és Ferenc, valamint Bezzegh Gábor (egregii) kérésére a megye közönsége levelet ír a kassai parancsnoknak, Octavian Nigrelli grófnak (excellentissimus), hogy tájékoztassák őt. Levelükhöz csatolják a szolnoki parancsnok válaszlevelét. Kéri a gróftól (sua excellentia) a parancsnok által lefoglalt javak visszaszolgáltatását, továbbá az általa erőszakkal kikényszerített szerződés megsemmisítést. Levelükben megemlítik továbbá: elismerik azt, hogy Tiszajenő possessio régtől a Földváry családhoz tartozott, s most is az ő birtokukban van.

254. (V. 160.) A Marosra küldött szekerek elbocsátásának ügyében Bene András szolgabíró (egregius) küldik követül Georg Prunner erdőmesterhez. Ajándékképpen 12 ezüstkanalet ajánlanak fel neki. A szolgabíró adja azt is elő, hogy a megyének Lajos herceg, bádeni örgróf (celsissimus) parancsára ötven szekeret kell Budára küldenie, hogy gabonát és egyéb hadiszereket szállítsanak a Tiszához, s a megye nem tudja előteremteni mindkét szállításhoz a szekereket, főleg azért, mert attól fogva, hogy Nagymarosra rendelték azokat, a megyének Egerbe is folyamatosan gabonaszállítást kell teljesítenie, úgyhogy azóta összesen 666 hordó (vasa) lisztet szállítottak oda. Éppen ezért kérik, hogy amíg Budán szükség van az ötven szekérre, addig a Marosra vezényelteteket bocsássák vissza.

Ha a szolgabíró az erdőmesternél nem járna sikerrel, akkor ugyanazon kérvénnyel keresse fel a budai inspektort. Ebből kifolyólag a fent nevezett tisztviselőhöz szóló egy-egy megbízólevéllel (credentiales) is ellátják a megye követét. Végül, ha többet nem is tud elérni, legalább arra próbálja rávenni őket, hogy a szekerek felét bocsássák haza.

Nógrád vármegye közgyűlése és tisztújító széke

1691. szeptember 24.

Losonc oppidum

255. (V. 161.) Felolvasták gróf Forgách Ádám főispán (illustrissimus) válaszlevelét, amelyben jelzi: tudomásul vette, hogy a megye statútumai alapján annak tisztségviselői leköszöntek hivatalukról. Jelen kívánna ugyan lenni az új tisztikar megválasztásánál – mint ahogy ezt tisztsége is megköveteli – ám a tá-

volság miatt nem tud a közgyűlésre eljutni. Kéri a leköszönt tisztségviselőket, hogy ne vonakodjanak tisztségüket megtartani, és továbbra is a vármegye szolgálatában állani. Nem kételkedik abban, hogy a megye közönsége, mind a főispáni döntéssel, mind pedig magukkal a tisztségviselőkkel meg lesz elégedve.

Jöllehet, a hasonló székújításokat a főispán távollétében annak megbízott helytartója (praeses) közvetítésével szokás lefolytatni – ilyen megbízott azonban ezen tisztújításnál nincs jelen – azonban hogy a mostani zavaros időkben a vármegye ne maradjon továbbra is tisztikar nélkül, nehogy abból a peres feleknek hátránya legyen, vagy a közjó kárt szenvedjen, a vármegye közönsége is a főispáni levél szerint a tisztikar megújítása mellett foglal állást. A tisztségviselők újbóli megválasztásának tényét levélben közlik a főispánnal. A levélhez csatolják kérelmüket, amelyben kéri a főispánt, hogy a továbbiakban a tisztújítást – amennyiben személyesen megjelenni nem tud – a régi szokás szerint, méltóztassék főispáni helytartó (praeses) útján megtartatni.

256. (V. 161-162.) Bulyovszky Ferenc első és Szilassy András másodaliszpánt (generosi), Kajali Pál jegyzőt, Pelargus György, Bene András és Balogh Mihály szolgabírákat megerősítik tisztségükben, Gyürky Ferenc (egregius) lemondása után helyére Darvas Mihályt (egregius) választják, s az eskü letétele után meg is erősítik tisztségében. Rájuk a közjó és a nyomorult sorsú megye javára Isten áldását kéri.

257. (V. 162.) Balogh Mihályt áthelyezik Gyürky Ferenc járásába, Balogh járását pedig Darvas Mihály kapja meg.

258. (V. 162.) Őfelsége parancsa alapján megyei főhadbiztost választanak, akinek feladata lesz az átvonuló katonaság és a katonai állomások felügyelete, valamint a megyén átvonuló katonaság vezetése. A tisztségre jelölt személyek – Gyürky István, Darvas János, Fejérpataky László, Battik Gergely (generosi) – közül szótöbbséggel Darvas Jánost választják meg, akit az eskü letétele után meg is erősítenek tisztségében. Száz magyar forint éves díjazásban (salarium) részesítik, valamint ha a megye területén belül tevékenykedik, akkor saját maga és családja számára részesül a hadsereg számára a katonai állomásokra rendelt élelmiszerből, amennyiben pedig a megyén kívülre kell utaznia, két forint napidíj jár neki.

259. (V. 162-163.) A főhadbiztos esküje:

„Esküszöm az élő Istennek, ki Attya, Fiú, Szentlélek, tellyes Szentháromság egy bizony örök Isten, hogy én ezen Comissariusságbóli tisztemben a Nemes Vármegyét híven, igazán és szorgalmatossan szolgálom, félretévén haragot, kedvezést, félelmet, és más egyéb tekinteteket. Senki jószágát, egyikét az mássikánál fellyebb az hadak járássával terhelni nem igyekezek, az Nemes Vármegye kárát távoztatom, hasznát keressem, és a hadak számára rendelendő élésreis jó gondot visselek, és minden dispositioimban az egy közönsséges igasságot, és egyenlőséget követem tehetségem szerint. Isten engem úgy segéllyen.”

260. (V. 163.) A főhadbiztosnak alárendelt hadbiztosi tisztségekre Kandó Istvánt és Jeszenszky Ferencet (egregii) választják meg. A megyén belüli szolgálataikért járó éves javadalmazásukat a szokott módon fejenként negyven forintban állapítják meg, megyén kívüli szolgálataik után pedig a szokásos egy rajnai forintos napidíj jár.

261. (V. 163.) Rendkívüli biztosokká nevezik ki Horváth Györgyöt, Ebeczky Györgyöt, Thassy Gergelyt, Bobor Mihályt, Nagy Andrást (egregii), illetve szükség esetén mindazokat, akiket a megyei főhadbiztos maga mellé tud venni. Megyén belüli szolgálataikért 60 dénár, a megyén kívüliekért pedig egy magyar forint húsz dénár napidíj jár a számukra.

262. (V. 163.) A megye közönsége kiküldőlevelet ír a szolgabíráknak, akik az ágostai hitvallású felekezet egyházlátogatásának és vagyonvizsgálatainak (revisio proventuum) lefolytatásához csatlakoznak.

263. (V. 163.) Felolvasták Ófelsége parancslevelét, amelyben 50 szekeret rendel Budára hogy élelmet szállítsanak onnan a Tiszához. Ennek a parancsnak – mivel már korábban a Bádeni Lajos herceg (serenissimus) leveléből értésükre jutott – eleget tettek.

264. (V. 163-164.) Felolvasták Octavian Nigrelli generális (excellentissimus) két, és Simon Schipko hadbiztos ahhoz csatolt szintén két levelét, amelyben azt kívánják, hogy hadi szállítás céljaira juttassanak el szeptember 23-ig 40 szekéret Szolnokra. Úgy tűnik, hogy ez a parancs tévedésből, vagy figyelmeztelésből érkezett, mivel erre a célra már Budára küldtek 50 szekeret. Úgy döntenek, azt válaszolják, hogy a parancsnak már korábban eleget tettek, valamint megírják azt is, hogy a vármegye egyszerre ennyi helyen képtelen szolgálatot teljesíteni, mivel a fent mondott ötven szekéren kívül még 24 teljesít Budán robotot, ezen kívül folyamatosan biztosítaniuk kell Egerbe a liszt szállítását is. Mindezeket a fent mondott biztosok kegyeskedjenek a vármegye mentségére tudomásul venni.

Ugyanezt megírják Fröhvirth hadbiztosnak is, megkérve őt, hogy a vármegye levelét juttassa el a fent nevezett generálisnak és Schipko hadbiztosnak.

265. (V. 164.) Kihirdették Ófelsége parancslevelét, amelyben közli, hogy mivel a köz szükségletei úgy kívánják, a következő télre az ideinél több – legalább százezer kassai köből – gabonát és zabot kell a magtárakba beszolgáltatni. Ezt, nehogy az országot a készpénzbeni fizetéssel még jobban megterheljék, be fogják számítani a jövő évi porciókba. Meghagyja ezért Ófelsége, hogy a vármegye alapos vizsgálat és tanácskozás után haladék nélkül nyilatkozzon, hogy mennyi búzát vagy rozst és zabot, és milyen – elviselhető – áron képes a fent megírt célra rendelkezésre bocsátani, hogy az udvari kamara időben tudjon gondoskodni annak a megfelelő helyre történő szállításáról.

Felolvasták a pozsonyi kamarának Ófelsége parancsához csatolt levelét is, amelyben sürgetik a vármegye közönségét, hogy a paranccsal kapcsolatos rendelkezéseit minél előbb küldje meg a kamarának.

266. (V. 164-165.) Ófelsége parancslevelére válaszul közlik, hogy tekintettel a megye elpusztult és elhagyatott állapotára, kétezer köből gabonánál és ezer köből zabnál – előbbi köblönként egy, utóbbit fél tallérral számolva – nem képesek többet beszolgáltatni. Amennyiben azonban a következő télen a megye mentesülne a természetbeni katonatartás alól, úgy roszból ennél többet is képesek adni. Zabból azonban nem, mert jelen esztendőben keveset tudtak betakarítani belőle. Ugyanezt meg kell írni a kamarának is.

267. (V. 165.) A vármegye közszükségleteire, mégpedig az átvonuló katonaság élelemmel való ellátására, portánként húsz köből búza és zab, nyolc köből árpa kivetését határozzák el. A vágómarhák megvásárlására pedig portánként 16 forintot rónak ki. A kivetést a szolgabíráknak minél előbb be kell hajtaniuk, és a megyei hadbiztos parancsa szerint az általa meghagyott helyre beszolgáltatniuk.

268. (V. 165.) Kazy János lévai harmincados (egregius) egy Bene András szolgabírához írott, valamint egy másik levelében bocsánatot kér, amiért megsértette a vármegye tisztikarának becsületét. Ügyében a pozsonyi kamara is közbenjárt, erre való tekintettel megbocsátanak neki.

269. (V. 165.) Kihirdették a nádor (celsissimus) Zólyom vármegyéhez írott levelét, amelyben megtiltja, hogy a zólyomiak az ő kárára megnyissák a Gyetva felől Nógrád megyébe vezető utat. A megye közönsége ezzel ellentétben a völgy lezárását a megyére nézve igen károsnak ítéli meg, és úgy döntenek, hogy tájékoztatják a nádort arról, hogy a völgy megnyitása semmiféle káros vagy hátrányos következményekkel nem jár rá nézve, hanem épp ellenkezőleg, a közjó, és Ófelsége szolgálatára nézve igenis hasznosnak ítélik. Ezért kérik, hogy a nádor a továbbiakban az út megnyitása elé ne gördítsen akadályt.

270. (V. 165.) Október nyolcadikára közgyűlést hívnak össze, 1692. január 21-22-én pedig törvényszék tartását határozzák el.

271. (V. 166.) Koháry István gróf (illustrissimus) nevében prokurátora, Dúl Mihály (egregius) a nádor (celsissimus) ügyvédvalló levelével a következő tiltakozást adja elő. A tiltakozó tudtán és akaratán kívül némely idegenek épületfát szállítottak az elhagyott füleki vár alá, és ott a tiltakozó kárára építkezésbe kezdtek. Egyesek pedig, különösképp Losonctamási possessio lakosai pedig felszántottak egyes, a füleki birtokhoz tartozó szántóföldeket, és be is vetették azokat.

Nehogy úgy tűnjék tehát, hogy a tiltakozó ezekkel a jogaira sérelmes cselekményekkel egyetért, tiltakozását fejezi ki és egyben a hatalmaskodás büntetének büntetéseként, az épületek és az ott talált jószágok elvesztése valamint személy szerinti elfogatás terhe alatt eltilt mindenkit – kivéve azokat, akik a beköltözésre és építkezésre engedélyt kaptak – a területek megszállásától és épületek emelésétől. Ugyanígy eltiltja a tamásiakat is a fent mondott büntett következményeként a vetés elvesztésének terhe alatt a területek további megszállásától, felszántásától és aratásától.

A továbbiakban a tiltakozó kész jogait a jog útján, vagy akár a jogos önvédelem eszközével is megoltalmazni. A fent mondott tiltakozásról bizonyosságlevél kiadását kéri.

272. (V. 166-167.) Kajali Pál (generosus) nevében prokurátora Horváth Pál (nobilis) elfogatás és az ott talált jószágok elvesztésének terhe mellett eltilt minden szomszédost és határost, különösen pedig Salgótarján possessió lakosait Somosújfalú földjeinek használatától, különösképp pedig a Somoskő felett elterülő *Havasbércz*-nek nevezett hegyen túli szántók, rétek és erdők használatától, amelyek a *Vendéghegyi tó* mellett fekszenek. Különösen vonatkozik ez a tiltás azokra a földekre, amelyek Somoskőhöz tartoznak, és *Vendéghegyi tónál való földek*-nek nevezik őket, s amelyeket a lakosok használatra kölcsön adtak a salgótarjáni plébánosnak, most azonban, ezzel kapcsolatban visszaélés tapasztalható. A tiltakozó hiteles bizonyosságlevél kiadását kéri.

Nógrád vármegye közgyűlése

1691. október 8.

Losonc oppidum

273. (V. 167-168.) Felolvasták Őfelsége levelét, amelyben meghagyja, hogy éppen annyi szekeret állítsanak ki a Szolnokról Budára történő hadi fuvarozásra, mint amennyivel gabonát szállítottak Szolnokra. Kötelesek eleget tenni a feladatnak, ez alól a szolgáltatás alól nincs kivétel, nem úgy, ahogy a többi robotmunka teljesítésével kapcsolatban, amely alól – mint ahogy már azt a parancsnokokkal is tudatták – felmentették a vármegyét. A parancsot az alispán már előzetesen teljesítette, és beszolgáltatta a kért szekereket, mivel látta, hogy a késlekedés milyen veszélyeket von maga után.

274. (V. 168.) Felolvasták Octavian Nigrelli kassai parancsnok (excellētissimus) szeptember 29-én, Tokajban kelt levelét, amelyben kéri, hogy küldjenek 150 szekercével felszerelt munkást – de ne gyermekeket, hanem erős férfiakat – valamint 20, minden eszközzel ellátott ácsot egy hadbiztos vezénylete alatt Tokajba. Ugyan egyrészt, mivel a vármegyét több szolgáltatás is terheli, tudniillik kétszer ötven szekérrel és száz munkással Buda és Szolnok között fuvaroz élelmiszert és hadi felszerelést, továbbá 24 szekérrel egész nyár óta Budán teljesítenek robotmunkát, s emiatt teljesen kimerültek, így a fent írt munkásokat összegyűjteni és útnak indítani szinte lehetetlen, másrészt mivel Őfelsége mikor az utóbbi ötven szekér beszolgáltatásáról rendelkezett, ígéretet adott, hogy a megyét minden egyéb kötelezettség alól felmentik, amelyet a levél szerint parancsba adott a parancsnokoknak is, mindezek ellenére, nehogy úgy tűnjön, hogy ellenkeznek a parancssal, végbeviszik a munkások limitációját, és kiküldik őket. Felügyeletükre Darvas Ferenc (egregius) hadbiztost rendelik, két rajnai forint napidíjat rendel-

nek a számára, valamint megbízzák azzal is, kérje meg a parancsnokot (sua excellentia), hogy Őfelsége biztosító levele szerint a munkásokat pár nap szolgálat után bocsássa haza. Mindezt előre küldendő levélben is megírják a parancsnoknak, elnézését kérvén a késlekedés miatt, valamint sürgetvén, hogy a munkások minél előbbi elbocsátását. Levelükhöz csatolják Őfelsége parancslevelének másolatát.

275. (V. 168-169.) Felolvasták a nádor (sua celsitudo) levelét, amelyben közli, hogy őfelsége beleegyezésével és parancsára rendkívüli törvényszéket (iudicium extraordinarium) hirdet november 12-re és az azt követő napokra Nagyszombatba.

276. (V. 169.) Felolvasták az egri parancsnok, báró Buttler levelét, amelyben arról tudósítja a vármegyét, hogy tisztjei nagy része sebesülten és betegen érkezett vissza. Ezért kéri, hogy ajánlják azt a lakosságnak, hogy a szükséges élelmiszereket szállítsák Egerbe eladásra. Maga a parancsnok pedig reméli, hogy a vármegye közönsége kedvezésképp juttat valamit az ő asztalára és istállójának költségeire is.

Válaszul azt írják, hogy kihirdetik a parancsnok (sua illustritas) levelét, ám aligha remélhető, hogy lesz valami foganatja, mert a nagy távolság miatt a nép aligha vehető rá az ilyen élelmiszer-szállításra. Közlik azt is, hogy most képtelenek kedvezésképp bármit is juttatni neki, mivel mindenfelől számtalan teher nehezedik rájuk.

277. (V. 169.) Az előző közgyűlésen az átvonuló katonasággal kapcsolatos kiadásokat fedezendő, adót vetettek ki a portákra, ám ennél a kivetésnél a kuriális portákat megkímélték. Mivel azonban ezek is tartoznak az efféle terhekben részt venni, ezért rájuk pénzben fizetendő nyolcszoros taxát rótnak ki, amit a szolgabíráknak haladéktalanul be kell hajtaniuk.

278. (V. 169.) A következő közgyűlést november 5-re Losoncra hirdetik meg.

Nógrád vármegye közgyűlése

1691. november 5.

Losonc oppidum

279. (V. 169-170.) Kihirdették elsőbben Octavian Nigrelli Felső-Magyarország parancsnokának (excellētissimus) október 22-én Tokajban kelt levelét, amelyben meghagyja, hogy 46 szekeret küldjenek hozzá Tokajba. Megígéri, hogy a fáradozásukat megtéríti, és bizonyos fizetségben részesíti őket a szekerek rendelkezésére bocsátásáért.

Felolvasták a budai parancsnok levelét is, amelyben meghagyja, hogy Bádeni Lajos herceg (serenissimus) parancsára azonnal állítsanak ki ötven szekeret a Várad ostromához szükséges lövegek (sclopetaria) szállítására.

Amennyiben ezt elmulasztanák, súlyos büntetéssel fenyegeti a megye közönségét, minthogy ezt kívánja meg az uralkodó ügyének előmozdítása.

Mivel azonban a fenti parancsok egymással ellenkeznek, ez a megyére igen nagy terhet ró, mert így erőit megosztván nagy veszélyeknek tenné ki magát, és képtelen lenne elkerülni a pusztulást. Hogy ennek a veszélynek elejét vegyék, úgy döntenek – mivel a hasonló robotmunkákat a Felső-magyarországi vármegyék eddig mind Budán teljesítették, mint ahogy azt Ófelsége és Bádeni Lajos parancsa is meghagyja – követet küldenek Octavian Nigrelli generálishoz Tokajba, és amennyiben a szükség úgy hozza, onnan tovább Váradra Bádeni Lajos herceghez (serenissimus), hogy előadja nekik: hacsak nem orvosolják a helyzetet, a megye erőinek megosztásából annak végső pusztulása fog következni.

Ezen kívül elhatározzák, hogy harminc szekeret küldenek Budára, amelyeket egyébként Tokajba küldtek volna. Követeknek Básthly Lászlót és Bulyovszky Dánielt (egregii) választják. Bulyovszky számára két tallér napidíjat rendelnek, Básthlynak pedig, aki egyéb dolgai intézésére Debrecenbe utazik, egy tallért. Nigrelli generálisnak pedig – akitől Darvas Ferenc (egregius) megyei hadbiztos 20 tallért vett kölcsön bizonyos munkásokra – 100 birodalmi tallért küldenek.

280. (V. 170.) Írni kell Schipko hadbiztosnak, hogy a Styrum (Styrham)-féle hadsereg, amely nemrég vonult át a megyén, a neki átadott élelmezésről nem akar nyugtát adni a hadbiztosnak.

281. (V. 170-171.) Felolvasták Schipko hadbiztos levelét, amelyben meghagyja, hogy a megyén nemsokára átvonuló brandenburgi ezred 156 közkatonáját és tisztjét valamint 220 lovát Ófelsége parancsa szerint lássák el élelemmel. A hadbiztos kezeskedik arról, hogy ennek költségét le fogják számítani a porciókból.

282. (V. 171.) A megye közönsége tudomásul vette, hogy a lakosság a takarmány nagy részét más vármegyékbe viszi eladni. Ezért nehogy a köz szükségleteire csak sokkal drágább áron sikerüljön beszerezni azt, a megye közönsége felhívja a lakosság figyelmét, hogy minden portán maradjon 100 köből eladásra szánt búza és ugyanannyi zab, hogy a vármegye tisztviselői időben gondoskodni tudjanak a szükséges mennyiségű takarmány beszerzéséről.

283. (V. 171.) Madách János (generosus), akit Dudás Márton kihágása ügyében küldtek ki Koháry Istvánhoz, jelentést tett arról, hogy meghagyta Balassa Gábornak, aki az ügyben való ítélethozatalban (impensio ti. juris) szintén érdekelt, hogy minél előbb szolgáltatson igazságot. Az eljárás időpontját Balassa meg is adta Madách Jánosnak, ám az a megye közönsége számára alkalmatlan volt, így most azt kéri, hogy a megye kérésének megfelelően tűzzenek ki új határnapot, amelyen az ügy lefolytatásáról a megye tisztikara gondoskodni fog.

284. (V. 171.) Kisoroszi lakóinak elengedik a rájuk kirótt 4,5 rajnai forintnyi adót.

Nógrád vármegye közgyűlése

1691. november 19.

Losonc oppidum

285. (V. 171.) Felolvassák a nádor (sua celsitudo) levelét, amelyben a megye közönségének tudtára adja, hogy a Nagyszombat szabad királyi városba, november 12-re és az azt követő napokra meghirdetett rendkívüli törvényszéket és rövid törvénykezési szakot (extraordinaria et brevium iudicium) az országban dühöngő pestis miatt alkalmasabb időszakra halasztja, és azt csak a pestis elmúltával tartják meg.

286. (V. 171-172.) Gömör vármegye közönsége tudtára adja a nógrádiaknak, hogy Tornallyai Györgyöt (egregius) választották meg hadbiztosuknak. Ezzel kapcsolatban arra kéri a megyét, hogy a megyén áthaladni kívánó hadsereg érkezését időben jelezzék hadbiztosuknak. A megye közönsége válaszában jelzi, hogy a két megye közötti jó viszony ápolása érdekében szívesen eleget tesznek kérésüknek, amennyiben a gömöriek a nógrádi hadbiztos, Darvas Jánost (egregius) ilyen ügyekben hasonlóképpen időben értesítik.

287. (V. 172.) A megye közönségének döntése alapján 12 birodalmi tallér kegydíjat küldenek Keczer György (egregius) bécsi ügyvivőnek (sollicitator). Megírják neki azt is, hogy a folyó, november hónapban, néhány nappal ezelőtt amikor Heissler generális (excellētissimus) hadi utánpótlása (bagacsia) vonult a megyén keresztül, a csapathoz tartozó néhány lovász rajtaütött a megye hadbiztosán, Holecz Mihályon (egregius), és elvettek tőle egy üres szekeret és egy lovat. Ezek után sem a hadnagyok (laitenant) sem pedig a csapathoz kirendelt istállómeister nem kártalanították a megyét, valamint nem adtak nyugtát a kapott élelmiszerről sem. Ezért kéri bécsi ügyvivőjüket, hogy költségei megtérítése mellett intézkedjen ezen ügyben a hadbiztossági karnál (Commissariatum Bellicum) és az udvari haditanácsnál (Consilium Bellicum).

288. (V. 172.) Felolvasták Simon Schipko hadbiztos levelét, amelyben a megye tudomására hozza, hogy Vorster (excellētissimus) hadbiztossági adminisztrátor és élelmezési főbiztos utánpótlása (bagacsia) szolgálival és ökreivel azért érkezett a megyébe, hogy azokat a tisztikar elhelyezze, és télire ellássa. Az ellátás megtérítéséről Schipko tárgyalni fog Fröhvirth (Frivirth) hadbiztossal. A tisztikar gondoskodott a bagázsia és az azt kísérő szolgák elhelyezéséről.

289. (V. 172-173.) Kihirdették Őfelsége parancsát, amelyben közli, hogy a háborús szükségletek miatt, az előzetes egyezséggel ellentétben a most következő téli hónapokra ki kell rónia a megyére 555 porció teljesítését. Nem kétel-

kedik mindazonáltal abban, hogy a megye a szokott készségességgel fogja teljesíteni azt, és törekedni fog a köteles engedelmességre, annál is inkább, mivel nem kis remény csillant fel a vágyott béke elérésére, amellyel – Isten segítségével – nemcsak hogy könnyebbé válnak a terhek, de minden megpróbáltatásnak vége szakad, és a háborúskodást rövid időn belül követheti a leginkább kívánt köznyugalom és csend.

Ezért a megye közönsége, ahogyan azt tenni tartozik, alázatosan és engedelmesen Őfelsége rendeletéhez szabja magát, és a dikák kiigazítására, valamint az azok szerinti porciókivetésre kirendeli az első- és másodalispánt, a jegyzőt, a négy szolgabírárt, valamint Ráday Gáspárt, Mocsáry Balázst, Csemniczky Gáspárt, Gyürky Istvánt, Darvas Jánost, Ebeczky Tamást, Buljovszky Dánielt, Kántor Pált és Vattay Jánost (generosi) valamint az uradalmi megbízottakat és tiszttartókat, továbbá mindazokat, akiket az alispán képes maga mellé venni.

290. (V. 173.) Vasas (Vassas) András és Mátyás rónyai jobbágyokat, akiket uruk felszabadított és felmentett a jobbágyi terhek alól, a megye közönsége a libertinusok sorába fogadja, taxájukat pedig 30 dénárban állapítja meg.

291. (V. 173.) Ondrejovich István és Mihály, egy kenyéren élő mlágyói libertinusok taxáját hasonlóképp 30 dénárban állapítják meg.

292. (V. 173.) Novák András závadai jobbágyot, amiért az a dikális összeírás alkalmával nem vallotta be jukai egy részét, 12 dénár bírsággal sújtják, amelynek felét a közszükségletekre, másik felét pedig a megyei tisztviselők költségeire fordítják.

293. (V. 173.) A megye közönsége úgy dönt, hogy Melczer László kérvényét, amelyben az anyai rokona, a néhai Báthory Gábor konfiskált jószágai ügyében folyamodik, ajánlani kell a magyar kamarának.

294. (V. 173.) Kis István herencsényi jobbágyot a libertinusok sorába fogadják, taxáját pedig 12 dénárban állapítják meg.

295. (V. 173.) Hasonlóképp Kanyó János herencsényi jobbágyot is a libertinusok közé sorolják, taxáját pedig 16 dénárban állapítják meg.

296. (V. 173-174.) Dudás Márton (strenuus) kékkői vicekapitánynak, akit azért fogtak el, mert rárontott a parasztvármegye tisztjeire, miután az bocsánatért esedezett és élete jobbítását ígérte, azzal a feltétellel adnak kegyelmet, hogy amennyiben ez újra előfordul, úgy a jelen kihágást is meg fogják torolni. Erre a vicekapitány kezét adva az alispánnak ígéretet is tett.

297. (V. 174.) A megye tisztikara kegyelmet gyakorol abban a büntetőügyben, amelyet az elmúlt évben indítottak Csizmadia Mihály nemes személy és hitvese, Szabó Anna ügyében. Mindeközben a református lelkipásztor törvényesítette házasságukat, mivel a fent említett Szabó Anna a Balogh Györggyel kötött házasságát érvénytelenítette és felmondta, valamint visszavonta a házassági esküt, mint ahogy ez az erről kiadott bizonyágle-

vélből is kiderül. A megye közönsége úgy dönt, hogy minderről bizonyág-
levelet állít ki a megye hiteles pecsétje alatt.

298. (V. 174.) Miután Simko György és testvére Simko István igazolták a
megye előtt nemességüket, a megye nemeseinek sorába fogadják őket,
György taxáját 12 dénárban Istvánét pedig 10 dénárban határozzák meg.

299. (V. 174.) Nógrád mezőváros taxáját 50 dénárban szabják meg.

300. (V. 174.) Nehogy a téli szállásaira érkező katonaság felkészületlenül
érje a megyét, és amiatt különféle kellemetlenségeket, vagy katonai végre-
hajtást legyenek kénytelenek elszemvedni, ezért addig is, amíg a porciók li-
mitációját kihirdetik, meghagyják a szolgabíráknak, hogy járásaikban küld-
jenek körlevelet, amelyben felszólítják a lakosságot, hogy haladék nélkül
adjanak át az adott község bírójának dikánként négy garast, a községi bíró
pedig adja azt át a szolgabíráknak.

Nógrád vármegye közgyűlése

1691. december 17.

Losonc oppidum

301. (V. 174-175.) Felolvasták Francz Frühwirth (Friwirth) hadbiztos (pe-
rillustris) levelét, valamint az ahhoz csatoltan érkező két levelet. Ezek közül
az egyiket David Palm főhadbiztos (excellentissimus), a másikat Schipko
hadbiztos küldte a megyének. Frühwirth hadbiztos tudatja a télre igényelt
porció számát, amelyet a jelen év folyó hónapjától a következő, 1692. év má-
jusáig kell a megyének átadnia, és sürgeti annak beszolgáltatását. A csatolt
levelek pedig utalván Ófelsége a havi porciókról szóló parancslevelére, úgy
ítélik meg, hogy a megyére összesen 545 porció jut, mivel leszámították a
teljes összegből az elmúlt évben a katonák eltartására fordított összeget,
amelyet havonta katonatartási porciónként (portio oralis) 3 forint 15 garas-
ban, lótartási porciónként (portio equilis) pedig 3 rajnai forintban számított
be Frühwirth hadbiztos.

302. (V. 175.) Írni kell Zólyom megye közönségének, csatolva megyéjük
szolgabírójának levelét, amelyben meghagyta a megyén áthaladó Branden-
burgi hadsereg egy tisztjének, hogy a Nógrád megye által adott szekeret ne
küldje vissza, hanem vigye tovább Szentgyörgy felé. Ezért kérik Zólyom
vármegyét, hogy fizesse ki a költségeket, így adván elégtételt.

Nógrád vármegye közgyűlése

1691. december 31.

Losonc oppidum

303. (V. 175.) Kajali Pál (egregius) jegyző jelentette, hogy Koháry Farkas és Koháry János (illustrissimi) grófok ügyvédvállást tettek előtte.

304. (V. 175.) A megye közönsége báró Battée (Pateus) (illustrissimus) őrnagynak kedvezésképp felajánl nyolc dámvadat, 36 tyúkot, 16 nyulat, 24 fogolyt vagy császármadarat, fél akó vajat, 500 tojást, 10 kila tiszta búzát, tíz kila rozst, és két malacot.

305. (V. 175.) A törvényszéki ülést a jegyző bécsi utazása miatt január 21-ről március harmadikára és negyedikére halasztják.

306. (V. 176.) Felolvasták Őfelsége Bécsben, november 7-én kelt oltalomlevelét, amelyben a losonciak kérvényére – amelyben a Bossányi László (magnificus) által Losonc oppidumban a város nemes és nemtelen lakóinak jogaira nézve sérelmes kocsmá (educillum) felállítása ellen tiltakoznak – negatív választ ad, megengedvén Bossányinak hogy fenntartsa a kocsmát. A vármegye közönsége a kiadott oltalomlevélhez alkalmazkodik, mint ahogy kötelessége is így tenni.

A Losoncon lakó nemesség soraiból többen tiltakozásukat fejezik ki, mivel az oltalomlevél bizonyos pontjai jogsértőnek látszanak, és mert nem mindannyiuk tudtával lett kieszközölve. Hasonlóképp Forgách Ádám és Simon (illustrissimi) nevében és személyében Tolvay Ferenc (egregius) tiltakozását fejezi ki, és erről bizonyoságlevelet kér. A bizonyoságlevelet kiadják neki, és a Gyürky családnak is.

307. (V. 176-177.) Felolvasták Pest vármegye levelét, amelyben kinyilvánítják, hogy a [Kis]oroszi hovatartozása feletti vitát 1647-ben az országgyűlés törvénnyel döntötte el, mint ahogy az 1647. évi XXX. paragrafus bizonyítja. A törvénycikk szerint Pest megye alispánjának és szolgabíráinak kell kézbe venniük a possessiót, és a lakosság teherbírásának kivizsgálása után behajtani tőlük a téli porciókat.

Ezzel ellentétben Kisoroszi az emberemlékezetet meghaladó időktől fogva Nógrád vármegyéhez tartozik, mint ahogy mind a possessió privilégiumai, mind pedig a vármegye régi regisztrumai azt bizonyítják. A fent idézett törvénycikk sem a possessió hovatartozása körüli vita eldöntéséről szól, hanem csupán a települések megadóztatásáról, annak ellenére, hogy a megyék nevei is szerepelnek ott. Egyébként az, hogy a possessiót Pest megye neve alatt sorolja fel, akár figyelmetlenségből eredő tévedés is lehet. Feltéve, de nem megengedve, hogy ha [Kis]oroszinak valóban Pest megyéhez kelle-ne tartoznia, mégsem engedheti meg magának a megye, hogy a hozzá tarto-

zó, de a területi illetékességén kívül elhelyezkedő possessiót saját tekintélyével és tettelesen visszafoglalja magának, mert a törvény figyelmeztet: senki nem lehet önmaga bírója.

Ennél fogva Nógrád vármegye közönsége megfelelően az eddigi, ősi gyakorlatnak, nem ért egyet Pest megye törvényszéki döntése nyomán kiadott határozatával, amely által jogsértően vissza akarja foglalni a possessiót, sőt, a vármegye tisztviselői úgy határoznak, tiltakozásukat fejezik ki, és eltiltják Pest megyét Kisoroszi elfoglalásának megkísérlésétől, és kijelentik, hogy az ott kétségtelenül meglévő jogaikat ha kell, a jogos önvédelem eszközével is meg fogják védeni. Határozatukat írásban közlik Pest megyével.

Az üggyel megkeresik a nádort (sua celsitudo) is, hogy parancsolja meg Pest megyének, hogy követeléseit jogi úton, és ne tettelesen intézze. Levelükhöz csatolják Pest vármegye közönsége fent említett levelének másolatát.

Nógrád vármegye közgyűlése

1692. január 21.

Losonc oppidum

308. (V. 177.) Felolvasták Fröhwrth (Frierwirt) hadbiztos levelét, amelyben a még hátralévő beszállásolási hátralékok befizetését sürgeti. A vármegye válaszában jelzi, hogy az készpénzben rendelkezésre áll, és csak arra várnak, hogy a hadbiztossal elvégezzék a számadást: az ő jelenlétében kívánják ugyanis átadni a pénzt. Kérik azért, hogy igyekezzen minél előbb a megyébe jönni, amelyre a hónap vége lenne a legalkalmasabb. Az itt elszállásolt katonák által elkövetett kihágások ügyében sokféle panaszt nyújtottak át az őrnagynak, akihez *majd annak idején mindezek jóvátétele ügyében fordulni fognak*.¹⁰³

309. (V. 177-178.) Tekintettel az annyi és oly nagy költségeket okozó különféle pénzbeli juttatásokra (gratificatio), amelynek összege már több ezer forintra rúg; jóllehet minden egyes dikákra havonta négy poltúrát vetettek ki, az említett költségek kiegyenlítésére egy poltúrával növelik a dikákra rótt adó összegét, így a szolgabíráknak január és február hónapra 5 poltúrát kell behajtaniuk. Ebből levonandó a katonák ellátására, avagy lótartási és orális porciójára adott 6 forint 25 dénár. A tisztek lótartási porciói után pedig ott, ahol természetben kapják meg a szénát és a zabot, 3 forintot vonnak le.

310. (V. 178.) Eközben pedig néhány község a Styrum (Styrhaim) generális (illustrissimus) bagázsiájának távozása után mentességet kapott a további beszállásolások alól, hasonlóképpen más községekhez, amelyek Forster generális (excellentissimus) bagázsiája számára lettek fenntartva, amit végül

¹⁰³ Utóbbi félmondat másolási hiba miatt értelmezhetetlen, jelentésére csak következtetni lehet.

máshol helyeztek el. Azok a községek, amelyekből Styrum bagázsija távozott, miután megkapták a megyétől a bagázsia eltartására szánt pénzt, továbbra is élvezték mentességüket, és innentől fogva, akárcsak a többi község, dikánként 5 poltúrát fizessenek a porciók után.

Azok a községek, ahová nem lett végül katonaság elszállásolva, a többi katonákat elszállásoló község porcióterhei és egyéb adók helyett mostantól hat poltúrát fizessenek dikánként, de maradjanak továbbra is mentesek a beszállásolás alól. Ezt a határozatot a zavarok elhárítására hozták.

311. (V. 178.) A taksák behajtásánál Pelargus György szolgabíró segítségére rendelik Gellén Gergelyt (egregius), aki majd a szolgabírónak tartozik elszámolással az általa behajtott összegekről.

312. (V. 178-179.) Bulyovszky Ferenc alispán (generosus) mint hatóság és felperes hivatalból pert indít Császár (Csaszar) Gáspár tolvaj mint alperes ellen akit a következőkkel vádolnak: másokkal együttműködve [Diós]jenő possessióról az éj leple alatt ellopta az egyik helyi lakos lovát, s ha csak tetten nem érik, *elvesztegette volna*. A felperes hivatkozva a Tripartitum 1. részének 15. címére kérte az alperesnek, mint nyilvánosan tetten ért tolvajnak az elítélését a hivatkozott cikkely alapján, hogy az ítélet másokat is elrettentsen hasonló cselekedetek véghezvitelétől.

Határozat: Bizonyos megfontolásból kifolyólag, mivel az elkövető visszaterítette a károsult kárát, a törvényszék enyhíteni igyekezett a törvény szigorát, ezért az ügyben történő végső döntéshozatalt egy később kitzendő időpontra halasztották.

313. (V. 179-180.) Hasonlóképpen elővezetik Bulyovszky Ferenc alispán (generosus) mint hatóság és felperes keresetét a vérfertőzést elkövető Csele János és Tóth Erzsébet, Csele Pál özvegye mint alperesek ellen. A férfi nem tekintve házas állapotára, megszegte a feleségének tett esküt, a nő pedig nem volt tekintettel özvegyi voltára, sem arra, hogy rokoni szál köti őket össze, egyikük sem riadt vissza attól, hogy vágyaiknak engedelmességgel paráználkodjanak. Az alperesnő gyermeket is fogant, a magzatot azonban mielőtt az világra jött volna, különböző tiltott módszerekkel elhajtotta, így életétől megfosztotta. A felperes indítványozza, hogy mindkettejüket, a férfit mint vérfertőzőt, a nőt pedig emellett mint gyermekgyilkost is, a Hármaskönyv I. részének 105. címe, valamint az 1625. évi VI. törvénycikk alapján ítéljék halálra, hogy ezzel másokat is elrettentsenek. Hogy tisztázhassa magát, a nőnek saját magának kell ezer tanúval vallomást tennie.

Határozat:

Jóllehet a keresetbeli elkövetett vérfertőzéssel és gyermekgyilkossággal kapcsolatban erős gyanú áll fenn, azonban a büntett elkövetésének nincs elégséges bizonyítéka. Továbbá az alperesnő újabb azt vallotta, hogy ismeretlen katonák kényszerítették fajtalankodásra, és így lett terhes, a gyereket pedig élve szülte meg, de az keresztelés után meghalt. Korábbi vallomá-

sát, amelyet a másik alperes ellen tett, visszavonta, a másik alperes pedig a vádat egyszerűen tagadta, magát pedig folyamatosan ártatlannak vallotta. Ezért a nőt – amiért miután gyanúba keveredett, sőt, letartóztatása után is tagadta terhességét, sőt, egész a szülésig próbálta rejtegetni terhét – kéjnőként botbüntetésre és a megyéből való száműzésre ítélik. A másik alperesnek pedig 15 napon (quindena) belül harmadmagával tisztítóesküt kell letennie. Amennyiben nem tenné meg, akkor bünteteskén a vérdíj felének, 20 forintnak a kifizetését róják rá.

Nógrád vármegye közgyűlése

1692. február 4.

Losonc oppidum

314. (V. 180.) [Bulyovszky] alispán (generosus) jelentette, hogy nándori Bene Anna (generosa), Asguti János (egregius) hitvесе prokurátort vallott előtt, aminek következtében kiadják számára az ügyvédvalló levelet.

315. (V. 180.) Rakonczay Pál (nobilis) útjavítónak 25 rajnai forintot adományoznak.

316. (V. 180.) Felolvasták Fröhworth (Friewirth) hadbiztos levelét, melyben követeli, hogy az Eger alá vezényelt katonaság ellátására szolgáltatassanak 100 köből zabot és 20 szekér szénát, amelyet majd be fognak számítani a porciók összegébe. A megye közönsége úgy dönt, intézkednek a zab beszállgatásáról. A szénával kapcsolatban azonban nem tudnak intézkedni, mert a szekerek a robot céljaira vannak fenntartva.

317. (V. 180.) Hasonlóképpen felolvasták az egeri parancsnok a levelét, melyben a megyét a rájuk kirótt robotmunka elvégzésére sürgeti. A megye válaszában a parancsnok tudomására hozza, hogy az elmúlt évben Őfelsége parancsával a robot teljesítésének helyét Eger helyett – ahová sosem voltak rendelve – Budán állapította meg. Az oda rendelt robotot pedig már elvégezték. Ezért tudatják, hogy Eger alatt nem tartoznak robotot végezni, és nem is végezhetnek.

318. (V. 181.) Továbbá felolvasták Schipko hadbiztos levelét, amelyben közli, hogy a megyén átvonuló katonaság által okozott költségeket a jelenlegi nyugták alapján nem tudja levonni a porciókból, azonban ha átküldik az eredeti nyugtákat, úgy megfelelő fórumon eljár az ügyben, és gondoskodni fog, hogy térítsék meg a megye költségeit.

319. (V. 181.) Ugyancsak felolvassák Zólyom megye közönségének levelét, amely Nógrád megye minapi megkeresésére válaszol, az egyik zólyomi szolgabíró ellen tett panaszok ügyében. Jelzik, hogy a szóban forgó vármegyei fuvar esetében azért nem történt meg a váltás, mert a vártnál nagyobb nehézségek merültek fel. Ugyan jelezték a nógrádiaknak, hogy a jószomszédi viszony

kölcsönössége érdekében leváltják a szekereket, és a sajátjukkal teljesítik tovább a fuvarát, de a nehézségek miatt – amelyek minden megyében előfordulhatnak – ilyen döntést kellett hozniuk, ezért a szolgabírókat nem lehet felelőssé tenni. A nógrádiak válaszul kifejtik, hogy a kifogást nem fogadhatják el, mert az érintett szolgabíró leveléből is egyértelműen kitűnik, hogy a történeteknek a szolgabíró indulatossága az oka. A szomszédsági jog (*jus vicinitatis*) is azt követeli, hogy a szolgabíró megdorgálásával adjanak elégtételt a megyének. A példa pedig más megyékre is hatna, mint például Gömör megyére, amelynek követelése van Nógráddal szemben, és nem átallott ugyanezt, és hasonló jogtalanságokat elkövetni. Nem állnak el tehát kérésüktől.

320. (V. 181.) Felolvasták Kada István (*admodum reverendus*) esztergomi választott vikárius Nagyszombatban kelt január 5-i levelét, amelyben panasszal él amiatt, hogy egyesek olyan ügyekben, amelyek a katolikus plébánosok joghatóságába tartozna, a megye elé folyamodnak, és az egyházi joghatóság sérelmére onnan várják ügyeik elintézését. Sürgeti a megye közönségét, hogy az ilyeneket irányítsák megfelelő fórumra, hogy ott hivatalos úton keressék ügyeik elintézését. Mivel ezen ügy a gácsi plébánossal kapcsolatban indult el, válaszul megírják a vikáriusnak, hogy úgy döntöttek, végrehajtják a plébános ellen hozott határozatukat.

321. (V. 181-182.) A vármegye közönsége úgy határoz, hogy a megfelelő fegyelem megőrzésére, valamint jóindulatának elnyerésére Battée (*Patei*) főtörzsőrmesternek (*supremus vigiliarum magister*) (*illustrissimus*) 100 aranyat avagy ezzel egyenértékű pénzeszeget adományoznak.

322. (V. 182.) Hogy pedig a katonaság által eddig elkövetett kicsapongásokat napvilágra hozzák, és megtalálják azok orvosságát, vizsgálatot tartanak, mint ahogy arra a parancsnok kötelezte magát. A megye biztosokat jelöl ki a vizsgálatra, a parancsnok által delegált tiszttel mellé. Így a főtörzsőrmester (*supremus vigiliarum magister*) századának körzetébe Gyürky Istvánt és Ujlaky Mihályt (*egregii*), Gunter gróf századának körzetébe Kántor Pált és Jeszenszky Ferencet, Tunckelperger kapitány századának körzetébe pedig Batta Pált és Ivanovicz Andrást nevezik ki biztosként, akiknek működésük időtartamára egy forint napidíjat állapítanak meg.

323. (V. 182.) Továbbá az említett parancsnoknak ajándékképpen felajánlanak 10 akó bort, 100 köből zabot és 12 szekér szénát.

324. (V. 182.) Eközben pedig, ha a parancsnok a megyének tett felajánlása szerint elmulasztaná, hogy elégtételt adjon a katonaság által elkövetett kicsapongásokért, Bécsbe küldik követként Kajali Pált (*egregius*), hogy megfelelő fórumokon bemutassa a megyét ért sérelmeket és panaszait, ellátva őt utasítással. A követnek Pozsonyig 2 tallér, ottani tartózkodására, és az onnantól fogva a továbbiakra pedig 4 rajnai forint napidíjat biztosítanak.

325. (V. 182.) A vármegye közönsége úgy határoz, hogy meg kell írni Nigrelli tábornoknak (*excellenssimus*), a katonaság kivonásával megbízott

parancsnoknak, hogy a Zólyom, Hont és Bars megyéből ide vezényelt katonaság már eddig is tetemes károkat okozott a megyének.

326. (V. 182.) A fent említett követnek be kell mutatnia azt is, hogy a nagyorosiak miféle hamis vádaskodással teli panaszokat intéztek a megyei tisztségviselők ellen a Magyar Kamarához; adja elő, hogy ezért a megye egy kamarai kiküldött jelenlétében ki szeretné vizsgálni a tisztségviselői ellen jogtalanul elkövetett becsületsértést. Ne vonakodjon tehát a kamara, és küldje ki megbízottját. Amennyiben nem tenné meg, a megye tekintélye oltalmának megfelelően fog eljárni.

327. (V. 183.) Darvas János (generosus), mint házastársától, néhai Gyürky Júliánától (generosa) született gyermekeinek, Zsigmondnak, Zsuzsannának és Annának törvényes gyámja, valamint Mocsáry Balázs (generosus), mint a néhai Baratnaky Ferenc (generosus) lányainak, [Baratnaky] Borbálának és [Baratnaky] Krisztinának törvényes gyámjai és gondviselője, hasonlóképpen Dávid Gáspár (egregius) nevében és személyében törvényes képviselőjük, Ónody András (nobilis) perháramlás megállapítását kéri a perben részletesen megnevezett szökött jobbágyok ügyében. A pert néhai Baratnaky Ferenc, Madách Zsuzsanna (generosa) a néhai Gyürky Gábor (generosus) özvegye, és néhai Horváth Ferenc (generosus) indította Nemesoroszi [?] lakosai ellen. A prokurátor a perháramlást öröklést követő birtokháramlás erejénél fogva kéri kimondani, amelynél fogva az az említett néhai Baratnaky Ferencről Mocsáry Balázusra, mint gyámra, és gondviselőre, hasonlóképp az említett özvegyről Darvas Jánosra, hasonlóképp gyámra és gondviselőre, továbbá az említett Horváth Pálról a nevezett Dávid Gáspárra száll. Erről kéri bizonyosságlevél kiállítását.

Nógrád vármegye részgyűlése

1692. február 25.

Losonc oppidum

328. (V. 183.) Közzétették az uralkodó (I. Lipót) 1692. január 18-án, Bécsben kelt levelét, és a hozzá csatoltan érkező utasítást, amelyet Buda parancsnoka és főhadbiztosa adott ki, sürgetvén, hogy küldjenek a számára ötven szekeret, amelyek Budáról Tokajba fognak bombát szállítani. Mivel a szekereket már a jelen közgyűlés előtt elküldték, így az ügy további intézkedést nem igényel.

329. (V. 183-184.) Hasonlóképpen felolvassák Fröhvirth (Frierwirth) hadbiztos levelét, amelyben kéri, hogy a porciók terhére gondoskodjanak az általa küldött 13 császári szolgálattévő, 25 ló és a szekeresmester (magister curruum) ellátásáról. Jelzik, hogy már elhelyezték őket, és kéri, hogy igyekezzen minél előbb a megyébe jönni, hogy elvégezhessek a számadást, mivel napról napra nő az erőszakos katonai kihágások száma.

330. (V. 184.) Felolvasták és közzétették Magyarország nádorának (celsissimus princeps) levelét, melyben tudósítja a megyét, hogy április 14. napjára Nagyszombatba rendkívüli és rövid nyolcados törvényszéket hívott össze.

331. (V. 184.) Hasonlóképpen közzétették Vágújhely mezőváros Csejte, Verbó, Vágbori és más Nyitra megyei községek nemességének levelét, amelyben jelzik, hogy bizonyos tizedek ügyében az esztergomi érsek a király bírói fórumot kijelölő parancsával (mandatum delegatorium) az ország törvényeivel ellentétes rendkívüli törvényszék elé idézte őket a nádor elé. Ebben az ügyben sürgősen kérik a megye tanácsát és hathatós segítségét. Levelükhöz csatolták azon törvények másolatát, amelyek jogaik oltalmára szolgálnak.

Hogy a kérelmezőknek eleget tehessenek, bizottságot jelölnek ki az alispán, a jegyző, Csemniczky Gáspár, valamint mindazok személyében, akiknek a levél másolatát át tudják adni. Meghagyják nekik, hogy a kérelmezők által benyújtott dokumentumok előzetes megvitatása után adjanak nekik jogszerű és igazságos tanácsot. Ennek a megtárgyalását pedig a következő törvényszék idejére halasztják.

332. (V. 184-185.) Felolvassák Schipko főhadbiztos Eperjes városának kérésére küldött levelét, amelyben a megye figyelmébe ajánlja az eperjesiek követelését, hogy kárpótolják őket azért az öt szekérért, amelyeket a brandenburgi hadsereg Nógrád megyében Zelenén hagyott, s amit a fuvarváltás alkalmával Nógrád megye hadbiztosai lefoglaltak. Jelzi, hogy amennyiben nem történne meg az elégtétel, úgy maga a hadbiztos fog lefoglalni ugyanannyi igavonó marhát a nógrádiaktól, mint amennyivel tartoznak, és azzal fog elégtételt adni az eperjesieknek.

A megye erre a megfelelő formában kíván választ adni, közölve, hogy egyetlen ökröt sem tartottak vissza, a hadbiztosok pedig azt állítják, hogy az eperjesieknek nincsenek ilyen követelései. Egyébként, ha ezen állítólagosan kárt szenvedett eperjesieknek úgy tetszik, van a megyének saját magisztrátusa, amely készen áll a közreműködésre az igazság jogi úton való kiderítésében.

333. (V. 185.) Felolvassák a budai Horváth Mihály adóssággövetelő levelét, amely által a még 1680-ban Fülekre kölcsönadott 400 kila búzát követeli vissza. A levél csatolmányként tartalmazza az arról szóló kötelezvény másolatát is. Választ írnak a követelőnek, közben pedig információt kérnek Pest megyétől is, akikre a kötelezvénynél fogva az adósság fele hárul, hogy milyen támpontot találnak minderről protokollumukban.

334. (V. 185.) Közzéteszik az uralkodó (I. Lipót) Traitler (Trajtler) Jánosnak és Kupecz, másképpen Quaestor Györgynek (egregii) Bécsben, 1692. január 17. napján kiadott címeres levelét, amelyben a nem nemesek sorából kiemeli őket és rajtuk keresztül Bizonyowska Margitot, az említett Kupecz György hitvesét, [Kupecz] Mátyást és házastársát, Krsiak Ilonát, valamint [Kupecz] Györgyöt, [Kupecz] Jánost és [Kupecz] Jakabot és feleségeiket; továbbá Trajtler János házastársát, Nyora Zsuzsannát, és fiaikat, [Trajtler] Jánost és [Trajtler] István to-

vábbb leányát [Trajtler] Erzsébetet, bejegyezve mindannyiójukat az ország valódi nemeseinek sorába. Taxájukat 50 dénárban állapítják meg.

Nógrád vármegye törvényszéke

1692. március 3.

Losonc oppidum

335. (V. 185.) Hogy Frühwirth hadbiztos jelenlétében elkészíthessék a számadást az itt telelő katonasággal, kiküldik az alispánt mint főbiztost, a másodalispánt, a szolgabírákat, a gácsi, a kékkői, a füleki és a többi uradalmak megbízott embereit és intézőit (generosi), továbbá Gyürky Istvánt, Kántor Pált, Batta Pált és mindazokat, akiket az alispánt maga mellé tud venni.

336. (V. 185-186.) Érvénybe léptetik a vármegye minapi határozatát, mely szerint követséget menesztenek Bécsbe. Mivel azonban a közben felmerült ügyek annyira súlyosak, hogy két követ kiküldetését teszik szükségessé, ezért utasítással megerősítve Kajali Pál jegyzőt, és Ebeczky Tamást (generosi) küldik követségbe. A követutasítás megszerkesztésére az alispán mellé rendelik Szilassy Andrást, Ráday Gáspárt, Csemniczky Gáspárt, Darvas Jánost, Bulyovszky Dánielt, Gyürky Istvánt, a szolgabírákat, és mindazokat, akiket az alispán maga mellé tud venni. Négy magyar forint napidíjat rendelnek nekik [ti. a követeknek].

337. (V. 186.) Felolvassák Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye levelét, amelyben kijelentették, hogy az 1647. évi XXX. tc. értelmében ők Kisoroszi possessio tulajdonosai. A megye válaszában jelzi: hogy lehetnének ők egy olyan possessio birtokosai, amelynek javait sosem használták, és ténylegesen nem is használhatták. Ami pedig az idézett törvénycikket illeti, a megye tartja magát a korábban írt levelében közöltekhöz, hogy sosem fog lemondani Kisoroszi használatáról, amelyet régóta háborítatlanul gyakorol, hanem kellő úton-módon gondoskodni fog jogairól. Ugyan a megyének eszében sincs harcba szállni a törvényes eljárást folytatókkal, ám a jog megengedi, hogy akik a jog és a törvények ellen erőszakkal vétének, a talio-elv alapján fizeszenek vissza nekik.

Ami pedig Laib György örököseinek 400 kila lisztről szóló követelését illeti, amelyet a néhai füleki élelmezési biztos (annonarius) az akkor még egyesült Pest és Nógrád vármegyéknek adott kölcsön, a megye feltételezi, hogy az élelmezési biztost annak idején felmentették a Fülek várának ostromakor odavesztett császári gabona visszatérítése alól, a felmentés pedig vonatkozik erre a tartozásra is. Mert ha az udvari kamara felmentette őt, akkor azt, amit neki elengedtek, utódai nem követelhetik vissza a megyéktől. Ha azonban nem történt volna meg a felmentés, úgy a megyének kellene az udvari tanácshoz folyamodnia a tartozások elengedéséért, tekintettel a Füleken

történt károkra. Az örökssel pedig tájékoztatásul közölni kell mindezt, nehogy a kamarához forduljon.

338. (V. 186-189.) Ifjabb Balogh Mihály (egregius) szolgabíró jelentése alapján felvették Bulyovszky Ferenc alispánnak (generosus) és a vármegye hatóságának mint felperesnek, Fekete Pál (nobilis) alperes ellen indított perét, melyet egy majd bővebben ismertetendő emberölés ügyében indítottak.

A felperes prokurátora, Bulyovszky Dániel előrebocsátván az előrebocsátandókat és fenntartván a fenntartandóknak előadja, hogy az elmúlt 1691. esztendőben, Mindenszentek ünnepe környékén a nevezett Fekete Pál, nem tudni, mi okból félretéve az Isteni törvényt és a józan ész, karddal rohant rá az Ecsegen (Ecsek) Jakab István (providus) házában tartózkodó bujáki tanítóra, és olyan súlyosan sebesítette meg, hogy abba ott helyben bele is halt. Az alperes súlyosan megsértette ezzel az ország törvényeit, amelyek, különösképp az 1563. évi XXXVIII. Tc., Ulászló I. törvénykönyvének 82. címe, az 1563. évi LXIII. Tc., valamint további, az emberölést elítélő honi törvények az ilyenfajta gyilkost halálbüntetéssel sújtják.

Ezért a felperes prokurátora először is azt kéri, hogy az alperes személyesen jelenjen meg a törvényszék előtti meghallgatásra, ha pedig ez netalántán nem történne meg, úgy kezesei, Darvas János, Dudás Márton kékkői vicekapitány, Szalontay János, Ujlaky Mihály, Korponay János, Ajtich (Ajtics) Horváth Ferenc és Trajtler János (generosi et egregii), mint ahogy a megyének erről kötelezvényt adtak, kihirdetés (proclamatio) útján idézzék az alperest bíróság elé.

Ezt követően bíróilag kihirdették ugyan, hogy Fekete Pál személyesen jelenjen meg a bíróság előtt, avagy a fent említett módon kezeseit (sponsores) idézzék meg oda, de sem Fekete Pál, a szándékos gyilkossággal vádolt alperes, sem pedig kezesei nem jelentek meg, sőt, bíróság elé sem állították, mint ahogy arra magukat kötelezték. Ezért a felperes prokurátora a törvények alapján kéri, hogy levelesítsék (proscriptio) az alperest, mint a megye törvényhatóságának ellenszegülő szándékos emberöléssel vádolt gyilkost, a kezeseket pedig büntessék meg a kötelezvényben vállalt pénzbüntetésre, és azonnal hajtsák is azt be tőlük.

Bemásolva található az idézésről való jelentéstétel. A Losoncon Pelargus György (nemzetes vitézlő) házában tartózkodó Fekete Pált (nemzetes és vitézlő) ifjabb Balogh Mihály szolgabíró és Barssy János esküdt vádlottként idézték törvénybe az Ecsegen elkövetett gyilkosság ügyében. Az idézés és a jelentés kiadása Losoncon, 1691. december 18-án adták történt meg.

Ítélet: Jóllehet Fekete Pál alperest jogosan idézték meg, amit az jelen alkalommal is bizonyításra került; valamint kezesei is az általuk aláírt kötelezvény tartalmának tudtában idéztettek a bíróság elé, de ott egyikük sem jelent meg, hanem bűnösségük nyilvánvaló bizonyítékaként a törvényekkel ellenkező módon távol maradtak, ezzel pedig magukra vonták bűnük bűn-

tetését. Ezért a felperes prokurátorának kérelme alapján levelesítik Fekete Pált, kezeseit pedig a kötelezvényben megszabott büntetéssel sújtják.

A felperes ügyvédje meglegedvén a büntetéssel, kéri annak az alperes elleni proscriptio kiadását. A kezesekkel kapcsolatban pedig kéri, hogy előbbin Darvas Jánostól hetven rajnai forint értékben foglalják le annak gácsaljai házát kertjével és a többi tartozékaival együtt. Dudás Mártontól a szolgabírák 80 rajnai forint értékben foglalják le annak Zsély possessióban található négy ökrét. Szalontay Jánostól 20 rajnai forint értékben annak lovát, Újlaky Mihálytól 210 rajnai forint értékben annak Rátka nevű praediumát, Korponay Jánostól 50 forint értékben annak egyik pinci jobbágyát, Ajtich (Ajtics) Horváth Ferenctől annak 20 rajnai forintot érő nagykürtösi zselléré, Trajtler Jánostól pedig ötven forint értékben annak Szelc községben található két ökrét. Amennyiben ezeket nem lehetne lefoglalni, vagy nem léteznének, ezen esetben a prokurátor más, hasonló javak behajtását, vagy akár a felsorolt kezesek személyes végrehajtását kéri. Ezeket a javakat a járásban illetékes szolgabíró foglalja le, és adja át a felperes birtokába.

Határozat: A felperes által bemutatott javak végrehajtás alá kerülnek, ezért meghagyják a szolgabíráknak, hogy azokat azonnal vegyék kézbe, és adják át a tisztikar birtokába.

A felperes ügyvédje bizonyáglevél kiadatását kéri, amit ki is adnak a számára.

339. (V. 189.) Az alispán jelentette, hogy garamszegi Géczy István (egregius) 1691. december 10. napján Losoncon; Géczy Ilona, Kubinyi Kristóf házastársa 1691. szeptember 29-én Nagykürtösön; iványi Fekete Erzsébet, Vay Ádám (generosus) hitvese pedig 1692. február 27. napján Ajnácskőn prokurátort állított előtte.

340. (V. 189.) A vármegye közönsége a következő közgyűlést március 17-re, a következő törvényszéket pedig június 2. és 3. napjára tűzi ki.

Nógrád vármegye közgyűlése

1692. március 17.

Losonc oppidum

341. (V. 189-190.) Előterjesztették a Kisnógrádi járás tulajdonosainak panaszt, mely szerint a váci püspök (reverendissimus) vikáriusa nem tartotta be a haszonbérbe adásról szóló, a megyében kihirdetett rendeletet, és a tiltakozó tulajdonosok tizedeit a határidő lejárta előtt bérbe adta. A vármegye közönsége úgy határoz, hogy ez ügyben írni kell a püspöknek, hogy az a jövőben tiltsa el vikáriusát a hasonló túlkapásoktól.

342. (V. 190.) Megbízják az alispánt, a másodalispánt, valamint Ráday (Raday) Gáspárt, Darvas Jánost, idősebb Balogh Mihályt, Kántor Pált, Kor-

ponay Jánost, Bulyovszky Dánielt és másokat, akiket maguk mellé tudnak venni, hogy tárgyaljanak a főtörzsőrmesterrel (supremum vigiliarum prefectus) (illustrissimus) a márciusra és áprilisa beszolgáltatandó porciókról. Teljes meghatalmazást adnak nekik, hogy dolgozzák ki a legjobb, és a megye számára leghasznosabb megoldást, és annak értelmében kössenek egyezséget a főtörzsőrmesterrel.

343. (V. 190.) A vármegye közönsége úgy dönt, hogy a szolgabírák a március és április hónapra szóló porcióadót a dicális összeírásnak megfelelően, dikánként hat poltúrával vagy három garassal számolva hajtsák be. A köznép esetében számítsák bele a jelenlegi porciókat, a katona- és lótartási porciót egyaránt 6 rajnai forinton számolva.

344. (V. 190.) Tekintettel a markotányosoknak és a többi Egerben állomásozó német gyalogságnak a megyében több ízben elkövetett túlkapásaira, különösen ami a köznéptől erőszakkal követelt szekereket illeti, a vármegye közönsége úgy határoz, hogy írni kell az egri parancsnoknak, hogy az általa kiadott útleveleket a megye tisztelettel elfogadja, ám nem engedik meg, hogy ezen levelek alapján a köznépnak szekereket kelljen kiállítania.

345. (V. 190.) A vármegye közönsége a következő közgyűlés időpontját március 31. napjára hirdeti ki.

Nógrád vármegye közgyűlése

1692. március 31.

Losonc oppidum

346. (V. 190-191.) Mindenekelőtt felolvassák a nádor (celsissimus) Nógrád megyének írott 1692. március 8-án, Lakompakban kelt levelét, melyben közli, hogy az eredetileg április 14-re Nagyszombatba meghirdetett rövid törvényszakot elhalasztja, mivel azt az igazságszolgáltatás úgy kívánja. A halasztás oka, hogy a pereskedő felek számára a per a kívánt módon folyhasson, a bíróságnak pedig legyen ideje a fellebbezett perek és a benyújtott bizonyítékok áttekintésére. A rendkívüli törvényszéket újólág április 28-án tűzi ki, ugyanúgy Nagyszombatba.

347. (V. 191.) Azokat a katonákat, akik az elmúlt két hétben az Ipoly folyón túlra lettek elszállásolva, máshová helyezték át.

348. (V. 191.) Darvas Ferencet (egregius) 2 tallér napidíjjal kiküldik Nigrelli generálishoz (excellentissimus), hogy érje el az ide vezényelt katonák kivonását.

349. (V. 191.) Jóllehet az alispán (generosus) ebben az ügyben korlátozott hatalmánál fogva hajlandónak mutatkozott, hogy elengedje Fekete Pál 500 forintnyi adósságát, ám ezt a megye tudta és beleegyezése nélkül végbe nem vihetné. Figyelembe vették ugyanakkor a mondott Fekete Pál feleségének, Re-

hus Máriának (nobilis) ez iránt beadott kérvényét, és úgy döntenek, hogy az alispán engedélyét megerősítve elengedik a mondott ötszáz forintot, amely által a jelen kezességi per a maradék kétszázötven forint készpénzbeli kifizetésével, vagy azzal egyenértékű javak lefoglalásával válik rendezhetővé.

350. (V. 191.) Az alispán (generosus) előterjesztette, hogy Gyürky Ádámnak (generosus), a Franciaországban hadakozó magyar katonaság kapitányának megérkezéssel egyre több parasztot nyernek meg, hogy csapjon fel újoncnak, akik megúván a porcióterheket és a különféle adókat, valamint az Őfelsége számára teljesíteni szokott egyéb szolgáltatásokat, és katonai pályára lépnek, a községek hihetetlen pusztulását és elnéptelenedését okozva ezzel. Hogy ez ellen a veszély ellen időben fellépjenek, megfelelő formában levelet írnak a nevezett Gyürky Ádámnak, és kérik idézze emlékezetébe, hogy miféle kötelességei vannak neki, a vármegye szülöttjének hazája iránt: semmi esetre sem az, hogy a vármegye pusztulását és elnéptelenedését okozza, hanem hogy minden lehetséges eszközzel annak helyreállítását és előmenetelét szolgálja.

Nógrád vármegye közgyűlése

1692. április 4.

Losonc oppidum

351. (V. 192.) Kajáli Pál jegyző (egregius) Bécsből visszatérve jelentést tesz követjárásáról. A Hadbiztosság (Commissariatus Belli) (excelsus) szigorúan megtiltott mindenféle katonai kihágásokat, ezért nyílt pecsét (sigillum volans) alatt parancslevelet küldtek Schipko hadbiztosnak, meghagyva a kihágások orvoslását. A parancsot továbbítják Schipko hadbiztosnak, közölve vele továbbá az őrnaggyal kötött szerződést is. Ami a kihágások jóvátételét illeti, sürgetik, hogy azt minél előbb fizesse ki.

352. (V. 192.) Battée (Pathei) parancsnoknak meg kell írni, hogy a Hadbiztosság parancsba adta Schipko hadbiztosnak, hogy orvosolja a katonai kihágásokat. Jóllehet ugyan, hogy a megye egyezséget kötött a parancsnokkal (sua illustritas), de azt mind ő, mind katonái megszegték, ezért a megye kénytelen a hadbiztossági parancsot továbbítani Schipko hadbiztosnak. Am ha a parancsnok kész megtartani a szerződést, akkor felhagynak panaszaikkal. Ellenben ha nem alkalmazkodna a szerződés pontjaihoz, úgy kénytelenek lesznek a fent említett parancsnak megfelelően elégtételt sürgetni. Az újólag elkövetett kihágásokat levelükben egyenként közlik.

353. (V. 192-193.) Felolvassák galántai Esterházy (Esterassi de Galantha) Pál nádor (celsissimus) levelét, amelyben közli, hogy Pest megye kérésére megidézi a megyét követe útján a május 5-én Nagyszombatban tartandó rendkívüli törvényszékre, hogy ott döntést hozzanak Kisoroszi possessio ho-

vatartozása ügyében. Válaszában a megye közli a nádorral, hogy ez ügyben már levélben fordultak Őfelségéhez, aki parancsban tiltotta meg Pest megyének, nehogy megkíséreljék a jogi döntéshozatalt a possessio megszállásával kész tények elé állítani. Ezért, s mert a possessio Magyarország Szent Koronájához tartozik, a megye Őfelsége tudta nélkül nem bocsátkozhat a vita bármiféle felülvizsgálatába, egyébként pedig úgy vélik az ügyet nem ehhez hasonló, hanem rendes jogi úton kell eldönteni. A nádornak (celsissimus) is ilyen útra kell Pest megyét terelnie, mivel az ügyben – mint meg is vallja – maga is érintve van. Ezért, bár nem tartják szükségesnek, hogy követet küldjenek Nagyszombatba, mégis hogy a nádor (sua celsitudo) kívánságának eleget tegyenek, követül küldik Kajali Pált a nagyszombati rendkívüli törvényszékre. Gondoskodnak számára követutasításról, valamint napi 4 tallérapidíjról. Mindeközben levélben tudatják az ügyet a magyar kamarával, illetve a királyi kincstárral is, a fentebbi érveknek megfelelően.

354. (V. 193.) Felolvassák a pozsonyi kamara (inclita) levelét, amelyben jelzi, hogy az engedetlen Nagyorosi possessio és a rájuk rótt megyei terhek ügyében hamarosan küldöttséget menesztenek a községbe. A küldöttség érkezésének időpontját a kamara következő levélben fogja tudatni a megyével.

355. (V. 193.) Közzéteszik Schipko hadbiztos levelét, amelyben jelzi, hogy Frühwirth hadbiztost a Tiszán túlra rendelték, s neki is vele kell mennie. Helyére Georg Bernard Hrainiczky-t (egregius) jelölik ki, a megyének vele kell ezek után levélben értekeznie, szükséghelyzetben pedig Schipko hadbiztoshoz kell fordulniuk.

356. (V. 193.) Hasonlóképpen felolvassák a másik Schipko hadbiztos által küldött, valamint az ahhoz csatolt, Hrainiczky által írt levelet is, amelyben meghagyják, hogy a május végéig terjedő porciókat, valamint a szolgálati krajcárokat (cruciferos servitiales) folyó hó 15-ig fizessék be, ha el akarják kerülni a katonai végrehajtást. Hogy ennek lehetetlenségéről meggyőzzék a hadbiztost, Kajali Pál személyében követet menesztenek hozzá, megbízzván azzal, hogy adja elő: ilyen rövid idő alatt képtelenség előteremteni a porciókat és a szolgálati krajcárokat. Mivel követük tisztában van a helyzettel, az utasítás megszerkesztését az ő gondjaira bízzák. Napidíjul 4 forintot rendelnek neki.

357. (V. 193.) Felolvassák gróf Nigrelli tábornok (excellētissimus) a hidak és az utak javításával foglalkozó levelét, amelynek végrehajtását az erre kiküldött biztosokra bízzák.

358. (V. 194.) A vármegye közönsége a következő közgyűlés időpontjául április hónap 28. napját határozza meg.

359. (V. 194.) Mindeközben mivel mindezek tetejébe megérkezett Schipko hadbiztos parancsa, amelyben sürgeti a májusi porciók és a szolgálati dénárok április 15-ig való beszolgáltatását, meghagyják a szolgabíráknak, hogy ennek fedezésére dikánként hajtsanak be 3 garast, vagy 6 poltúrát.

360. (V. 194.) Ifjabb Balogh Mihály (egregius) néhai hitvesétől, Kanizsay Máriától született fia, Balogh Imre természetes és törvényes gyámja ünnepélyes tiltakozást, tiltást és ellentmondást ad elő. Bobor Tamás (egregius) hitvesének Géczy Évának (nobilis) Nádkay (Nátkay) Ferenczel kötött első házasságából való fia Nádkay (Nátkay) László, a felperes nagy kárára eladta és elidegenítette, Kovács, másképp Mazan Antal poltári lakosnak, Poltár possessió területén található jobbágytelkének egy részét. Ezért a tiltakozó gondoskodni akar a mondott jobbágytelekrészben őt vérségi jogon megillető jogairól, s nehogy hallgatásával a mondott eladásba és elidegenítésbe beleegyezni látsszék, ezért tiltakozik mindenféle örökvallás, kötelezvény és adás-vételi szerződés ellen, azokat semmisnek és érvénytelennek nyilvánítja, valamint nyilvánosan eltiltja a mostani állítólagos birtokost a mondott birtokrész magánál tartásától, a javak és haszonvételek behajtásától és használatától. Tiltakozásáról hiteles tanúbizonyosság kiadatását kéri.

Nógrád vármegye közgyűlése

1692. április 28.

Losonc oppidum

361. (V. 195.) Felolvassák Hrainiczky hadbiztos levelét, amelyben kéri, hogy küldjenek Egerbe teljhatalmú megbízottakat a porciók számadásának elkészítésére. Ezzel Kajali Pál jegyzőt és Szalontay Jánost (egregii) bízzák meg, napidíjul személyenként két-két birodalmi tallért rendelnek nekik.

362. (V. 195.) Közzéteszik Nigrelli kassai generális levelét, amely a hidak és közutak gyorsabb javítását sürgeti. Ennek azonnali végrehajtását meghagyják a megyei biztosoknak.

363. (V. 195.) Kajali Pál (egregius) visszatérve Eperjesről Schipko hadbiztostól, jelentést tett követségéről. A hadbiztos szigorúan megparancsolta az itt kvártélyozó hadsereg parancsnokának, Battée (Pathe) bárónak (illustrissimus), hogy minden katonai kihágást szüntessen be, és ezeknek elrendezésétől kérjen elismervényt a megyétől.

364. (V. 195.) Felolvassák Buttler egri parancsnok levelét, amelyben meghagyja, hogy a megye a császári udvari rendelet szerint ne Egerbe, hanem Budára végezze a fuvarozást.

365. (V. 195.) Doktorovich (Doctorovich) György (admodum reverendus) szepesi kanonok rózsahegy-i plébános, Széchényi György esztergomi érsek (celsissimus ac reverendissimus) tized-haszonbérletje személyesen megjelenvén inti és felszólítja a megye birtokosait, hogy a határnapon belül tegyék le a tizedekért járó szokott bérleti díjat, különben elveszítik a tizedbérlet jogát. Ezzel kapcsolatban a megye az ország törvényeinek és régi szokásainak megfelelően ügyelni fog jogainak épségére.

366. (V. 195.) Gróf Koháry István levelére röviden válaszolva közlik vele, hogy mivel meghalt az alispán fia, ezért Csehbrézóba való utazását el kell halassza, így a gróf kérvényét (*illustrissima dominatio*) a következő közgyűlésig függőben hagyják, és csak azon a közgyűlésen adnak rá választ. Hálások közbenjárásáért, ezért a Dobay-özvegygel szemben fennálló tartozásából elengednek 50 rajnai forintot, és megkérlik őt, hogy a tartozás többi részét május végéig fizesse ki a fent nevezett özvegynek.

367. (V. 196.) Tiltakozás és tiltás:

Pécsi Lukács (*generosus*) nevében és személyében Bene Ferenc (*egregius*) a vármegye közönsége előtt ünnepélyes tiltakozást, tiltást és ellentmondást ad elő, miszerint a tiltakozó tudomására jutott, hogy gyarmati Balassa Sándor (*spectabilis ac magnificus*) az örökvallás és kötelezvény ellenére vissza akar váltani bizonyos kékkői javakat. A tiltakozó jogairól gondoskodni kíván, ezért eltilt mindenkit, kiváltképp a fent nevezett Balassa Sándort a fent mondott javak visszaváltásától, a birtokról való bárminemű lemondásról, másokat pedig attól, hogy a mondott birtokért pénzt kínáljanak vagy kölcsönözzenek. A mondott birtokban való jogainak megfelelően hajlandó azt a neki adott kötelezvény értelmében, annak előírásai szerint megóvni. Tiltakozásáról a szokott módon bizonyáglevél kiállítását kéri.

368. (V. 196-197.) Kérelem

Ráday Gáspárnak (*generosus*) és Darvas Jánosnak (*generosus*), hasonlóképpen Szilassy András (*egregius*) feleségének, Pethő Annának (*nobilis*), továbbá Pelargus György (*egregius*) házastársának Koromzay Katalinnak (*nobilis*), valamint Fábriánfalva *praedium* birtokostársainak nevében és személyében törvényes prokurátoruk, Kubinyi Mihály (*nobilis*) kéri, hogy küldjék ki az alispánt a szolgabírákkal és az esküdtekkel együtt, hogy vizsgálják felül az említett Fábriánfalva *possessio* Miksivel és Galsával közös, vitatott határát.

Nógrád vármegye közgyűlése

1692. május 12.

Losonc oppidum

369. (V. 197.) Felolvassák az uralkodó (I. Lipót) parancslevelét, amelyben meghagyja, hogy szolgáltassanak hatvan szekeret, amelyek a Várad ostromához szükséges gabonát és ágyúkat fogják Budáról Tokajba szállítani. Ezek közül ötvenet azonnal Budára kell küldeniük, a maradék tizet pedig Schweidler (*Schvaidler*) hadbiztos rendelése alapján oda küldjék, ahová ő kéri. A megye közönsége meghagyja a szolgabíráknak, hogy menjenek ki a járásaikba, és az ötven szekeret gyűjtsék egybe a megjelölt helyre.

Közben az említett szekerek mellé rendelik biztosnak Jeszenszky Ferencet (*egregius*), akinek 1 rajnai forint napidíjat állapítanak meg.

370. (V. 197.) Styrum vezérőrnagya, aki egyben a megyébe beszállásolt katonaság parancsnoka Rosnyay János házában volt elhelyezve, ezért a kellemetlenségek elviseléséért kedvezésképpen elengedik a mintegy 7 rajnai forintot kitevő porció-hátralékát.

371. (V. 197.) Nagy Jánost (nobilis) beidézték paráznság vádjával, ám ő – bár ártatlanságában nem kételkedik – arra kéri a megyét, hogy kíméljék meg őt a fáradságtól és az idézéssel járó költségektől. A megye közönsége ezért eltekint az idézéstől, de kikötik, hogy igyekezzon az alispán és a megye tisztjeinek tetszésére lenni, különben újra napirendre tűzik az idézést.

372. (V. 197-198.) Kajáli Pál (egregius) jegyző folyamodványára néhai Csele Pál özvegyét, Tóth Erzsébetet, akit a január 21-i közgyűlésen vérfertőző paráznsága és teherbe esése miatt a megyéből való kiutasításra ítélték, felmentik az ítélet alól, ágyasát pedig a jegyző szolgálatába adják, akit addig tarthat magánál, míg neki tetszik. Amennyiben azonban tettét megismételné, halállal fog bünhődni.

373. (V. 198.) A 30 rajnai forintos vérdíj (homagium) lefizetése, és annak felvétele után elengedik a Polgár hajdúvárosból származó, tolvajláson ért Császár Gáspárt.

374. (V. 198.) Eltiltás:

Mocsáry Balázs (egregius) nevében és személyében Murányi György (egregius) a vármegye közönsége előtt ünnepélyes tiltakozást, ellentmondást és tiltást terjeszt elő, amelyben a Hármaskönyv 3. fejezetének 33. címéhez toldott megjegyzésben közölt büntetés terhe mellett nyilvánosan eltiltja Mihálygerge, Litke, Szakal és Pilin lakóit Forraipusztá; hasonlóképp Rap, Kalonda, Tarnóc és Pilis lakóit Mucsény és Szököllő puszták; továbbá Persi, Bolgárom, Kovácsi, Fülek és [Fülek]kelecsény lakóit Kurtány pusztá bárminemű eddigi vagy ezután történő használatától.

Nógrád vármegye közgyűlése

1692. június 2.

Losonc oppidum

375. (V. 198.) Jóllehet, aznapra törvényszék lett kitűzve, mivel azonban Bene András és Darvas Mihály szolgabíráknak a megyébe bevonuló Caprara-féle sereg miatt rendelkezéseket kellett hoznia, hogy elhárítsák azt a bajt, amit a hadsereg nem megfelelő ellátása okozna, ezért a törvényszéket a hónap végére és július 1-re halasztják, jelen alkalommal pedig pecsételőszejek megtartását rendelik el.

376. (V. 199.) Bulyovszky Dániel (egregius), akit a Pest vármegye által magához csatolni kívánt Kisoroszi possessio ügyében küldtek követségbe, visszatérve Nagyszombatból a nádor által tartott rendkívüli törvényszékről,

jelentést tesz követjárásáról. Bejelenti, hogy az ügyet rendes (ordinarius) jogi útra terelték. Az ügy állása és minősége pedig kiderül a felek által a nádornak benyújtott kérvények másolatából, amint az lejjebb közölve van.

Pest megye kérelmének másolata:

A megye bemutatja a nádornak, hogy Nógrád határai felől sehol nincs a vízen keresztüli átkelésre lehetőség, a Duna két partja jó ezer stádiumnyira van egymástól, a többi község pedig Váccal együtt pedig mind Pest megyéhez tartoznak. Tekintetbe vévén Nógrád megye és a szomszédos Pest megyei határokat is, észrevételük szerint úgy tűnik, hogy azok egy harmadik, még hozzá Pilis megye határához tartoznak. Vác körzetében található egy sziget is a Duna közepén, a várostól mintegy ezer stádium távolságra, s ezen helyezkedik el Kisoroszi község, amelyet az 1647. évi XXX. tc. Pest vármegyével egyesített. Ennek területe és földjei nem Nógrád, de még csak nem is Pest megyéhez, hanem a Dunán túl lévő Pilis vármegyéhez tartoznak. Ezen javakat Pest vármegye szedte be, és ő élvezte azok mindennapos használatát, mint az a benyújtott tanúsítványokból is kitűnik. Nógrád megye a terület valamiféle használatával – ami nem áll ellentétben az idézett törvénnyel, mivel tartós és békés használat nem lehetséges a törvények ellenében – a mondott possessiót el akarja szakítani, és magához akarja csatolni, az egyesült vármegyék igen nagy sérelmére. Ezért arra kérték a nádort, hogy az 1635. évi XIX. és XX. tc. erejénél fogva rendezze el azt a nézeteltérést, amit a két vármegye között Kisoroszi hovatarozása okoz. A nádor bámulatos hivatali tekintéllyel az ügy tárgyalását a Nagyszombatban tartandó rendkívüli törvényszékre tűzte ki május 5-i dátummal, azonban azt az igazságszolgáltatás úgy kívánta, hogy a mostani rendkívüli törvényszékre halasszák. Pest megye közönsége végül újra megfelelően az előbb felsorakoztatott érveknek, többek közt az idézett paragrafusnak, kéri, hogy a másik félnek a mondott possessio használatára vonatkozó kérelmét utasítsák vissza, és törvényileg csatolják újra vissza Pest megye határai közé. Köszönetüket fejezik ki a nádor felé.

A levél Nagyszombatban kelt 1692. május 5-én.

Nógrád megye az előbbieket ügyében hozott határozata, amit levél formájában fogalmaztak meg a nádornak.

Tiszteletük kifejezése után, jelzik, hogy a nádor közlése által a megye és annak követe még azelőtt kapta meg Pest megye kérvényét, mielőtt a pestiek eljuttatták volna azt Nógrád vármegyéhez. Tudomásul vették belőle, hogy Pest vármegye az 1647. évi XXX. törvényre hivatkozva nyújtotta be keresetét. Jóllehet, a másik fél az ügyet jogi útra terelte, Nógrád megye követei nem azért keresték fel az ítéletábrát (excelsa Tabula), hogy pert indítsanak, hanem hogy a dolog állásáról tájékoztatást nyújtsanak. A követutasítás alapján előterjesztett tájékoztatóval a másik fél kérelmében található érveket könnyen meg lehet cáfolni.

Amint kitűnik, két alapja van követelésüknek. Egyik a mondott possessio földrajzi helyzete, másik pedig az idézett törvénycikkely. Ami az elsőt illeti, Nógrád vármegye határai valóban a Dunáig terjednek, de semmi ok vagy érv nincs amellett, hogy a mondott határ nem lépheti túl a Dunát. Hogy a megye területétől távol esik a falu, az sem érv arra, hogy más megye területén feküdjene, mert akkor más községeket is el lehetne csatolni, mivel olyanok is követelhetnék ilyen alapon azokat, akiknek semmi közük hozzá. Példaként hozható fel erre a Hont megyében fekvő Domanik possessio, amely sokkal távolabb van Zólyom vármegye településeitől, mint a szóban forgó Kisoroszi, és jöllehet, a közbeeső falvaknak is úgy tűnhet, hogy a község el lett szakítva, ám mégis: Zólyom vármegye területéhez tartozik, és a mondott vármegye ténylegesen birtokában is van a községnek. Vagy ugyanez látszik abban is, hogy Heves megyét Nógrádtól nagyrészt a Zagyva folyó határolja, ám Nógrád vármegye területének egy része a folyón túl helyezkedik el, ám azt Heves megye mégsem kívánja elszakítani. És hasonlók.

Csak a törvény által megfogalmazott érv maradt tehát hátra, amellyel kapcsolatban Nógrád vármegye a következő ellenvetéseket hozza fel:

Először is: Pest megye is azt vallja kérvényében, hogy a terület nem Pest, hanem Pilis megyéhez tartozik. Ezzel szemben az idézett törvény mást mond. Ebből is látszik, hogy a kérvényezőök másikkal keverték össze az idézett paragrafust, mert más possessióról beszélnek, az a másik község pedig Pest megyében és nem itt keresendő. Ez nem ellenkezik annak tényével, hogy a két megyét ideiglenesen egyesítették, mert egyesítésről, és nem vegyítésről van szó, a mai napig megvan mindkét megye határa, és kerületeik elválnak egymástól.

Másodszor: a megye a folytonos és zavartalan birtoklás tényét veti ellen, amely ugyanis a Tripartitum második címe szerint nem csak hogy nagyobb dolog a törvénytől, de felül is szokta azt írni. Ezt támasztják alá továbbá a Tripartitum első részének 85. és 86. címei is, amely szerint el szokták utasítani azok követeléseit, akik nem tudják a mégoly világos határokkal elkülönített területek birtoklását annak használatával igazolni, a bírák pedig – a Tripartitum szerint – mindig a mindennapi használat és a valódi birtoklás alapján szoktak ítélni, főként ha az ellen a másik fél nem nyújt be eltiltást vagy tiltakozást, amit a törvény erejénél fogva mindenképp szükséges lett volna megtenni.

Harmadszor: Bemutatják – amennyiben az a tárgyhoz tartozik, és a megyére nézve nem káros – II. Ferdinánd 1631. március 14-én a kisorosziak számára kiállított privilégiumát, amelyet I. Lipót 1688-ban meg is erősített. Ez az oklevél kimondja, hogy Kisoroszi Nógrád vármegyéhez tartozik. Következésképp az idézett törvényszöveg másik Kisoroszi nevű községről szól, amelyet nem itt, hanem Pest megyében kell keresni.

Negyedszer: Pest megye azt vallja, hogy sosem volt vita tárgya, sem pedig perbeli ítélet nem mondta ki, hogy melyik megyéhez tartozik Kisoroszi, hanem csak azért fordulhatott ez elő, mert Nógrád megye követői el akarják

szakítani Pest megyétől a nevezett községet. Ebből azonban az következne, hogy Pest megye azt állítja: a nevezett possessio mindig is hozzá volt csatolva, afelett pedig mivel a múltban nem volt vita, ezután sem lehet. Ilyen módon azonban Pest az összes így nevezett községet követelhetné magának, ugyanis Heves megyében, de talán más megyékben is van ilyen nevű község, és talán azokra, és nem erre vonatkozik a fent idézett törvénycikk.

Mindezek alázatos közlése után kéri a nádort, hogy vagy utalja az ügyet az országgyűlés elé, ahol bíróilag el lehet dönteni azt, vagy pedig mentse fel Nógrád megyét ezekkel a követelésekkel szemben. Köszönetnyilvánítás stb.

Kelt 1692. május 7.

377. (V. 202-203.) Miután a nádor (celsissimus) meghallgatta mindkét felet, május 10-én úgy határozott, hogy az ügyet nem lehet másképp eldönteni, csak annak a helyszínnek a megtekintése után, ahol a nevezett község található. Ezügyben kérvényt fog beadni Ófelségéhez, hogy kérje meg a szomszédos megyéket, delegáljanak megbízottakat a helyszíni szemlére és az ügy eldöntésére.

378. (V. 203.) Mindazok után pedig, mivel Pest megye alispánja, Sötér (Seötér) Ferenc, a nevezett possessiot végrehajtás útján kívánja Pest megyéhez csatoltatni, a következő tiltakozást vetik közbe:

Bulyovszky Dániel (egregius) Nógrád vármegye követe Esterházy Pál nádor (celsissimus) előtt a következő tiltakozást adja elő: A mostani rendkívüli törvényszék előtt Sötér Ferenc (generosus) Pest vármegye alispánja, mindazok után, hogy a nádori ítélőszék elé tárt kérvénye által igényt támasztva pert indított annak a Kisoroszinak a megszerzéséért, amelyet Nógrád vármegye, mint területéhez tartozó községet, mindeddig háborítás nélkül birtokolt, majd pedig miután ennek következtében Nógrád vármegye kimerítő információt adott minderről, aminek következtében az ügyet, a község földrajzi helyzetének előzetes kivizsgálását elrendelve rendes bírósági útra terelték, sőt, mindezek ellenére nem átallotta tettelesen, végrehajtás útján megszállni a községet, lakóit pedig adó alá vetni, és a rájuk kivetett porciókat erőszakkal követelte, és annak behajtását végül meg is kísérelte.

Mindezek miatt tehát a vármegye követe ünnepélyesen tiltakozik, és eltiltja a nevezett alispánt az előbb említett jogtalanság erőszakos megkísérlésétől. Egyébiránt a jogos önvédelem eszközével – bár inkább a jog fegyverével, mint mással, mivel jobban kedvelik azt bármiféle fegyvernél – hasonló úton, végrehajtással fogják a mondott alispán általi fenyegetést megtorolni, őt magát pedig mint hatalmaskodót és erőszakos foglalt fogják perbe fogni. Tiltakozásukról bizonyosságlevél kiadatását kéri. 1692. május 12.

379. (V. 203-204.) Közzéteszik az uralkodó (I. Lipót) parancsát, melyben tudatja, hogy a magyar királyi posta hivatalát Carl Josef von Paar birodalmi

grófra bízta. Hogy mit ír elő ennek teljesítésével, és a posta megvédésével és oltalmával kapcsolatban, az az alább idézett nyílt levélből kiderül:

Az uralkodó szó szerint bemásolt levele következik, amely bevezetőjében köszönti az ország minden rendű és rangú lakosát, bő felsorolásban tér ki a futárookra, postamesterekre, és egyéb, a hírközlés szolgálatában álló emberekre. Jóllehet, hogy az 1670-es esztendőben sokak panasza miatt rendelkezett a magyarországi postai rendtartásról, amit kihirdettek, hogy az végbe is mehesen, azonban többek között Carl Josef von Paar (*spectabilis ac magnificus*) főpostamester alázatos és panaszos hírüladásából nemtetszőleg tudomására jutott, hogy a magyar postahivatalokat az ország nem kis kárára gyakran sérelem éri, és ha csak nem orvosolják a helyzetet, úgy lehetlenség lesz a hivatalt fenntartani. Ennek oka pedig az, hogy a postahivatalnokokat és alkalmazottaikat akár saját házukban, akár úton lévén, mindenféle rendű és rangú emberek, de még magánszemélyek is, gyakorta ok nélkül bántalmazzák és károsítják, lovukat a költségek megtérítése nélkül erőszakkal elhajtják, és kényük-kedvük szerint, többnyire magáncélokra, súlyos teherrel megrakva, a postai körzeten és postai utakon kívül, nagy távolságokra használják azokat, vagy épp súlyos ütlegekkel távoli, nehéz, szokatlan és veszélyes utakra kényszerítik őket. Ennek következtében pedig senki sem akar a postamesterek szolgálatába állni. De mindezekon felül is sok akadályoztatással, késlekedéssel, különféle üldöztetésekkel és ármánykodással, valamint egyéb módon történő alkalmatlankodással szokták őket terhelni.

Hogy ezeket a kihágásokat és károkat a továbbiakban ne kelljen elszenvedniük a postahivataloknak, amelyeket az ország és az egész kereszténység hasznára nem kis költségen tartanak fenn, és hogy az ország számára szükséges dolgokat, valamint azoknak helyes elrendezését megfelelő rendelkezésekkel és parancsokkal fenntartsák és megóvják, Őfelsége az alábbi, a Felső-magyarországi, valamint az Erdélyi postát érintő, minden lakosra érvényes – legyen az akár német, akár erdélyi illetőségű, akár más nemzetiségű – de különösképp a posta lovait és egyéb szolgáltatásait igénybe venni kívánó személyekre vonatkozó, teljességében sértetlenül betartandó rendelkezéseket és parancsot teszi közzé.

Először is: egyik postamester vagy hírvívő (*veridicus*) sem kötelezhető, hogy másnak váltás lovat adjon, csak ha útlevele van (*schedarium liberi passus*), avagy a királytól származó megbízatással rendelkezik. Magyarországon pedig a helytartó, vagy egyéb más, a posta igénybevételének helyszínén illetékes helyhatóság, kapitány, vagy egyéb helyi, hivatali előljáró adhat ilyen engedélyt. Tilos továbbá az is, hogy valaki csak addig szállíttatja magát a postával, amíg kényelme úgy tartja, s onnan utazzon tovább, ahonnan neki kedve tartja. A postakürt (*tubula*) használata magánemberek számára, továbbá magánutak és egyéb megbízások esetén, a kürt, és az elfogott személynél található dolgok lefoglalásának terhe alatt tilos.

Másodszor: aki ezen rendelet ellenére a postamestertől vagy futártól erőszakkal szerez postalóvat, és azt magáncélra használja, főleg, ha az állatot a rendszeren előírt postaútvonaltól eltérően, és a szokott lovaglótávet meghaladóan hajtja, majd pedig kimerülten, sántán, vagy további használatra alkalmatlan állapotban adja vissza, illetve ha a postai alkalmazottakat jogtalanul bántalmazza, úgy az ilyen személyt érdeme szerint büntessék meg, ha pedig kárt okozott tetteivel, akkor a közeli, vagy a helyi hatóság kötelezze a kár visszatérítésére.

Harmadszor: Kötelezi a posta körzetében működő mindenféle hatóságot és hivatalt, főleg pedig a generálisokat és az alispánokat, hogy minden eszközzel és segítséggel védjék meg a mondott posták sértetlenségét, megoltalmazván őket mindenféle erőszakos háborgató és károkozó elemekkel szemben. Ha azonban – ami remélhetőleg nem következik be – másképp történne a dolog, és a segítségért és oltalmért folyamodó postatisztek kérését megtagadják, úgy az az uralkodónak alávetett hatóság, vagy tiszt, aki miatt a mondott postatiszt vagy annak szolgálója kárt vagy igazságtalanságot szenvedett, köteles az okozott kárt megtéríteni, azon túl pedig viselnie kell a rá szabott büntetést.

Negyedszer: a futárok, vagy a postát elhagyó személyek, mielőtt még nyeregbe szállnának, kötelesek kifizetni a szokott postai díjat, még akkor is, ha ez rendes, hivatalos postai levélküldemény, avagy levélköteg (fasciculus) útnak indítása vagy szállítása közben történne. Az efféle díj beszedését semmiképp ne akadályozzák, amelynek összege lovanként vagy személyenként egy félkoronás, avagy fél birodalmi tallér, ami egyenértékű 75 magyar dénárral. A futárok a régi, jól bevált módon lovagoljanak, tudniillik a lovat ne hajsák erején felül, nehogy az a túlzott fáradtságtól használhatatlanná váljon, és emiatt el kelljen pusztítani. Ha ez mégis megtörténne, akkor köteles a ló árát a postának megtéríteni. A postahivatalnál ne mulasszák el a lóváltást, nehogy a posta megcsalásával a következő postaállomásig hajtva, vagy a cserét elfelejtve elpusztuljon a ló.

Ötödször: egyik postamester vagy futár sem kötelezhető negyven vagy ötven fontnál (libra) súlyosabb általvető, zsák vagy csomag szállítására. Aki pedig ennél nagyobb teher felmálházására és elszállítására kényszeríti a postai személyzetet, annak nem csak hogy azonnal ki kell fizetnie a csomag súlyának értékét, hanem a király által kirótt, és a helyi hatóság által végrehajtott büntetésnek is alá kell magát vetnie.

Hatodszor: Magyarország minden mágnása és nemesa, valamint a városok, mezővárosok községek és falvak, főképp, ahol postaállomás található, továbbá az uradalmak birtokosai kötelesek minden tartozékaikkal együtt visszaadni azoknak a postásoknak és hírnököknek a házait, akiktől elvették azokat. Azoknak a postásoknak pedig, akiknek nincs hivatalukhoz méltó háza és lakhelye, azoknak Ferdinánd király rendelete és parancsa szerint szabad városokban a város magisztrátusa, falvak esetén pedig annak földesura büntetés terhe mellett köteles azt biztosítani. Köteles továbbá megfelelő

és reális áron élelmiszert beszerezni valamint a lovak ellátásáról gondoskodni. Ezen kívül, mivel a mondott postamesterek és futárok a közjő és az uralkodó szolgálatára éjjel-nappal készen kell álljanak, ezért pedig a postai szolgálatokkal túlon túl el vannak foglalva, így nem lenne helyén való, hogy a téli beszállásolások alatt katonatartással, porciókivetéssel, őrállással valamint egyéb, különféle terhekkel és adókkal terhelnék őket, így ezek alól az uralkodó kiváltságot ad a számukra. Azt pedig szigorúan megtiltja – mint ahogy eddig is tiltva volt – hogy a hivatalos postai úton lévő követeket bármely hivatal vagy hatóság késleltesse vagy fogva tartsa, illetve megtiltja, hogy a postamesterek által lepecsételt leveleket erőszakkal felnyitni és azokat elkobozni merészeljék, hogy a levelek a megadott időre, visszatartás és késleltetés nélkül, sértetlenül célhoz érhessenek. Fontos és szükséges az utak javítása is, hogy ez ne legyen akadály a postai küldemények számára. Ezért, akire ez tartozik, ne hagyja ezt figyelmen kívül. Továbbá ha az áradások vagy az esőzések miatt az utak annyira használhatatlanná válnának, hogy a posta nem közlekedhetne azon keresztül, legyen szabad a postának és a futároknak azokon közlekedni, és a lezárt utakat is használni.

Hetedszer és utoljára: Az uralkodó nem akarja a postát és a futárokat rendkívüli kiküldetésekkel terhelni – hacsak arra az uralkodó szolgálata vagy közjő előmozdítása miatt nincsen ténylegesen sürgető szükség – hanem úgy határoz, hogy a levelek küldésére legyen elég a heti rendes posta. Megparancsolja továbbá Paar főpostamesternek az itt elrendeltek megtartását és felügyeletét, valamint hogy ha a szükség úgy kívánja, a közbejövő ügyekkel kapcsolatban orvoslást és elégtételt kérve tegye meg szükséges észrevételeit a megfelelő hatóságnál, továbbá kitaró és gondos munkát kíván tőle.

A továbbiakban meghagyja a megyének, hogy miután megismerték a közjő érdekében hozott rendelkezéseit, szenteljenek figyelmet azoknak, valamint hirdessék ki, annak utána pedig örködjenek a betartatásán: minden lehetséges módon, akár a jog eszközével is oltalmazzák és őrizték meg a postamestereket, a futárokat és minden postai szolgálatot teljesítőt az őket háborgató és nekik kárt okozó emberek támadásaitól. Azokhoz szólva, akik váltott postalovakat használnak útjuk során, az Uralkodó meghagyja, hogy mindenben tartsák meg a rendelkezéseit, hogy ne legyen ok arra, hogy a vakmerő ellenszegülőkre súlyos büntetést rójon. A parancsot a kihirdetés után vissza kell adni annak, aki azt bemutatta.

A rendelkezés Bécsben 1691. október 7én kelt.

A parancsot Jaklin Balázs nyitrai püspök és Tenturics István állították ki.

380. (V. 210.) Amennyiben az uralkodó (I. Lipót) adománylevele a magyar királyság törvényeire sérelmesnek tűnne, abban az esetben a vármegye közönsége megőrzi magának annak lehetőségét, hogy régi joghatóságának és előjogainak megfelelően mind az országgyűlésen, mind pedig a királyi

udvarban, valamint a megfelelő fórumokon szembeszálljon a mondott adománylevéllel.

381. (V. 210.) Néhány falu lakosai bizonyos számú ökröt szolgáltatnak be limitált áron a hadbiztosoknak, hogy a katonaság számára levágják azokat. Ezen ökrök árát a szolgabíráknak a megye költségén meg kell téríteniük a mondott községek lakosainak.

382. (V. 210.) Közben megbízzák az alispánt és a hadbiztost, hogy körülbelül járasonként rendeljék a megye elé a lakosokat, és jegyezzék fel a megye szükségére fordított költségeiket.

Hogy ezen költségek összeírását megtárgyalhassák, és gondoskodjanak a visszafizetésük limitációjáról és visszatérítéséről, a megye jelentéstételi kötelezettséggel kirendeli az alispánt, Szilassy másodalispánt, Ráday Gáspárt, Csemniczky Gáspárt, Darvas János főbiztost, Gyürky Istvánt, Bulyovszky Dánielt, Kántor Pált (generosi), továbbá az uradalmak embereit, és mindazokat, akiket az alispán maga mellé vehet.

383. (V. 210.) Gróf Koháry István (illustrissimus) levelében kérte, hogy abban a perben, amelyet Csehbrézó possessio ügyében Szalatnay István indított ellene és testvére ellen, a megye közönsége hagyja meg az eljáró alispánnak: döntse el, hogy a felek által bemutatott meghagyások melyikéhez kívánja magát alkalmazni. Válaszukban közlik, hogy ezzel kapcsolatban az alispánt nem lehet korlátozni, mert az ügy elsődleges megvitatása rá, mint az első fokon eljáró bíróra tartozik, a megye közönsége pedig nem kételkedik az ő alapos és körültekintő vizsgálatában. Egyébként is, annak a félnek, aki nem ért egyet a bíró által hozott ítélettel, lehetősége van, hogy a megyéhez fellebbezzon, a mostani kérvényre kapott válaszát is ebben az értelemben vegye tudomásul.

384. (V. 210-211.) Levelet kell írni a gyöngyösi parancsnoknak, megkérve, hogy a patai kapitány adja vissza a palotáshatvani lakosok két elvett ökrét. A levélhez csatolják a palotáshatvaniak kérelmét is.

385. (V. 211.) Fekete Pál (egregius) nevében és személyében törvényes prokurátora, Dúl Mihály (nobilis) a vármegye közönsége előtt előzetes tiltakozása után a szokott büntetés letételével megtöri a megbízója ellen Bulyovszky Ferenc alispán és a tisztikar által emberölés vádjával indított perben meg nem jelenés miatt kihirdetett elmarasztaló ítélet végrehajtását, amely által megbízója levelesítésének a mostani közgyűlésen kellett volna megtörténnie. Kéri az ügy iratait, valamint jelen tiltakozás másolatát, a továbbiakra nézve pedig minden jogot és lehetőséget fenntart.

Határozat: Hozzájárulnak a pertöréshez (infractio), azonban a kért perbeli iratok másolata helyett a levelesítő parancs másolatát adják ki, azzal, hogy a következő törvényszéken számot kell adnia az elkövetett cselekményről.

386. (V. 211.) Bizonyos a katonaság által elhajtott állatok kiszabadítására követségbe küldik Budára vagy ha szükséges, Váradra Ivanovicz Andrást

(egregius). Budáig 10 birodalmi tallér költségtérítést kap, ám ha Váradra kell mennie, akkor 25 birodalmi tallért juttatnak neki.

387. (V. 211-212.) Bulyovszky Ferenc (generosus) alispán és a vármegye hatósága mint felperes Burnianszky másképpen Lakatos Miklós (providus) alperes ellen indított pere. A felperes nevében annak prokurátora, Horváth András (nobilis) fenntartva a fenntartandókat a következőket terjeszti elő a személyesen megjelent alperes ellen. Nevezett alperes korábban is gyakran káromkodott, és „*adta teremptette*” szavakkal gyalázta az Istent, és annak ellenére, hogy hasonló kihágásai miatt a megye magisztrátusa már nem egyszer a megye statútumai alapján büntetéssel sújtotta őt, újra gyalázatos szavakkal vonta magára az Isten jogos haragját. De ezzel nem elégedett meg, hanem szemtelenül, féktelen nyelvvel az ország törvényei által védelmet élvező helvét hitvallás híveit gyakran szokta nagy hangon „törökké lőtt” névvel (értve azalatt helvét hitvallásúvá vált fiát) illetni. Sőt, nemhogy felhagyott volna ezzel, hanem nem átalotta még a helyi helvét hitvallású lelkészt is kutyának (szó szerint: olyan maga, mint kutyája) nevezni, és ezzel becsületében és tisztességében szerfölött megsérteni. Ezért a tisztikar prokurátora az ország törvényeinek és a megye statútumainak megfelelően az egyéb gyalázatokkal tetézett és súlyosbított, fent idézett káromlások miatt kéri, hogy a vádlott fejével bűnhődjék.

Ítélet: Mivel a tanúvallomásokból nyilvánvaló, hogy a mondott vádlott nem átalotta az Istent „*ördögatta teremptette*” szavakkal káromolni, még azután is, hogy ettől eltiltották, sőt, emiatt már nemegyszer büntetést is kellett kiállnia, ezen kívül a helvét hitvallás követőit kálvinista kutyáknak és török hitűeknek, magát a losonci helvét hitvallású lelkészt pedig kutyának, kutyához hasonlatosnak nevezte – mivel az efféle káromlást mind az ország törvényei mind pedig a megye statútumai szigorúan tiltják – nehogy a tisztikar engedékenysége, amellyel ilyen Isten- és egyházellenes bünt elnéz, Isten bosszúját és büntetését vonja maga után, a vádlottat mások elrettentésére háromszáz botütésre ítélik, amit könyörtelenül rá is fognak mérni. Ha a büntetést túléli, köteles reverzalist adni, hogy amennyiben azok után a káromlást folytatná, fejével fog felelni.

388. (V. 212-213.) Bulyovszky Ferenc (generosus) alispán és a vármegye hatósága mint felperes, Sebők Anna, Pintér Péter özvegye horpácsi lakos mint alperes ellenében indított pere. A tisztikar nevében annak fent nevezett [Horváth András] prokurátora az alábbiakat adta elő. A nevezett alperes nem tudni miféle gonosz lélektől vezetettve, félretévén az isteni és honi törvényeket több tisztos személyt bűnös és ördögi praktikákkal elveszejtett: kinek kezét, kinek lábát tette tönkre, másokat pedig halálosan megrontott. Gyakran ló, máskor pedig más állatok formáját öltötte magára, igen sok tisztos személynek volt ártalmára és romlására. Ezért a felperes követeli, hogy a nőt a törvények erejénél fogva, kiváltképp István király második tör-

vénykönyvének 31. és 32. fejezete alapján és a hasonló esetekben bevett gyakorlat szerint meg kell égetni.

Határozat: Mivel a tanúk nem jelentek meg a törvényszék előtt, az ügy tárgyalását más, alkalmasabb időre halasztják.

389. (V. 213.) A polichnoi Burda Zsuzsanna és a pinci Kátó Katalin elleni büntetőperben hozott ítélet:

Mivel a fent nevezett vádlottak félretévén az isteni törvényeket és az emberi tisztességet, valamint fogadott házassági hűségüket semmire sem becsülvén nem rettentek vissza attól, hogy az előző télen különböző helyeken itt tartózkodó német katonákkal fajtalan viszonyt folytassanak és paráználkodjanak. Mivel ezt maguk sem tagadták, és saját tanúvallomásukat ezer tanú is megerősíti, valamint eléggé nyilvánvaló is a dolog, ezért fővételre ítélik őket.

390. (V. 213.) Másik ítélet: Spissiak Máriát, aki annak ellenére, hogy hajadon személy volt, törvényes házasságon kívül élt együtt egy német katonával, akinek ágyasa is volt, megelőzendő a nagyobb botrányokat megvesszőzésre ítélik, és számúzik a megye területéről.

Nógrád vármegye törvényszéke

1692. június 30.

Losonc oppidum

391. (V. 214.) Felolvasták Plattein budai kamarai inspektor levelét és ugyanehhez mellékelve az uralkodó (I. Lipót) parancslevelének másolatát, amelyben meghagyja, hogy a Budára történő tűzifa-szállítás céljaira szolgáltatassanak be 25 szekeret, valamint állítsanak ki húsz kaszást, hogy szénát kaszáljanak a császári ökörcsorda számára. A megye válaszában közli: eddig sosem kötelezték arra őket, hogy tűzifát szállítsanak Budára, és nem is kaptak Ófelségétől erre vonatkozó parancsot, hanem az elmúlt esztendőben Marosról kellett gerendákat szállítaniuk a budai vár megerősítéséhez, ám ezek után minden robottól felmentették a vármegyét, és a Budáról Szolnokra és Tokajba történő hadianyag-szállításra kötelezték őket. Jelenleg is 50 szekeret küldtek ennek teljesítésére.

Emellett: a megye nem másolatban, hanem eredetiben szokta megkapni Ófelsége parancsleveleit, másolatokkal szemben nem tartoznak engedelmességgel. Azonban ha valóban érkezett ilyen parancs, kérik az inspektort, hogy kövesse elődei gyakorlatát, és aratás idején ne követeljen szekereket tőlük, nehogy az amúgy is sok szolgáltatással terhelt nép nélkülözni legyen kénytelen szekereit. Ami a kaszásokat illeti, ugyan a parancslevél másolatában nincs róluk szó, így a megye nem tartozik az inspektor kérésére erre a szolgálatra embereket kiállítani, mégis úgy döntenek, hogy kedvezésképp a rendelkezésére bocsájtják a kért húsz kaszást.

392. (V. 214.) Bene András szolgabíró jelentette, hogy péli Nagy Mária hitvese és teljhatalmú megbízottja, szalatnyai Géczy István (egregius) prokurátort vallott előtte.

393. (V. 214-217.) Bulyovszky Ferenc (generosus) alispánnak és a vármegye hatóságának mint felperesnek, Szira János, paráznság és fajtalanság elkövetésével vádolt ebecki lakos ellen újra felvett pere.

A felperes ügyvédje Bulyovszky Dániel (egregius) a korábban indított pernek megfelelően megismételvén az ott és akkor bemutatott tényállás ismertetését, továbbá az ott idézett törvények erejénél fogva – ha szükséges, az alperes előzetes törvénybe szólítása után – kéri az annak megfelelő ítélet kihirdetését és a büntetés kiszabását.

Az alperes nevében megjelent annak ügyvédje, aki a per indításának idején óvás megtétele mellett kérte az iratok másolatait, és egyet nem értését fejezi ki, a cselekmény elkövetését pedig egyszerűen tagadja. Fenntartja továbbá a fenntartandókat.

A felperes ügyvédje ünnepélyesen tiltakozik, és a tagadó választ – bár a törvények megengedik – jelen esetben nem tartja érdemlegesnek sem helyénvalónak. A prokurátor eleget kíván tenni a vármegye tisztikara által rá bízottaknak, a felvett tanúvallomásokra támaszkodik, amelyekből kétségtelven ki fog derülni, hogy nem csak egyszerű, hanem erős, minősített gyanú, sőt bizonyítható bűncselekmény áll fenn. Mivel Kitonich perjogi munkája hatodik fejezetének hetedik kérdése szerint az ilyen erős gyanút előbb próbának kell alávetni, sőt annál inkább olyan esetben, mikor más írásos bizonyítékok is vannak, kéri a törvényszéket, hogy a törvényszéki bizonyítékokkal és tanúvallomásokkal számolva, korábbi kérésének megfelelően ítéljék el a fent nevezett alperest. Amennyiben – bár ez kevésbé valószínű – a törvényes bizonyítékokból nem derülne ki egyértelműen a cselekmény megvalósítása, úgy a Kitonichi quaestio alapján tisztítóesküre kell kötelezni az alperest. Fenntartván a fenntartandókat.

Az alperes képviselője kéri azok neveinek felolvasását, akiktől a tisztikar tanúvallomást vett fel. A nevek felolvasása után, mivel azok között hat paraszti állapotú személy is található, a Hármaskönyv második részének 27. címére hivatkozva kifejti, hogy nemes személy ellen nem nemes személy tanúvallomása nem fogadható el. Így annak tartja Nagy más néven Kedves Ilona tanúvallomását, mivel az nem nemes, az alperes viszont igen. Hasonlóképp elfogadhatatlan Pél György tanúvallomása, mivel haragban van az alperessel. A mondott Nagy Ilona tettét az alperesre akarja hárítani, hogy magát mentse, és szemérmetlen, fajtalan életét az alperes ártatlanságával takargassa. Mindez kitűnik az alperes által benyújtott vallomásából is: a nevezett nőszemély másokkal is folytatott tiltott viszonyt. Az alperes prokurátora Kitonich munkája hatodik fejezetének hetedik kérdése alapján kéri, hogy mivel ilyen rossz életű

nőről van szó, ezért utasítsák vissza a felperes ügyvédje által előadott alapos gyanún alapuló vádat. A továbbiakra fenntartja a fenntartandókat.

A felperes prokurátorának válasza az alperes ügyvédjének közbevetéseit illetően: ami a tanúkat illeti, erre nem szükséges válaszolnia, azért sem, mert maga az idézett nőszemély is vallomást tett erről, mint ahogy arról is, hogy a mondott bűn elkövetésében beleegyezéssel vett részt társa, a mondott alperes is. A vallomást pedig a nő annak tudtában tette, hogy ő is büntetésre számíthat az ügyben. Abban se bízzék az alperes, hogy azon kifogás, mely szerint nemes ellen nem nemes tanúsága semmit sem ér, megmentheti őt, mivel a Hármaskönyv 27. címében az is szerepel, hogy súlyos esetekben, ahol az ügy komolysága azt megkívánja, figyelembe lehet venni a paraszti személyek vallomásait is. Ezt a gyakorlat is alátámasztja és igazolja. Így nem lehet azzal vádolni a magisztrátust, hogy a tanúkat megvesztegette volna.

Ami pedig arra a közbevetésre vonatkozik, hogy az egyik tanú haragosa volna az alperesnek, arra vonatkozóan még vizsgálatot kell elrendelni. Az alperes többi érvét azonban visszautasítja, és kéri, mint fent.

Az alperes prokurátora a fentieknek megfelelően kifejti, hogy ebbe nem kívánja belekeverni az alperest, de köztudott, hogy az említett nőszemély különösen Magyar Jánossal élt parázna életet, de másokat is szeretett volna magához édesgetni. Ami a felperes által hozott tanúkat illeti, úgy véli, a Hármaskönyv idézett címére hivatkozva mindenképp vissza kell utasítani őket. Hivatkozik továbbá az alperes javára szóló tanúvallomásokról is, melyeket átadtak tanulmányozásra a bírának, amelyek szintén az alperes ártatlanságát bizonyítják. Azonkívül: a napi gyakorlat is azt mondja: tisztátalan életű nőszemély vallomása alapján senkit se vádoljanak be, és effajta vallomások alapján ne mocskolják be egy tisztességes ember becsületét sem. A többivel kapcsolatban fenntartja a fenntartandókat.

A felperes ügyvédje hivatkozva a korábbiakra kéri mint fent.

Ítélet: Mivel a tanúk nem jelentek meg a bíróság előtt, az ügy tárgyalását későbbre halasztják. Azonban, mivel a mondott Kocsi Ilona továbbra is kitarthat azon állítása mellett, hogy az alperestől vár gyermeket, de nem mehet hozzá feleségül, így úgy döntenek, megengedik, hogy az alispán tudtával a férfi megegyezzen az anyával a gyermektartásról. Ami pedig az elkövetett vétek büntetését illeti, amiért a tisztikar előtt kell felelnie, ilyen irányú megegyezés esetén az alispánnal kell egyezsége jutni. Ha az eltartásról megegyeznek ugyanis, ez esetben megszüntetik az eljárást is. Ám ha nem, folytatják a pert.

394. (V. 217.) Szalontay Jánost, Sass Istvánt, Gellén Gergelyt, Harmos Pált (egregii) a szokásos eskü letétele után felvették az esküdtek sorába.

395. (V. 217-219.) A vármegye hatósága hivatalból mint felperes újra felveszi a gyilkossággal gyanúsított Fekete Pál (nobilis), mint alperes elleni pert. Az alperes személyesen megjelent a törvényszéken. A felperes ügyvédje hi-

vatkozva a keresetben előadottakra – aminek nem mond ellen az, hogy a korábban meg nem jelenő alperest levelesítették, ám ő a szokott büntetés lefizetésével az ítéletet megsemmisítette, és a proscriptioról másolatot kapott – kéri a keresetben előadott törvények alapján a halálos ítélet kimondását.

Az alperes Fekete Pál nevében prokurátora Kóczian György (nobilis) előrebocsátva az előrebocsátandókat és fenntartva az óvás lehetőségét, amennyiben nem értene egyet, és ilyen magyarázattal áll elő:

Az alperes a cselekmény elkövetésének idején Ecsegen a mondott Jakab Istvánnál békésen poharazott, senkinek nem volt terhére, senkinek nem okozott jogtalanságot, vagy bajt, valamint senki nem is tartott attól, hogy valami ilyesmi következhetne be. Azonban ezután hívatlanul beállított Jakab István házába a fent említett bujáki iskolamester. Hihetőleg inni érkezett, s hogy az ott lévőkkel kötekedjen. És bár az alperes tisztelettel fogadta, az viszont, nem tudni mi okból, mindazáltal előre megfontoltan ártó szándékkal félretévén az illendőséget elkezdte az alperes orrát ütögetni, és ezen szavakkal becsmérelte őt: *„eb volt az lelked, ha tatár volnál is, megfelelek én ilyen embernek, mint te vagy”*. Ezen felül, álnokságát folytatván el akarta venni az alperestől annak kését, feltehetően, hogy ártsen neki azzal. Az alperes ezt látván, hogy a további vitának elejét vegye, és hogy annak folytatásától eltántorítsa a mondott mestert, kirántotta a kardját, hogy annak lapjával – és nem élével – védje magát. Nem előre eltervelten rántott tehát szándékot, még kevésbé, hogy a mondott iskolamestert megsebesítse, vagy megsértse, azonban a kard véletlenül élével fordulva mégis sebet ejtett. Am a sebesült nem akarta, hogy ellássák a sebeit, hanem rögtön, mintha mi sem történt volna folytatta az ivást, és a társalgást. Így történt tehát a halála: azzal az alperes nem okolható, hanem a mondott mester kötekedése okozta azt, valamint az, hogy nem engedte magát ellátni.

Mivel a tisztikar által benyújtott kereset előre megfontolt szándékot feltételez, a dolog viszont másképp történt, mint az a fentebbiekből is kiténik, ezért az alperes prokurátora azt kéri, hogy küldjék ki az alispánt, hogy vizsgálatot tarthasson az ügyben. Kéri továbbá Mátyás VI. dekrétumának LI. cikkelye alapján az alperes felmentését. Fenntartja azonban a kegyelmi kérvény benyújtásának lehetőségét.

A felperes ügyvédje tiltakozik, és az alperes ügyvédjének érveit a következőképp veri vissza: Bár ha igaz is, hogy a gonosz módon meggyilkolt bujáki iskolamester ezek közül valamit is elkövetett volna, avagy szóval vagy tettelesen, kezeivel hevesen gesztikulálva bosszantotta volna az alperest, annak mégsem lett volna szabad kardot rántania, és a szóbeli sértéseket halálos csapással megtorolván önbíráskodással elégtételt vennie. A Hármaskönyv harmadik részének 21. és 22. fejezetét, valamint a Kithonich-i értekezés 9. fejezetének 31. kérdését, amelyben az önvédelem feltételeiről szól, nem lehet figyelmen kívül hagyni. Erről szólva elmondja, hogy csak akkor

lehet szó önvédelemről, ha az nem a cselekmény után történik meg, valamint ha egyenlő fegyveres felek között történik a cselekmény. Ebben az esetben a jogos önvédelem nem áll fenn, mert az alperes fegyvertelen félre támadt, a támadás pedig a meggyilkolt személy által kezdeményezett sértések után történt. Ez kiderült az eddigi, már a bíráknál lévő tanúvallomásokból is, de nem lesz ez másképp a kért vizsgálat által – amelynek lefolytatását a felperes nem ellenzi – felvett tanúvallomások esetében sem, amelyek éppen ezért nem az alperes mellett fognak szólni a helyzet tisztázásakor. Annál inkább meg kell büntetni e súlyos gaztettet, minthogy az alperes a Hármaskönyv első részének 2. címe, továbbá második rész 44. címe értelmében egyházi személy ellen követte el a gaztettet, aki ellen hivatása méltóságánál fogva, bizonyos eseteket kivéve, a Hármaskönyv második részének 42. címe alapján még főbenjáró ítéletet sem lehet hozni. A benyújtottakra hivatkozva kéri, mint fent, fenntartva a fenntartandókat.

Határozat: Meghagyják az alispánnak, hogy tartson az ügyben általános vizsgálatot, majd utána erről tegyen jelentést a megye előtt. Ezt követően ítéletet fognak hirdetni az ügyben.

396. (V. 219.) Minthogy Nagyoroszi possessio lakosai továbbra is makacsul megtagadják a porcióbeli hátralékuk megfizetését, meghagyják a szolgabírónak, hogy ne késlekedjék, hanem bármi módon, akár katonai végrehajtás igénybevételével is hajtsa be a hátralékot. A kamara is elrendelte ennek befizetését, továbbá a megyének a rájuk eső részt kölcsönből kellett befizetnie.

397. (V. 219-224.) Balogh Mihály (egregius) szolgabíró jelentése alapján, akire a Gyürky Pállal (egregius) történt hivatali csere folytán az előterjesztés kötelessége szállt, felvették idősebb regőczy Huszár Imre (generosus) nagyszalathyai Géczy István (egregius) feleségének, péli Nagy Máriának (nobilis) a perét annak a kornalehotai birtoknak az ügyében, amelyet az alperes a néhai Nyáry Imre (egregius) feleségétől, a néhai Szerémy Judittól (nobilis) szerzett meg, és amellyel együtt rá háramlottak a vele kapcsolatos perek is. A felperes most ennek alapján kívánja jogait érvényesíteni a mondott birtokban.

Az felperes nevében annak prokurátora Horváth András (nobilis) fenntartván a fenntartandókat, ha szükséges lenne, gondoskodik az alperes hirdetés útján történő megidézésről, és bemutatja a periratokat: azokat az idézéseket és intéseket, amelyekkel a felperes az említett Szerémy Judittól jogai érvényesítését kívánta, s amelyeket a jelenlegi alperesnek elküldött, háramlást kimondó, tudósító levélhez is csatolt bizonyítékként. Kéri, hogy mivel sem az említett néhai Szerémy Judit, sem a mostani alperes nem vette fel a felkínált kisebb összeget, és a mondott birtokot sem szolgáltatta vissza, ezért az 1655. évi LII. tc. értelmében adja okát ennek, és a birtokban lévő esetleges jogait engedje át a felperesnek, hogy az megtehesse azt, ami rá tartozik. Fenntartva a fenntartandókat.

Az alperes teljhatalmú megbízottjának és házastársának, nagyszaltnyai Géczy Istvánnak (egregius) nevében prokurátora, Ivanovicz András tiltakozását fejezi ki mind az előadott követeléssel kapcsolatban, mind pedig a bírói fórummal, az időponttal, magával a perfelvétellel, az előzetes kihirdetéssel, az összes létező és később kiállítandó perirattal szemben. Fenntart magának minden lehetőséget küldő felei jogainak megoltalmazására, és kéri az idézett periratok kiadását.

Következnek a periratok másolatai:

Bírói meghagyás, melyet Bulyovszky Ferenc alispán állított ki 1689. november 11-én Losoncon.

A Gyürky Ferenc szolgabíró és Barssi János esküdt által kiállított, az akkori alpereseknek, Szerémy Juditnak szóló idézőlevél, hogy a három forint felvétele után szolgáltassa vissza a zálogban bírt kornalehotai birtokrészt. Kelt ugyanott, 1689. november 11-én.

Ifjabb Balogh Mihály szolgabíró és Barssi János esküdt tudósító levele (certificatoria), amelyben a jelenlegi alperest, péli Nagy Máriát tudósítja, hogy a Szerémy-féle javak megszerzésével reá szállt a fenti követelés és per is. A levelet Csulyk Mathity kornai jobbágy továbbította az alperesnek. A tudósítás 1692. június 6-án, Poltáron kelt.

A megye perháramlást kimondó levele. Az iratot Bulyovszky Dániel (nobilis) a felperes akkori prokurátorának kérésére állították ki a megye pecsétje alatt és Kajali Pál jegyző aláírásával. Az irat 1692. március 5-én kelt.

398. (V. 224-225.) Bulyovszky Ferenc alispán (generosus) és a vármegye hatósága mint felperes Kosut Máté (providus) hatvani lakos elleni pere. Az alperes nem tudni micsoda aljas indoktól vezetettvén, a folyó év Miserere¹⁰⁴ vasárnapja környékén (április 20.) Kornalehotán kirabolt egy helyi lakost. Ám időközben ifj. Balogh Mihály szolgabíró tetten érte az alperest, aki ellenszegült neki, és a vármegye joghatóságával szembeszállva majdhogynem teli torokból azt kiabálta, hogy talán még a földesurat is letartóztatná a mondott szolgabíró. Mivel tetten érték, s hogy emiatt a hasonló cselekedektől a jövőben visszatartsák, a felperes prokurátora azt kéri, hogy a Hármaskönyv harmadik részének 33. címe alapján ne csak a nála talált dolgokat kobozzák el tőle, hanem az ott megírt váltságot (homagium) is meg kelljen fizetnie, amiért kárt tett az erdőben.

Határozat: Mivel a tetten ért személy az ellene felhozott vádakot nem tagadja, ezért a felperes által kért ítélettel sújtják, azzal a kitétellettel, hogy amennyiben a mondott váltságot (homagium) készpénzben ki tudja fizetni, tegye meg, amennyiben nem, úgy háromszáz botütéssel bűnhődjék. Megad-

¹⁰⁴ Nyilván tévedés ehelyett: Misericordia. Miserere vasárnap a Pünkösöd utáni XVI. vasárnap, amelynek dátuma 1692-ben augusztus 31-re esett, tehát jóval a közgyűlés időpontja után volt.

ják tehát neki a választás lehetőségét. Ezek után adjon reverzálist, hogy többet ilyen gáztettet nem követ el, melynek megtörténte után az alispán szabadon bocsáthatja.

399. (V. 225-226.) Kajdi István és [Kajdli] László (egregiorum), néhai Kajdi János, egykori szolgabíró fiainak kérésére, minthogy apjuk nemeslevele (armalis) Fülek ostromakor odaveszett, nemességük megállapításáról szóló bizonyosságlevelet adnak ki a megye hiteles pecsétje alatt.

400. (V. 226.) Bulyovszky Ferenc alispán és Szilassy András másodaliszpán, Kajáli Pál jegyző, Pelargus György, Balogh Mihály, Bene András valamint Darvas Mihály szolgabírák (generosi) a vármegye statutuma alapján leköszöntek hivatalukról. Erről írásban értesítik a főispánt, akit megkérnek, siettesse a tisztújítást, és annak elvégzésére minél előbb személyesen jelenjen meg a megyében.

401. (V. 226.) A megyei hátralékok behajtására a vármegye közönsége Bene András és Darvas Mihály szolgabírák részére kiküldő levél (exmissionales) kiadásáról hoz határozatot.

Nógrád vármegye közgyűlése

1692. augusztus 8.

Losonc oppidum

402. (V. 226-227.) Felolvassák gróf Forgách Ádám főispán levelét, amelyben kimentí magát, mivel bizonyos jogi természetű akadályoknál fogva nem lehet jelen a tisztújításon. Egyben jelzi, hogy aláveti magát a megye akaratának, remélve, hogy az egyezik a megye óhajával, és a tisztikart továbbra is megerősítik hivatalukban. Ezzel szemben azonban a megyében eddig ez nem volt bevett gyakorlat, és meg is írták az előző esztendőben főispánjuknak (sua illustitudo), hogy gondoskodják arról, hogy a tisztújítás vagy az ő személyes jelenlétében, vagy az általa megbízott teljhatalmú biztos előtt történjék, mert így könnyebben elháríthatóak a főispáni tisztet és tekintélyt érintő nehézségek. Ezért azt a határozatot hozzák, hogy megírják a főispánnak, megismétlik előző évi kérésüket, hogy a számára alkalmas időpont kitűzése utána a főispán vagy személyesen, vagy megbízottja útján jelenjen meg, és minél előbb vigye végbe a tisztújítást.

403. (V. 227.) Hasonlóképpen felolvassák Levinus Potschka hadbiztos levelét, amelyben kéri, hogy küldjenek 30 szekeret és ugyanannyi ökröt Szolnokra, sebesültek szállítására. A megye válaszában kifejti, hogy Őfelsége hadi szabályzata értelmében a megyék a szomszédos vármegye határán túl nem kötelezhetőek fuvarozásra. Nógrád vármegye pedig nem tartozik azon tizenhárom vármegye közé, amelyeket hosszúfuarra (longa vectura) lehet kötelezni. Amúgy is: Nógrádot Buda várához osztották be robotra, ahová

ténylegesen be is szolgáltatott 25 szekeret. Mivel azonban a megyét nem lehet több irányba kötelezettségekkel terhelni, ezért kéri, a hadbiztos nézze el nekik, hogy kérését nem tudják teljesíteni.

404. (V. 227.) A vármegye közönsége úgy határoz, hogy Gyürky Istvánt (generosus) követségbe küldik Bécsbe. Feladatul kapja, hogy érje el azt, hogy a téli porciók kirovásánál mérsékeljék a megyére rótt terheket, valamint hogy mutassa be a katonák által elkövetett kihágásokat, és kérjen orvoslást a jogtalanul behajtott javak tekintetében. A követnek napi négy magyar forint napidíjat rendelnek.

Az említett követutasítás összeállítására kijelölik az alispánt és a másod-alispánt, a jegyzőt, Csemniczky Gáspárt, Ráday Gáspárt, Darvas Jánost, Kántor Pált, Bulyovszky Dánielt (generosi) és másokat, akiket az alispán még maga mellé tud venni.

405. (V. 227-232.) Nógrád vármegye mágnásai és nemessége egyetemének az uralkodóhoz Bécsbe kiküldött losonci Gyürky István (generosus) követnek adott utasítása.

Először: Mindenekelőtt a követ a fentírt ügyeket a megye nevében és annak hivatalos üdvözlétével adja elő a főispánnak (illustrissimus), valamint idősebb gróf [Zichy] Istvánnak, Zichy Ádámnak, és közölje velük mindazt, amit a megye megmaradása szempontjából jónak lát, tanácsukat kérve ezügyben.

Másodszor: Pozsonyban tárja az esztergomi érsek (celsissimus ac reverendissimus) elé a megye ügyeit, és kérje, hogy az érsek ajánlja be megfelelő helyeken a megye kérését. Ezen kívül a megbízólevele alapján tegye meg ugyanezt Bécsben a nádornál, a kancellárnál és ha kell, Kollonich bíborosnál, és a megbízásban leírt indokokat előadva kérje a segítségüket a megyére eső porciók csökkentéséhez. Keresse fel a követ Schipko és Hrainiczky hadbiztosokat is, és kérje meg, mivelhogy ismerik a megye nyomorult és elhagyatott állapotát, mozdítsák elő a megye kérelmét a Hadbiztosságnál. Ha megteszik, a megye nem lesz hálátlan, és kedvükre fog tenni.

Harmadszor: Megtudakolván más megyei követektől benyújtott kérelmeik sorsát, járuljon Caraffa generális vagy annak távollétében helyettese elé, amennyire szükséges, nyerje meg jóindulatát, és mutassa be neki, hogy Nógrád vármegyét már eddig is erején felül terhelték a porciókkal, amit a vármegye romlása és eladósodása nélkül képtelenek voltak elviselni. Azon kívül sokat szenvedtek a népet terhelő fuvarok és a megyén átvonuló katonaság beszállásolása miatt is. Ezen kívül az esőzések és áradások miatt igen gyér lett az idejű termés, ezért élelmiszerhiány lépett fel, ami miatt a lakosság egy része kénytelen volt termékenyebb helyekre vándorolni. Azon túl az Ipoly alatti, valamint a Vác, Nógrád és Hatvan körzetében lévő részek a korábbi zavaros időkben kipusztultak és elhagyatottá váltak. Ez a helyzet pedig a mai napig nem változott. A megye többi része pedig képtelen a fent említett terheket és nehézségeket elviselni. A követ ezért mind a

generálisnál, mind egyéb, megfelelő fórumokon kérelmezze, hogy az ideai téli porciók kiszabásánál mérsékeljék a megyére háruló terheket.

Negyedszer: Be kell majd mutatnia a Hadbiztosságnál a beszállásolt katonaság kihágásait, hogy a tisztek nem elégszenek meg a hadi szabályzatban előírtakkal, hanem azon túl mindig többet és többet követelnek a megyéktől, és maguknak követelik az üres porciókat (porcio vacans) is. A megye ezen követeléseiket egyáltalán nem érti, de nem képes azoknak ellenállni. Ezért a követ hasson oda, hogy ezen követeléseknek szabjanak határt, és a császári regulamentum betartására szigorúan ügyeljenek, azt újítsák és erősítsék is meg. Ezen kívül tiltsák meg, hogy a megyék a regulamentum ellenében külön egyezséget kössenek a katonaság tisztsíjával. Továbbá újól, súlyos büntetés terhe alatt tiltsák meg a katonai kihágásokat.

Ötödször: Az elmúlt 1691. év őszén, amint az Schipko hadbiztos kimutatásából és biztosító leveléből kitűnik, a téli porciók terhére másfél hónapon keresztül ápolták a brandenburgi század sebesültjeit, és 188 katonatartási és 189 lópartási porciót adtak ki a számukra. Mindez kitűnik az 5. szám alatt bemutatandó nyugtákból is. Ennek ellenértéke azonban a mai napig nem lett visszatérítve a megyének. Ezért a követ kérje fel Schipko hadbiztost, hogy ennek elintézését sűrűsse a Hadbiztosságnál.

Hatodszor: Egyéb, beszállásolt hadtestek után sem kapták még eddig vissza az eltartás után járó összeget, pedig azok nyugtái is a kezükben vannak. Ezügyben az elmúlt télen megkapták a Hadbiztosság rendelkezését, mely szerint a megyébe érkező seregtesteknek egyezséget kell kötniük az élelmezésükről a megyével, ellenkező esetben a Hadbiztosság a zsoldjukból fogja megtéríteni a költségeket. Mivel pedig egy seregtest sem térítette meg azon költségeket, ezért a követ kezében a nyugtákkal igyekezzen elérni az összeg kiutalását. Az ötödik és hatodik pontokban található kérelmek sürgetésre kérje meg Keczer Györgyöt (egregius), a megye bécsi ügyintézőjét is, aki a megfelelő helyeken a megye nevében, ajánlásával támogassa azokat. Szolgálatiért természetesen számíthat némi ellentételezésre. Amúgy is ajánlatos, hogy a követ értekezzen vele az utasításban foglaltakról, és nem csak a fenti pontokról. Nyilván nem fog vonakodni attól, hogy a követ oldala a megye szolgálatára álljon.

Hetedszer: Nem kis teher a megye számára, hogy a fuvarozással kapcsolatban egyszerre, gyakran egymásnak ellentmondó parancsok érkeznek, hol az alsó-magyarországi – ahová Nógrád is tartozik – hol pedig a felső-magyarországi hadbiztosság részéről: az egyik Budára, a másik pedig Tokajba rendel nem kevés szekeret. Mindkét parancsnak egyszerre azonban lehetetlen elég tenni. Azon túl nem is tartozik megtenni, mivel nincs azon tizenhárom vármegye közé számlálva, amelyeknek hosszúfuvart (longa vectura) kell teljesíteniük. Hogy a hasonló zavarokat elkerülhessék, és ezek után csak az alsó-magyarországi hadbiztosság küldhessen parancsokat,

meg kell kérni mind az Udvari Haditanácsot, mind pedig a Főhadbiztosságot, hogy adja parancsba Nigrelli (excellentissimus) kassai parancsnoknak, Felső-Magyarország hadbiztosának, hogy ezentúl a Felső-magyarországi hadbiztosság ne kötelezze robotra és fuvarra, mert Nógrád megye mind a robot, mind pedig a fuvarozás teljesítése szempontjából Ófelsége parancsa alapján Buda alá lett rendelve.

Nyolcadszor: Hogy pedig a szerencsétlen nép valami könnyítést kaphasson a beszállásolt katonaságnak teljesítendő fuvarok alól, a követ kérje meg a Hadbiztosságot, hogy tiltsák meg a katonáknak azt, hogy a tisztek által kiállított fuvarlevél (passus) nélkül fuvarozást követeljenek. Még kevésbé legyen szabad ingyen fuvart követelniük a markotányosoknak és azoknak, akik azt csak saját kényelmükre kívánják igénybe venni. Ezeknek a saját pénzükön kelljen a fuvarozás díját megfizetniük. Ilyenek még mindig gyakran megtörténnek, ugyanis egyesek még mindig így akarnak eljutni Egerbe. Ezért kérik, hogy az Udvari Haditanács és a Főhadbiztosság parancslevél formájában tiltsa meg ezt az egri parancsnoknak, valamint parancsát nyílt levél formájában közölje a megyével is.

Kilencedszer: Az uralkodó parancsa szerint a megyéknek kapcsolatban kell állniuk egymással a fuvarozás teljesítése ügyében, mert egyik megye sem terhelhető a szomszédos vármegye határán túlnyúló fuvar teljesítésével, hanem saját határaikon belül mindegyikőjük köteles cserével átvenni, és továbbvinni a fuvart. Zemberi Sámuel Zólyom megyei szolgabíró azonban a jószomszédi viszonyból fakadó jogok, és Ófelsége hadi szabályzatának sérelmére a brandenburgi sereg átvonulásakor nem hogy végrehajtotta volna a cserét, hanem megírta a sereg parancsnokának, hogy tartsa vissza a nógrádi szekereket és ökröket, és ne bocsássa haza azokat. A fogatokat így Zólyom megyén túl hajtották, aminek következtében a megye nem kis kárára sok megsérült, sok pedig teljesen odaveszett. Ennek az ügynek az elintézése a Főhadbiztosságra tartozik, ezért megkérjük Caraffa generálist (excellentissimus) hogy küldjön ki egy hadbiztost az ügy kivizsgálására, aki Zólyom megyével megtérítetteti a nógrádiak kárát.

Tizedszer: Be kell mutatni a nádornak a keszi plébános ellen indított pert, aki a községében élő evangélikus és református lakosságra is ki akarta terjeszteni joghatóságát, és mikor egy olyan ünnepen, amelyet az evangélikusok nem szoktak tartani, munkát végeztek, Lapujtó területén rájuk rohant, és az 1681. évi XXV. törvénycikkkel ellentétesen – amely megtiltja, hogy a protestánsokat szertartásaikkal ellentétes ünnepek megtartására kényszerítsék – erőszakkal elragadta jószágait.

Ezért felkéri a nádort (sua celsistudo), mint az ország törvényeinek oltalmazóját, hogy írja meg az esztergomi érseknek (celsissimus et reverendissimus), tiltsa el a mondott papot, és a megye összes plébánosát is a hasonló cselekedetektől – mert azok is hasonló kihágásokat szoktak elkövetni. Visszaté-

rőben Pozsonyban terjessze ezt a kérést az érsek elé is. A nádortól pedig kérjen olyan parancsot, amely meghagyja a nógrádi kerületi esperesnek, a Bolykon székelő Nagy Istvánnak (reverendissimus), hogy hagyja meg a papoknak: tartóztassák magukat az efféle kihágásoktól. Előzőleg azonban mindezeket Bécsbe menetele előtt Nagyszombatban, a vikáriusnál mondja el.

A többi ügygel kapcsolatban legyen érintkezésben a többi vármegyével, amint azt a helyzet megkívánja. Egyébként legyen az udvari emberek szolgálatára. Ha lehetséges, kérjen Őfelségétől személyes kihallgatást, és személyesen adja elő a megye kéréseit. Mindezeket a követ szorgalmára és belátására bízják.

406. (V. 232.) Újra be kell nyújtani levélben Zemberi Sámuel Zólyom megyei szolgabíró által okozott károkról szóló levelet Zólyom vármegyének. A nevezett szolgabíró a brandenburgi hadsereg átvonulásának idején nem cserélte le a Nógrádból érkező fuvaros szekereket, hanem továbbküldte őket, aminek következtében sok ökör megsérült. Egy részük helyrejött, ám 20 ökör elpusztult. Ennek következtében újlag kérik Zólyom vármegyétől káruk megtérítését, egyéb esetben megkísérlik, és a császári udvarhoz folyamodnak jóvátételért.

407. (V. 232.) Írni kell a kishonti kerületnek, hogy fuvarozás esetén a megye szekereinek csak negyedrészt kell cserélniük, s ők is így fognak tenni a Kishontból érkező fuvaros szekerekkel. Döntsék el, szeretnék-e folytatni ezt a gyakorlatot, s küldjék meg az erről szóló határozatot, mert ebben az esetben a megye követe útján beterjeszti azt Bécsbe.

408. (V. 233.) Késedelem nélkül helyre kell hozni a megye összes hídját, vagy ha azok tönkrementek, avagy alkalmatlan helyen találhatóak, új helyen kell azokat felépíteni. Ennek teljesítésére kiküldik az alispánt, vagy annak akadályoztatása esetén a járásbeli szolgabírákat, és teljes felhatalmazást adnak nekik, hogy az építkezés alól kibújni akaró, ellenszegülő lakosokat tetteles büntetéssel vagy pénzbírsággal sújtsák.

409. (V. 233.) Határozatot hoznak egy fiatal rác fogoly ügyében, aki előbb Tolvay Ferenc szolgálatába szegődött, majd pedig az alispán letartóztatta annak gyanújával, hogy meg akar szökni őfelsége táborából. A határozat szerint, ha senki nem keresné, úgy egy évig álljon a jegyző szolgálatába. Ha ezen egy év alatt valamelyik tiszt visszakövetelné, úgy szolgáltatassák vissza, ha azonban nem, úgy a továbbiakban szabadon rendelkezessenek vele.

410. (V. 233.) Balogh Mihály szolgabíró kérelmére, a csákányházai lakosok híresztelése és vádjai ellen levelet írnak Koháry Istvánnak (illustrissimus), és informálják arról, hogy az valóban igaz, hogy más porcióval megterhelt falvakhoz képest rájuk is róttak ki fuvarozási kötelezettséget, ám valójában eddig még nem kellett fuvart teljesíteniük. Azonban az lehetetlen, hogy teljességgel fel legyenek mentve az efféle szolgáltatások alól, mivel a

többi megyében a kuriális falvak, sőt szükség esetén maguk a kuriális nemesek is kötelesek vármegyei fuvar teljesítésére.

Nógrád vármegye közgyűlése

1692. szeptember 1.

Losonc oppidum

411. (V. 233-234.) Először is átveszik Jeszenszky Ferenc hadbiztos számadását, arról az ötven szekerről, amit az uralkodó rendelete alapján Szegedre küldtek, s amelynek árát a hadbiztos hajtotta be. A számadást a megye többi tisztségviselőjének számadásai közé helyezik.

412. (V. 234.) Közzétették az uralkodó parancsához csatoltan Schweidler hadbiztos, budai parancsnok levelét, amelyben jelzi, hogy az uralkodó szolgálatára a megyének újra szekereket kell kiállítania, hogy azokkal Budáról Szegedre lisztet fuvarozzon. Nógrád vármegyére 50 szekér beszolgáltatását rótták. Mivel a király parancsa alapján a szekereket mindenképp be kell szolgáltatni, s a beszolgáltatás felől a szolgabírák már előzetesen rendelkeztek is, így a már korábban említett Jeszenszky Ferencet nevezik ki biztosnak a szekerek mellé, ellátják instrukciókkal és a szokott napidíjat utalják ki a számára.

Emellett, mivel a mondott biztos gyakran a megye ügyeiben fáradozik, és nincs ideje az otthoni munkákra, ezért ennek ellensúlyozásaként három napra 10 munkást biztosítanak a számára, akiket Bene András szolgabíró járásából kell összegyűjteni a számára.

413. (V. 234.) Hasonlóképpen kihirdették a budai kamarai adminisztrátor levelét, melyben az kéri, hogy küldjenek robotra 25 szekeret. Teljesítik a kérését.

414. (V. 234-237.) Az uralkodó (I. Lipót) katonasága által a szegény népnek okozott károk Darvas János hadbiztos által összeállított összesítése:

Pelargus György járása:

Possessiok:	Visszatérítendő összeg magyar forintban:
Gácsfalva	96 forint 9 dénár
Gácslehota (Gács Lehotka)	63 forint 37 dénár
Lupocs	23 forint 46 dénár
Maskova	19 forint 80 dénár
Podrecsány (Podrecsan)	57 forint 30 dénár
Tamási (Tamassi)	69 forint 40 dénár
Madacska	— —
Lentvora	— —
Turopolya	— —
Veres	8 forint —

Possessiok:	Visszatérítendő összeg magyar forintban:	
Alsó Tiszovnik	8 forint	—
Nedelestye	—	—
Lest	55 forint	90 dénár
Závada	33 forint	30 dénár
Prága	73 forint	20 dénár
Nagylibercse	58 forint	50 dénár
Felsősztrégova (Felső Sztregova)	13 forint	2 dénár
Tóthartyán	35 forint	40 dénár
Szena	19 forint	20 dénár
Dobroc	194 forint	28 dénár
Vámosfalva (Vamosfalva)	126 forint	20 dénár
Lónyabánya (Loniabanya)	194 forint	50 dénár
Budalehota (Buda Lehota)	23 forint	40 dénár
Kistugár (Kis Tugar)	—	—
Tőrincs (Tőrincz)	15 forint	60 dénár
Vilke	49 forint	60 dénár
Kotmanlehota	136 forint	11 dénár
Jelsőc	72 forint	51 dénár
Miksi	25 forint	71 dénár
Gergelyfalva	37 forint	89 dénár
Paróca (Parocza)	39 forint	10 dénár
Losonctugár (Lossoncz Tugar)	42 forint	50 dénár
Összesen:	1591 forint	34 dénár
Rózsalehota (Rosa Lehota)	53 forint	60 dénár
Polichnó (Poljichnya)	48 forint	08 dénár
Felső Tiszovnik	10 forint	—
Aszlova [?]	34 forint	40 dénár
Rárósmulyad (Raros Mulyad)	13 forint	50 dénár
Divény (Divén)	60 forint	39 dénár
Kislibercse (Kis Libercse)	26 forint	86 dénár
Borosznak	13 forint	65 dénár
Panyidaróc (Pani Darocz)	23 forint	32 dénár
Alsósztrégova (Alsó Sztregova)	98 forint	25 dénár
Kisfalu	67 forint	82 dénár
[Tót]kelecsény (Kelecsén)	8 forint	88 dénár
Priboj (Priboy)	11 forint	32 dénár
Összesen:	2.062 forint	31 dénár

Balogh Mihály járása:

Possessiok:	Visszatérítendő összeg magyar forintban:	
Vidafalva	31 forint	60 dénár
Tosonc (Tosoncz)	17 forint	10 dénár
Malnapataka	41 forint	30 dénár
Pinc (Pincz)	30 forint	88 dénár
Poltár (Poltar)	85 forint	—
Zelene	83 forint ¹⁰⁵	68 dénár
Berzence (Berzencze)	9 forint	—
Sóslehota (Sós Lehota)	59 forint	—
Szinóbánya (Szinobanya)	41 forint	10 dénár
Rónya	74 forint	40 dénár
Hragyistia	93 forint	20 dénár
Uhorszka	64 forint	40 dénár
Turicka (Turiczka)	4 forint	80 dénár
Mlágó (Mlagyo)	25 forint	88 dénár
Terbeléd (Terbeled)	17 forint	66 dénár
Csehbrézó	107 forint	10 dénár
Mulyadka	21 forint	66 dénár
Püspöki (Puspóki)	77 forint	80 dénár
Óbást (Obast)	85 forint	—
Cered (Czered)	130 forint	—
Vecseklő	46 forint	50 dénár
Csákányháza (Csakanyáza)	—	—
Hidegkút (Hidegkut)	17 forint	—
Karancsberény	—	—
Ozdin	—	—
Zagyva	—	—
Nagydaróc (Nagy Darocz)	—	—
Lapujtó (Lapuitó)	—	—
Kollát (Kollat)	—	—
Vizslás (Vislas)	—	—
Bárna	—	—
Korna	—	—
Pilis	—	—
Garáb (Garab)	35 forint	60 dénár
Apátfalva (Apatfalva)	41 forint	—
Bolyk	69 forint	90 dénár

¹⁰⁵ Nehezen olvasható

Possessiok:	Visszatérítendő összeg magyar forintban:	
Kovácsi (Kovacsi)	17 forint	7 dénár
Galsa	15 forint	50 dénár
[Fülek]kelecsény (Kelecsén)	9 forint	98 dénár
Bolgárom (Bolgarem)	31 forint	80 dénár
Nagyfalu	149 forint	88 dénár
Perse	18 forint	50 dénár
Ragyolc (Ragyocz)	9 forint	90 dénár
Nyitra (Nitra)	111 forint	40 dénár
Somosújfalú (Somosujfalu)	8 forint	60 dénár
Kalonda	54 forint	—
Összesen:	1.731 forint	23 dénár

Nándori Bene András járása:

Possessiok:	Visszatérítendő összeg magyar forintban:	
Varbó	27 forint	60 dénár
Csalár (Csalar)	14 forint	—
Vadkert	99 forint	50 dénár
Kissztracin (Kis Sztraczin)	24 forint	40 dénár
Dejtár (Détár)	32 forint	40 dénár
Nagysztracin (Nagy Sztraczin)	9 forint	60 dénár
Zsihlevnik (Sihlevnik)	70 forint	—
Szentpéter (Sz. Péter)	51 forint	—
Busa (Bussa)	26 forint	60 dénár
Nagyszellő (Nagy Zellő)	9 forint	—
Óvár (Ovar)	—	—
Kisszellő (Kis Zellő)	—	—
Nagykürtös (Nagy Kürtös)	53 forint	40 dénár
Kékkőalja (Kékkőallya)	16 forint	69 dénár
Alsóesztergár (Alsó Esztergár)	123 forint	30 dénár
Felsőesztergár (Felső Esztergár)	45 forint	—
Patak	14 forint	40 dénár
Horpács	12 forint	10 dénár
Borsosberényke	32 forint	30 dénár
Jenő	32 forint	40 dénár
Nógrád (Nograd)	53 forint	40 dénár
Gutta	69 forint	60 dénár
Márcal (Marczal)	2 forint	61 dénár ¹⁰⁶

¹⁰⁶ A település neve és az összeg is áthúzva.

Possessiok:	Visszatérítendő összeg magyar forintban:
Nándor (Nandor)	27 forint 60 dénár
Nagyoroszi (Nagy Oroszi)	200 forint –
Kosd	71 forint 18 dénár
Összesen:	1.122 forint 38 dénár

Darvas Mihály járása:

Possessiok:	Visszatérítendő összeg magyar forintban:
Szakai	18 forint 70 dénár
Buják (Bujak)	13 forint 20 dénár
Szólós	18 forint –
Keszi	12 forint –
Mihálygerege (Mihály Gerege)	11 forint 70 dénár
Ság (Ságh)	16 forint –
Ságújfalu (Sagujfalu)	6 forint 20 dénár
Szécsényhalászi (Szécsényhalaszi)	2 forint 80 dénár
Szalmatercs	4 forint –
Endrefalva	1 forint 50 dénár
Csitár	9 forint 66 dénár
Trázs (Trás)	13 forint –
Hugyag (Hugyak)	15 forint 90 dénár
Sóshartyán (Sóshartyan)	58 forint 20 dénár
Piliny (Pilin)	8 forint 50 dénár
Herencsény (Herencsin)	20 forint 70 dénár
Bercel (Bercze)	30 forint 50 dénár
Becske (Beczke)	5 forint 70 dénár
Litke	18 forint 10 dénár
Ecseg	74 forint 20 dénár
Lőrinci (Lőrincz)	113 forint 80 dénár
Csécse	67 forint 48 dénár
Jobbágyi (Jobbagyi)	32 forint –
Bér (Ber)	4 forint 80 dénár
Szirák (Szirak)	11 forint 30 dénár
Ludány	20 forint 20 dénár
Marcál (Marczal)	2 forint 61 dénár
Összesen:	608 forint 14 dénár
a négyből összesen:	5.520 forint 79 dénár

415. (V. 238.) Miután a jelentés ebben az ügyben megtörtént, helyben hagyják azt, és megparancsolják a szolgabíráknak, hogy részben a náluk lévő hátralékokból, részben pedig az új kivetésből térítsék vissza a károkat.

416. (V. 238.) A vármegye közönsége az 1692. évre minden egyes dikára 6 magyar dénárt vet ki.

Nógrád vármegye közgyűlése

1692. szeptember 15.

Losonc oppidum

417. (V. 238.) Felolvassák Leopold Theodor Schmideg (à Schmidek) báró (magnificus) levelét, amelyben kéri a vármegyét, hogy támogassák kérvényét az uralkodónál. A báró pert indít a királyi kincstár ellen, mivel az egy bizonyos oltalomlevél megsértésének jogcímén megszállta Bát mezővárosát és elvette tőle azt. Vissza kívánja kapni a várost, az ügyet pedig rendes jogi útra kívánja terelni, kérvén ehhez a megye ajánló támogatását. A megye közönsége – amennyiben ez a törvényekkel nem ellenkezik – támogatja a báró kérését.

418. (V. 238-239.) Hasonlóképpen felolvassák a Pozsonyi Kamara levelét és az uralkodó (I. Lipót) ahhoz csatolt parancsát, melyben a nagyorosi és kisorosi szabadosokkal kapcsolatban azt kéri a megyétől, hogy a porciókkal és egyéb terhekkal ne terheljék arányon felül az oroszokat, hogy ne adjanak okot panaszukra. Válaszul megírják, hogy jól tudja a kamara, amit a megye már követeli útján is bemutatott, hogy a nagyorosiak gyakran alkalmatlankodnak hamis információkkal a kamaránál, és hamisan vádolják a megyét, miközben nem voltak hajlandók a megyének beszolgáltatni a javaikról készült összeírást, amely alapján igazságosan és arányosan lehetne adóztatni őket. A megye közönsége be akarta mutatni az oroszok csalárdságát, és az általuk küldött tájékoztatások hamisságát, ezért már kérték a kamarát, hogy küldje ki embereit, akiknek jelenlétében végbemehet az említett összeírás. Ezt a kamara el is határozta, ám küldöttei ezidáig nem jelentkeztek a megyénél. Az idő viszont sürget, az összeírást minél hamarabb el kellene készíteni, mert közeleg a téli beszállás ideje, ezért a megye sürgeti a kamarát, hogy minél előbb küldje el embereit, hogy végre véget vethessenek a mondott szabadosok hamis tájékoztatásainak és jogtalan panaszainak.

419. (V. 239.) A vármegye közönsége úgy határoz, hogy a fuvarozással kapcsolatos jó viszony fenntartása érdekében, mindannyiszor, ahányszor a Kishonti kerület nem lenne képes a fuvar közbeni váltást teljesíteni, s a fuvarozás folytatásának terhét az egész vármegyének kell viselnie, írásban Hont megyéhez fognak fordulni.

420. (V. 239.) Minthogy a néhai Radványi János (egregius) hajadon leányát, Radványi Juditot végrendeletében a vármegye gyámságába ajánlotta,

s a leányt Féja András (egregius) eljegyezte magának, ezért a megye közönsége meghagyja az alispánnak, hogy a megye tisztességéhez illően házasítsa ki a leányt, a megye költségén gondoskodjon az esküvő véghezviteléről, és arra hívja meg a főispánt (illustrissimus) és nejét (illustrissima), valamint egyéb tiszteletre méltó személyeket.

421. (V. 239.) Úgy döntenek, hogy a keszi plébános Mocsáry Balázsnak írt megvető hangvétellű levelét, a kishonti kerületével együtt csatolják a megye által írotthoz, és azzal együtt küldik el követüknek Bécsbe.

Nógrád vármegye tisztújító széke

(Forgách Ádám főispán részvételével)

1692. október 6.

Losonc oppidum

422. (V. 240.)¹⁰⁷ Statutum:

Mindenekelőtt megtörtént a megye tisztviselői által behajtott 1691. és 1692. évi számadásokról szóló jelentés, amely kapcsán elhatározzák, hogy a megye tisztviselői ezek után a számadást olyan formában készítsék el, mint ahogy az a jegyzőkönyvben szerepel: latin, vagy magyar nyelven fogalmazzák meg, és tisztázzák le. Így, tisztázatlanban adják át a számadások behajtásának idején az arra kiküldött számvevőknek, eddig ugyanis a rendezetlen számadások a számvevőknek több napi fáradságot okoztak. Ezzel a renddel a továbbiakban meg fogják kímélni a megyét a nagyobb költségektől, valamint a számadás gyorsabban és könnyebben fog végbemenni.

423. (V. 240.) Bulyovszky Ferenc alispánt, Szilassy András másodalsispánt, Kajáli Pál jegyzőt, Pelargus György, Balogh Mihály, Bene András és Darvas Mihály (generosi) szolgabírákat a szokásos eskü letételével megerősítették hivatalukban, munkájukra Isten áldását kéri.

424. (V. 240.) Bulyovszky Dánielt (egregius) megválasztják aljegyzőnek, és a szokott eskü letétele után megerősítik őt hivatalában. Emellett továbbra is megtartják őt a vármegye ügyvédének tisztében.

425. (V. 240-241.) A vármegye közönsége megválasztja, és az eskü letétele után biztosokká nevezi ki Szalontay, másképpen Bende Jánost, Jeszenszky Gábort és Gálffy Imrét (egregii). Éves fizetésül (salarium) 40 forintot rendelnek a számukra. Ezen túl a megyén kívüli szolgálataikért 90 dénárapidíjat kapnak, ha azonban a megyén belül tevékenykednek, azért nem járapidíj. Fizetésüket ésapidíjukat a zavarok elkerülése végett csak

¹⁰⁷ Kiadva: Kolosvári-Óvári: A magyar törvényhatóságok jogszabályainak gyűjteménye, IV/4. 534.

külön-külön, más-más szolgabíráktól vehetik fel. Mivel Gálffy Imre nem volt jelen, esküjét az alispán előtt kell letennie.

426. (V. 241.) Minthogy a tisztségviselők taxáinak elengedése körül viták keletkeztek, ezért úgy döntenek, hogy a jövőben csak a két alispán, a jegyző és az aljegyző, valamint a négy szolgabíró taxáját engedik csak el, a többiek pedig annak megfizetésére köteleztek.

427. (V. 241.) A vármegye közönsége hasonlóképpen elhatározza, hogy csak két fizetett hajdú maradjon tisztségében, a többi bocsássák el. A harmadikat, Murányi György kapust, a megye foglyainak örét eddigi fizetésével megerősítik hivatalában.

428. (V. 241.) A megyén át Egerbe vonuló katonák által elkövetett kihágások visszaszorítására levelet írnak az egri kapitánynak.

429. (V. 241-242.)¹⁰⁸ Statutum:

Egyes falvak, amelyeket felmentettek a robot alól, helyette a tisztviselők havi borjáradékát adták, vagy természetben, vagy pedig pénzben. Azonban mivel a megyét egyre többször, és szinte folyamatosan fuvarozásra kényszerítik, valamint Budára és egyéb helyekre robottal tartoznak, ezért a fent írt falvak felmentését felfüggesztik. Ezentúl a tisztviselők borjáradékát a vármegye pénztárából pénzben kell kiutalni. Mégpedig ilyen címen az alispánnak az ecsegiek által szolgáltatni szokott 40 urna bor helyett 40 forint jár, a lestiek által adni szokott évi 100 kila zabot pedig a szolgabírák vagy természetben, vagy pedig napi árfolyamon pénzben, a megyei adókiivetésből fedezzék. A jegyzőnek az eddig járó 100 kila árpa helyett 50 rajnai forintot adjanak, a szolgabírák pedig borjáradék jogcímen az éves fizetésen felül havi 40 rajnai forintban részesüljenek. Az eddig felmentett falvak pedig a többiekkel együtt, azonos mértékben viseljék a fuvarozás és a robot terheit.

430. (V. 242.) A vármegye közönsége Nigrelli tábornok levelére válaszul megírja, hogy mivel a megye 75 szekeret biztosított Ófelsége szolgálatára, ennél többet már képtelen adni. Azon túl nem lehet a megyét kétfelé is terhelni, hiszen a többi vármegyék sem tartoznak egyszerre kétfelé fuvarozási kötelezettséggel.

431. (V. 242.) A tizedek ügyében írni kell a budai kamarai inspektornak, mert a Kiszógrádi kerületben a tizedszedők megkísérelték azt, hogy bizonyos kúriák és nemesi telkek után is szedjenek tizedet. Levelükben kéri az inspektortól, hogy hagyjon fel a jogtalan tizedszedéssel, mert a nemesek saját javaik után még akkor sem tizedkötelesek, ha jobbágytelken termelték azt.

432. (V. 242.) Engedetlenség esetén a népet nem pénzbüntetéssel, hanem a vétség minősége szerint botozással kell büntetni.

¹⁰⁸ Kiadva: Kolosvári-Óvári: A magyar törvényhatóságok jogszabályainak gyűjteménye, IV/4. 534-535.

433. (V. 242.) A két évi porciók behajtásáért a szolgabírákat megjutalmazák: Pelargus Györgynek 100, Balogh Mihálynak és Bene Andrásnak egyenként 88, Darvas Mihálynak és Gyürky Ferencnek egy-egy évre 40, Kandó István biztosnak 24 forintnyi jutalmat rendelnek, és kötelezik őket összes hátralékuk minél gyorsabb befizetésére.

434. (V. 242.) Az alispánokat sokféle szolgálataikért 300 forinttal jutalmazzák, Darvas János főbiztosnak pedig ugyanezért 60 forintot rendelnek.

435. (V. 242.) A jegyzőnek 100 forint jutalmat állapítanak meg.

436. (V. 243.) A vármegye közönsége bizonyos falvak ismételt igen alázatosa kérésére úgy határoz, hogy a megyébe beszállásolt német katonaság tisztjeinek kezében lévő nyugtákat, amelyeket a szolgabírák nem fogadtak el, és nem számítottak be a porciók lerovásába, mutassák be az alispánnak, aki előtt majd kiegyenlíti azokat. A nyugtákat két részletben fogadják el, a többi vissza fogják utasítani.

437. (V. 243.) Megbízák a szolgabírákat, hogy késedelem nélkül készítsék el az új adóösszeírást. Az összeírás segítésére maga mellé vehetik a vármegye azon tagjait, akik értenek az összeírásokhoz. Fáradságukat a megye megfelelő tiszteletdíjjal fogja honorálni.

438. (V. 243.) A megyei foglyok őrzésére Gács várába az eddigiek mellé még két fizetett hajdút rendelnek.

439. (V. 243.) Zatureczky Gábort (egregius), a szokott eskü letétel után a megyei esküdtek sorába fogadják.

440. (V. 243.) Kubinyi Mihályt (nobilis) a szokásos eskü letétele után hasonlóképpen felveszik az esküdtek sorába.

441. (V. 243.) A vármegye közönsége a következő közgyűlést november 3. napjára hirdeti ki.

442. (V. 243.) A vármegye közönsége 1693. február 16., 17. és 18. napjára törvényszéket és pecsételőszéket hirdet.

443. (V. 243.) Zatureczky Gábor (egregius) prokurátort állított.

Nógrád vármegye kisgyűlése

1692. október 27.

Losonc oppidum

444. (V. 243-244.) Felolvassák Gyürky István követnek az alispánhoz szóló, október 11. napján Bécsben kelt levelét, amelyben jelzi, hogy Vorster Generális (excellentissimus), aki október 12-én a seregéhez távozik Bécsből, hogy a téli szállásokat szétossza, meghagyta neki, hogy írja meg az alispánnak: küldjenek a generális táborába olyan jártas férfiút, aki fel tudja őt világosítani a megye állapotáról. A követ megígérte a generálisnak, hogy választ fognak ezügyben adni.

Úgy látják, hogy ez esetben nem szabad mellőzni a követküldést, ezért két rajnai forint napidíjjal ellátva Bende Jánost (egregius) bízzák meg a vármegye képviselőjével, valamint társául mellé rendelik Thassy Györgyöt is. Neki a megye statútumai alapján 90 dénár napidíj jár. A követet ellátják a megye nevében írt megbízólevéllel is.

445. (V. 244.) Megkeresést kell írni Prunner György erdőmesternek, megkérve őt, hogy azon szekerek helyére, amelyekkel gazdái hazaszöktek, ne követeljen másokat; hiszen, mint a megye közönsége megtudta, már amúgy is közeleg hazabocsátásuk napja, amelyet az erdőmester Mindenszentek ünnepére (nov 1.) tűzött ki. Kéri továbbá, hogy csillapodjék a haragja, és ne hibáztassa a szekerekkel kiküldött biztost a szökés miatt, mivel az a biztos tudtán kívül akkor történt, mikor Marosról Budára tartott, hogy kenyeret vásároljon. Ezeket a szökevényeket a megye érdemük szerint már meg is büntette, az okozott hiányt és kárt pedig igyekeznek majd más alkalommal megtéríteni. Kéri az erdőmestert (dominatio generosa), hogy arra való tekintettel, hogy a megyét jelenleg is több fuvarozás terheli, és közel 100 szekeret állított a császár szolgálatára, mondjon le követeléséről.

Nógrád vármegye közgyűlése

1692. november 3.

Losonc oppidum

446. (V. 244-245.) A vármegye közönsége úgy határoz, hogy megyeszerte, nevezetesen Losoncon, Füleken, Szécsényben, [Nagy]oroszipan, Nógrádon, Kékkőn, Divényben, Gácsalján és kivétel nélkül minden más helyen lévő mézszárszéken a borjú és báránnyús bécsi fontonként négy magyar dénárért, a disznóhúst pedig hat magyar dénárért árusítsák. A statútum ellen vétőket pedig minden egyes alkalommal 12 rajnai forint büntetésre ítélik. A büntetés egyik fele a megye céljaira fordítandó, másik részén pedig az alispán és az eljáró szolgabíró arányosan osztoznak. A rendelkezés visszavonásig érvényes. Meghagyják a szolgabíróknak, hogy ezen rendelkezést késlekedés nélkül hirdessék ki járásaikban, és ügyeljenek a mézszárszékek rendje felett.

447. (V. 245.) Palásthy Ferenc (generosus) Hont megyei alispán kérésére átadnak neki egy bizonyos, bigámián rajtakapott, és ezért bebörtönzött cigányt. Az átadás olyan feltétellel történik, hogy a mondott büntettet az alispán jogilag vizsgálja, és az elkövetőt érdeme szerint megbünteti.

448. (V. 245.) A vármegye közönsége a bűnügyek kivizsgálását november 24-re, Losonc oppidumba tűzi ki.

449. (V. 245.) Kirendelik az alispánt és vele együtt mindazokat, akiket az maga mellé tud venni, hogy rendelkezéseket hozzanak a megye hídjainak és útjainak megjavításával kapcsolatban, valamint hogy felügyelőket ren-

deljenek ki, akik büntetés terhe mellett rákényszerítik a népet a mondott javítások azonnali elvégzésére.

450. (V. 245.) A vármegye közönsége úgy dönt, hogy bíróilag beidézik Nagyoroszi lakóit, akik ellenszegültek Bene György (egregius) szolgabírónak és a parasztvármegye tisztjeinek, mikor azok a megye megbízólevele mellett a megyei adóhátralék behajtása ügyében jártak el.

451. (V. 245.) Gyürky István (egregius) Bécsből visszatérve beszámolt követjárásának menetéről, arról, hogy a megyére ugyanannyi porciót róttak, mint amennyit tavaly fizetett. A követ elpanaszolta azokat a károkat, amelyeket háztartása az ő távolléte alatt szenvedett, ezért a megye közönsége úgy dönt, hogy kérésére átengedik neki azt a 111 rajnai forintot, amelyet számára Bécsben, a hadipénztárban adtak ki a beszállásolt katonaság által okozott károk fedezésére.

452. (V. 245.) A vármegye közönsége úgy határoz, hogy Juhász Erzsébetnek, Zalczpangh János (nobilis) hitvesének kérésére ki kell adni annak a pernek az iratait, amelyet a vármegye a váci püspök (revendissimus) panaszára alapján indított ellene.

453. (V. 246.) Az alispán Kiszellőn emelendő házának felépítésére 100 gerendát adományoznak a számára. A gerendák odaszállításáról a szolgabíráknak kell gondoskodniuk.

454. (V. 246.) A vármegye közönsége úgy határoz, hogy írni kell Heves vármegyének, hogy ne tiltsa a borkereskedést, különben meg fogják tiltani azoknak a szükséges dolgoknak – a hordóknak, ászoknak, dongáknak – a szállítását, amelyet a hevesiek Nógrádból szoktak beszerezni.

Továbbá ne engedjék meg a beszállásolt katonaságnak, hogy a Gyöngyös környéki Nógrád megyei falvakat fuvarozással terheljék, és evvel szükségbe hozzák a lakosságot.

455. (V. 246.) A vármegye közönsége meghagyja a szolgabíráknak, hogy az új összeírás alapján a következő két hónapra, nevezetesen novemberre és decemberre dikánként 4 poltúrát, azaz összesen 12 magyar dénárt hajtsanak be.

456. (V. 246.) Továbbá 100 dikánként egy kila búza és két kila zab beszállítását vetik ki.

457. (V. 246-247.) Ellentmondás

Gyarmati Balassa (Balassa de Gyarmat) Gábor (spectabilis ac magnificus) nevében és személyében törvényes prokurátora Horváth András (nobilis) ünnepélyes tiltakozást és ellentmondást terjeszt elő a vármegye színe előtt. A tiltakozó értesült róla, hogy Kupecz György málnapataki lakos – aki egyébként a mai napig a tiltakozónak orbonai Jakusith Katalinnál (generosa ac magnifica), budetini Szunyogh Gáspár (spectabilis ac magnificus) hitvesénél zálogában lévő örökjogú jobbágya – a mondott Jakusith Katalin engedélyével címeres nemeslevelet nyert Ófelségétől, amelyet a tiltakozó jogainak súlyos sérelmére ki is hirdettek a megye színe előtt, ezzel Kupeczet a

megye nemeseinek sorába fogadták. Mindezért a mondott prokurátor – Ófelsége tekintélyének tiszteletben tartása mellett – tiltakozik mind a címerlevél ellen, mind pedig annak megyei kihirdetése, valamint a mondott személynék és övéinek nemes volta ellen is. Fenntartja továbbá magának a lehetőséget, hogy amint Málnapataka possessiót – és ezzel a mondott jobbágyot, Kupecz Györgyöt is – visszaváltja, jogait minden módon megoltalmazhassa, Kupecz Györgyöt és övéit pedig jobbágyi kötelezettségei teljesítésére kötelezhesse. Bizonyoságlevél kiadását kéri.

A fentebb megnevezett Kupecz György nevében és személyében prokurátora, Szentiványi Rafael (nobilis) viszontellentmond a tiltakozásnak, ragaszkodva a címereslevélben foglaltakhoz, annak a vármegye közönsége által megtörtént kihirdetéséhez, valamint az erről kiadott bizonyoságlevélhez. Kéri a tiltakozás másolatát, viszontellentmondásáról pedig bizonyoságlevél kiadását.

A tiltakozó prokurátora hasonlóképpen ragaszkodva az előbbiekhöz, a viszontellentmondásáról másolatot kér.

458. (V. 247-248.) Ellentmondás és visszahívás

Csikány Miklós és [Csikány] Pál (nobiles) nevében és személyében prokurátoruk, Szíjártó, másképpen ifjabb Literátus István (nobilis) megjelenve ünnepélyesen bejelenti az alábbi tiltakozást, visszavonást és ellentmondást. Eszerint a közelmúltban Ófelsége Zatureczky Gábornak (egregius) adományozott néhány olyan birtokot, annak jogaival együtt, amelyet a fent mondott Csikány Miklóstól és Páltól, valamint Miklós fiaitól: Györgytől és Istvántól vettek el hűtlenség címén. Ebbe a birtokba Gabriel János atya (venerabilis), a garamszentbenedeki konvent kiküldöttje, valamint Darvas János (egregius) királyi ember által be is iktatták Zatureczkyt. Eközben a mondott Miklós és Pál, mint tudatlan, és a jogban járatlan emberek, akik képtelenek jogukat megóvni, tudatlanságukból kifolyólag, valamint amiatti félelmükben, mivel a mondott Zatureczky Gábor nem várva be a törvényileg előírt határnapot, amelyen belül tiltakozással és ellentmondással lehet élni, a birtokba iktatás után megszállta a tiltakozók javait; kényszerből egyezséget kötöttek Zatureczkyvel, és saját magukra, valamint utódaikra nézve sérelmes és káros, valamint az ország törvényeivel ellentétes felvállást adtak a számára. Mivel pedig a hasonló, akarat ellenére és kényszerítve tett felvállások a törvények szerint, különösen Mátyás király 3. dekrétumának XXVI. cikkelye, valamint az 1687. évi XIII. tc. alapján érvénytelenek, és semmisnek kell azokat tekinteni, ezért a mondott Csikányok prokurátora a sérelmes, kényszerből, adott fassiót visszavonja, érvénytelennek és semmisnek nyilvánítja, és ellene mond, fenntartva magának minden lehetőséget, hogy a mondott Zatureczky Gábor ellenében ügyeljen és gondoskodjon a mondott Csikányok jogainak sértetlensége felett. Hasonlóképp az akkor felkínált pénzüsszeg felvételét, és minden más dolgot, ami akkor történt, és a tiltakozók jogaira nézve sérelmes és káros, visszavon,

érvénytelennek és semmisnek nyilvánít, továbbá nyilvánosan és nyíltan fenntart magának mindenféle jogot és lehetőséget.

Zatureczky Gábor viszonttiltakozással él a mondott visszavonás és tiltakozás ellen, és jogainak megfelelően fenntart magának minden lehetőséget a saját védelmére, és hogy a helyzetet kellőképp előadhassa és bemutathassa. A tiltakozásról másolatot, saját viszonttiltakozásáról pedig bizonyáglevelet kér.

Nógrád vármegye közgyűlése

1692. november 24.

Losonc oppidum

459. (V. 249.) Megérkezett néhány községi bíró kérelme a megyéhez, amelyben panaszolják, hogy az összeírásnál őket is az adókötelesek közé sorolták. Ezért elhatározták, hogy a községi bírókat és hitvesüket kiveszik az adózók közül. Kivételt képeznek azon helyek, ahol a bírói tisztelet heti váltásban viselik, ott a többi lakos módjára kell adózniuk a bíróknak is.

460. (V. 249.) Közzéteszik az uralkodó (I. Lipót) parancslevelét, amelyben közli a megyével, hogy a következő évre 545 porció beszolgáltatását rótták ki rájuk. Kéri a megyét, hogy viseljék a rájuk róttakat az ideihez hasonló türelemmel, azok behajtásánál pedig igazságosan járjanak el, senkinek sem kedvezve arányosan szedjék be azokat.

461. (V. 249-250.) Hasonlóképpen felolvassák gróf Antonio Caraffa (à Karaffa) főhadbiztos (excellentissimus) levelét, amelyben jelzi, hogy a megyére 593 porciót róttak ki, amit az előző évekhez hasonlóan kell beszolgáltatniuk. Tudomásukra hozza, hogy Nógrád több megyével együtt Ferdinand Frey (Frai) alsó-magyarországi főhadbiztos alá lett rendelve, és az ő rendelkezéseinek tartozik engedelmeskedni.

462. (V. 250.) Alsó-Magyarország császári főhadbiztosának, Ferdinand Freynek (perillustris) a kérése szerint kiküldik Darvas Jánost és Bulyovszky Dánielt (generosi) a hadbiztos mellé, hogy vegyenek részt a porciók szétosztásában és a katonaságnak a megyébe történő bevezetésében. A kiküldötteknek 2 tallér napidíjat rendelnek. Meghagyják nekik azt is, hogy a hadbiztos jóindulatának elnyerésére közöljék vele, hogy a megye alkalomadtán nem lesz rest ajándékokkal kedveskedni a hadbiztosnak.

463. (V. 250.) Hasonlóképpen felolvassák az uralkodó (I. Lipót) parancsát, és Potschka hadbiztos ehhez csatolt levelét, amelyben meghagyják a megyének, hogy közreműködjenek a Losoncon tárolt lisztnek és zabnak Egerbe történő szállításában. Az Almágyig történő szállításért hordónként fél birodalmi tallért fizetnek a megyének. Ezért a megye közönsége meghagyja a szolgabíráknak, hogy jársaikból nyolc napon belül gyűjtsenek össze hatvan szekeret a fent mondott célra, elsősorban a zab szállítására.

Közben a szekerek cseréje ügyében írni kell Gömör megyének.

464. (V. 250.) Vissza kell írni Keczer Györgynek, hogy igen hálás a megye azért, hogy nem sajnálja a fáradságot a megye ügyeinek az udvarnál történő előmozdítására. Kéri, hogy sűrűsége meg a brandenburgi hadsereg tartozásának kifizetését. Ugyanígy támogassa a megye kérelmét a Haditanács előtt, amelyet az egri parancsnok ellen adott be.

465. (V. 250-255.) A kisoroszi lakosok folyamodványára írni kell Georg Prunner erdőfelügyelőnek (magister sylvarum), hogy ne követeljen tőlük tizedet arra hivatkozva, hogy Visegrád területén található a község. Továbbá ne akadályozza őket szőlők szabad művelésében, amit régtől fogva gyakorolnak, hanem ha valami jogos követelése van velük szemben, azt jogi úton intézze.

466. (V. 251-255.) Bulyovszky Ferenc alispán (generosus) és a vármegye hatósága mint felperes, Varga Albert, Horpácsy György bírósági, Farkas István (providi ac agiles) és Nagyoroszi possessio más, az idézésben név szerint említett lakosai ellen indított pere, amelyet a megye megmaradását és a közállapotait érintő - a csatolt tudósító levélben bővebben kifejtett - köztörvényes cselekmény ügyében indítottak.

A megye tisztikara nevében prokurátoruk, Horváth András (nobilis) mindenekelőtt kéri az alperesek törvénybe hívását (proclamatio). Mivel azonban erre az idézésre nem jelentek meg, hanem makacsul távol maradtak, bizonyítván ezzel bűnösségüket, a felperes prokurátora bemutatja az alpereseknek küldött idézőlevelet, amely tartalmazza a megye által beadott keresetet, és meg kíván felelni az abban foglaltaknak. Ugyan az alperesek mentegetőző levelet írtak az alispánnak, amelyben kifejtik, miért döntöttek úgy, hogy nem jelenhetnek meg a bíróság előtt, azonban mivel ez semmit sem használ nekik, sőt, még inkább gyanúba keveri őket, ezért a felperes ügyvédje kéri, hogy mint a bírósági tárgyalástól távolmaradókat, ítélik el az alpereseket a keresetben idézett törvények alapján, és mások elrettentésére mint a közrend megsértőire, szabjanak rájuk nyilvános büntetést, és bőrtönnözzék be őket.

Határozat: Minthogy a személyesen megidézett alperesek félretévé a megyei tisztikar és az ország törvényei iránti köteles tiszteletet, nem jelentek meg a törvényszék előtt, s ezáltal - mint azt az alispánnak írott levelükben maguk is vallják - elismerték, hogy bűnösök az idézésben felhozott vádpontokban; továbbá mivel ellenük, mint a törvényszék előtt makacsul meg nem jelenők ellen az ország törvényei is felszólamlanak, mint ahogy Ulászló 6. dekrétumának VIII. cikkelye is a közrend ellen vétők megbüntetését a megyei törvényszékek ítéletére hagyja; ezért az alpereseket a keresetben idézett törvények - mégpedig a Hármaskönyv 3. részének 20. címe alapján - a következő büntetéssel sújtják. A bírónak és többi előljáró közül összesen 12 embernek fejét veszik, az alacsonyabb rangú elkövetőket pedig 40 forint fejkétség megfizetésére ítélik, parancsba adva az alispánnak az azonnali végrehajtást. A fej-

váltságot a megye javára kell behajtani, ám ez nem érinti a többi követelést, ami továbbra is érvényben marad. Ha az ítélet elől megszöknének, és nem lehetne elfogni őket, úgy levelesítik a most elítélt alpereseket, aminek értelmében el kell fogni és a hozott ítélet alapján meg kell büntetni őket.

Az elküldött magyar nyelvű tudósító levél tartalma pedig a következő:

A múltkori alkalommal Losoncon tartott közgyűlésen az a következő panasz hangzott el az oroszok ellen: hogy a vármegye a jelen esztendőben, a Szentháromság ünnepe utáni 19. vasárnap környékén kiküldte Bene András szolgabíró (nemzetes vitézlő), öccsével Bene György esküdttel (nemes), a vármegye horpácsi paraszthadnagyával, valamint hajdúival és több más személyekkel együtt, hogy a megbízólevél értelmében foglalással hajtsák be az oroszoktól két évi adósságukat, mivel két év óta nem fizették a kirótt porciókat. A mondott esküdt le is foglalta az oroszok sertéseit, és elhajtotta Szátok felé, a falu lakóinak pedig megüzente, hogy a hátralékot küldjék utána. Éjszaka Szátok községben szállt meg, Kovács András házában. Közben az oroszok felfegyverkeztek, és a megye tisztviselői után indultak. Rátörtek a házra, elfogták a tisztviselők kíséretét, többeket súlyosan bántalmaztak, közülük horpácsi Macska György hajdút agyon is verték. Ostrom alá vették a házat, sőt, meg is próbálták azt felgyújtani. Elhajtották a tisztviselők lovait, valamint az általuk lefoglalt jószágokat. Ennek tetejében még a megye egyik szolgáját is magukkal vitték, távozás közben pedig a szolgabíró ilyen és hasonló szavakkal illették: *„ha kivehetnénk az ilyen-amolyan teremptette disznópásztor tolvaját, így-amúgy ölnénk”*. A vármegye elhurcolt paraszthadnagyát három napig étlen-szomjan tartották fogva. Az elhajtott lovakat használat közben teljesen elfárasztották. Ezen tettek tetejében pedig még azzal dicsekedtek úton-útfélen, hogy nem félnek a vármegyétől, sem annak szolgáitól.

Mindezt a megye meghagyta az alispánnak, hogy idézze a címzésben név szerint megnevezett nagyorosi lakosokat a folyó hó 29-én Losoncon tartandó törvényszék elé, hogy ott Ulászló király hatodik törvénykönyvének nyolcadik paragrafusa, és a Hármaskönyv első részének 15. címe, továbbá Hármaskönyv 3. részének 23, valamint a hasonló tetteket elkövetők ellen szóló törvényeknek erejénél fogva feleljenek a közrend ellen elkövetett súlyos vétségeikért, ha pedig a törvény úgy hozza elvegyék büntetésüket. Ezért az alispán megidézi a mondott oroszokat, hogy a fent idézett ügyben a fent említett napon és helyen személyesen jelenjenek meg. Ehhez akár tartják magukat, akár nem, a megye úgy fog tenni, amint az igazságszolgáltatás rendje azt előírja. Az alispán a tudósító levelet Darvas Mihály szolgabíró (nemzetes és vitézlő), valamint Michalek Miklós esküdt útján küldi el az oroszoknak. A tudósító levél 1692. november 4-én Losoncon, Bulyovszky Ferenc alispán nevében kelt.

A címzésben közli az ügyben érintettek neveit: *Varga Albert oroszfalusi bíró, Horpácsi György, Farkas István, Vámos Jakab, Odri Jancsi, Kátai Istók, Drénay Már-*

ton, Berko János, ifj. Botka György, Drénay István, Palásti György, Palásti András, Lengyel András, Sógor Jancsi, Sógor András, Gudra Balázs, Nagy Mihály, Dudás Jankab, Szabó János, Varga György, Német Tamás, Kerékyártó György, Bartus Ádám, Kapás Jancsi, Vincz[e] Geczi, Gudra Mihály.

A tudósító levél (certificatio) hátlapán feljegyezve a levél kézbesítése, mely szerint a fent írt Darvas Mihály szolgabíró és Michalek Miklós esküdt 1692. november 7-én az alispán levelét személyesen adták át a nagyorosi bírónak, Varga Albertnek.

467. (V. 255.) Tiltakozás és tiltás

Idősebb gróf Zichy István nevében és személyében törvényes prokurátora nándori Bene János (nobilis) az ott talált jószágok elvesztésének és az emberek elfogatásának terhe mellett eltilt minden rendű és rangú embert, határosokat és szomszédosokat, név szerint pedig [Tót]kelecsény possessio lakosait Podluzsány praedium mindennemű használatától. Tiltakozásáról bizonyosságlevél kiadását kéri.

Nógrád vármegye közgyűlése¹⁰⁹

1692. december 18.

Losonc oppidum

468. (V. 256.) Az aznapi gyűlésnek egyetlen és kiemelt fontosságú ügye a darmstadi herceg (celsissimus) öt századnyi katonaságának elszállásolása. Jóllehet, különböző követségek útján megpróbálták a sereg parancsnokával, Jacob Bordenau alezredessel egyezséget kötni, ám ő előzetesen a tisztek porcióira öt garast követelt. Mivel erre nem adtak neki engedélyt, ezért megpróbálta teljesen magának fenntartani a porciók behajtásának jogát, és katonáit, avagy tisztjeit nem tartotta vissza még a nemesi házaktól sem. Ezért, valamint a többi kihágás miatt követet küldenek Frey hadbiztoshoz, vagy ha kell, a Főhadbiztossághoz. A követséggel Gyürky Istvánt (generosus) bízzák meg, ellátják követutasítással és megbízólevéllel, napidíjul pedig 4 magyar forintot rendelnek a számára.

469. (V. 256.) Tiltakozás: Kántor Pál, Gyürky István, Darvas János, és Bulyovszky Dániel (nobiles) Losonc oppidum területével kapcsolatban, Szilassy András és a többi helybéli nemes pedig Losonctugár possessio területére nézve nyújt be tiltakozást. Az ottani lakosok ugyanis a többszöri tiltás ellenére disznaikat és ökreiket a vetésre hajtják, ami miatt a vetések tönkremennek. Ezért a vetésben talált jószágok elvételének terhe mellett eltiltják őket a további károkozástól. Tiltakozásukról bizonyosságlevél kiadását kéri.

¹⁰⁹ Lapszéli megjegyzés: Ezt a közgyűlést a következő után kellett volna bejegyezni.

470. (V. 256-258.) Darvas Jánost azzal vádolták egyesek, hogy a rá bízott árvákat mindenükből kisémmizte. Ezért számadást tesz a megye előtt a következő módon: Palásti és rakoncai részbirtokai távol lévén, Bene Ferencsel együtt zálogba adták azt háromezer forintért egy Hellembach nevű selmecbányai orvosnak. Ebből a pénzből 1500 forint Darvasé, a másik 1500 forint pedig Bene Ferenc árváját illeti.

A saját 1500 forintjából a következő kiadásokat fedezte:

Forgách Ádám főispán losonci részbirtokáért	600 magyar forint
Bulyovszky Ferenc alispánnak a Simonfi-palojtai [Felsőpalojta] Krizán Janko nevű zsellér visszaváltására	60 magyar forint
Darvas Ferencnek négy Nagyrédei házhelyért	120 magyar forint
Bulyovszky Ferencnek a Simonfi-palojtai [Felsőpalojta] Simon Miklós és a felsőpalojtai Csaczan Mihály kiváltására	90 magyar forint
Nyéken egy majorság szőlőért	54 magyar forint
Szécsény-halászában Michalek Miklósnak egy Kis János nevű jobbágyért	94 magyar forint
Nagyrédén Tóásó kúria kiváltásáért Almási uraságtól	100 magyar forint
Öccsének, Darvas Ferencnek a Nyéken vett jobbágyért és egész pusztaházhelyet	180 magyar forint
Nyéken egy ekés jobbágyért	108 magyar forint
Darvas Mihálynak egy nyéki egész házhelyért	30 magyar forint
Batta Pálnak a demecseri pusztán lévő részbirtok kiváltásáért	180 magyar forint
Básthy Lászlónak egy fakó lóért	90 magyar forint
A Rimaszombatban vett nyolc ökörért	226 magyar forint
Az egyháznak és másoknak adóssága megtérítésére	108 magyar forint
Mikor Palásthy Ferenc ellen pereskedett, prókátorának, Szentiványi Rafaelnek fizetett	63 magyar forint
Bulyovszky Dánielnek a színóbányai <i>garajért</i>	200 magyar forint
Borban lévő pénz	312 magyar forint
Sóban lévő pénz	147 magyar forint
Tugári kocsmáért	40 magyar forint
Bevétel	1500 magyar forint
Kiadás	2812 magyar forint

Ha a megye kívánja, kész bemutatni a szerződéseket is. Mind az árvakra való tekintettel, mind pedig azért, hogy őt rosszakarói tovább ne háborgassák, kéri, hogy a jelen számadást vezessék be a jegyzőkönyvbe, és a megye pecsétje alatt adjanak ki arról bizonyáglevelet.

Nógrád vármegye közgyűlése¹¹⁰

1692. december 9.

Losonc oppidum

471. (V. 258-259.) Először felolvassák az uralkodó (I. Lipót) tanácsadójának és alsó-magyarországi főhadbiztosának, Ferdinand Freynek (illustrissimus) november 23-án, Kasza possessióban kiadott, Bulyovszky Ferenc alispánnak (generosus) szóló levelét, amelyben közli, hogy Nógrád vármegyének hat hónapra, azaz jelen év novemberétől a következő év áprilisáig összesen 1186 porciót kell beszoigáltatnia a darmstadti herceg (serenissimus) vértess lovassága számára. Katonatarási porciónként naponta két font kenyeret, egy font húst, egy icce bort vagy két icce sört kell adniuk, lótarási porciónként pedig hat font zabot, nyolc [font] szénát, továbbá szükséges mennyiségű szalmát. Mindezt pénzben is megválthatják, akkor havonta három forintot kell adniuk a porciókért.

472. (V. 259-260.) Minthogy a november hónap már elmúlt, amelyet a megyébe beosztott katonaság a megyén kívül töltött el, azért az arra a hónapra járó porciókat pénzben, porciónként három forintos áron kell teljesíteni a sereg számára. Azonban Bordenau alezredes az utána érkező újoncokra (recrutum) és az azokkal érkező lovakra vár, s mint egy hadnagya által jelezte, ezek számára természetben fogja kérni a porciók teljesítését. Mivel pedig a természetbeni beszoigáltatás terhes lenne a megye számára, ezért a nemrég kiküldött követek útján meg kell kérni az alezredest, hogy ugyan a hadi szabályzat alapján ő döntheti el, hogy a porciókat készpénzben, vagy természetben kéri, ám hogy a beszoigáltatás minél zökkenőmentesebben végbemehessen, s ne lépjen föl hiány egyik-másik dologban, valamint a megye népének megmaradása is biztos lehessen, ezért a novemberi porciókat készpénzben vegye fel. Amennyiben nem akarná, akkor várakozzon kicsit annak beszoigáltatására. Közben visszatérnek a követek: Gyürky István, Fejérpataky László, Dúl Mihály és Újlaky Mihály, akik közlik az alezredes választát. Beleegyeznek, hogy a november havi porciót pénzben vegye fel, azzal a feltétellel, hogy ha a megérkező újoncok lovainak ellátásra lenne szüksége, akkor a megye fedezze az abrak és a széna költségeit. Az alezredes továbbá megígéri azt is, hogy megtartja a hadsereg fegyelmét, amennyiben a készek a hadi szabályzaton túlmenően is megegyezni vele.

473. (V. 260.) A télire itt beszoigáltolt katonaság november 1. napjától a következő év április végéig van a megye gondoskodására bízva, de november hónapban még a megyén kívül tartózkodtak. Azonban ha az erre a hónapra járó porciókat természetben kellett volna a megyének teljesítenie –

¹¹⁰ Megjegyzés a lap szélén: Ezt a közgyűlést az előtte lévő közgyűlés elé kellett volna jegyzőkönyvbe venni.

ahogy azt az alezredes eredetileg kérte – az súlyos terheket jelentett volna, amit képtelenség lett volna elviselni. Ezért inkább beleegyeznek abba, hogy megegyezzenek az alezredessel, és ezen egyezés alapján a novemberi porciók helyett követelt 6500 rajnai forintot kifizetik a számára. Erről a megye pecsétje alatt az egyezséget dokumentáló levelet állítanak ki.

474. (V. 260-261.) Elég körültekintően megtörtént a felkészülés arra, hogy a szerencsétlen nép minél jobb körülmények között vészelhessen át az elkövetkező öt hónapot. Az alezredes a megyére bízta, hogy a hadiszabályzat szerint természetben szolgáltatják-e be a porciókat, és borjúhúst, fehér kenyeret és jó, fűszeres bort bocsátanak a rendelkezésükre – ami a nép igen nagy romlására lenne – vagy ezirányú kötelezettségeiket készpénzben rendezik. A megye úgy döntött, hogy beleegyeznek abba, hogy az alezredessel való megegyezés szerint a törzskar (staab) és az elsőrangú tisztek számára – akiknek a porciója meghaladja az 510 darabot – porciónként 5 garast fizessek, a közkatonák számára pedig, akiknek porciója 338 darabot tesz ki, naponta négy garast adjanak. A katonáknak viszont nem szabad a parasztoktól sört vagy bort követelniük. A 338 lótartási porciót pedig a hadi szabályzat szerint fogják teljesíteni. Ezen felül az alezredes biztosította a megyét, hogy sem a közkatonák, sem a tisztek semmiféle károkat és kihágásokat nem fognak okozni. Ha ilyenek mégis előfordulnának, ígéri, hogy készséggel fog elégtételt adni ezekért.

A megye nagy nehézségeknek van kitéve, főleg a bor beszolgáltatása tekintetében, mivel az igen bajos. Ennek oka pedig nem más, csak hogy az országban kevés bort termelnek, így ára igen magas, sőt, a tapasztalat szerint tovább növekszik. Mindezekre való tekintettel úgy tűnik, hogy a tisztikar a két rossz között végül is bölcsen mérlegelt, mikor úgy döntött, hogy a katonatartási porciókat készpénzben fizetik, a lótartásiakat pedig a hadi szabályzat szerint természetben adják ki. Mindezeket tanúsítja az erről kiállított, és a felek között érvényben lépő szerződés is.

Nógrád vármegye közgyűlése

1693. január 8.

Losonc oppidum

475. (V. 261.) Felolvasták az uralkodó (I. Lipót) parancslevelét, melyben kegyesen tudtára adja a megyének, azért, hogy a lakosság épségben maradjon, generálisokat jelölt ki, mégpedig tiszántúli részekre Heissler generálist, a felső-magyarországi részekre Nigrelli generálist, a Dunántúlra Archinto generálist, Jajna grófját, a Dunán inneni részekre pedig [Anton Simon] Bois-David márkit, akihez ezentúl Nógrád megye is folyamodni tarto-

zik. Ezek a generálisok fogják ezentúl meghallgatni a megyék panaszait, valamint ők fogják a katonák kihágásaiból származó károkat is megtéríteni.

476. (V. 262-263.) Felolvassák a pozsonyi magyar kamara levelét, amelyben meghagyják a megyének, hogy őfelsége parancsa alapján ne merjék Nagyoroszi lakosokait a megye színe elé perbe idézni, és ne követeljenek túlzott mértékű adókat tőlük. Ha valakinek valamely jogos követelése van velük szemben, akkor annak kifizetését az ország törvényei szerint bírósági úton a királyi kincstártól, mint az oroszok földesurától kérje.

A megye válaszában jelzi, hogy semmi olyan értelmű parancsot nem kapott Őfelségétől, amely az oroszok feletti megyei joghatóságot megszüntette volna, hanem ellenkezőleg, utóbbi rendeleteiben is fenntartotta, hogy a megye, mint az ország törvényei szerint illetékes jogi fórum az efféle ügyeket tartsa kezében. Az, hogy a megye közbenjárt az Orosziban talált szökött jobbágyok visszakerésésében, senki jogaira nézve nem volt sérelmes, vagy ha az lett volna, nem feledkeztek volna el arról az udvart tájékoztatni, mint ahogy, ha a jövőben ilyesmi történne, nem fogják ezt elmulasztani, saját joghatóságát pedig az ország törvényei szerint meg fogja védeni. Legutóbb pedig az alispán azért idézte perbe az oroszokat, mert azok szembehelyezkedtek a közrenddel. Ezt az idézést legkevésbé sem lehet törvénytelennek mondani, mert különbséget kell tenni a privát ügyfelek perei, és a tisztikar hivatalból folytatott perei között. Az előbbiben ugyanis a törvényi előírások szerint a felperes kérhet kártalanítást a földesúrtól, a közügyeket és a megye megmaradását érintő, hivatalból indított ügyekben azonban – mint amilyen a jelen ügy is – joghatósága csorbítása nélkül nem élhet ilyennel. És noha a megye tisztikarának felhatalmazása és joga van arra, hogy az oroszokat, a felettük tett ítélet alapján, mint dacosan ellenállókat késlekedés nélkül megbüntessék, mégis úgy döntenek, hogy a kamara kérésének engedve az ítélet végrehajtását február 16-ig, a következő törvényszék időpontjáig felfüggesztik. Megkérlik a kamarát, hogy mint a vármegye közönségének tagja, küldje ki a megadott időpontra követeit, és az ő jelenlétükben fogják kihirdetni az oroszok feletti ítéletet, amelynek alapján az ügy elindítói elveszik méltó büntetésüket. Megkérlik a kamara kiküldöttjét arra is, rendelje el az oroszoknak, hogy hagyjanak fel azzal, hogy különböző közbenjáró kérvényekkel terhelik a megye közönségét és a kamarát. Továbbá tudtára adják azt is a kamarai kiküldöttnek, hogy a vármegye joghatóságáról egyetlen pontban sem fog lemondani: sem a per véghezvitele tekintetében, sem abban, hogy be fogja hajtani az őt illető téli porciókat, amelynek tavalyi hátralékát a keményfejű nagyoroszi lakosok a vármegye többi lakosának nagy sérelmére, és annak ellenére, hogy a kamara mind követe útján, mind pedig levélben felszólította őket, nem voltak hajlandóak befizetni, és amelynek jelen évi befizetésétől jelenleg is vonakodnak.

Erről az ügyről tájékoztatni kell a Magyar Kamarát (*excelsa*) és meg kell kérni, hogy védje meg a megye joghatóságát. Hasonlóképp kérni kell udvari ügynöküket is, hogy járjon közben az ügy érdekében.

477. (V. 263.) Eközben megbízzák az alispánt, hogy tegyen róla, hogy ennek a nagyorosziaktól eredő bajnak a főkolomposait elfogják, s az ügy kimenetelét vasra verve várják meg.

478. (V. 263-264.) Felolvassák Pinnyei János (*magnificus*) az alispánhoz és a jegyzőhöz címzett ellentmondó (*litterae contradictoriae*) levelét. A tiltakozó Forgách Ádám és Simon grófok (*illustrissimi*) nevében emel szót, az Ipolyon, a tulajdonukban lévő Dályó *praedium* közelében építendő híd ellen. A címzettek nevében a megye közönsége azt válaszolja az érintett grófoknak, hogy azon a helyen többnyire nem a katonaság, hanem kereskedők szoktak átkelni, akik a grófok tulajdonában lévő Vilke vámjánál és fogadójában költik el jövedelmüket, mintsem hogy kárukra lennének. Azon kívül egy nemrég érkezett parancs értelmében oda mindenképp hidat kell építeni, többek között azért, mert azon a *praediumon* régtől fogva közátkelő (*passus communis*) és királyi út halad át. Azon kívül, ha a vilkeieknek bármi kára származik az átvonuló katonaságtól, azt, mint a többi községek esetében is a vármegye közönsége megtéríti.

479. (V. 264.) A vármegye közönsége elhatározza, hogy amennyiben jogosnak bizonyul, támogatni fogják néhai Szelényi János (*generosus*) örökösének kérvényét, amelyet azok Pahi János (*reverendus*) jezsuita atya tartozása ellen adtak be.

480. (V. 264.) Hasonlóképpen felolvassák Zólyom megye levelét, amelyben a jószomszédi viszony ápolását szorgalmazzák a fuvarozásnál történő fogatcsere tekintetében, valamint kérik a csere helyszínének megállapítását. Erre válaszul a megye közli, hogy a Zólyom megyéből érkező fogatok cseréjének helyéül az alkalomnak megfelelően Losonc oppidumot és körzetét, Tamásit, Nagyfalut és Kálnót jelölik ki, a Nógrádból érkező fogatok cseréjét pedig Ocsova (Nagyócsa) és Szalatnya (Nagyszalatna) oppidumokban oldják meg. Így egyik félre nézve sem lesz sérelmes a kifogatolás, mint ahogy eddig sem volt az, mert a megye törekedett ennek elkerülésére, mint ahogy a továbbiakban is törekedni fog erre, s az eddigiekben is inkább Nógrád mintsem Zólyom vármegye panaszkodhatott a fuvarozás során elszenvedett sérelmek miatt. Az pedig, hogy a Zólyomból érkező lovasfogatoknak át kellett hajtaniuk a megyén, annak nem a megyebéliek hanyagsága az oka, hanem a lóhiány, ugyanis a megye községeiben kevés ló található, a zólyomiak pedig nem fogadnak el ökröket a lovak helyett. Így a továbbiakra nézve sem lehet a megyét vádolni azért, amiért nem fogadják el a zólyomiak a lovak helyébe az ökröket.

Ugyanakkor a szükség megkívánja, hogy idejekorán értesítsék egymást az átvonuló katonaságról, hogy a fuvarról kellő időben tudjanak gondos-

zkodni, ezért kérik, hogy a vármegye tisztviselői erről a legkevésbé se feledkezzenek el.

481. (V. 264.) Minthogy az aznapi közgyűlés törvényileg megszabott büntetés terhe alatt volt kitűzve, s ennek ellenére igen sokan távol voltak, ezért meghagyják a szolgabírárnak, hogy mindenkitől, aki nem jogos indokkal volt távol, szedjék be a 12 forintos büntetést. Az összeget fele részben az alispánt és az intézkedő szolgabíró közt kell felosztani, a másik felét pedig a megye szükségleteire kell fordítani.

482. (V. 264.) Január 19. napjára közgyűlést tűznek ki Losoncra, s azt a szolgabírárnak törvényileg megszabott büntetés terhe alatt kell kihirdetniük.

483. (V. 265.) Balogh Gáspárt (egregius), Kanizsay (Kanizai) Zsigmondot és Sárközy Gáspárt a dekretális eskü letétele után a megye esküdtjeinek sorába fogadják.

Nógrád vármegye közgyűlése

1693. január 19.

Losonc oppidum

484. (V. 265.) Gyürky István (egregius) visszatért Pozsonyból és jelentést tett követségének menetéről. Ferdinand Frey (Fray) hadbiztos (perillustris) úgy döntött, hogy személyesen látogat a megyébe, vagy ha ezt betegsége miatt nem tehetné, mást fog maga helyett kiküldeni, aki a katonai kihágásokat orvosolni fogja. S hogy ezenközben a katonai fegyelem is megtartassék, a hadbiztos levelet írt ezügyben a megyében telelő katonaság parancsnokának, és a fent említett megyei követ útján kézbesítette azt.

485. (V. 265.) Mivel a parancsnok a megyével szemben túlságosan kedvetlen tudósítást küldött [Frey] hadbiztosnak, ezért úgy döntenek, hogy levélben újra informálják őt a dolgok állásáról, és sürgetik a megyébe utazását. Feltárják előtte a katonaság által elkövetett gaztetteket, tudniillik a napról napra növekvő adókat, a rajtaütéseket, és a szegény nép legyilkolását, és a többi kihágásokat. Legutoljára például a kenyérben és borban válogattak, valamint hogy különféle ajándékokat csikartak ki maguknak.

486. (V. 265.) Felolvassák a főispán (illustrissimus) levelét, amellyel arról tudakozódik, hogy a téli beszállás milyen hatással volt a megye állapotára. Erről ugyanis másoktól azt a hírt kapta, hogy igencsak megterhelte a megyét. Ugyanakkor ezzel kapcsolatban arról panaszkodik, hogy a megye ezeket a nehézségeket elhanyagolta tudatni vele, és nem kereste meg őt.

A megye közönsége válaszában kifejti, hogy ezen a télen igencsak megterhelték őket a katonaság kihágásai, úgy döntöttek azonban, hogy ennek orvoslását először közelebbi helyen, mintegy első fokon (prima instantia) Frey hadbiztosnál keresik. Amennyiben ez nem járna sikerrel, úgy követet

menesztenek Bécsbe s ez esetben Óméltóságát (sua illustrissima dominatio) is informálják sérelmeikkel kapcsolatban, és kérték a közbenjárását.

487. (V. 265.)¹¹¹ Statutum

Ami a vérontás büntetését (poena cruenti) illeti, elrendelik, hogy azt nem csak akkor kell behajtani, ha vért ontanak, hanem annak mintájára ugyanúgy 12 forint büntetést kell beszedni akkor is, ha sebek és horzsolások, vagyis az ütés nyomai láthatóak a testen. Ha pedig a vérontás gyilkossággal is jár, úgy az ország törvényei szerint erőszak büntetében kell eljárást folytatni, a földesurak joghatóságának tiszteletben tartása mellett. A fent említett büntetésből befolyó összeget pedig fel kell osztani az alispán és a pénzt behajtó szolgabíró között.

488. (V. 266.) Úgy döntenek, hogy gondoskodnak egy bizonyos András nevű, másképpen írástudó fiatalember, gyógykezeléséről, aki ezekben a napokban esztét veszítette. Ha nem gyógyulna ki, akkor meghagyják az alispánnak, hogy rendelkezzen a továbbiakban a beteg eltartása felől.

489. (V. 266.) Levelet kell írni Caraffa főhadbízottnak (excellētissimus), bemutatva neki a katonaság kihágásait, valamint meg kell kérni, hogy sietesse Frey hadbízot megyébe utazását.

490. (V. 266.) A jelenlegi parancsnok, olvasás nélkül félretette Frey hadbízot levelét, s annak tartalmához nem kívánt igazodni, hanem az érkező alezredes (vice-collonellus) elé kívánja azt terjeszteni. Ha azonban a megérkező alezredes nem kíván alkalmazkodni a hadbízot rendelkezéseire, és ezenközben a hadbízot is elhalasztaná érkezését, akkor újólá követtet kell meneszteni hozzá. Erre az esetre követtül újra Gyürky Istvánt jelölik ki, és ellátván őt megfelelő utasítással

491. (V. 266.) A vármegye közönsége a követtkező közgyűlés megvartását január 31. napjára, Losoncra rendelte el.

Nógrád vármegye közgyűlése

1693. január 31.

Losonc oppidum

492. (V. 266.) Almágy possessio lakosai Gómör megyéből ebbe a megyébe, nevezetesen *Baglasallya* possessióra települtek át, amely község lakosainak a megye közönsége két évre szólóan kiváltságot adományozott [amelynek értelmében mentesülnek az adófizetés alól]. Nem szabad azonban megengedni, hogy miután a kiváltságnak az almágyiak hasznát vették, visszaterjenek lakhelyükre, hanem ki kell rájuk róni a dikális adót. Mindenekelőtt

¹¹¹ Kiadva: Kolosvári-Óvári: A magyar törvényhatóságok jogszabályainak gyűjteménye, IV/4. 537.

azonban a szolgabírónak a következő közgyűlésen be kell mutatnia a baglyasaljaiak kiváltságlevelét.

493. (V. 266.) Kajali András (egregius) kérésére elbocsátják Jenő possessióból Kasza Istvánt, és elengedik dikáit.

494. (V. 266-267.) Szentiványi Rafael (nobilis) nevében és személyében hamvai Sándor György (egregius) a vármegye közönsége előtt alázatosan kéri, hogy a vármegye közönsége a szokásnak megfelelően küldje ki Bulyovszky Ferenc alispánt idősebb Király Mátyáshoz (egregius), egy alább részletezendő idézőlevélben (certificatoria) közölt adósság törvényes vizsgálattal való behajtására, valamint hogy az 1659. évi XXXI. törvénycikk szerint jogos elégtételt szolgáltatson.

495. (V. 267.) A kicsapongások kinyomozására, valamint hogy az ezekért járó elégtételt megsürgessék, Bordenau alezredes kérésére a megye minden egyes községébe kiküldötteket rendelnek ki. Még hozzá az alezredes saját századához (compagnia) és törzskarához (Stób) Pelargus György szolgabíróon kívül Tolvay Ferencet és Szalontay Jánost (egregii); a Tamásiban lakó Bordenau kapitány századához Gyürky Istvánt, Koromzay Jánost és Bende Jánost; Fontaine kapitány századához ifjabb Balogh Mihály szolgabíró, Gyürky Ferencet, Básthy Lászlót és Korponay Jánost; Schulcz kapitány századához Bene András szolgabíró, Szentiványi Rafaelt, Kandó Istvánt és Jeszenszky Ferencet; Furnie kapitány századához Darvas Mihály szolgabíró, Dúl Mihályt, Fischer Györgyöt és Gálffy Imrét. Megbízák őket azzal, hogy Ófelsége szabályzata alapján községenként vizsgálják ki a katonai túlkapásokat, és a pénzben, élelemben, vagy kikényszerített adományok formájában, az előírt mértéket meghaladó összeben behajtott járandóságokat, és követeljenek értük elégtételt. Ha pedig nem kapnak elégtételt, jegyezzék azt fel, és mutassák be a vármegye közönségének, hogy az alezredes elé terjesztve tőle követeljenek elégtételt.

496. (V. 267.) Felolvassák Frey hadbiztos levelét, amelyben elnézést kér, amiért az alezredes távolléte miatt nem jelent meg a közgyűlésen. Levelére válaszul közlik, hogy az alezredes már visszatért, ezért kéri a hadbiztost, hogy siettesse érkezését, ugyanis az alezredes újra rövid időre távozni készül, s ennek következtében a megyét nagy zűrzavarban hagyná hátra. Amennyiben nem tudna a megyébe jönni, vagy maga helyett mást küldeni, úgy a megye kénytelen lesz magasabb fórumokon orvoslást keresni a sérelmeire.

Nógrád vármegye közgyűlése

1693. február 9.

Losonc oppidum

497. (V. 267-268.) A megye nógrádi kerületében lévő némely possessiók, név szerint Lőrinci, Heréd, Jobbágyi és mások lakói panaszkodnak, mivel Heves megye olyan helyekre rakatott hidakat, ahol eddig sosem voltak, s most az azokon folyamatosan átvonuló katonaság ellátással és fuvarozással terheli meg őket, ezeket a terheket pedig már alig képesek elviselni. Ezért a megye közönsége úgy dönt, írásban fordul Heves vármegyéhez, hogy hozzanak rendelkezést ebben az ügyben, nehogy az érintett községek a szomszédos possessiókkal együtt végső pusztulásra jussanak. Ha nem teszik, akkor a vármegye közönsége kénytelen lesz sérelmét magasabb fórumon is bemutatni, és ott keresni panaszai orvoslását.

498. (V. 268.) A bajor katonaság parancsnoka, Arco (Arko) tábornok nem adott nyugtatványt, mikor két regementjével – egy lovassal és egy gyalogossal – áthaladt a megyén, valamint lovai véletlenül elhajtottak három ökröt, ezért írnak ügyvivőjüknek, hogy sürgesse az ezekért való elégtétel megadását.

499. (V. 268.) A megye különböző szükségleteire, nevezetesen pedig a szolgálati krajcárok (cruciferorum servitium) fizetésére, a május havi porcióra, a követek napidíjára, valamint azon falvak költségeinek visszatérítésére, amelyek a dikákon felül fizették az adót, a vármegye minden községében, ahol eddig ezt nem vezették be, minden egyes szám feletti dikára (dica superflua) öt hónapra – decembertől ápriliséig számítva – öt garas adót vetnek ki, amit a szolgabíráknak kell behajtaniuk.

500. (V. 268.) Az aznapi ülés idején egész nap egyezkedtek az alezredessel (illustrissimo) a téli porciók teljesítése felől, ám nem jutottak egyességre, mivel az alezredes az első rangú tiszteknek és a törzskarnak (Stób) a császári hadiszabályzaton túl, a dupla porciónál többet kért, öt garassal számítva az egy porciót, a közkatonáknak pedig a természetbeni ételmezésen kívül orális porciónként két garast követelt ital helyett. Ezzel kapcsolatban a megye közönsége megvárja Frey (Fraj) hadbiztosnak vagy küldöttjének az érkezését, és hozzá fordul ebben a kérdésben.

501. (V. 269-271.) A kiskürtösi birtokosok között kötött megállapodás pontjai a következők:

Először: ha valamiféle hatalmaskodás történik, azt vizsgálják ki, és ha nem tudnak a végére járni, úgy az alispán parancsa mellett rendeljék ki az ügy elintézésre a szolgabíró egy esküdtjével együtt. A hatalmaskodót a régi egyezség tartalma szerint 20 magyar forintra büntessék, amelynek fele a szolgabíróé, amennyiben el kell járnia az ügyben. Ha nem kell a segítségét

kérni, úgy a büntetés fele a falut illeti, másik fele pedig azt, akin a hatalmaskodás történt. A dologban eljáró bíró becsülje meg a keletkezett károkat, s azokkal kapcsolatban azonnali végrehajtással szolgáltatson elégtételt a hatalmaskodást elszenvetőnek. Mindezekkel kapcsolatban jelen szerződés pontjainak tiszteletben tartása mellett, ha az érintett fél nem lakik Kiskürtösön (extraneus), és nem elégedett az efféle ítélettel, úgy megmarad a megyéhez való fellebbezési joga.

Másodszor: A vérontás büntetése 50 magyar forint. Ha az erről folytatott vizsgálatot nem tudják a falu előtt lezárni, akkor a megsérült fél az alispán parancsa mellett tartozik kihívni az ügy kivizsgálására a szolgabíró a mellé adott esküdttel együtt. Ebben az esetben pedig, mint fent, az ötven forint egyik felén az eljáró szolgabíró osztozik az esküdttel és az alispánnal, másik fele pedig a megsérült félé legyen, azzal a fájdalomdíjjal együtt, amelyet a falu, vagy az eljáró bíró szab ki a vétkesre.

Harmadszor: Ha az alispán megparancsolja, egymás közt esküt kell tenniük. A külső uraságok (extraneus) pedig ebben a dologban a birtokosok kérésére az ország törvényeihez fogják magukat szabni.

Negyedszer: A régi egyezség szerint bíró helyett hadnagyot választhatanak, aki a szavazás után tegyen esküt a falu előtt. Ha valaki nem akarja a hadnagyi tisztelet felvállalni, büntessék meg 20 magyar forintra, amit a falu szükségére használjanak fel, és válasszanak másik hadnagyot. Ha a hadnagy gondatlanul járna el a hivatalában, amiből a falunak kára származna, akkor a falu vagy a szolgabíró vizsgálja ki az esetet, a hadnagy pedig attól függően, hogy ki jár el az ügyben, az előtt fizesse meg a kárt. A hadnagy mellé polgár helyett tizedest is választanak, hogy segítse őt munkájában.

Ötödször: A hadnagy bizonyos búzákat, vetéseket és réteket tilalom alá vehet. Aki a tilalmas rétre hajtja jószágát, és a hatalmaskodás ténye valószínű, akkor a szánt szándékkal okozott kárért ítélik egy magyar forint büntetés megfizetésére, ami a falué legyen. Azon felül becsülik fel az okozott kárt, és annak összegét ítélik oda a kárvallott embernek.

Hadodszor: Ha a jószág a tilalmasba téved, akkor a pásztor esküdjön meg arra, hogy valóban véletlen esetről van szó, a kárt pedig ugyanúgy becsülik fel.

Hetedszer: ha a gazda a földjeit és jószágait be nem keríti, mindannyiszor egy magyar forintra büntessék, ahányszor nem engedelmeskedik a hadnagyok megintésének. Az egy forint büntetést a falu javára szedik be. Ha a gazda kerítetlen, őrizetlenül hagyott jószága elszabadult és kárt okozott, akkor mérjék fel a kárt, és hajtsák be a károsult javára.

Nyolcadszor: ha a nemesek közül a hadnagy vagy tizedese idézésére valamelyikük nem jelenne meg és erre nem tudna jogos kifogást találni, akkor büntessék meg 16 forintra. Ha a fenti pontokban a hadnagy vagy a tizedes ellen vét valaki, és azt rá is bizonyítják, akkor 20 magyar forintot fizessen

büntetésként. Ha viszont a hadnagy vagy a tizedes okoz sérelmet valakinek, és rá is bizonyítják, úgy 10 magyar forint büntetést tartozik letenni.

Kilencedszer: bor, sör és pálinka mérése csak a falu közönsége számára megengedett. Ha azonban nem tudnák a megfelelő mennyiséget kiszolgálni, úgy más is árulhasson, azzal a feltétellel, hogy borból és sörből akónként egy pintet pálinkából pedig itcénként egy poltúrát tartozik a falu javára adni.

Tizedszer: ha valaki becsületsértést követ el, és gyalázkodik mások ellen, úgy ha férfi, a falu hozzon felette ítéletet, ha nő, akkor három vasárnapra zárják kalodába, avagy ha az ítéletnek nem akarná magát alávetni, fizessen hat magyar forintot. Mindez jobbágyi állapotú személyek esetén érvényes. Nemesek esetén ilyen esetben hat magyar forint büntetést tartoznak fizetni, aminek behajtására a hadnagyok teljes felhatalmazást kapnak.

Tizenegyedszer: ezek a pontok csak a kiskürtösi lakosokra vonatkoznak, a kiskürtösön kívül lakókra (extranei) nem. Ha ez utóbbiak nem elégednének meg ezekkel a pontokkal, akkor szerzett jogaikkal kapcsolatban igazukat az ország törvényei szerint kereshetik. Ha pedig a fent megírt pontokkal meg lennének elégedve, akkor az azokban megírt módon, ott helyben a falu, vagy a szolgabíró által adassék elégtétel a számukra.

Nógrád vármegye törvényszéke

1693. február 16.

Losonc oppidum

502. (V. 271-275.) Felolvasták a Magyar Kamara megkereső levelét (litterae requisitoriae), amelyben emlékeztetik Nógrád megye közönségét, hogy olyan egyezséget kötöttek, amelynek értelmében a kamara kiküldöttjei február 26-án bizottságilag felülvizsgálják és eligazítják a nagyoroszi királyi szabadok (libertini regii) kihágási ügyeit. Mégis tudomásukra jutott, hogy a vármegye közönsége a nagyorosziak két előjáróját letartóztatta, és ügyük felülvizsgálatát – a kamara szándéka ellenére – a fenti napra tűzték ki. A kamara a fent mondott ügyben a királyi jogügy-igazgatót (director causarum regalium) jelölte küldöttjéül a vizsgálóbizottságba, ám ezekben a napokban hivatalos elfoglaltság miatt a császári udvarban kell tartózkodnia, ezért a kitűzött időpontot nem tud megjelenni. Arra kéri ezért a megye közönségét, hogy halassa el a jelen időpontot, és várakozzék a fent említett kamarai felülvizsgálatra.

Felolvasták Ófelségének ugyanezen ügyben a megyéhez intézett parancslevelét is, amelyet Bégány (Begani) Lénárt (generosus) mutatott be a vármegye közönsége előtt. Ebben Ófelsége közli, hogy egyrészt a megyének a magyar udvari kancelláriához írt tudósító leveléből, másrészt pedig a kamara előadásából tudomására jutott a nagyoroszi lakosok kihágási ügyének állása. Ebben az ügyben Ófelsége semleges fél által kíván ítéletet hozatni, ezért úgy

döntött, hogy a per eldöntését és lezárását a nádor (sua celsitudo) által következő alkalommal megtartandó rendkívüli törvényszéki ülés utalja, az ügy felülvizsgálatára kitűzött mostani időpontot pedig elhalasztja. Arra kéri a megyét, hogy várakozzon a rendkívüli törvényszék kihirdetéséig. Az oroszokra kirótt porció befizetésével, valamint – ha lehet – az általuk elkövetett kihágásokkal kapcsolatban meghagyja a megye közönségének, hogy egyezzenek meg a közeljövőben kiküldendő kamarai biztosokkal.

Ezek felolvasása után Bulyovszky Ferenc alispán és a megye tisztkara, mint felperes nevében a megye megbízólevelével ellátott Modori Mihály – előzetesen kifejezván Őfelsége parancsa és a kamarai rendelkezés iránti köteles tiszteletét – egyet nem értésből fakadó ellenkezését fejt ki, amennyiben a királyi parancs tartalma érintené a magisztrátusnak mint felperesnek az orosz lakosok mint alperesek ellen hivatalból indított perét, mint ahogy a királyi parancslevélből és a kamara leveléből ez derül ki a számukra. Mindkét levél tartalma úgy értelmezhető, sőt, nem is lehet máshogy, hogy az ügyet saját formájában a rendes eljárás keretében kell megvitatni, Őfelsége parancsa pedig peren kívüli rendelkezésnek minősül.

Nehogy azért a tisztikar tekintélye csorbát szenvedjen, avagy az ítélezés folyamata a fent mondott királyi paranccsal akadályoztassék, a tisztikar prokurátora megfelelően az 1688. évi XXX. tc.-nek, amely szerint a hasonló parancsokat előzetesen, vagy pedig a parancsot követő eljárás során meg kell vitatni, kéri, hogy mielőtt bármit is döntenének a királyi paranccsal kapcsolatban, perbelileg mutassák be, és vitassák meg azt.

A tisztikar prokurátora által idézett törvény szerint minden parancslevelet megvitatás céljából az ügyben eljáró bíró elé kell tární, aminek aztán a bíró nem köteles helyt adni; és ebből kifolyólag jelen parancslevelet is meg kellene vitatni a törvényszék előtt, amit a törvényszék a kamara mellőzésével, bármiféle büntetés magára vonása és Őfelsége tekintélyének bármimű sérelme nélkül, hivatalánál és az ország törvényeinél fogva megtehetne, megejtven a nagyoroszi lakosok elleni büntetőper felülvizsgálatát, valamint az ítélet végrehajtását is. Ennek ellenére, Őfelsége iránti hűbéresi hűségéből az általa küldött parancslevelet, valamint a kamara ezen ügyben írt levelét figyelembe vévén, továbbá a kamara által küldött Begányi Lénárt kérését meghallgatva az ügy tárgyalásának folytatását és a végső döntéshozatalt még egyszer utoljára elhalasztják a következő törvényszéki időpontra. Kinyilvánítják mindazáltal, nem szeretnék, hogy a tárgyalás elhalasztásával úgy tűnjön, hogy beleegyezésüket adnák az ügy rendkívüli bírói fórum vagy kamarai bizottság elé való utalásához, mivelhogy ezek egyáltalán nem jogszerűek, így ilyenbe soha bele sem egyezhetnek. Ugyanakkor igyekezni fog, hogy a jelen jogsértés elhárítása céljából mind a császári aulát mind pedig a nádort (sua celsitudo) kimerítően informálja, és joghatóságát minden létező módon megoltalmazza és megtartassa.

Ami pedig az oroszokat érintő, meghozott és kihirdetett ítéletet illeti, a megye a továbbiakban is ragaszkodik ahhoz, hogy az érvényben maradjon, így kijelentik, hogy nemhogy a már elfogottakat nem engedik szabadon a végső döntés meghozataláig, hanem az ügyben érintett többi orosz elöljárót is letartóztatják. Mindezt írásban is közlik a kamarával, és tudatják velük, hogy ha a kamara és a királyi kincstár úgy látja jónak, hogy az ügyet, a kitűzött törvényszéki időpont előtt gyorsított eljárásban a megye meglegedésével és beleegyezésével szeretnék lezárni, úgy ezt megtehetik, azonban csak a közgyűlések és törvényszékek szokott helyén, Losoncon.

A tisztikar prokurátora fenntart magának minden lehetőséget jogai megoltalmazására és az azok szerint történő eljárásra.

503. (V. 275.) Március 9-re közgyűlés tartását hirdetik meg Losoncra, június 8-10 között pedig törvényszék tartását ugyanoda.

504. (V. 275-277.) A Hessen-Darmstadti vértés lovasság alezredese, Jacob Bordenau, és Nógrád megye között a téli porciók teljesítése és a megyébe téli beszállásolásra beosztott említett sereg öt századának élelmiszerellátása ügyében létrejött megállapodás pontjai:

Elsőbben is, ami az 1692. évi porciók teljesítését illeti, akörül vita nincsen; az arra a hónapra kialkudott porciók összegét az alezredes készpénzben vette fel úgy a tisztek és a vezérkar, mind pedig a közkatonák számára, s erről a megye tisztikarának nyugtát is adott.

Másodsor: Ami a decemberi és a januári hónapot illeti, azt részben természetben, részben pedig készpénzben kapták meg, ám hátravan még a kihágások felülvizsgálása. Amit ugyanis a tisztek és a vezérkar számára öt garason felül, a közkatonák számára pedig négy garason felül, akár természetben akár pedig készpénzben behajtottak, azt vissza kell fizetni a megye számára. A kihágást elkövetőket pedig, akik a népet megtámadták, a lakosokat megsebesítették, vagy egyéb módon sanyargatták, példásan meg kell büntetni, és hogy a népnek elégtétel adassék, meg kell őket fenyíteni.

Harmadszor: Ami a következő három hónapot, vagyis a februártól áprilissig terjedő időszakot illeti, a következőképp egyeznek meg. A tisztek mind az orális mind pedig a lótartási porció fejében havonta négy-négy garast kapnak készpénzben a szolgabíróktól. Evvel elégedjenek meg, ezen felül a néptől semmi szín alatt többet vagy mást be ne hajtsanak. A közkatonák pedig természetben kapják meg ellátmányukat, vagy a császári hadi szabályzat szerint, vagy pedig amit a falusi lakosok asztalukra adnak, méghozzá napi kétszeri étkezést kell biztosítani, reggelit és ebédet, az étkezéshez pedig naponta két itce (media) sört. Ha sör nem állna rendelkezésre, ahelyett egy-egy garast kapjanak. Lótartási porció gyanánt havonta egy közepes szekér széna, három mérő vagy helybeli kilával mért csépeletlen zab jár, ennél többet ne hajtsanak be. Ha őrségbe indulnak, akkor az étkezés, ital és ellátás (serviz) helyett napi három garast kapjanak szállásadójuktól a szénát és zabot pedig ter-

mészetben szállítsák arra a helyre, ahol az őrseget teljesítik. Ha pedig ezeket a közkatonákat a megyén kívülre vezényelnék, akkor mind a lótartási mind pedig az orális porciót készpénzben, napi 3-3 forint összegben kapják meg.

Negyedszer: Az egyezés pontjai ellen gyakorta végrehajtott kihágásoknak véget vetnek, és beszüntetik az önkéntes ajándék (gratificatio) jogcíme alatt elkövetett portyázásokat is. Megegyeznek, hogy a katonák a szegény népet többet ne zaklassák ilyenekkel, és ne sanyargassák őket, szekereiket és lovaikat a furírok (fourier: élemezési tiszt és hadszállító) vagy mások ne vegyék el szállítás céljára. Ezen kívül semmi más módon ne terheljék a jobbagylakosságot. Ha a megegyezés ellenére valami kárt okoznának, azt a számadás idején térítsék meg a megyének. Ha valamelyik katonának a neki jutó porció mértékén felül lennének lovai, vagy családja, azokat a saját költségén tartsa el.

Jelen megegyezés a következő esztendőkre – amennyiben a porciók érvényben maradnak – nem érvényes, és a tárgyalásoknál érvként sem használható, valamint semmi módon nem fordítható a megye kárára, hanem a megye tisztikarának hatalmában áll, hogy megfeleljenek általa Ófelsége hadi szabályzatának.

A megegyezést mindkét fél kézjegyével és pecsétjével erősítette meg.
Végeztetett Losoncon 1693. február 18-án.

Nógrád vármegye közgyűlése

1693. március 9.

Losonc oppidum

505. (V. 277.) Felolvassák a nádor (celsissimus) levelét, amellyel április 6-ra és az azt követő 20 napra Besztercebányára rendkívüli törvényszéket hirdet. Meghagyja a megyének jelen levél kihirdetését. Továbbá tartalmazza a nádor (sua celsitudo) levele Ófelsége azon parancsát is, amelyek a porciók kifizetése ügyében a hadi szabályzat betartását írja elő.

506. (V. 277.) Hasonlóképpen közzéteszik az uralkodó levelét, amely megismétli a nádor (celsissimus princeps) beszállásolt katonáknak járó porciók ügyében hozott rendelkezéseit. Atyailag vigasztalja az országot: s buzdítja őket, mivel most nincs idő habozni, mert ez az esztendő az utolsó és sorsfordító tehertétel, melyek után a sokat szenvedett ország korábbi, virágzó állapotába helyeztetik vissza.

507. (V. 277.) Felolvassák a nádor egy másik levelét is, amelyben tudtul adja, hogy a Besztercebányára meghirdetett rendkívüli törvényszéket az április 13. napi kezdettel áthelyezi Nagyszombat városába. Ennek közzétételét meghagyják a szolgabírákat.

508. (V. 277.) Egy Felső Miklós nevezetű fogolynak, aki most koldulásból él, 1 forintot adományoznak.

Nógrád vármegye közgyűlése

1693. március 30.

Losonc oppidum

509. (V. 278.) Közzéteszik az uralkodó (I. Lipót), László, másképpen Csutna Isvának, és rajta keresztül fivéreinek: [László] Jánosnak és [László] Andrásnak adományozott, Bécsben, 1693. január 28-án kelt címeres levelét, amelynek erejénél fogva a fent nevezett személyeket ellentmondás híján felveszik és beírják a vármegye valódi és kétségtelen nemesaink sorába. Egyszeres taxájukat 15 dénárban határozzák meg.

510. (V. 278.) A vármegye közönsége a következő közgyűlést április 13. napjára tűzi ki, melyet, ha valamiféle akadályozó körülmény adódna, a hónap 27. napjára halasztanak.

Nógrád vármegye közgyűlése

1693. április 13.

Losonc oppidum

511. (V. 278-279.) Felolvassák a Magyar Kamara Bulyovszky Ferenc alispánnak szóló levelét, amelyben megkérik az alispánt, hogy igyekezzék a nagyoroszi foglyok kiszabadításán, és törekedjen arra, hogy járjon közben értük a megye közönsége előtt, nehogy a kamarának magasabb fórumon kelljen az ügyre orvosságot találnia, ami ezen vármegyére csak nagyobb fáradságot és terhet róna. Azonban a nagyoroszi szabadosok túlon túl nagy kevélysége miatt nemcsak hogy nem érdemlik meg a letartóztatottak szabadon bocsátását, hanem inkább a megye rendelete alapján érdemük szerint még többeket kellene börtönbe vetni. Ezért úgy határoznak, hogy nem járulnak hozzá a foglyok szabadon bocsátásához. Mivel pedig Őfelsége úgy rendelkezett, hogy jelen ügyet a legközelebbi rendkívüli törvényszék elé kell terjeszteni, és ott felülvizsgálni, amely fórum előtt ugyan a megye az ország törvényei ellenében, joghatósága sérelmére megjelenni nem tartozik és ebbe soha sem fog beleegyezni; a kamarának azt a választ adják: nehogy zendülésnek és a királyi parancs semmibe vételének értelmezzék lépésüket, ezért úgy látják jónak, hogy követeket küldenek a most meghirdetett rendkívüli törvényszékre, hogy ott a megye jogaira ügyeljenek.

Az ügy elintézésére Bulyovszky Dánielt (egregius) küldik követségbe, el látva megfelelő követutasítással. Napidíjúl 4 tallért adnak a számára.

512. (V. 279.) Hasonlóképpen felolvassák Frey hadbiztos levelét, amelyben a megye tudomására hozza, hogy mivel a tiszántúli vármegyék elpusztultak, erre a vármegyére újólág 32 porciót rónak ki. Így a korábban kirótt 545 porcióval együtt összesen 577 porció beszolgáltatása hárul a megyére, amelyet kifogás nélkül hiánytalanul elő kell teremteniük, hacsak nem akarják megtapasztalni a katonai végrehajtást. Erre válaszként azt közlik a fent nevezett követtel, hogy amíg Ófelségétől vagy a nádortól (*celsissimus*) nem kapnak erre vonatkozó parancsot, addig ezeknek az újólág kivetett porcióknak az ügyében nem áll módjukban cselekedni. Amennyiben erre parancs érkezik, ez esetben is tudomására kell hozni a hadbiztosnak, hogy a megye a beszállásolási időszak kezdete óta az előírtnál többet, összesen 593 porciót teljesített eddig az itt állomásozó katonaságnak. A teljesítés többletét majd a májusi porciószámból kell levonni.

Mint azonban kitűnik, a megye elmaradásban van a szolgálati krajcárok (*cruciferos servitiales*) teljesítésével. Ennek beszolgáltatását a maga idejében nem fogják elmulasztani.

513. (V. 279.) Az előbb említett nehézséget a követek útján be kell mutatni a nádornak (*celsissimus*) is, hogy bár Ófelsége határozata az, hogy ha egyes megyék terheit könnyíti, ne terheljék azt a többi vármegyére, ennek ellenére – Ófelsége parancsa nélkül – ezt kénytelenek megtapasztalni.

514. (V. 280.) Minthogy Losonc városának mészárszéke a jelen ínséges időkben nem elégséges a város lakosságának hússal való ellátására, ezért megengedik a városon kívüli henteseknek (*lanionibus, vulgo Hentes dictis*) is, hogy akadály nélkül bármiféle húst hozzanak be a városba, és azzal kereskedjenek. A megyében egy bécsi font (*libra*) jobb minőségű marhahús árát újabb rendelkezésig egy garasban, vagy két polturában, a rosszabb minőségűét pedig 5 dénárban limitálták. Aki ezt túllépi, attól az alispánnak vagy a szolgabírárnak 12 forint büntetést kell behajtania. Ezen rendeletet a szolgabírárnak az egész vármegyében ki kell hirdetniük.

515. (V. 280.) Forgách Ádám főispán (*illustrissimus*) levelére – amelyben azt kérte, hogy 12 szekeret küldjenek hozzá Galgócra – válaszul azt kell közölni, hogy tekintettel Óméltóságára, kérését nem fogják megtagadni, ám azt a vetés szárba szökkenéséig nem teljesíthetik, így a szekereket legkorábban csak pünkösöd után tudják küldeni.

516. (V. 280.) Az egri és szolnoki, folyton úton lévő, és a népet nyomorgató katonaság kicsapongásai ügyében írni kell az említett helyek parancsnokainak és Nigrelli generálisak.

517. (V. 280.) Megbízák a szolgabírákat, hogy közöljék a megye népével, hogy az alispán, a szolgabírák, vagy a szomszédos megyék hadbiztosainak tudta nélkül ne adjanak szekereket vagy ökröket az átutazóban lévő katonaságnak, illetve ne engedjék, hogy különféle élelmiszerek és pénzbeli adományok kicsikarásával terheljék meg őket, hanem lehetőleg vérontás és testi

sértés nélkül álljanak ennek ellen, útjuk folytatására kényszerítvén és sürgetvén a katonákat.

518. (V. 280.) Kintzing főhadbiztos hivatalos leköszönő levelére hasonló udvariassággal kell felelni, és megköszönni neki hogy megbízatásában mindig alkalmas módon járt el, és a megyét kegyében részesítette.

Nógrád vármegye közgyűlése és tized-haszonbérleti széke

1693. április 27.

Losonc oppidum

519. (V. 281.) Doktorovich (Doctorovics) György (admodum reverendus), Széchényi György esztergomi érsek (celsissimus ac reverendissimus) tizedeinek Nógrád megyei haszonbérelője figyelmezteti az érintett földesurakat, hogy azon tizedek után, amelyet bérbe szoktak venni, a következő, vagyis május hónap nyolcadik napjáig fizethetik ki a bérleti díjat. Egyébként ha azt addig nem teszik meg, tiltakozása kifejezése mellett távozni fog a megyéből, a tizedeket más, megyén kívüli lakosoknak adja bérbe, vagy fenntartja őket az érsek hasznára. A megye közönsége megfelelően az ország törvényeinek és a megye régi szokásoknak, viszont-tiltakozással él.

520. (V. 281.) Az előző és a mostani számadáson dolgozó megbízottaknak, fáradságaik jutalmául visszamenőleg is fejenként napi 1-1 forint napi-díjat utalnak ki.

521. (V. 281.) Süllye (egregius) vitézlő úrnak, a darmstadti hadsereg zászlósának kérésére valamint mivel már több mint egy évet töltött börtönben, szabadon engedik a fajtalansággal vádolt Rácz István nevű foglyot, aki ezentúl a fent nevezett zászlós szolgálatában fog állni. Azt a tehenet pedig, amellyel a fajtalanságot elkövette, borjával együtt le kell ölni, húsát pedig a kutyáknak adni. Meghagyják továbbá, hogy a tehen tulajdonosát káráért a helyben illetékes szolgabírónak kell kárpótolnia 12 forinttal.

522. (V. 281.) Mivel közeledik pünkösd ünnepe, s a bekvártélyozott katonaság távozása miatt nem tudnak majd közgyűlést tartani, ezért engedélyt adnak az alispánnak arra, hogy a megye azon tagjaival, akiket könnyen maga mellé tud majd venni, kisgyűlést tartson, amin a felmerülő ügyeket megtárgyalják, és azokban döntést hozzanak.

523. (V. 282.) Közzéteszik az uralkodó (I. Lipót) által az ausztriai Bécsben 1692. december 22-én kettős függő pecsét alatt kiadott Lenkó, másképpen Kis Albertnek és házastársának, Kocsis Ilonának, fiaiknak, Benedeknek és Gergelynek, hasonlóképpen édestestvérének, Lenko Tamásnak, és az ő feleségének, Nyerges Annának, fiaiknak: Andrásnak és Jánosnak valamint leszármazottaiknak és örököseiknek szóló címeres levelét. Ennek kihirdetése által a

fent nevezetteket ellentmondás nélkül a megye igazi és kétségtelen nemesi-
nek közösségébe és sorába iktatják. Taxájukat 24 dénárban határozzák meg.

524. (V. 282.) Hasonlóképpen közzéteszik az uralkodó Ausztriában, Bécs-
ben, 1692. július 7-én az uralkodói kettős függőpecsétjével kiadott címeres le-
velét, amelyben Tolmássy János és rajta keresztül hitvese, Kancsó Dorottya,
nemkülönb Ferenc, Gábor és László nevű fiaik és Borbála nevű leányuk
számára ad nemességet, akiket ezen kihirdetés által ellentmondás nélkül ha-
sonlóképpen a megye igazi és kétségtelen nemesi-
nek közösségébe és sorába iktatják. A fent nevezett Tolmássy János taxáját 12 dénárban szabják meg.

525. (V. 282.) A következő közgyűlést a vármegye közönsége május 18.
napjára tűzi ki.

526. (V. 282-283.) Tiltakozás és tiltás

Babocsay Judit (nobilis) és házastársa lévai Borbély (Borbely de Léva)
György (nobilis) nevében és személyében törvényes prokurátoruk, Murányi
György (nobilis) ünnepélyes tiltakozás és tiltás formájában a mostani közgyű-
lés színe előtt előadja, hogy a nem olyan rég elmúlt Szent György ünnepe tá-
ján egyes – a tiltakozó birtokának szomszédságában lakó – szántói lakosok bi-
zonyos jószágokat a tiltakozók igen nagy kárára a mondott possessio területé-
re befogadtak, s megengedték, hogy ott idegenek legeltessenek. Sőt, a mon-
dott possessio szomszédságában fekvő Selyp (Sellyéb) praediumot is a szán-
tói területekhez csatolták. Ezért a fent nevezett tiltakozók az ott talált em-
berek elfogásának valamint az ott talált jószág elhajtásának terhe mellett nyil-
vánosan eltiltanak minden szomszédost és határost, a közelebb lakókat épp-
úgy, mint a távolabbiakat, együttesen ugyanúgy, mint külön-külön a mon-
dott Selyp (Zselyéb) praedium területének, valamint a birtokukba eső szántói
területeknek a használatától, a széna lekaszálásától, az ottani legeltetéstől és
az erőszakkal történő használatba vételtől. Tiltakozásukról bizonyáglevél ki-
adatását kéri.

Nógrád vármegye kisgyűlése

1693. május 7.

Losonc oppidum

527. (V. 283-284.) Először felolvassák a nádor utasítását, melyben a kirá-
lyi kincstár hozzá intézett tudósító levelére hivatkozva – amelyet jelen utasí-
tásához csatoltan a nádor meg is küld – megtiltja, hogy Nagyoroszi királyi
szabadosai ügyében – akik mint az a közgyűlési jegyzőkönyvekből kitűnik,
a megye joghatósága ellen lázadtak – a megyei törvényszéken jogi eljárást
folytassanak. Kéri őket, hogy várakozzanak Ófelsége parancsára.

528. (V. 284.) Ezzel kapcsolatban írásban tudósítani kell a nádort és az
udvari kancelláriát, kifejtve nekik az ügyet az elejétől fogva. Ezért, mivel-

hogy a Frey (Fráj) hadbiztossal végbeviendő számadás ügyében egyébként is követet kell kiküldeniük, ezen követ feladata lesz az is, hogy a fent nevezett ügyet előadja a nádornak.

529. (V. 284.) Az előbb említett hadbiztoshoz Darvas Ferencet (egregius) rendelik követségbe. Napidíja 2 tallér. Katonai kíséretéről pedig az alispán fog gondoskodni, maga állván a kíséret élére.

530. (V. 284.) A jelen kisgyűlés alkalmával Bulyovszky Dániel (egregius), akit a minapi nagyszombati rendkívüli törvényszékre küldtek követként, visszatérve jelentést tett követségének menetéről, és *BB* jel alatt¹¹² írásban is benyújtotta azt.

531. (V. 284-285.) Végül az alispán arról tett jelentést, hogy a tegnapi napon az itt beszállásolt hadsereg alezredese tudatta vele, hogy mielőtt kivonulnának a megyéből, mindenről meg akar egyezni a törzskarral a katonák által okozott károkkal kapcsolatban, név szerint a jelsőci ház felgyújtása, valamint a rózsalehotai gyilkosság ügyében, s kész a megfelelő elégtétel megadására is. Ezen kívül arra kéri a megye közönségét, hogy a következő hónapokra is gondoskodjanak lovai és szolgái eltartásáról, ellenkező esetben hadseregének Turóc és Árva megyékbe beszállásolt századait ezen a megyén fogja keresztülvezetni, és tőlük fog szállítást követelni is.

532. (V. 285.) Megfontolván az előbbieket, főleg azt, hogy mekkora terhet helyezne a népre, ha az említett hadsereg a megyén vonulna keresztül, beleegyeznek az alezredes kérésébe, azzal a feltétellel, hogy amennyiben a fent vázolt veszélyt a megye fölől elhárítja, a népnek tett elégtétel függvényében hozzájárulnak a kért élelmezéshez. Felhatalmazást adnak az alispánnak, és mindazoknak, akiket az alispán maga mellé tud venni, hogy a további vitatott pontokkal kapcsolatban megegyezzenek

533. (V. 285.) Hasonlóképpen Doktorovich (Doctorovics) György (admodum reverendus), az esztergomi érsek (celsissimus) haszonbérője ünnepélyes formában tett tiltakozás útján a vármegye közönsége előtt kijelentette, tudtára adja azon földesuraknak, akik - úgy tűnik - nem akarják bérbe venni az általuk bérelni szokott tizedeket, hogy ha azokat az érsek más, szomszédos földesuraknak lesz kénytelen bérbe adni, s ebből az érintetteknek kára származnék, akkor azt ne a főhaszonbérő, vagy maga az érsek vétkének tartásák.

A megye közönsége ezzel kapcsolatban az ország törvényeinek és az eddigi szokásoknak kíván megfelelni.

¹¹² A vonatkozó közgyűlési iratok korabeli betűjele.

Nógrád vármegye törvényszéke

1693. június 8.

Losonc oppidum

534. (V. 286.) Közzéteszik az uralkodó (I. Lipót) május 3-án Bécsben kiadott parancslevelét, amelyben az újszerzeményi javak feletti jogoknak a bizottság előtti elismertetéséről rendelkezik. A megye közönsége a korábban előadottak megismétlésével és az okok felsorolásával válaszában azt közli a bizottsággal, hogy a korábban megnevezett, törökök által megszállt néhány végváron kívül a megye területe nem sorolható az újszerzeményi javak közé, hogy azokkal kapcsolatban a földesuraknak igazolniuk kellene magukat a bizottság előtt.

535. (V. 286.) Ebben az ügyben levél útján a nádort is meg kell kérdezni, adjon a megyének tájékoztatást, vajon mit kell tenniük. Ezen alkalomból megköszönik az országglakosok és a megye lakosainak nevében, hogy a nádor (sua Celsitudo) közbenjárt Ófelségénél a porciók összegének csökkentése, és tizedekkel kapcsolatos kamarai követelések semmissé tétele ügyében.

536. (V. 286-288.) Az uralkodó (I. Lipót) az előbbi ügyben kiadott parancslevele, amelyet szó szerint másoltak be a közgyűlési jegyzőkönyvbe:

Az uralkodó kifejti, hogy az volt az óhaja és kívánsága, amit a korábban kiadott rendelettel végbe is vitt, hogy az újonnan, annyi vérrel és háborúval szerzett javak feletti jogok felülvizsgálata bizottság által menjen végbe. E célból speciális információk beszerzése szükséges arról, hogy kinek milyen újszerzeményi javakkal kapcsolatban vannak követelései.

Ezért tudatja azokkal, akiknek bármiféle jogi követelése van, hogy azt minél előbb tárja a bizottság elé, hogy eljárhassanak ügyében.

Ezen kívül, hogy a felesleges költségektől megkímélje őket, az uralkodó meghagyja, hogy egyikőjüknek sem kell addig személyesen lépnie az ügyben, amíg személyesen, idézés útján nem tudósítják arról, hogy meg kell Bécsben jelenniük.

Meghagyja továbbá, hogy jelen parancsot a jogigénnyel élők tájékoztatása céljából hirdessék ki, nehogy annak nem ismerete miatt érkezzék panasz Ófelségéhez.

Kelt Bécsben 1693. május 3-án. A parancslevél aláírói az uralkodó, I. Lipót, Ghilányi György (Ghillány) és Maholányi János (Maholany). Ezt követi az eredeti levél címzése, általánosságban megemlítve a megye karait és rendjeit, valamint a tisztviselőket.

537. (V. 288-291.) A vármegye közönségének az uralkodó előbbi kegyes levelére írott válasza:

Jelzik, hogy megkapták az uralkodó fent idézett levelét, amelyben kéri, hogy a jogigazolás miatt küldjék meg a szükséges információkat az Újszerze-

ményi bizottságnak, hogy azok megindíthassák az eljárást. Ezzel kapcsolatban hivatkoznak korábban, 1690. szeptember 11-én, ezen ügyben írt levelükre, amelyben kifejtették, hogy a vármegye területén néhány török által megszállt végváron és városon: Nógrád, Buják és Hollókő várán, valamint Szécsényen és Hatvanon kívül – ez utóbbira elhelyezkedésénél fogva Heves vármegye is igényt tart – nincsen olyan hely, amit újszerzeményinek lehetne nevezni. Ugyanis a török végvár vonal alatt és fölött lévő községekben, de még a török által megszállt végvárak közvetlen szomszédságában is a birtokok és a jobbágyok feletti földesúri jogokat a keresztény földesurak a törökök által sem akadályoztatva gyakorolták és folyamatosan mind a mai napig gyakorolják: élvezik a birtokok javait és beszedik a járandóságokat, ezért ezeket a területeket nem lehet újszerzeményi javaknak tekinteni. Ezen kívül a megye birtokosai a törökkel szomszédos királyi végházakban élnek: Füleken, Kékkón, Korponán, Léván és egyéb helyeken. Ezek a nemesek Ófelsége végvári katonaságával együtt végsőkig kitartó hűséggel és bátran ellenálltak a törökök kemény és emberpróbáló támadásainak, magukat egészen Ófelsége hűségének szentelték, és oltalmába ajánlották, sőt, életüket és vérüket sem sajnálták mindezért feláldozni. Ennek köszönhetően nem kevés jeles és kiváló férfiú veszett oda a csatákban, vagy pusztult el a nyomorúságos török rabságban. Sokan minden vagyonuk feláldozásával, magas váltságdíj fejében váltották meg életüket. Hány és hány szomorú példa ad ezen végzetes sorsokról tanúbizonyságot, lehetetlen elsorolni: minderről megannyi nemes család még most is fájó emléke és a gyászos sírhelyek beszélnek csak. Remélik, hogy Ócsászári felsége atyailag figyelembe veszi azt a sok kiontott vért, s az ország Szent Koronájáért elviselt megannyi hányattatást, amivel őseik hűségükről tettek tanúbizonyságot, és nem kívánja, hogy azon birtokok ügyében, melyeknek ők a jelen időkig folyamatos használatában voltak, privilégiumokat és okleveleiket át kelljen küldeniük a fent említett bizottságnak.

Ami pedig az említett, török kézben lévő végházakat, vagy a megyebeli főpapok, mágnások és nemesek más megyében fekvő hasonló birtokait illeti, ha ezeknek használatát és régtől fogva való birtoklását kell majd iratokkal megerősíteni, a megye közönsége nem kételkedik abban, hogy Ófelsége parancsának köteles és állhatatos hűséggel való kihirdetése után az érintettek annak rendje s módja szerint igazolni fogják azt a nevezett bizottság előtt. A levél zárásaként jókívánságaikat tolmácsolják az uralkodónak.

538. (V. 291-292.) A vármegye közönségének levele az újszerzeményi bizottsághoz:

Jelzik, hogy megkapták Ófelsége parancsát, amelyben arról értekezik, hogy az általa megbízott bizottság napirendre fogja tűzni az újszerzeményi javak feletti jogok felülvizsgálatát. Úgy döntöttek, hogy annak a levélnek a másolatát, amellyel Ófelségét ezügyben informálták, csatoltan elküldik a bizottságnak is. Remélik, hogy a bizottság a kapott információkkal megelé-

szik, és nem fogja őket a továbbiakban felszólítani arra, hogy a földesurak nyújtsák be vagy küldjék el okirataikat, mivel a csatolt levélben megjelölt néhány helytől – a török által megszállt végházaktól – eltekintve a nógrádi birtokok nem tekinthetők újszerzeményi javaknak. Amely birtokok pedig annak tekintendők, akkor azok, akik követeléssel élnek, igazolni fogják jogukat a bizottság előtt, mint ahogy értesülésük szerint Szécsény ügyében a császári udvarhoz forduló Koháry család már meg is tette ezt. A levél zárásaként szokásos jókívánataikat tolmácsolják.

A levél címzésében név szerint megemlíti Kollonich Lipót bíborost (eminentissimus), név nélkül, NN-vel jelölve pedig a bizottság vezetőjét és tanácsosait.

539. (V. 293-297.) A vármegye közönségének a nádorhoz (celsissimus) írott, magyar nyelvű levele:

Jelzik, hogy örömmel vették Kismartonban kelt levelét, annak a levélnek a másolatával együtt, amit a nádor a királynak adott be, kérve a vármegye további megterhelésének tiltását. Mindebből látják, hogy mennyire szívesen munkálkodik a nádor a haza megmaradásában, ezért remélik, hogy atyai kegyességét meg is szolgálhatják.

Megkapták a nádornak Nagyorosi ügyében írott levelét is, amelyben azt közölte, hogy a megye által benyújtott információkat közli a királyi kincstárral is. Kéri a nádort, hogy utasítsa a kincstárat, hogy tartsák be a hazai perrendtartást, és a nagyorosiak mentségére szóló indokaikat – már ha vannak – a megyei törvényszéken mutassák be. Ha ártatlannak bizonyulnak, akkor ilyen irányú döntést fognak hozni, mert nem kívánják az igazságot hátráltatni, még kevésbé kívánnak elfogultan ítélni, főleg mert a jogbölcselők tanácsát szokták megtartani, miszerint: jobb a bűnöst felmenteni, mintsem az ártatlant elítélni.

Hihetőleg a pozsonyi kamara, mint az az általuk küldött levélből kiténik, más véleménnyel van a megyéről. Ezért ezt a levelet csatoltan elküldik a nádornak. Nem várták volna ugyanis a kamarától, hogy így fenyegetse a megye tisztviselőit. Hogy miféle kár származik ebből: hogyan merjenek eljárni ezután a megyei tisztviselők, vagy egyáltalán, hogyan merjenek a jövőben hivatalt vállalni, azt a nádor ítéletére bízzák. Nyilván tudja a kamara is, hogy a bírák kötelesek a törvénytisztelő módon, minden egyéni szempontot: akár kedvezést akár haragot félretéve ítéletet hozni. Nem értik hát, miért kell őket fenyegetni. Kéri ezért a nádort, hogy hatalmával élve intse meg a kamarát, és oltalmazza meg a vármegye joghatóságát, amelyet őseiktől örökölték, s amelyben mind a „*régi boldogul nyugvó szent királyok*”, mind pedig a jelen uralkodó is megerősítette őket. Arra is kéri, hogy továbbítsa kérelmüket a királynak is, hogy a vármegyét ne akadályozzák az igazságszolgáltatásban. Ugyanis ha a megyei joghatóságot ilyen ügyekben gátolnák, sok visszaélés és abszurd dolog következne belőle: szabad lenne bár-

mely községnek saját tisztviselői ellen támadni, amely az egész ország nagy kárára válna, s így az ügy a többi vármegyét is felszólalásra készítetné.

Továbbá megkapták az uralkodó parancsát az újszerzeményi birtokokkal kapcsolatban is, az arra adott válaszukat szintén megküldik a nádornak. Ebben az ügyben nem tudtak eddig eligazodni, pedig ennek megvilágítására már többször kérték mind Ófelségét, mind pedig a bizottságot, ám eleddig nem kaptak választ. Ugyanis a nemesség Nógrád vármegye – a törökök által megszállt néhány hely kivételével – valamennyi jószágának folyamatos birtoklásában háborítatlan volt, jobbágyaik ugyanúgy adóztak nekik akkor, mint a jelen időkben. Azonban ha most ezeket a birtokokat újra meg kellene váltaniuk, rosszra fordulna a sorsuk, nagy hátrány és kár érné őket, akik pedig Ófelsége mellett híven fegyverkeztek a török ellen, vérüket ontották, rabságot szenvedtek, és a sarc fizetése miatt szegénységre jutottak, nem úgy, mint Árva, Liptó és Szepes vármegyék, amelyek mentesültek a török támadástól.

Hogy a királyi parancshoz jobban tudjanak alkalmazkodni, arra kéri a nádort, adjon tanácsot: mit tegyenek annak érdekében, hogy elkerüljék helyzetük rosszabbodását. A nádor kegyeit igyekeznek megszolgálni, jókivánságaikat küldik neki.

540. (V. 297.) Ugyancsak közzéteszik az uralkodó (I. Lipót) egy másik parancslevelét, amelyet május 22. napján bocsátott ki Laxenburgban. Ebben azt kéri a megye közönségétől, hogy heti váltásban küldjenek tíz embert Selmebányára, hogy ott a bányában feltörő víz kiemelésén dolgozzanak. Az emberek szokott heti ellátmányát a bányakamara (Camera Montana) fogja fizetni. Meghagyják a szolgabíráknak, hogy gondoskodjanak az emberek ki- rendeléséről, valamint folyamatos cseréjükről, és írásban tartásuk a kapcsolatot ezügyben.

Határoznak arról is, hogy erről az intézkedésről levélben tájékoztatják a Szepesi Kamara tisztségviselőit.

541. (V. 297-298.) Felolvassák Nigrelli tábornok (excellentissimus) válaszlevelét, amelyben jelzi, hogy megkapta és tudomásul vette a megyén átutazó egri és szolnoki katonaság által elkövetett kihágásokat sérelmező levelet. Erre válaszul az elkövetett kihágások újólag való elsorolása mellett megírják a generálisnak, hogy ugyan a károkat nem lehet meg nem történtté tenni, de megkérlik, hogy tiltsa meg az efféle kihágásokat, s ezzel elejét veheti annak, hogy újra megtörténjenek.

542. (V. 298.) Közzéteszik az uralkodó (I. Lipót) egy másik, Bécsben, április 7. napján kiadott parancslevelét, amelyben meghagyja, hogy a vármegye tudassa az udvari kancelláriával, hogy mire fordította a katonai kihágásokért, Bécsben a hadi pénztárból felvett pénzt. Továbbá kéri, hogy küldjék meg a kancelláriának a katonai porciókról készült számadást. A vármegye közli, hogy a fent mondott pénzt a vármegye szükségleteire költötte, ebből térítette meg a károsultaknak okozott károkat. Ami pedig a porciókat illeti,

amint arról Frey (Fraj) hadbiztos kiadja a nyugtát, azonnal elküldik az arról készített számadást.

543. (V. 298-299.) Be kell mutatni és el kell panaszozni Heissler tábornoknak az Erdélybe muníciót szállító lichtenstadti sereg által elkövetett kihágást: azt, hogy a megye 45 szekerét a Tiszán túl a hetedig vármegyéig, Szabolcsig (Zabolcz), annak is Tass (Nyírtas) községéig hajtották, és onnan engedték csak vissza. Ám a vármegyét eközben felette megkárosították, mert ezek közül 17 szekér tönkrement, valamint elpusztult 6 ökör is. A szekerek hajtóit pedig szélnek eresztették, ám ökreiket ott kellett hagyniuk. Kérik azért a tábornokot, hogy gondoskodjon arról, hogy a nevezett seregtest parancsnoka, vagy *Franciscus Josephus Nihely* a seregtest titkára gondoskodjon a kár megtérítéséről, és rendelkezzen arról, hogy a megyét ne terheljék többé effajta szállítási kötelezettséggel. Ha pedig Ófelsége parancsára lennének kötelesek fuvarozást végezni, akkor tartsák be azt a rendet, hogy a szomszédos vármegye határán túl egyik megye sem kötelezhető a szállításra, hanem súlyos büntetés terhe alatt csak egyik megyéből a másikba. Az ebből keletkező károk fedezésére a hadbiztos köteles a büntetés összegét behajtani.

544. (V. 299.) Keczer ügyvivőnek (sollicitator) át kell küldeni a beszállások nyugtáit, és rajta keresztül kell kérvényezni a költségek visszatérítését. Át kell küldeni neki annak a fenyegető levélnek a másolatát is, amelyet a magyar kamara küldött az oroszok ügyében az alispánnak. Meg kell kérni továbbá arra, hogy küldje el annak a határozatnak a másolatát, amelyet majd a kancellária küld ez ügyben az udvari kamarának.

Hasonlóképpen levélben újra meg kell keresni a nádort is ebben az ügyben, és csatolni neki is a kamara fenyegető levelét, megkérve arra, hogy védje meg a megye joghatóságát, és határozottan parancsolja meg Oroszi lakosainak, hogy jelenjenek meg a megye törvényszéke előtt, tisztázzák magukat a vádak alól és gondoskodjanak védelmükről.

545. (V. 299.) Bene András szolgabíró (egregius) jelentette, hogy minap Baratnaky Magdolna (generosa), néhai Dúló György (generosus) özvegye prokurátort vallott előtte.

546. (V. 300.) Hasonlóképpen Balogh Mihály (egregius) jelentette, hogy Melczer László (egregius) prokurátort vallott előtte.

547. (V. 300-302.) Idősebb regőci Huszár (Huszár de Regőcz) Imre (generosus) mint felperes perújrafelvétele péli Nagy Mária (Nagy de Pél) (nobilis), nagyszalantnyai Géczy (Géczy de Nagy Szalantnya) István (egregius) hitvese mint alperes ellenében.

Az alperes ügyvédje Patay Kristóf (nobilis) előrebocsátván az ilyenkor előrebocsátandókat, kéri a korábbi perbeli iratok kiadását, hogy áttekinthesse azokat, és amennyiben szükséges, kéri az alperes kikiáltását, hogy bizonyítsa jogait; fenntartva továbbá a fenntartandókat.

Az alperes, Péli Nagy Mária nevében és teljhatalmú megbízottjaként megjelent férje, nagyszalutnyai Géczy István, hogy gondoskodjon a rábízottakról, és tiltakozást nyújtott be.

A felperes prokurátora tiltakozik, hogy az alperes teljhatalmú megbízottja által van jelen, kéri a megbízólevél érvényességének kivizsgálását, a továbbiakra nézve pedig fenntart magának minden lehetőséget. Tiltakozik, hogy az alperesnő megbízólevelét nem vizsgálták ki, ezért kéri, hogy intsék meg, és szólítsák fel arra, hogy jogszerűen ismertesse a benyújtott iratokat.

A teljhatalmú megbízott következő nap kíván gondoskodni a rábízottakról, mivel a törvényszék kérése az volt, hogy aznap csak a perújrafelvétel történjék meg, a pert csak másnap, és esetlegesen az azt követő napokon folytassák le. Ő is ezek szerint kíván cselekedni, ezért kéri, hogy a felperes által kért dolgokat mindenestől másnapra halasszák, mivel a következő napokban is tart még a törvényszéki ülés. Ami pedig a megbízólevelet illeti, az Kubinyi Kristóf, a vármegye prokurátora előtt lett kiállítva, tehát úgy tekintendő, mint amit a megye állított ki. Fenntartva továbbá a fenntartandókat.

A felperes prokurátora ezért duplán, két okból kifolyólag is tiltakozik, egyrészt a megbízólevél miatt, másrészt a megye arra adott válasza miatt, és továbbra is a megbízólevél megvizsgálását kezdeményezi, akkor is, ha az a megye ügyvédvalló levele által történt volna, mert a beterjesztett megbízólevélben nem esik szó ügyvédvallásról.

Az alperes azt vallja továbbá, hogy a mai napra csak az idézett felek megjelenését rendelték el, az ügy tárgyalása pedig a következő napokban fog zajlani, a bíróság előtt való megjelenésnek pedig mind a megbízólevél, mind pedig a megye vélelmezett válasza alapján eleget tettek. Amennyiben pedig a megbízólevél nem felelne meg a törvényeknek, úgy mindkettő fölöött ítéletet hozható: ha a megye vélelmezett válasza nem áll, úgy nyelvváltásra kötelezhetőek, ha pedig a megbízólevél nem biztosít jogot az alperesnek, úgy őt, mint ellenszegülőt, és jogtalanul megjelent személyt el kell ítélni, és meg kell büntetni. Fenntartja magának továbbra is a fenntartandókat.

A vármegye közönsége úgy dönt, hogy a következő napig haladékot ad az alperesnek.

A felperes ennek megfelelően a ma előterjesztetteket holnap is elő fogja adni.

548. (V. 302.) Darvas Mihály (egregius) jelentette, hogy Szakály Ilona (nobilis) Ficsór (Ficzor) György (egregius) házastársa a színe előtt prokurátort vallott.

Nógrád vármegye törvényszéke
1693. június 9. (a következő nap ügyei)
Losonc oppidum

549. (V. 302-303.) Az előző évi összeírásokból kiderült, hogy a megye területén az uralkodó (I. Lipót) beszállásolt katonasága milyen sok erőszakos cselekedetet követett el, és mennyi kárt okozott ez év folyamán is; emiatt pedig rengetegen jelentek meg a törvényszék előtt a megpróbáltatásaikért járó elégtételt követelve. Ezért meghagyják a szolgabíráknak, hogy mint a tavalyi esztendőben, maguk mellé vehetik az esküdteket, és velük együtt írják össze minél hamarabb mindazokat a károkat, amelyeket az átvonuló katonák szoktak okozni, avagy pedig a mostanság túlzottan gyakori fuvarozás közben szoktak felmerülni. Ha az összeírás elkészült, terjesszék azt a vármegye közönsége elé.

550. (V. 303.) Bene András (egregius) jelentette, hogy Csikány Pál (egregius) a színe előtt prokurátort vallott.

551. (V. 303-321.) Az előző nap megkezdett regőczy Huszár kontra péli Nagy per folytatása.

Az előadottak szerint megjelent a felperes prokurátora, és az előző nap folyamán beadott óvásánál fogva kéri az előadottak szerint a mai napra halasztott ítélet meghozatalát az ott megjelölt megbízólevéllel, és a rá adott megyei vélelemmel kapcsolatban, ami, ha nem áll meg, és ellentétesnek találhatik az 1574. évi XXXIV. törvénycikkkel és Kitionich perjogi munkája 10. fejezetének 25. kérdésével, úgy a törvényszéki bírakat nyelvváltságra kell kötelezni. Közben a nevezett tehatalmú megbízott – időhúzással az alperes kijátszására törekedve – déli 12 óráig nem jelent meg a törvényszék előtt, hogy megbízását törvényesítse, félve attól, hogy a felperes rá fogja bizonyítani, hogy nincs érvényes megbízólevele, így valószínűleg nem csak azért késlekedik, hogy a pert elodázza, hanem ezzel mintegy elismeri, hogy eddig a törvények ellenében járt el. Ezért újra és újra tiltakozik, és kéri, hogy az ellenfelet, aki nem képviseltette magát megfelelőképp, mint a hallgatásával a törvényeknek ellenszegülőt ítéljék el, azért is, mert a bírák kötelessége a csatolt iratok mérlegelése alapján ítéletet hozni.

Határozat: Az alperes kérte, hogy várják meg megbízója érkezését, aki amint megérkezik, ígérete szerint válaszolni fog az előterjesztetteknek. Mivel a mostani törvényszék három napos, ezért elég idő marad a tárgyalásra, ezért, hogy a bírák nehamarkodottan vádoljanak bárkit is – ami minden igazság mostohaanyja – napnyugtáig várni fognak az alperesnőre.

Az alperesnő megérkezése után annak megbízottja, aki tegnap is megjelent, a per folyamán fog élni vele, hogy a felperes óvására választ adjon.

Ami pedig a felperes által kért, és kétségbe vont megbízatás miatti tiltakozást illeti, egyrészt annak erejénél fogva, hogy a törvényszék kimondta: azt csak a mai nap kell bemutatni, másrészt pedig annál fogva, hogy az előbb említett Géczy István, mint prokurátor jelent meg a törvényszék előtt, ami a mai nap személyesen is megjelenő alperesnő élő szóval is bizonyít, ha netán a káptalani megbízói levelet semmisnek tekintenék, a tiltakozás alaptalannak tekintendő.

A felperes prokurátora tiltakozik, hogy az alperes megbízottja mindenféle jogi alap nélkül jelent meg a tegnapi ülésen. Mielőtt a megbízólevéllel kapcsolatban bármit is előterjesztene, kéri annak felolvasását. Annak felolvasása után ismételten tiltakozik, minthogy a megbízólevél késedelmesen lett bemutatva, s mivel az alperesnő személyesen megjelent, úgy tekinthető, mint aki a teljhatalmú megbízottja általi képvisellettől elállt. Másrészt mivel az ilyen megbízólevelek csak egy éves időtartam alatt maradnak érvényben, így ez a megbízás lejártnak tekintendő. Emiatt, és az alperes ma történt ügyvédvállása miatt is tiltakozik. Ugyanis míg a mai naptól fogva az érvényesnek tekintendő, de a tegnapi napon történt törvénytelen eljárás, amelyet még a szolgabíró jelentése sem támaszt alá, amit a megbízólevéllel kapcsolatban tett, mely szerint az alperesnő teljhatalmú megbízó levelével a törvényszékre küldte férjét. Ezzel kapcsolatban újra csak tiltakozik, mert ezzel jogtalanul kisajátította az alispánok privilégiumát, ugyanis magánúton csak ők adhatnak ki ügyvédvalló levelet. Nyilvánvaló, hogy ennél fogva nem létezett érvényes megbízólevél, tehát az alperes megbízottja a tegnapi nap törvényellenesen jelent meg, az alperesnő pedig a törvényeknek ellenszegülve tegnapi megjelenését elmulasztotta. Mindezzért, valamint a tegnapi két előadott indokból kifolyólag is kéri az alperes felett az ítélet kimondását.

Az alperes ügyvédje tiltakozik ezek ellen, és kifejti, hogy a megbízólevél bemutatása nem más miatt késett, hanem mert a felperes akarta azt késleltetni. Különben pedig a felperes a megbízólevél ismertetését és megvitatását kérte, a dokumentumok megvitatása pedig nem előzetesen szokott történni, hanem a per részét képezi, tehát annak nem tegnap kellett megtörténnie, hanem azt jelenleg, a per folyamán kell azt elrendelni. Ami a megbízólevelet illeti, a törvény csak az ügyvédvalló levelek esetében beszél az egy éves időtartamról, mivel pedig a teljhatalmú megbízólevél – Kitionich 10. fejezetének 24. kérdése szerint is – sokkalta nagyobb felhatalmazással rendelkezik, így akár – mivel személyhez kötött [és nem egy adott perhez, mint az ügyvédvalló levél] – állandó, el nem évülő megbízatást is jelenthet, mint az Kitionichnál is látszik.

A felperes lényegesnek tartja kimondani, hogy az alperes megbízottjának előző napi fellépése törvénytelen volt, mint azt már be is mutatta, mivel hogy sem a prokurátor általi, sem pedig a megbízott általi képviselőlet kritériumait nem merítette ki.

Az alperes ellentmond: minden, a jogos képviselőt megvilágításához szükséges dokumentumot bemutatnak, jogos megbízólevéllel rendelkeznek. A továbbiakra nézve kéri, mint fent.

Péli Nagy Mária, a szokott teher letétele után visszahívja prokurátorát, Szigyártó Istvánt (nobilis), helyette Kubinyi Gáspárt bízzák meg.

A felperes tiltakozik az ügyvéd visszahívása ellen, főleg azért mert ezzel a másik fél elismeri azt a perjogi hibát, amit az előző nap a törvénytelen megjelenéssel okoztak. Így nem csak hogy a nyelvváltságot kellene megfizetniük, hanem mivel a pert törvénytelenül folytatják, a prokurátor visszahívása helyett le kellene tenniük a pert.

Az alperes viszonttiltakozással él, és a visszahívás jogosságát védi.

A felperes ellenérvei kifejtése mellett óvást emel, és kéri, hogy az alperesre róják ki a jogtalan prokurátor-visszahívás miatt a nyelvváltságot.

Az alperes ügyvédje szerint ezekből a perjogi vitákból, és a felperes által beadott keresetből is kitűnik, hogy a per alaptalan, ezért kéri a pernyugvást az eljárás megszüntetésével.

A felperes prokurátora tiltakozik, és az 1691. június 19-én jegyzőkönyvbe vettek hivatkozva, hogy a kereset jogos, mivel a mondott birtokok háramlásával ez is a jelenlegi alperesekre háramlott, mint ahogy az a törvényszéken kiadott tudósítólevélből és idézésből is kitűnik.

Az alperes nem tiltakozik az idézés jogossága ellen, hanem azt sérelmezi, hogy nem bírói végzéssel lett továbbítva, így azt nem lehet bírói végzésnek, csak a felperes kérésének tekinteni. Ezen túl a felperes jóval az érvényes időn túl nyújtotta be a keresetet, és idézte meg a mostani alperest, így keresete elévültnek tekinthető.

A felperes ügyvédje tagadja, hogy rendes bírói úton kívül intézte volna az idézést, így előadott kérése nem teljesíthető. Továbbá az előző alperes idézése folytán nem lehet úgy venni, mintha jogaikról nem gondoskodtak volna időben, így tehát a per nem tartható elévültnek. Ebben a pontban is ellenzi tehát az alperes ügyvédjének felvetését.

Az alperes ügyvédje tiltakozik, és ragaszkodik annak kimondásához, hogy a kereset elévült, mert az előző törvényszék idején nem folyamodtak idézéshez, ugyanis a határnap elmulasztása jogvesztő hatállyal bír.

A felperes a törvényekre hivatkozva kéri, mint fent.

Nógrád vármegye törvényszéke

1693. június 10. (a következő nap ügyei)

Losonc oppidum

552. (V. 322-323.) A péli Nagy kontra regőczi Huszár perben kimondott ítélet:

A törvényszék átnézett és végiggondolt minden beadott iratot, amelynek következtében arra jutottak, hogy mivel már egy folyó, ám az előző alperes, Szerémy Judit halála utána a jelen alperesre háramlott perről van szó, nincs szükség új bírói megbízás kiadására. Ám mivel az előző alperes halála miatt a pert nem tudták felvenni, ezért a mostani birtokost, akire a vitatott birtokok háramlottak, törvényes határidőn belül meg kellett volna idézni. Ezt a törvényes határidőt elmulasztották, a törvényes időn belül nem adtak be új idézési kérvényt, és nem kérték a perháramlás kimondását. A kereset azonban nem évült el ezzel. Ennek ellenére a pert bizonyos megkövetelt alaki elemek híján leszállítják (*descensio litis*) és megszüntetik.

Az alperes ügyvédje megköszöni a bíróság döntését, és fenntartja a fenntartandókat, amennyiben az ügy folytatására kerülne a sor.

553. (V. 323.) Huszár Imre (*generosus*) a törvényszék színe előtt prokurátort állított.

554. (V. 323.) Balogh Mihály szolgabíró (*egregius*) arról tett jelentést, hogy péli Nagy (Nagy de Pél) Mária (*generosa*), nagyszalatnya Géczy (Géczy de Nagy Szalattya) István (*generosus*) hitvese Losoncon prokurátort vallottak előtte, valamint teljhatalmú ügyvédi megbízást állítottak ki.

555. (V. 323.) Közzéteszik az uralkodó (I. Lipót) Bécsben, január 20. napján Szalattya András és rajta keresztül hitvese Kis Anna, valamint fiai: István, András és Pál, továbbá az említett István házastársa: Nógrádi Katalin nemességéről kibocsátott címereslevelét. Őket – ellentmondás nélkül – a megye igazi és kétségbevonhatatlan nemeseinek sorába fogadja. Valamennyiükre egyenként egyszeri 12 dénár taxát vetnek ki.

556. (V. 323.) A vármegye közönsége a következő pecsételő és tisztújító szék időpontjául július 13. napját határozza meg.

Nógrád vármegye közgyűlése

1693. július 13.

Losonc oppidum

557. (V. 324.) Minthogy a vármegye közönsége úgy értesült, hogy a pásztoi apát kérésére Kollonits Lipót bíboros (*eminentissimus*) némely földesurakat az apát által vitatott javak felülvizsgálata miatt törvénytelenül Bécsbe hívott, ami az ország jogrendjére nézve igen sérelmes, a bíboros idézőlevele másolatának csatolásával alázatosan meg kell keresni és meg kell kérni a nádort (*celsissimus*) az efféle törvénytelen eljárás orvoslására.

A vármegye közönsége úgy határoz, hogy ez ügyben hasonlóképpen írni kell a Magyar Udvari Kancelláriának is.

558. (V. 324.) Valamennyi parasztkapitányság és hadnagyság működésének egységesítésére, eltéréseik megszüntetésére kiküldik a másodalispánt, a

szolgabírákkal és a megye más küldötteivel együtt, akiket a másodalispán még maga mellé tud venni.

559. (V. 324.) Megbízják a másodalispánt, hogy a paraszthadnagyságokra kiszabva, heti váltásban rendeljen annyi bányamunkást az ércbányában lévő víz eltávolítására, amennyit a Selmeci Kamara az uralkodó (I. Lipót) parancsa értelmében megkövetelt, ám annál ne többet.

560. (V. 324-325.) A vármegye közönsége úgy dönt, a hátralékok teljesítése ügyében vissza kell írni Frey hadbiztosnak, hogy a megye már eljuttatta azt Schweidler hadbiztos kezeihez, elküldte hátralékát Budára, de Schweidler hadbiztos azt nem fogadta el. A megye reméli, hogy Frey hadbiztos ígérete szerint ellátogat majd a megyébe, és elkészíti az elszámolást a hátralékokról, amelyek alól felmentik a megyét, amint tartozásukat a hadbiztosnak vagy megbízottaiknak átadják, vagy váltó útján átküldik.

561. (V. 325.) Levelet írnak Heißler generálisnak (excellentissimus), kérve, hogy a Bordenau alezredes által benyújtott nyugtatványokat számítsa be a porció lerovásánál, és vonja le azok összegét a hátralékukból. Levelükhöz csatoltan megküldik ezen nyugtatványok másolatát.

562. (V. 325.) Kiküldik a másodalispánt a szolgabírákkal és több megyebelivel, akiket majd képes maga mellé venni, hogy vizsgálják felül a kárösszeírásokat, végezzék el a kárpótlás limitációját, tekintettel a megye helysegeinek állapotára, a következő adókvetésből kifolyólag. Az eredményt majd jegyzékbe kell foglalni, és erről a legközelebb tartandó közgyűlésen jelentést kell készíteni a megállapított kártérítés miatt kifizetett kisebb költségek mellőzésével.

563. (V. 325-326.) Közzéteszik az uralkodó a pénzek értékének növelése érdekében a megyének küldött parancslevelét, amelyben elrendeli, hogy a császári dukátokat, legyenek azok bármilyen minőségűek 4 rajnai forint, a tallérokat 2 forint, a féldénárokat (quinqenarius) 17 krajcár, a császár és a különféle örökös tartományok és a birodalmi hercegek dupla garasait 7 krajcár értékben fogadják el. A szembeszegülőket megyeszerte súlyos büntetéssel: javaik és pénzük elkobzásával sújtsák. I. Lipót rendeletéhez a megye is alázatosan tartani fogja magát, elrendelve, hogy a szolgabírák az említett intézkedést késedelem nélkül tegyék közzé járásaikban.

564. (V. 326.) Közzéteszik az uralkodó (I. Lipót) másik, a fuvarváltás érdekében a megyék között megtartandó jó viszonyról szóló, a megyéhez intézett rendeletét.

565. (V. 326.) A vármegye közönsége úgy határoz, hogy Prunner levelére válaszul azt kell közölni: elégedjen meg az elküldött aratókkal és tegyen le a szekerek követeléséről, minthogy a megyének 30 szekeret kellett a táborba küldenie, a selmeci bányákba pedig folytonosan bizonyos számú embert kötelesek biztosítani, ezért a megyének lehetetlen lenne annyi kötelezettséget teljesítenie.

566. (V. 326.) Az [esztergomi] érsek levelére azt kell válaszolni, hogy Óhercegségét (Sua Celsitudo) rosszul tájékoztatták a nagyzeleők, mint-hogy költségeiket a megye mindig arányosan, részletenként szokta visszatéríteni. Ahogy pedig Óhercegsége előtt panaszkodhattak, úgy szoktak siránkozni úton-útfélen, hogy őket, az érsek tisztségviselőit és embereit rendkívüli illetékekkel és a kilencedek behajtásával terhelik és sanyargatják. Mind-ebből pedig az érsek is észreveheti csalárdságukat.

567. (V. 326.) Tudatni kell a főispánnal, hogy be kell tölteni a leköszönő tisztségviselők helyét, s ezért levélben siettetik a tisztújítást.

Nógrád vármegye kisgyűlése

1693. augusztus 17.

Losonctugár possessio

568. (V. 327.) Megérkezett Heissler tábornok (excelsissimus) parancslevele, és azzal együtt Schweidler hadbiztosé (illustrissimus) is. Mindkettő arra szólítja fel a megyét, hogy munkásaival vegyen részt az Ipoly menti réteken való szénagyűjtésben. Ellenállás esetén katonai végrehajtással fenyeget. Mivel Maidl hadbiztos szóban csakugyan sürgeti az előbbieket, és száz kaszásra tart igényt, a vármegye közönsége a következő határozatot hozta: a megyét az uralkodó sokféle szolgálatára már különböző helyeken igénybe vették; jelenleg húsz kaszást Budára rendeltek a helyettes adminisztrátor kívánságának megfelelően. Ezenkívül I. Lipót meghagyása szerint ötven embert küldtek, hogy a selmeci bányában a víz eltávolításán dolgozzanak. Bár száz kaszást követelnek tőlük, ötvennél többet nem képesek adni, ezek munkáját pedig a hadbiztosnak kell méltányosan megfizetnie. Ezeket az embereket a szolgabíráknak kell összeszedniük: Pelargus járásából tizenötöt, Baloghéból tizennyet, Darvaséból tizet, Bene felső járásából pedig (mivel az alsó járás, tekintettel a gyakori beszállásolásra, ettől mentesült) nyolcat. Ezekhez hozzászámítják a Budára rendelt húsz kaszást, s így hetven főt tesznek ki. Ezt be kell mutatni Schweidlernek. A munkások mellé Gálffy Imrét rendelték biztosnak, akinek a szokásos 50 dénár napidíjat juttatják.

Nógrád vármegye kisgyűlése

1693. augusztus 22.

Losonc oppidum

569. (V. 328.) Közzéteszik az uralkodó (I. Lipót) július 6. napján, Bécsben kibocsátott parancslevelét, amelyben jelzi, hogy akik idáig a korábban előírt végső határidőn belül az újszerzeményi javakkal kapcsolatos jogaikat elmulasztották írásban igazolni az erre létesített bizottság (Delegata Commissio)

előtt a továbbiakban nem hallgattatnak meg, javaikat ténylegesen áruba bo-csáthatják. Ezért akik követeléseiket és jogaikat bemutatták, vagy akik ilyen javakat örökjogon kívánnak vásárolni, azok augusztus 21-én személyesen, vagy megfelelő iratokkal ellátott megbízottjaik útján jelenjenek meg a fent nevezett bizottság előtt.

A vármegye közönsége úgy határoz, hogy az ügy további tárgyalását a hónap végén tartandó következő gyűlésre, a tisztújító szék idejére halasztja.

570. (V. 328.) Közben a jegyző a megye levélhordóján keresztül írásban keresse meg Keczer György (egregius) megyei ügyvivőt (sollicitator), hogy kipuhatolja: vajon az összes, egykor a török hatalmában lévő javakat az újszerzeményiek közé számítja-e a Bizottság vagy sem. Kéri, hogy erről minél hamarabb tudósítsa a megyét.

Azon felül a másodalispán levélben kérdezze meg a szomszédos megyék alispánjait, hogy ne vonakodjanak közölni vele, és rajta keresztül a megyével, hogy ez ügyben mit határoztak.

571. (V. 329.) Felolvassák Antonius Albertus Thavonath bányavidéki kamaragróf (Neocamergraff Montanarum) levelét, melyben értesíti a megyét érkezéséről, és köszönetét fejezi ki, amiért a megye munkásai közreműködtek a selmeci bányákban a víz eltávolításában. Hasonló szolgálatkészséggel vissza kell írni neki, és ismét meg kell kérni, hogy a továbbiakban tekintsen el ezeknek a munkásoknak a kiközvetítésétől, minthogy tovább már nem tudják őket ilyen drága pénzen biztosítani, lévén, hogy ellátásuk csaknem felér a nép porcióinak terhével. Ehhez járul még, hogy a megyének a minap az uralkodónak nyújtandó szolgálatképpen 50 kaszást kellett adnia a széna lekaszására, továbbá 30 szekeret kell majd küldenie a táborba, így nem képesek eleget tenni az I. Lipót iránti oly sok szolgálatnak.

Nógrád vármegye tisztújítószéke

1693. augusztus 31.

Losonc oppidum

572. (V. 329-330.) Mindenekelőtt a jelenlévő gróf Forgách Ádám főispán (illustrissimus) megnevezte jelöltjeit az alispán megválasztásához: a katolikusok közül Dúl Mihályt és Fejérpataky Lászlót, a lutheránusok közül Csemniczky Gáspárt és Kajáli Pált, a kálvinisták közül pedig Szilassy Andrást és Ráday Gáspárt (generosi), akik közül szavazattöbbséggel a vármegye közönsége Csemniczky Gáspárt (generosus) választotta meg. Munkájához közös akarattal Isten segítségét kéri.

573. (V. 330.) Másodalispánnak losonci Gyürky (Gyúrky de Lossoncz) Istvánt (generosus) választják meg, akit a szokásos eskü letételével erősítenek meg tisztében.

574. (V. 330.) Pelargus György, Bene András és Darvas Mihály (egregii) szolgabírákat a törvényileg előírt eskü letételével újólag megerősítik hivatalukban. Balogh Mihály (egregius) helyére Darvas Ferencet (egregius) állítják, akit a szokásos eskü letétele után szintén megerősítenek tisztében.

575. (V. 330.) Hasonlóképpen Kajáli Pál jegyzőt és helyettesét, Bulyovszky Dánielt (generosi) is eskütétellel erősítik meg hivatalában.

576. (V. 330.) Szalontay János, Bende János, Jeszenszky Gábor és Jeszenszky Ferenc (egregii) megyei biztosokat eskütétel után szintén megerősítik hivatalukban. Fizetésüket az előző évihez hasonlóan állapítják meg. Ha bizonyos feladatokra kevésnek bizonyulnának, vagy távollétük esetére a megye esküdtjei és nemesei közül kell helyükbe lépnie azoknak, akiket az alispán erre megfelelőnek és alkalmasnak ítél. Ezek pedig kötelesek lesznek majd 100 forint büntetés terhe mellett a biztosi tisztet felvenni. Ezt a tisztséget jelenleg Holecz Mihály, Gellén Gergely, Gálffy Imre, Kis Péter, vattai Batta Ádám, Eötvös Márton és mások, köztük Horváth György és Thassy Gergely (strenui et agiles) töltik be, akiknek a jelenlegi szolgálataért is a szokott napidíj jár.

577. (V. 331.) A vármegye közönsége úgy határoz, hogy a megye négy felvigyázóját (satrapa) vagy más néven hajdúját a már korábban megszokott fizetéssel továbbra is meg kell tartani a megye szolgálatában.

578. (V. 331.) A vármegye közönsége a megye porkolábjának, Murányi Györgynek a megyei hajdúkéval azonos fizetést állapít meg, abból kifolyólag is, mivel kenyérral továbbra is a gácsi várban fogvatartottak látják el.

579. (V. 331.) A megye tisztségviselőinek elszámolását július hónap 15. napját tűzik ki Losonc városába. A számadások behajtására az alispánt és a másodalispánt, a jegyzőt és másodjegyzőt, a négy szolgabíró, a Forgách, a Zichy, a Koháry, a Szunyoghy és a Nyáry család, továbbá az esztergomi érsek (celsissimus ac reverendissimus) és más megyei urak embereit és tisztségviselőit rendelik, valamint Szilassy Andrást, Ráday Gáspárt, Madách Jánost, Gerhard Györgyöt, Fejérpataky Lászlót, Mocsáry Balázst, Battik Gergelyt, Kántor Pált, Horváth Andrást, Gyürky Ferencet, ifjabb Balogh Mihályt, Tolvay Ferencet és más megyei esküdteket jelölik ki, mindazokkal együtt, akiket még maguk mellé tudnak venni.

580. (V. 331-332.) Közzéteszik az uralkodó (I. Lipót) július 6. napján kiadott parancslevelét, arról, hogy a katonai kicsapongásokról, a porták számáról, a porciók kiosztásának és fizetésének módjáról, továbbá az elvett mészárszékek és korcsmák sérelmeinek ügyeiről az erre létrehozott bizottságnak minél gyorsabban értesítést kell küldeniük, meghagyva, hogy mivel ez az egész ország érdekét érinti, a fentiekkel kapcsolatos döntésre a megyének egy ideig várakoznia kell. A vármegye közönsége úgy határoz, hogy az ezekről folytatandó tanácskozást a szerzeményi ügyekkel együtt a következő, szeptember 22-én, Losoncon tartandó közgyűlésre és pecsételőszékre kell halasztani.

581. (V. 332.) Minthogy Huszár Imre és Bulyovszky Ferenc (generosi) más ügyekben is, nevezetesen a pásztói apát törvénytelenül támasztott követelése miatt, azok megcáfolására éppen Bécsbe szándékoznak utazni, a vármegye közönsége úgy dönt, hogy követség címén meg kell őket bízni azzal az utasítással is, hogy járuljanak a nádor elé és mutassák be, hogy mindkét ügy, úgy a szerzeményi, mint a megye gazdálkodását érintő, az ország kárára van és a nádor tekintélyének tönkretételéhez vezet, ennél fogva legyen azon, és érje el az uralkodónál, hogy az országlakosokat a bizottság tovább ne terhelje, és Magyarország ügyeit öelötte, a nádor előtt intézzék.

Abban az esetben, ha – amit Isten ne adjon – a bizottság ténykedése tovább folytatódna, és az egykor a török által megszállt összes javakat az újszerzeményiek közé számítanák, akkor a követek adjanak át a nádornak egy memoriálét, amely azon levél alapján, melyet a megye a bizottságnak előzőleg mentségképpen már benyújtott, bizonyítja, hogy nem szegültek ellen, hanem világosabb magyarázatot és felvilágosítást kértek és vártak az újszerzeményi javak ügyében, s ezen szándékukat írásba is adták, kérve, hogy ezáltal tarthassák magukat I. Lipót kegyes akaratahoz.

Ez alkalommal keressék fel a [Heissler] generálist is, és szerezzenek nyugtát Frey (Fray) hadbiztostól az elmúlt tél porcióiról.

582. (V. 333.) A húsz kaszás kifizetése és elbocsátása ügyében írni kell Prunner [erdőmesternek], mivel a megyének másik, 50 kaszást is elő kellett állítania az uralkodó (I. Lipót) szolgálatára.

583. (V. 333.) Hasonlóan írni kell Schweidler hadbiztosnak is a harminc szekér és ötven kaszás ügyében, mivel ezek idáig nem voltak kifizetve, kérik ezért, hogy fizessék meg őket, különben ha az emberek elhagynák szekereiket, és a fizetés hiánya miatt a kaszások hazatérnének, azt semmiképpen nem lehetne a megyének felróni.

Nógrád vármegye tisztújítószéke

1693. szeptember 1. (Következő nap)

Losonc oppidum

584. (V. 333.) Adókiivetés

Tekintettel a megye népét ért károk visszatérítésére és a megye egyéb szükségleteire, a vármegye közönsége úgy határoz, hogy dikánként 30 magyar forintot vagy 10 polturát vetnek ki. A birtokosok kivételével minden taxakötelesre: az armalistákra, a curiális nemesekre, a szabadosokra, molnárokra, serfőzőkre egyszeres, azaz egy hónapra üstönként (értsd: tűzhelyenként) 24 dénárt. Hasonlóképpen száz dikánként egy teljes kila búza, 2 kila zab, amelyeket a szolgabíráknak, levonván a kivetésből az elhalt személyek és állatok dikáit, és beszámítván a kárt szenvedett birtokok veszteségeit ké-

sedelem nélkül be kell hajtaniuk, a számadás idején pedig kötelesek lesznek benyújtani az egyes községek erről szóló elismervényeit.

585. (V. 333.) Darvas Ferenc (egregius) jelentette, hogy Mocsáry Anna, néhai Dorogfy István özvegye, valamint Deáky Erzsébet, néhai Battik János (egregiorum) felesége (nobiles) prokurátort vallottak előtte.

586. (V. 333.) Garamszegi Géczy (Géczy de Garamszeg) István (generosus) a vármegye színe előtt prokurátort állított.

Nógrád vármegye közgyűlése

1693. szeptember 22.

Losonc oppidum

587. (V. 334.) A megye közönségének tudomására jutott, hogy a nép so-raiban vannak egyesek, akik feltették magukban, hogy szembeszállnak a megye végzésével, és hogy egyáltalán nem akarják megfizetni azt az adót, amelyet minap a katonaság beszállásolásával jobban megterhelt városok és possessiók kárának megtérítésére, valamint a megye egyéb közszükségletei-re vetettek ki. Sőt, hadnagyaik közül némelyek összejövetelt próbáltak hirdetni a nép között, hogy hozzanak határozatot a megye ellen, és küldjenek követet a pásztói apát után. Annak elkerülésére, hogy ez a baj a megye ká-rára továbbterjedjen, s hogy még virágjában (in flore) sikerüljön elfojtani, hogy a hasonló pártoskodók esetében, mint amilyenek a sóshartyáni lako-sok, és a herencsényi paraszthatnagy, Barát Gergely bizonyultak, az alispán gondoskodjon a pártütők letartóztatásáról, és hogy alapos vizsgálat után a jog szerint bűnhődjenek vétkükért.

588. (V. 334-335.) A megyét ért súlyos nehézségek és nyomorult állapotá-nak bemutatására, amelynek tekintetében engedményt és könnyítést kell kérni a következő tél terheiből; hasonlóképpen, mivel az uralkodó (I. Lipót) úgy rendelkezett, hogy tájékoztatást kell adni számára a megye gazdasági helyzetéről, továbbá ha szükségessé válna, egy, az újszerzeményekkel kap-csolatos bizottsági követelések miatti kérvény elkészítése, úgy annak elő-mozdítására céljából is, követül küldik a császári aulába Kajáli Pált (egregi-us), akinek napidíjul 4, utazási költségül pedig 10 rajnai forintot rendelnek.

Az utasítás összeállításán a jegyző fáradozzon, melyet majd az alispán és az általa maga mellé rendelt tagjai nézzenek át, és ezután intézkedjenek az instrukció hivatalos kiadásáról.

589. (V. 335.) Eközben úgy határoznak, hogy mielőtt a küldött Bécsbe in-dulna, ha Bulyovszky Dániel nem érkezne onnan vissza Szent Mihály ünne-péig (szeptember 29.) az uralkodó (I. Lipót) parancsa értelmében megküldik Bécsbe a jelen határozatok alapján elkészített, gazdasági helyzetükről szóló jelentést, amelyet aztán majd követ a megye küldötte is. Neki meghagyják,

hogy készítsen előzetesen fogalmazványt, hogy elérhessék a porciókkal kapcsolatos terhek könnyítését.

590. (V. 335.) A vármegye közönsége a dikák újbóli összeírására kiküldi a szolgabírákat saját járásaikba, melléjük rendelvén esküdtjeiket, nevezetesen Pelargus György mellé Bende Jánost és Füssy Jánost (egregii), Bene András mellé Barssy Jánost. Darvas Mihály mellé Dúl Mihályt (egregius), vagy akadályoztatása esetén más, a szolgabíró által rendelt személyt, Darvas Ferenc mellé pedig Batta Pált (egregius) és Szalontay Jánost rendelik. Számukra egyenként a szokásos 60 magyar dénár napidíj jár.

591. (V. 336.) A vármegye közönsége elrendeli, hogy akiket eskü alatt kikérdeztek, ám letagadták vagy eltitkolták jószágaikat és más javaikat, azok ügyében a megye tartson vizsgálatot, annak után pedig a járásbeli szolgabírák azonnal foglalják le az eltitkolt jószágot. A lefoglaltak kétharmad részét a megyének, egyharmad részét – arányosan felosztva – az alispánnak, illetve az eljáró szolgabírónak engedjék át. Ha pedig eltagadták a feleségek, fiú- és leánygyermekük vagy a szolgák és szolgálók létét, minden egyes személy után 12 forint bírságot szedjenek be az előző módon felosztva, vagy pénz helyett – rájuk bízván a választást – a vétek súlyosságától függően botütésekkel büntessék őket.

592. (V. 336.) A vármegye közönsége úgy határoz, hogy a Losonc oppidumban lévő 53 hordónyi császári gabonát és a máshonnan még hozzájövő 100 hordónyt az alispán irányítsa tovább Almágy possessióra, azzal a kitételrel, hogy a szállításért járó szokásos árat az élelmezési tisztek fizessék meg.

593. (V. 336.) Jobbágyi és a környező possessiók lakói azt panaszolják, hogy a Szurdokpüspökinél épített híd miatt túlságosan megterhelik őket szállításokkal, mivel a Heves megyéből Hatvanba tartó katonák nem egyenes úton közlekednek, hanem az említett hídon át, Nógrád megyén keresztül. Ezért levélben keresik meg Heves megyét, ne engedélyezze, hogy ezen lakosokat újabb szállításokkal tovább terheljék, különben a megye arra kényszerül, hogy ezt a saját területén a tudta nélkül épített, és érdekeire nézve sérelmes hidat lebontassa és megsemmisítéséről gondoskodjék.

594. (V. 337.) A vármegye közönsége úgy határoz, hogy választ kell írni Thavonath kamaragróf levelére, és meg kell köszönniük, hogy a megyét az uralkodó (I. Lipót) kegyeibe ajánlotta. Meg kell őt kérni, hogy továbbra is adjon hírt az udvarnál a megye nyomorult állapotáról, hogy a következő tél beszállásolási terhei alól némi könnyítést kaphassanak.

595. (V. 337.) Ha a minapi adókivetést az előző évi dikák szerint hajtják végre, biztos, hogy annak következményeként különféle károk, tévedések és a népet sújtó igazságtalanságok fordulnak majd elő és következnek be, mivel a tavalyihoz képest ezen dikák, különösen a gyümölcsökre, a méhekre és a tavalyi borra vonatkozóak jóval kevesebb számot tesznek ki, és hasonlóképpen az emberek és állatok is pusztultak el. Ezért úgy vélik, nem

lenne méltányos mintegy nem létező dikák után kelljen adót fizetniük. Mivel pedig már kiküldték a szolgabírákat az új dikális összeírás elkészítésére, így úgy határoznak, hogy a szóban forgó adókiivetést az újonnan megállapított adótételek szerint kell végrehajtani.

596. (V. 337.) Azt a kis kamrát, amelyet a temetőn, illetve a losonci templom kerítésének kapuján túl nemrég kőből emeltek a megye költségén, s amit a város kérésére, az ő költségükön fedtek be, addig, amíg a megyének a továbbiakban szüksége nem lesz rá, tűzrakó hely gyanánt átengedik a temető kapuőreinek használatára. Ha pedig ezt követően a megye szüksége megkövetelné, a város közönsége minden nehézség és ellenállás nélkül köteles azt a megyének visszaadni, a megye pedig saját tekintélyével visszaveheti azt.

597. (V. 337-338.) A közönségesen „Ráros szurdoká”-nak nevezett szűk átjárón át egészen Rárósmúlyad possessióig vezető út kijavítására megbízottként rendelik és küldik ki Szilassy Andrást, Darvas Jánost és Zatureczky Gábort (generosi) és teljes felhatalmazást adnak nekik, hogy az egész sztergovai (Stergovensi) és nagyzellői (Nagyzellenzi) kapitányság, valamint a szalmatercsi (Szalmaterchensi) hadnagyság lakóit szekerezési munkákra és kézi robotra rendelhessék, az ellenszegülőket pedig botütéssel vagy pénzbírsággal egészen 6 forintig büntethessék. A megbízottak mellé hasonló teljes felhatalmazással kirendelnek helyetteseket is, nevezetesen Örményi Mihályt, Kecskeméti Pált és másokat, akik kéznél vannak.

598. (V. 338.) Hasonlóképpen kiküldik az alispánt, hogy azokkal az esküdtekkel együtt, akiket maga mellé vehet, válasszanak egy alkalmasabb helyet annak a hídnak a számára, amely Dályó pusztán most kétségkívül alkalmatlan helyen található, és a híd áthelyezése után rendeljék el annak az útnak a kikövezését, amely a mezőn át oda vezet. Ezekhez a munkálatokhoz megbízottaknak rendelik Tolvay Ferencet és Básthy Lászlót (egregii) vagy akadályoztatásuk esetén Kandó Istvánt és Sziójgyártó, másképpen Deák Istvánt, akiknek, miként az említett többi kiküldöttnek is 60 magyar dénár napiját biztosítanak. Teljes felhatalmazást kapnak arra is, hogy a négy paraszthatnagyságból, nevezetesen a geregeiből, a tarnóciból, a lónyabányai-ból és a dobrocsiból, a fa és a kő szállítására elegendő számú szekeret, a munka elvégzésére pedig munkásokat rendeljenek oda. Felhatalmazásuk kiterjed arra is, hogy az ellenszegülőket botozással, és 6 forintig terjedő büntetéssel sújtsák.

599. (V. 338.) A vármegye közönsége a következő közgyűlés megtartására október 18. napját határozza meg.

Nógrád vármegye közgyűlése

1693. október¹¹³ 18.

Losonc oppidum

600. (V. 339.) Közzétették az uralkodó (I. Lipót) két rendeletet tartalmazó levelét. A korábbi szeptember 18-án Eberdorf várában kiadott a tallérok, fél-garasok (quinquegrossus) és dénárok értékét szabja meg, elrendelve, hogy a tallérokat 2 forint, a féltallérokat 1 forint, a negyedtallérokat 10 garas, a féldénárokat, amelyek idáig 34 dénár értékben voltak forgalomban, 6 garas, a magyar dénárt pedig az előbb említett módon szintén garas értékben fogadják el. Ezek helyett dénárokat vagy félkrajcárokat fognak ezentúl verni.

Az uralkodó későbbi levele pedig azt rendelte el, hogy a rajnai forintok árfolyamának az eddigiben kell maradnia egészen addig, amíg erről másképpen nem rendelkezik. A vármegye közönsége meghagyja a szolgabíráknak, hogy ezeket a rendeleteket megyeszerte tegyék közzé.

601. (V. 339.) Hasonlóképpen közzétették Heissler generális (excellētissimus) levelét, amelyben a Zollenstein hadbiztosra vagy helyettesére, Forster (Forschter) hadbiztosra bízandó, itt telelő katonaság elosztását közli. Kéri, a megye addig is tartsa híven ehhez magát, míg megkapja az uralkodó (I. Lipót) további rendelkezését.

602. (V. 339.) A vármegye közönsége úgy határoz, megírják a Selmeci Kamarának: tekintettel a bányákban felgyűlt vizek eltávolítását célzó munkálatokra a megye elmúlt évi terhei nemhogy csökkentek volna, hanem némely tekintetben a porciók, melyeket viselniük kell, még inkább növekedtek is. Meg kell tehát kérni a kamarát, hogy azon munkálkodjon, hogy az uralkodó (I. Lipót) vegye tekintetbe a nép igen nagy szerencsétlenségét, oly sok fáradtságát és kiadását. Minthogy pedig az itt telelő katonaság már belépett a megye területére és már elszállásolták őket a szegény nép házaiban, melynek gazdái a bányavizek eltávolításával vannak elfoglalva, a házak pedig gazdáik nélkül nem lehetnek, kérik az odáig ott szolgálatot teljesítőket bocsássák el, és ne kérjenek több munkást a megyétől a beszállás ideje alatt. Ajánlólevelek útján szorgalmazni kell hűséggel elvégzett munkájuk elismerését.

603. (V. 340.) Minthogy az alispán távolléte miatt korábbra nem tudnak közgyűlést hirdetni, mert a megye engedélyével Zólyom megyében készül felügyelni a tisztségviselők leköszönését a hónap 26. és 27. napján, és annak időpontját nem lehet előrehozni, a vármegye közönsége a közgyűlés időpontját december 7-re tűzi ki, amit a szolgabíráknak törvényes büntetés terhe mellett kell közzétenniük.

¹¹³ A jegyzőkönyvben tévesen november szerepel.

604. (V. 340.) Minthogy közben a beszállásolandó katonaság már nagyrészt megérkezett a megyébe, és köztudott, hogy a beszállásolás kezdetén a bor, a kenyér és hasonló dolgok előteremtése körül az alispánt és a többi megyei tisztségviselőt mennyi zaklatás szokta érni a katonaság tisztjei részéről, ezek elkerülésére az alispánnak és helyettesének megengedik, hogy mértékletesen ezen dolgok tekintetében külön juttatásokkal kedvezzenek a katonatiszteknek, ezekről az esetekről pedig tegyenek jelentést a vármegye közönsége előtt.

605. (V. 340-341.) Tiltakozás

Zichy Ádám gróf (illustrissimus), a Nyáry család és némely losonci földbirtokosok nevében és személyében törvényes képviselőjük Guttay Kristóf (nobilis) ünnepélyes tiltakozást, ellentmondást és tiltást ad elő, miszerint a tiltakozóknak, úgymint Losonc oppidum földesurainak biztos tudomására jutott, hogy gróf ghymeszi Forgách (Forgács de Ghémes) Ádám és [ghymeszi Forgách] Simon (illustrissimi) mint Losonc földesurai az úriszéken pert indítottak néhány losonci jobbágyuk ellen egy pár malac elhajtása miatt, és erre hivatkozva törvény elé állították nevezett jobbágyaikat azért is, hogy ne merészeljék Losonc területének egy bizonyos részét per tárgyává tenni, és meg ne próbálják azt elszakítani, és Gács területéhez csatolni. Azért, nehogy a Forgách grófok jobbágyaik ellen indított pere kárára legyen a tiltakozóknak, avagy sérelmes legyen a Losoncon élő jobbágyaik jogaira, – a Forgách grófok jobbágyaik feletti jogainak tiszteletben tartása mellett, amennyiben az a városhoz tartozó mondott területet nem érinti – ünnepélyesen ellentmondanak és tiltakoznak. Továbbá eltiltják Gácsalja oppidum lakosait is (azok kivételével, akik részbirtokosokként élnek Losoncon, miként a Forgách grófok is), nehogy ennek a pernek az ürügyén Losonc oppidum területén maguknak bármi jogot tulajdonítsanak. Valamint tartsák távol magukat a legeltetéstől, a város erdeinek kivágásától, földjeinek felszántásától és mindennemű használatától ott talált állataik és az emberek elfogásának terhe alatt, nehogy a maguk érdekében a szóban forgó város területén, amelyek még soha nem képezték per tárgyát, viszályok, perek vagy háborúság indításába kezdjenek. Minderről bizonyáglevelek kiállítását kérik a vármegye közönségétől.

Nógrád vármegye közgyűlése

1693. november 23.

Losonc oppidum

606. (V. 341.) Jóllehet ezt a közgyűlést, ahogy korábban már említették, december 7. napján kellett volna megtartani, mivel azonban az ide elszállásolt katonaság már megérkezett a megyébe, eltartásának mikéntjéről célszerű idejében gondoskodni, ezért az időpontot előre hozták.

607. (V. 341-342.) Miután a megye követe, aki a napokban tért vissza Bécsből, kimerítően bemutatta az uralkodó (I. Lipót) által kiadott katonai szabályzatot (regulamentum), a herbeville-i (Erbevillianum) ezred őrnagyának kedvezésképpen felajánlanak két gönci hordót, az egyikben öt akó bort, a másikban hat akó sört, két hízott disznót, két tömb sőt, tizenkét kila búzát, két mázsa marhahúst, harminc icce vaját, tizenkét icce mézet, tíz ludat, negyven tyúkot, háromszáz tojást, huszonöt kila zabot, négy dámvadat, négy pulykát (gallos indiacos), tizenkettő nyírfajdot vagy foglyot.

608. (V. 342.) A vármegye közönsége elhatározza, hogy a fentemlített módon köszönetet kell mondani Helm hadbiztosnak is. Megajándékozásának részletes írásba foglalásával Gyürky Ferencet és Rosnyay Jánost bízzák meg.

609. (V. 342.) Mivel a Herbeville generális (excellentissimus) számára megszabott porciókon túl, 22 létszámfölötti lovának eltartása meglehetősen kis számú falura nehezedik, melyeket egyébként is a törzskar (staab) eltartására rendelték ki, ezért a vármegye közönsége elhatározza, hogy az alispán hívassa magához a generális lovászmesterét, és miután felvette vele a kapcsolatot, vegyen maga mellé embereket a megyéből, akik segítségére lehetnek, nevezetesen Szilassy Andrást, Gyürky István másodalispánt Darvas Jánost, Kántor Pált és Bulyovszky Dánielt (generosi), és az említett lovakat úgy ossza szét a követ urakkal együtt más falvakra is, hogy azokat a falvak lakói csak akkor lássák el abrakkal, ha azt be akarják számítani a porciókba, egyébként ne adjanak abrakot a lovaknak. Hasonlóképpen elrendelik, hogy az említett generális ökreit is arányosan kell elosztani a falvakba.

610. (V. 342.) A szolgabírák megbízást kapnak arra is, hogy a Marsigli (Marschigli) és Mansfeld (Manzfeld)-féle ezredek, melyek a közeli napokban kelnek majd át a megyén, tisztjeinek borból és más élelmiszerekből ajándékot adjanak.

611. (V. 342.) A vármegye közönsége közzéteszi, hogy a következő közgyűlést december 10-re és az azt követő napokra, Losoncra hirdeti meg, amelynek ideje alatt a számadásokról szóló jelentést is el kell készíteni.

Nógrád vármegye közgyűlése

1693. december 10.

Losonc oppidum

612. (V. 343.) Felolvassák a Selmeci Kamara tisztviselőinek levelét, akik azt kérték, hogy úgy, mint ezidáig küldtek munkásokat a bányákban lévő víz eltávolítására, ezt ezek után is tegyék meg. A vármegye közönsége úgy határoz, meg kell írni nekik, hogy a téli porciók igen nagy terhe miatt ez nem lehetséges, a munkálatokat csak jóval később lesznek képesek folytatni. Ám

mégis úgy határoznak, hogy a porcióterhek csökkentésének reményében az év végéig – és nem tovább – továbbra is küldeni fogják a munkásokat.

A vármegye közönsége úgy dönt, hogy ez ügyben a legmegfelelőbb formában levélben meg kell keresni a Bécsbe rendelt [Thavonath] kamaragrófot.

613. (V. 343.) Tolvay Ferenc (egregius) Budáról a Kamarai Inspektorátustól és élelmezési hivataltól visszatérve jelentést tesz követjárásáról: a darmstadtii sereg részére a múlt évben kiutalt kenyér utáni megyei követelés visszatérítésére a budai gabonaraktárból már elküldtek 160 mázsa és huszonöt font lisztet. Szunyogh Imre tizedszedő az ellene támasztott panaszokra ellentmondott és megtagadta a vizsgálatot, de felajánlotta, hogy elégtételt fog fizetni a megkárosítottaknak. A vármegye közönsége úgy dönt, hogy a követnek meg kell téríteni 10 forintot kitevő rendkívüli költségét.

614. (V. 343-344.) Felolvassák Heissler generális főhadbiztos (excellentissimus) Budán november 13-án kibocsátott levelét, amelyben jelzi, hogy a megyére 767 katonatartási és 577 lótartási porcióról osztottak ki. Csatoltan megküldi az érvényes hadiszabályzatot (regulamentum) is. Azonban ennek tartalmával ellentétesen a herbeville-i (Hervellianum) ezred katonaságát szállásolták be a megyébe, amely a jelzett porciókat magasan felülhaladja. A visszaélések elsimítására, valamint a novemberi és decemberi számadások elkészítésére a következő, azaz 1694. év január 4-ét és az azt követő napokat jelölték ki. Hogy pedig a számvételnek – a Helm jelenlegi hadbiztossal történt megegyezés szerint – minél gyorsabb foganatja legyen, a megye az egyes századokhoz kirendelt követei látogassák végig a szállásokat, és személyesen vegyék szemügyre a kvártélyozásban részt vevő lakosokat, a kihágásokat azonnal rendezzék le, az el nem intézett ügyeket jelentsék a hadbiztosnak, hogy a pénztárból kifizethesse azok jóvátételét. Végül pedig az alispán és a megye hozzá csatlakozott emberei a hadbiztossal készítsenek számadást, valamint készüljön hasonló elszámolás a megye tagjai között is.

615. (V. 344.) A törzskar kerületébe és az ezredes, valamint az őrnagy (supremus vigiliarum magister) századához kiküldik az alispánt, Szilassy Andrást, Gyürky Istvánt és Kántor Pált (generosi).

Rosefeld kapitány századához Darvas Ferenc szolgabíró, Szalontay Jánost és Gellén Gergelyt.

Schelengner kapitányéhoz Pelargus György szolgabíró, Féja Jánost, Ivánovicz Andrást és Bende Jánost.

Breuer (Brajer) kapitány századához Bene András szolgabíró, Jeszenszky Ferencet és Szikszay Jánost.

Loran kapitányéhoz Darvas Mihály szolgabíró, Gyürky Ferencet és Tolvay Ferencet.

616. (V. 344.) A vármegye közönsége úgy határoz, hogy kedvezésképpen Helm hadbiztosnak a minap adott szénán kívül még 4 közepes ölnyit kell

felajánlani. Ennek megvételéről és átadásáról, miképpen a tüzifáéról is az alispánnak kell gondoskodnia.

617. (V. 344-345.) Felolvasták Francz Sigmund Pranter de Prantenaunak (illustrissimus), a mansfeldi (Mantzfeldianum) ezred alezredesének levelét, amelyhez mellékletként csatolták a napokban a megyén átvonult katonaságnak szolgáltatott kenyérről kiállított nyugtát. Az alezredes emellett kéri, hogy a megye legyen tekintettel a katonaság oly sok fáradságára, melyeket a harcmezőn kiállt, és ismerje el a katonaság fegyelmezettségét azzal, hogy nem követeli vissza a beszolgáltatott kenyerek árát, hanem ajándékként felajánlva elengedik azt. Az alezredes ezután magát a megye szolgálatába ajánlja. A vármegye közönsége erre azt a határozatot hozta, hogy mivel az alezredes a megyén történő átkelés során dicséretes fegyelmet tartott, és a beszolgáltatott kenyér értéke csak 100 magyar forintot tesz ki, ezt teljes egészében el kell engedni, és a nyugtákat is vissza kell neki küldeni, magukat az alezredes jóindulatába ajánlva.

618. (V. 345.) Mivel a megye foglyainak és elítélt gonosztevőinek őrizője, Murányi György a napokban leköszönt hivataláról, a vármegye közönsége helyébe Vankó Mártont állítja, aki hasonló fizetést fog kapni, és köteles lesz hivatalát ellátni. Erre fel is esketik.

619. (V. 345.) A megye és a herbeville-i (Hervevillianum) ezred tisztjei között a porciók fizetéséről létrejött megállapodást, a gyakori panaszok sokszor próbára teszik, mivel az említett tiszték a megye romlását okozva mértéken felül követelődnek, és azt a megye nem tudja teljesíteni, továbbá mind a tiszték, mind a közkatonák sok kihágást követnek el, és a katonai szabállyal ellentétben természetben követelték juttatásaikat. Ezért, mindezen panaszok bemutatására és orvoslásának sürgetésére Bécsbe küldik Bulyovszky Dánielt (generosus), akinek napidíját 4 rajnai forintban állapítják meg.

620. (V. 345.) Bene András (egregius) szolgabíró jelentést tett, hogy Koháry János gróf előtte prokurátort vallott.

621. (V. 345.) A porciók összegének kifizetésére azok dikáira, akik természetben is szállásolnak el katonaságot, havonta egy garast vetnek ki, azokéra akikre üres porciókat (porcio vacans) limitáltak, dikánként 3 garast rónak, a megmaradt, szám feletti dikákat pedig, melyeket nem vontak be a kivetésbe, szintén három garas beszolgáltatására kötelezik. Ezt az összeget két hónapig havonta be kell hajtani. A birtokosoktól a múlt évi porciós taksát kell beszedeni, beleértve a megyén kívüli birtokosokat is, az armalistáktól pedig havonként a taksájuk kétszeres mennyiségét. A szolgabírák legelőször a két elmúlt hónapra, novemberre és decemberre szóló kivetést hajtják be. Divény és Gácsalja mezővárosoktól, valamint a serfözőktől beszedenendő, valamint az üstök és őrlőkövek után járó taxát az előző évihez hasonlóan kell behajtani.

622. (V. 346.) Mivel az alispán előadta a pénzbehajtással kapcsolatos nehézségeit és jogos kifogásait, Kántor Pált (generosus) megválasztják adósze-

dőnek (perceptor), akinek éves fizetésül 100 magyar forintot rendelnek. A falvaktól, a mezővárosoktól és valamennyi adózótól történő pénzbehajtás azonban a szolgabírák feladata marad.

623. (V. 346.) A vármegye közönsége úgy határoz, hogy válaszolni kell Gömör megye levelére, miszerint Nógrád már meghagyta a szolgabíráknak, meggyeztette hirdessék ki, hogy a városok és falvak közönsége ne fogadja be az adófizetést kijátszani próbáló gömöri szökevényeket. Egyben be kell mutatni azt is, hogy a Marsigli-ezred katonáinak átkelése idején micsoda gúnyolódó szavakkal illették a bénai lakosok Darvas Ferencet, aki pedig semmivel erre okot nem adott. Ezért az ügyért elégtételt kérnek a Gömör vármegyétől.

624. (V. 346.) A vármegye közönsége úgy dönt, hogy a hadbiztosok írno-
kainak ajándékképpen 10 tallért juttatnak.

625. (V. 346.) A beszállásolások szétosztásának kiigazítására kiküldik az alispánt és a másodalispánt, a szolgabírákat, Szilassy Andrást, Ráday Gáspárt, Darvas Jánost, Kántor Pált, a megye esküdtjeit, az uradalmak embereit, és másokat, akiket az alispán maga mellé tud venni. A kiigazítás időpont-
jául december 15. napját és a rákövetkezőket tűzik ki.

626. (V. 346.) Közzéteszik, hogy a vármegye közönségének következő közgyűlését Losonc oppidumban 1694. január 11. napján fogják megtartani.

627. (V. 346-349.) Utasítás (instructio) Bulyovszky Dániel (egregius) Nógrád megye esküdtje részére, akit a megye Bécsbe küld Heissler generálishoz (excellētissimus), David Palmhoz, és másokhoz, akik ebben érintettek.

Először: Isten segítse a követ útját, amit – amennyire lehetséges – próbáljon meg siettetni. Először is méltón üdvözlje Heissler generálist (excellētissimus) és mutassa be neki, hogy a megye azért kötött a hadi szabályzattal egybehangzó, és a növekvő árakat követő egyezséget a beszállásolt katonasággal, hogy jobb legyen a katonai fegyelem, valamint hogy elháríthassák azokat a nehézségeket, amelyek a természetbeni beszolgáltatások körül szoktak előfordulni. Továbbá az is oka volt ezen szerződés megkötésének, hogy a megye minden módon meg akarta mutatni jóindulatát, amit ki is nyilvánított, miként az Helm hadbiztos elismervényéből ki is tűnik. A herbeville-i ezred tisztjei azonban, nevezetesen Tiege (de Thize) báró őrnagy az említett rendszabályt másképpen magyarázzák, és arra formálnak jogot, hogy a bor beszolgáltatásából éppen a közkatonákat zárják ki, és azt követelik, hogy a bort vagy természetben vagy éppen napi áron szolgáltatassák nekik, követelésüket ezzel 6 garasra igyekeznek növelni. Nem hoztak semmi határozatot a szerencsétlen nép javára és megtartására, sőt, véget nem érő nehézségek elé állították a megyét, ami az emberek teljes kiirtásához és pusztulásához vezet. Ennélfogva, hogy megértsék a katonai rendszabályt, sürgetni kell a generálist, hogy magyarázza el annak helyes értelmezését, és kéri azt is, hogy adja parancsba: hogy tisztjei is ehhez az értelmezéshez alkalmazkodva tartsák be a katonai szabályzatot.

Másodszor: Nehézség merült fel a szabályzat másik pontja körül is, hogy vajon azt a tallért, amit a tiszteknek az italért kell fizetni, az uralkodó pénztárába vagy maguknak a tiszteknek kell-e beszoigáltatni? Ha nekik kell, a hadbiztosság részéről maradhat-e még valamiféle követelés? Ezzel kapcsolatban mit kell még figyelembe venni? A követ ezeket is próbálja megtudakolni.

Harmadszor: Ugyanezek a tisztek azt kívánják, hogy természetbeni juttatások, nevezetesen hús helyett élő állatot szolgáltassanak nekik, és hogy ezeknek az árát kedvük szerint szabhassák és állapíthassák meg, úgy, hogy azt újra eladhassák. Pedig a megye kész arra, hogy egy font húsért a jelenlegi árfolyamon 1 garast fizessen a tiszteknek. Ugyanezt akarják a kenyér tekintetében is elérni, azaz tiszta búzát követelnek, nem pedig a kész kenyér beszoigáltatását.

Negyedszer: Ugyancsak ezek a tisztek azt is követelik, hogy a novembert hasonlóképpen természetben az előbb említett módon fizesse nekik a megye. Ez nem csak további bosszúságokhoz vezet, hanem a megye észrevétele szerint oda visz, hogy az uralkodó hadi szabályzatával ellentétes és káros megegyezésre kényszerüljenek. Ebből azután a megyében különféle zavarok és panaszok származnának, nem pedig a szerencsétlen nép nyugalma következne. Ennélfogva sürgetik, hogy olyan módon rendelkezzenek a dolgok orvosolásáról, amelyhez a tisztek is alkalmazkodni fognak.

Ötödször: Az oroszok dolgát is elő kell mozdítani, fel kell tárni igen megátalkodott makacsságukat, hogy tudniillik jövedelmeik összeírását, mint az a megye többi kuriális községében megtörtént, egyáltalán nem akarják megengedni, továbbá panaszkodnak terheik aránytalanságáról.

Hatodszorra: A követ a maga módján kellő helyen járjon közbe néhai Fáy György özvegyének kérése ügyében is.

Hetedszerre: Azt is fedje fel a [Magyar Udvari] Kancellária vagy inkább az uralkodó Udvari Kancelláriája előtt, hogy a megye milyen készséggel és igyekezettel teljesítette a bányavíz eltávolítására rendelt munkálatokat, jóllehet ehhez az igyekezet igen nagy erőfeszítéssel és költséggel is járt, amellet, hogy sok embert is elvesztettek, akik nem lévén hozzászokva az efféle munkához, szerencsétlen módon életüket veszítették. Mégsem kaptak emiatt a porciókban vagy a katonaság elszállásolásában semmiféle könnyítést, sőt – tekintettel a múlt évi terhekre – még jobban szorongatják a szerencsétlen népet. Ennélfogva sürgetve kell kérni, hogy a megyét nyilvánítsák mentesnek ezen munkák alól és vegyék tekintetbe nagy készségességüket és hasonló dolgokkal tovább már ne terheljék őket, hogy miközben más megyék terhein I. Lipót rendelkezése értelmében könnyítenek, addig azok könnyebbsége nehogy Nógrád pusztulására válják.

Nyolcadszor: A vármegye ajándékát mutassák be.

Kilencedszer: A kikényszerített egyezségeket semmisítsék meg. A többi dolgot rábízzák a követ ítélőképességére, akinek rátermettségében a várme-

gye nem kételkedik, és akinek szerencsés utat kívánnak. Az utasítás 1693. november 11. napján kelt Losoncon, Nógrád vármegye közgyűlésén.

628. (V. 349.) Tiltakozás

Gróf Zichy Ádám (illustrissimus) a Ráday család, valamint Ludány és Halászi possessiók többi birtokostársa nevében és személyében emberük, Ivanovics András (egregius) ünnepélyes ellentmondást, tiltást és tiltakozást ad elő a vármegye színe előtt, egyben nyíltan, nyilvánosan és nyilvánvalóan eltilt minden rendű és rangú szomszédot és határost egyenként és együttesen a Halászi possessio melletti tóban való halászártól. Ha pedig valaki ezen tiltás ellenére halászni vagy halat fogni merészel a fentebb behatárolt helyen, az ott elfogott embereket nem mulasztják majd el elzárással és a náluk talált dolgaik elvételével elvezetni. Minderről bizonyságlevél kiadását kéri.

629. (V. 349-350.) Tiltakozás

Szigyártó András és néhai Ebeczky Menyhért árváinak (egregii), továbbá Pinc possessio többi birtokostársának nevében és személyében törvényes prokurátoruk, Kántor Pál a vármegye közönségének színe előtt ünnepélyes tiltakozást, ellentmondást és tiltást tesz közzé. Eszerint a fentírt tiltakozók ugyan Pinc possessio törvényes és tényleges földesurai, mégis, a Koháry család (illustrissima) jobbágysai, akik Pincen és Nagydarócon élnek, a tiltakozóknak kárt okozva feletetik állataikkal az erdők makkját, valamint igavonó barmaikat az ő legelőiken legeltetik, ezzel pedig semmibe veszik és megvetik a tiltakozókat. Mivel pedig ugyanezen possessio birtokostársai csaknem egyenlő joggal rendelkező részbirtokosok is, a tiltakozók együtt és egyenként nyíltan, nyilvánosan és nyilvánvalóan eltiltják az összes szomszédot és határost, úgy a közeliakat mint a távoliakat, nevezetesen az említett Koháry család nagydaróci jobbágysait alaptalan követelésüktől. Ha pedig az előbbi jobbágysai a tiltakozók egyezsége és akaratuk ellen bármit elkövetnének, semmiképpen sem fogják elmulasztani, hogy jogukat megvédjék az állatok elvételének és az emberek elfogatásának terhe mellett. Mind ezekről bizonyságlevél kiadását kéri.

Nógrád vármegye közgyűlése

1694. január 11.

Losonc oppidum

630. (V. 351.) Bulyovszky Dániel (egregius) visszatérően bécsi követségéből, jelentést tesz küldetéséről, és bemutatja Heißler (excellentissimus) főhadbiztos határozatát, amely meghagyja Helm hadbiztosnak, hogy intse a hadsereget Őfelsége hadi szabályzatának (regulamentum) megtartására, ti. hogy amennyiben természetbeni ellátást kérnek, úgy a járandóságot a hadi szabályzatban leírtak szerint természetben szedjék be, ha azonban inkább

pénzben szeretnék ellátásukat megkapni – ezt a lehetőséget a szabályzat meghagyta mind a katonák mind az országlakosok számára – úgy azt a természetbeni porció árával egyenlő értékben szedik be a megye lakosságától, és ne követeljenek többet.

631. (V. 351.) Kihirdették Őfelsége (sua maiestas) 1694. december 4-én, Bécsben kelt parancslevelét, amelyben meghagyja, hogy a mezei sereg (militia campestre) eltartására szolgáltatassanak be a megyére rótt porcióval egyenértékű – azaz birodalmi talléronként 1344 kassai köből – búzát, vagy annak megfelelő mennyiségű lisztet. Ebben az ügyben mind írásban, mind Tolvay Ferenc által személyesen megkeresik Koháry István grófot (illustrissimus), és kéri, mondja meg, hogy a megye szükségére mennyi gabonát tud felajánlani, amit a megye – érdemei honorálásán túl – piaci áron fog visszafizetni, két vagy három hónapon belül. Ugyanezen ügyben hasonló levélben keresik meg Koháry Jánost (illustrissimus) is.

632. (V. 351.) Meghagyják a szolgabírónak, hogy rójon ki dikát azokra a zsellérekre, akik Losoncon nemesi házban laknak, és nem fizettek adót. Az ő dikájukat ne számlálják bele a város adójába, hanem attól külön, a rendes kivetés szerint hajtsák be tőlük a megye számára.

633. (V. 351-352.) Mivel a Losoncon székelő Helm és a Besztercebányára rendelt Zollenstein (Zollenstain) hadbiztosok között gyakori a levelezés, ezért úgy döntenek, hogy Helm leveleit a Losonc környéki falvak lakói szállítsák Gyetvára, onnan pedig továbbítsák Besztercebányára. Ezen rendelkezés folyamatba tételét pedig az alispánra döntésére bízzák.

634. (V. 352.) Felolvassák Zollenstein (Zollenstain) hadbiztos levelét, amelyben kinyilvánítja, hogy Helm hadbiztost az ő helyére, neki alárendelve vezényelték a megyébe. Felszólítja a megyét, hogy mindenben engedelmeskedniük kell Helm parancsainak. Ezen kívül ajánlja magát, hogy szükség esetén a megye segítségére lesz.

635. (V. 352.) Az alispán megválaszolja a rudnai postamester levelét, és adományként zab helyett 6 rajnai forintot utal ki a számára.

636. (V. 352.) Felolvasták Őfelsége parancslevelét, amelyben meghagyja, hogy továbbra is küldjenek munkásokat a bányába. Ezzel szemben a Selmei Kamara tisztjeinek utóbbi levele megengedi, hogy amíg nagy szükség nem lép fel, nem kell küldeniük további embereket, ennek értelmében a szolgabíráknak nem kell újabb munkásokat küldeniük.

637. (V. 352.) A törvényszék ülését március 8-9-ére (és ha szükséges, 10-ére) tűzik ki, a pecsételősékkal együtt.

638. (V. 352.) Kiküldik Helm hadbiztoshoz a számvétel elvégzésére a másodalispánt, Kántor Pált, Bulyovszky Dánielt, Gyürky Ferencet, Darvas Ferencet, Szikszay Jánost és Bende Jánost (generosi domini).

639. (V. 352.) Január 26-ra közgyűlést hirdetnek.

640. (V. 352-353.) Bár a beszállásolt katonaság és a megye közötti egyezség a megye által többször fölül lett vizsgálva, mégsem lehetett azt végrehajtani és betartani a katonák jogtalan és túlzó magánkövetelései miatt, valamint mert a megyébe vezényelt Helm hadbiztos sem volt képes orvosolni a katonák által mostanság elkövetett kihágásokat. Úgy döntenek, hogy ezen kihágások orvoslása végett felkeresik Zollenstein (Zollenstain) hadbiztost (perillustris dominus), követül küldve hozzá Gyürky István másodalispánt és Kántor Pál megyei adószedőt (generosi domini), ellátván őket a megye utasításaival. Napidíjúl fejenként két birodalmi tallért rendelnek a számukra.

641. (V. 353.) Ezen alkalommal a követek a hadbiztosnak ajándékképpen (gratificatio) felajánlanak két gönci hordó bort, amelyet hamarosan az alispán fog elküldeni a számára. Azonképpen dámvadakat, és egyéb vadakat és madarakat is küldenek a hadbiztosnak.

Nógrád vármegye közgyűlése

1694. január 26.

Losonc oppidum

642. (V. 353.) Felolvasták Zollenstein (Zollenstain) hadbiztos két levelét. Az első levél tartalmazza azt a határozatot, amelyet a vármegye követeinek, Gyürky Istvánnak és Kántor Pálnak (egregii domini) adott, s amelynek kiadását a követek jelentése szerint ők maguk indítványozták. Ezen határozat tartalma a következő: a hadbiztos azt javasolja, hogy kössenek egyezséget a hadsereggel, és ezen egyezség másolatát küldjék el neki. Másik levelének tartalmával kapcsolatban – ti. hogy a hadbiztos 760 orális és 856 lovas porcióval kívánja növelni a megyére kirótt porciók számát, amelyet természetben kellené beszolgáltatni Herbeville (Herveville) generális katonáinak eltartására – úgy határoznak, hogy a következő választ adják: A vármegye semmiképp nem fogadja el, hogy az egyszer már kirótt porciókat most természetbeni porciókkal növeljék meg, azért sem, mert a természetbeni porciók értéke meghaladja a megyére kivetett porciók pénzbeni összegét, ami súlyosan megterhelné a megyét. A többi porciót azonban a hadi szabályzat (Regulamentum) értelmében nem vonakodnak pénzben, három forintjával számolva befizetni. Ezen kívül a hadsereggel történt megegyezés másolatát elküldik a hadbiztosnak, illetve kérdést is intéznek hozzá Helm hadbiztos 40 porciójával kapcsolatban.

643. (V. 353-354.) Mivel a Héhalmon élő Harmos Mihály (nobilis) a megye határozatának ellenszegülve szembeszállt a megye adóit kirovó számvevőkkel (exactores), és a megyei hajdú kezéből erőszakkal ragadta vissza végrehajtással lefoglalt lovát, valamint nem átallotta illetlen szavakkal káromolni a megye tisztikarát – ti. az alispánt és a többi tisztviselőt – ezért meg-

idézik a következő törvényszéki ülésre, hogy ott a kerületének szolgabírái előtt adja okát az említett alkalommal történt rendbontásnak és az akkor elhangzott sértő szavaknak.

644. (V. 354.) Mivel Helm hadbiztos sürgeti a Herbeville-ezred szám feletti porcióinak kirovását, ezen helyzet orvoslására követutasítással ellátva követségbe küldik Bécsbe a nádorhoz (celsissimus) és Heißler (Haizler) főhadbiztoshoz (excellentissimus) Tolvay Ferencet (egregius). Rábízzák, hogy érje el: ezek a porciók ne terheljék a megyét, és amennyiben lehetséges, a kért 1344 mázsa liszt beszolgáltatásától is tekintsenek el, vagy legalább annak árát vonják le az utolsó havi porciók összegéből, és nem a vármegye pénztárából kelljen azt kifizetniük. A követnek a Dunán innen két birodalmi tallért, a Dunán túl pedig négy magyar forintot rendelnek napidíjul.

645. (V. 354.) Ezenközben az alispán ne mulassza el, hogy ajándékképpen küldjön mind a nádornak (sua celsitudo), mind Heißler (Haizler) generálisnak, valamint Palm hadbiztosnak azokból a vamadarakból, amelyből többet tud előteremteni.

646. (V. 354-355.) A főtisztek (Stób) számára a pénztárába beszolgáltatandó porciók ügyében meghagyják a szolgabíráknak, hogy erre a hónapra dikánként három garassal hajtsák be a legutóbbi kivetést az üres, vagyis szám feletti dikákból, a következő két hónapra pedig ugyanezen szám feletti dikákból hat garasával. Azoktól pedig, akikre gyalogos katonák természetbeni eltartását rótták, dikánként egy garast szedjenek be minél előbb. Katonatar-tást természetben nem fizető dikákra, amelyekre a tisztek eltartását rótták, négy garast vetnek ki, amelyből három a tiszteknek jár, a negyediket pedig a megkötött egyezség szerint a pénztárba kell befizetni. A birtokosokra és armalistákra pedig a legutóbbi taxát róják ki újra, amit a továbbiakban is be kell tőlük hajtani.

647. (V. 355.) A szolgabíráknak meghagyják azt is, hogy kerületeikben a katonaság tisztjeinek előzetes megkeresésével járják be a falvakat, és ahol az előzetes beosztásnál több katona van elszállásolva, onnan a létszám fölötti katonaságot irányítsák máshová, oda, ahová kevesebb katonát szállásoltak el, rendezve és arányosítva ezzel a beszállásolást.

648. (V. 355-357.) Herbeville (Herveville) marsall (excellentissimus) dragonyos ezrede és Nógrád vármegye közötti egyezség pontjai.

1. Az ezred katonasága Ófelsége (suae maiestatis) és a Hadbiztosság (excelsus) által hozott hadi szabályzatot (regulamentum), annak minden pontját és záradékát pontosan betartják. Hogy pedig a télire beszállásolt katonaság és a lakosság közt egyetértés uralkodjék a porciók természetben vagy pénzben való beszolgáltatása ügyében az alább írt módon született megállapodás:
2. A hadbiztosság által a tisztek számára rendelt orális porciót az ezredestől (collonellus) a csapatparancsnokokig (corporalis) bezárólag a természetbeni eltartás helyett három garasban határozzák meg, amelyet a szol-

gabírák minden hónap végén nyugta ellenében fizetnek ki, a negyedik garast pedig a hadipénztár számára adják át. Így a tisztek a lakosság megterhelése nélkül készpénzből élhetnek.

3. A lovas porciót természetben róják le, ha pedig úgy esnék, hogy valamely megyén kívül állomásozó tisztnek ide kellene utaznia, és nem tudna magával szénát és abrakot hozni, ebben az esetben, amíg szállására vissza nem tér, havonta porciónként 3 forintot és 30 krajcárt utalnak ki a számára, egy krajcárt pedig a hadipénztárba fizetnek be utána.
4. A gyalogos katonáknak természetben adják ki a porciójukat, méghezvázá úgy, hogy ne legyen okuk panaszra. Amennyiben mégis panasz merülne fel a megye kötelese elégtételt adni az ügyben. A katonák pénzben semmit nem hajthatnak be vendéglátóiktól, de a hadikasszából havonta egy birodalmi tallért kapnak italra. Ha őrzáratra mennek, természetben járandóságuk helyett orális porciónként három garast kapnak, amelyet naponta vendéglátóik fizetnek ki a számukra. Hasonlóképp három garassal számolják a porciót november elsejétől a beszállásolás kezdetéig, november 20-ig. Erre az időszakra a gyalogosoknak a hadi szabályzatban előírtak szerint ezt az összeget utalják ki eltartásként. Őrzárat idején pedig a lótarási porciónként vigyének magukkal az előírt havi adagból annyi abrakot, amennyi szükséges, illetve az őket eltartó lakosság annyi napig szállítson szénát lovaik számára, ameddig az őrzárat tart, vagy pedig vegyének számukra addig szénát.
5. A fent nevezett Herbeville (Herveville) generális tizenöt – szám feletti – lovát, harminchat ökrét és nyolc lovászát a megye ajándékképp ingyen tartja el a téli beszállásolás ideje alatt, a generális többi, ide elszállásolásra utalt tizenhét lovával együtt. A mondott nyolc lovászon felül tíz másik lovászt is – ezek közt tisztek nincsenek – felvesz a természetben eltartottak közé, akiket a falvak lakói mindennapi élelmiszerekkel látnak el tehetségük szerint. Ezen tíz familiáris számára napjában két garast fizetnek, amelyet a megye levon a generális porciójából.
6. Ha esetleg – ami jobb, ha nem történik meg – a tiszteket és csatlósait mégsem vezénylik német területre, mert a Főhadbiztosság másképp rendelkezik, ebben az esetben a megyének legyen lehetősége alkalmazkodni a parancshoz, nehogy duplán kelljen fizetniük a tisztek eltartását.
7. Ezen kívül sem a tisztek sem a gyalogos katonák semmi cím alatt ne kössenek különegyezségeket a lakossággal, és ne követeljenek tőlük semmiféle ajándékot vagy extra járandóságot. Ha ilyen egyezségek kötettek volna ennek előtte, semmisnek tekintendők, mivel mindenféle kihágást a hadi szabályzat alapján meg fognak szüntetni. A beszállásolt gyalogosok ne látogassák egymást, nehogy ilyenkor lakomát csapjanak, mert azzal terhelnék az amúgy is szegény népet. Még kevésbé követeljenek pénzt szálláshelyeiken, mikor a saját kedvükre útra indulnak valahová (kivéve őrzárat

- idején). Azt, amit a megengedett összegen felül hajtottak be, térítsék vissza, és a hadi szabályzat rendelkezései ellenében ne terheljék a lakosokat, azok lovait és ökreit semmiféle szolgálattal vagy utazásra való igénybevétellel. Ha pedig a katonaság valamiféle jogtalanságot követ el, vagy kárt okoz, és a számvétel idején – amely minden hónap végén esedékes – a tisztek nem adnak ezekért elégtételt, és nem térítik meg az okozott károkat, akkor a megyének legyen szabad ezen egyezségtől visszakoznia, és pontról pontra Ófelsége hadi szabályzatához alkalmaznia magát.
8. Az előbbi pontok betartatására jelen egyezséget Nógrád vármegye 1694. január 27-i, Losoncon történt közgyűlésén mindkét fél aláírta.
 9. Az egyezséget a katonaság részéről De Tiege őrnagy (Obristwach[t]-meister) szignálta és erősítette meg pecsétjével.

Nógrád vármegye közgyűlése

1694. február 22.
Losonc oppidum

649. (V. 358.) Helm hadbiztos újabb, Le[h]renau hadbiztossági titkárnak befizetendő, 12 orális és 8 lótarási porcióval akarja terhelni a megyét. Meg kell ezért keresni, mivel Zollenstein hadbiztos az alispánon keresztül biztosította a megyét, hogy a Herbeville-féle (Erbeville) porciókon kívül többet nem ró a megyére. Ezért kéri a hadbiztost (perillustris dominatio) hogy a mondott húsz porció kirovásától tartózkodjék. Ellenkező esetben Helm levelét a megye kérelmével együtt el kell juttatni Zollenstein hadbiztoshoz.

650. (V. 358.) A Cronsfeld ezred Guszonára beszállásolt katonái nyolc napnak előtte Koháry István (illustrissimus) egyik nagydaróci jobbágyának két ökrét mindenféle ok nélkül megsebesítették, s az egyiket le kellett vágni. Mindeközben megsebesítették az ugyanazon szekéren utazó lantos (fidicinus) kezét is. Ezek után a Losonctamási lakosoktól kicsikartak 6 forintot, és napokig nem hagytak fel az útonállással és rablással. Hogy ezekért elégtételt vegyen, kiküldik a Serke possessióban elszállásolt kapitányhoz Szalontay Jánost (egregius), akinek 1 birodalmi tallér (imperialis) napidíjat rendelnek. Ha pedig a kapitány nem akarna elégtételt adni, akkor a követ keresse meg a megye megbízólevelével magát Cronsfeld generálist, vagy az ő helyettesét.

651. (V. 359.) Meghagyják az alispánnak, hogy Helm hadbiztosnak juttatás (gratificatio) címen küldjön hat kila búzát.

652. (V. 359.) Bene András szolgabíró (egregius) jelenti, hogy ináncsi (de Inancz) Ebeczky Mihály (generosus) felesége, Géczy Mária (generosa) ügyvédvallást tett előtte.

653. (V. 359.) Kiadják Bertóthy Gábornak (egregius) a nemességét igazoló okiratokat.

654. (V. 359.) Az alispán (generosus) jelentette, hogy Koháry János, Farakas és István (illustrissimi) ügyvédvallást tettek előtte.

655. (V. 359.) Továbbá hasonló ügyvédvallást tett Róth Julianna (generosa) néhai Kürtössy István most pedig Szirmay András (generosi) házastársa, mint első házasságából született leányának, Kürtössy Erzsébetnek (nobilis) gondviselője és gyámja (tutrix et curatrix). Ez alkalommal az alispán korlátást (revisio aetatis) végezve, amennyire lehet, megállapította, hogy a lány hét esztendő körül van.

656. (V. 359.) Továbbá hasonlóképp ügyvédvallást tett Szirmay István (generosus) országbírói ítélőmester (prothonotarius iudicatus curiae regiae)

657. (V. 359.) Hasonlóképp ügyvédvallást tett Géczy Julianna (generosa), Kubinyi Kristóf (generosus) házastársa.

658. (V. 359.) Levelet írnak Zollenstein (Zollenstain) hadbiztosnak, a Lestről elhajtott ökrök visszaszolgáltatása érdekében.

659. (V. 359-360.) Kiküldetési folyamodvány (instantia pro exmissionalibus). Királyfalvi Róth (de Királyfalva) János (generosus) nevében és személyében prokurátora Jakubik Gábor (nobilis) az alábbi folyamodványt nyújtja be a megyéhez. Forgách Ádám (illustrissimus) főispán – a közeljövőben szükség esetén bemutatandó dokumentumokkal alátámaszthatóan – hatszáz rajnai forintot vett fel a fent nevezett kérelmezőtől, hogy azokat rövid időn belül kamatostul visszafizeti. A kiállított kötelezvény szerint, amennyiben nem történne meg az összeg visszafizetése, abban az esetben a főispán a Nógrád megyei Vilke possessióban bírt fél birtokrészét vámjával és minden tartozékával együtt átíratja és átengedi elfoglalásra a Kérvényező számára. És bár a Kérvényező többször is felkérte a nevezett gróft a kölcsön visszafizetésére, az azonban távol maradt, és ahelyett hogy a kölcsönt megadta volna, nem fizette azt ki. Ezért mivel az igazság azt követeli, hogy mindenki meg- és visszakapja mindazt, ami az övé, kéri a megyét hogy küldjék ki Csemniczky Gáspár alispánt (generosus) a hozzá csatlakozó szolgabírákkal és esküdtekkal, hogy az 1659. évi 30 tc. értelmében a fent nevezett gróftól behajtsák a nevezett összeget, annak kamatait minden egyéb költségek megtérítésével együtt. A kérvényező továbbra is fenntart magának mindenféle törvényes lehetőséget.

Nógrád vármegye törvényszéke

1694. március 08.

Losonc oppidum

660. (V. 360-361.) Tolvay Ferenc (egregius) visszatért bécsi követségéből, és jelentést tett követjárásáról: utasítást hozott a Hadbiztosságtól, amelyben meghagyják Zollenstain hadbiztosnak, hogy ne terhelje több porcióval a megyét, mint amennyit Budán a kiosztás során ráróttak. Mivel pedig a követ a

napidíján felüli összeget költött a megye szükségére, és emellett szánja és ládája is odaveszett az út során, amely kárt a megye szolgálatában fáradozván kellett elszenvednie, ezért meghagyják az alispánnak, hogy mind a felül irt költségeket, mind pedig a követet ért károkat térítse meg a számára.

661. (V. 361.) Szintén kifizetik a Zollenstein hadbiztoshoz követségbe küldött Bende János költségeit. Napi egy birodalmi tallérban limitálva hat napi fizetséget kap.

662. (V. 361.) Mivel Kántor Pál (generosus) adószedő betegsége miatt nem tudja a negyedik havi¹¹⁴ számvételt elkészíteni az őrnaggyal (supremus vigiliarum praefectus), ezért kiküldik Kántor Pál házába Tolvay Ferencet, Szalontay Jánost és Gellén Gergelyt (egregii et nobiles) hogy az adószedő és az őrnagy jelenlétében – akinek szintén személyesen kell megjelennie – vigyék végbe a számvételt.

663. (V. 361.) A nevezett Kántor Pál mellé segítségül rendelik Bende Jánost (egregius), amíg az adószedő jobban nem lesz.

664. (V. 361.) Mivel a következő katonai számvétel idején Zollenstein (Zollenstain) hadbiztos is jelen lesz, meghagyják az alispánnak, hogy gondoskodjék a hadbiztos vendégeskedése idejére annak ellátásáról, valamint küldjön neki Besztercebányára ajándékképpen (gratificatio) két hízódisznót.

665. (V. 361.) A számvétel véghezvitelére a megye részéről Gyürky István másodalispánt, Kántor Pál számvevőt, valamint Korponay Jánost, Szalontay Jánost, Bende Jánost és Gellén Gergelyt (generosi) rendelik ki.

666. (V. 361.) Kihirdetik Forgách (Forgács) Simon gróf (illustrissimus) levelét, amelyben az itt lévő birtokai teljhatalmú biztosává (plenipotentarius) Darvas Jánost (egregius) nevezi ki.

667. (V. 361-362.) Mivel az eddigi kivetésekből nem tudtak annyi bevételt összeszedni, amennyi a porciókat és a megye egyéb szükségleteit fedezné, ezért az üres (vacans) és a szám feletti (superflua) – vagyis a kvártélyozó katonaságot meghaladó – dikákra egyenként öt garas avagy jó pénzben 25 dénár beszolgáltatását róják ki, azoktól pedig, akikre a katonák természetbeni eltartását rótták ki, havonta 1 garast fognak beszédni. Ezt a most kirótt összeget pedig a szolgabíráknak az elkövetkező két hónapra, márciusra és áprilusra haladéktalanul be kell hajtaniuk.

668. (V. 362.) Darvas Mihály (egregius) jelentette, hogy néhai idősebb Michalek Miklós (generosus) özvegye, Újlaky Anna ügyvédvallást tett előtte.

669. (V. 362.) Ugyancsak Darvas Mihály jelentette, hogy Ebeczky Tamás (generosus) szintén ügyvédvallást tett előtte.

670. (V. 362.) Felolvasták a [Magyar] Királyi [Udvari] Kancellária (excelsa) dekretális határozatát, amely feloldja mindkét eltiltó parancsot (mandata

¹¹⁴ Azaz a februári

inhibitoria), azokat ti. amelyeket Ófelsége és a nádor hoztak a megyei magisztrátusnak Nagyoroszi lakosaival szembeni perében.

671. (V. 362.) Felolvasták továbbá Ófelségének (sua maiestas sacratissima) ugyanezen ügyben érkezett eltiltó parancsát (mandatum inhibitionum) is, amelyben Ófelsége meghagyja, hogy az oroszok ügyében kitűzött törvényszéket halasszák más, alkalmas időre, amikor ti. Ófelsége királyi jogügyigazgatója (fiscalis causarum regalium director) – aki egyébként Bécsben van elfoglalva – jelen tud lenni, aki előbb megpróbál baráti egyezséget kötni az oroszokkal, annak sikertelensége esetén pedig jelen kíván lenni a törvényszéki per kivizsgáló szakaszán. Mivel azonban a kivizsgálás megtörtént, és az ítéletet is meghozták, azt a teljes peranyaggal együtt – az ítélet végrehajtásának felfüggesztése mellett – megküldik a királyi udvarba, hogy a király perdöntő határozatot hozhasson ezen ügyben.

672. (V. 362-363.) Felolvasták a Magyar Kamara (in clyta) ugyanezen ügyben írt levelét is, amelyben a vizsgálat lefolytatásának elhalasztását kéri. Erre feleletként megírják, hogy mind Ófelsége (suae maiestas) parancsa, mind pedig a Kamara (in clyta) rendelkezése alapján elhalasztották az ügy végső tárgyalását a következő törvényszék idejére. Arra kéri a kamarát, hogy a mondott határidő előtt küldjék ki a megyébe a királyi jogügyi igazgatót, vagy más alkalmas embert, hogy a dolgot végbeviessék.

673. (V. 363.) Írják Keczer Györgynek, a megye bécsi ügyvivőjének, hogy járjon közben a terhek könnyítését kimondó parancslevel (relaxatorium) jobbításának ügyében, ill. sűrűsse meg azon költségek visszatérítését, amelyeket a vármegye a beszállásolt katonaságra fordított.

Nógrád vármegye törvényszéke

1694. március 09.

Losonc oppidum

674. (V. 363.) Megtörténik a számvétellel kapcsolatos jelentéstétel, amelynek alkalmából Szilassy András (generosus) volt másodalispánnak hűségesei szolgálataiért cserébe 75 magyar forintot ajándékoznak.

675. (V. 363.) A szolgabírákat a porciók behajtásával történő fáradozásaiért, valamint a beszállásolt katonaság által okozott kellemetlenségek elviseléséért a következő módon jutalmazták meg: Pelargus Györgynek és ifj. Balogh Mihálynak fejenként 50 forintot adnak, míg Bene Andrásnak és Darvas Mihálynak az 1692 őszén átvonuló katonaság okozta károkat figyelembe véve 60 forintot juttatnak.

676. (V. 363.) Ezen kívül Darvas Mihálynak megtérítik ökre árát is, 12 bírodalmi tallért fizetnek neki.

677. (V. 363.) Bulyovszky Ferenc néhai alispán (generosus) özvegyének férje tartozásából, annak hűségesszolgálataira való tekintettel elengednek 256 forint 41 dénárt.

678. (V. 363.) Bulyovszky Dániel (egregius) alázatos [kérésére] tekintetbe vévén, hogy már hat éve viseli a segédjegyzői hivatal, ebbéli szolgálataiért 100 birodalmi tallért, azaz 180 forintot ajándékoznak neki.

679. (V. 363.) Mivel Jeszenszky Ferenc (egregius) az újabban ráruházott tiszttartói hivatala (provisoratus) mellett a megye biztosi tisztét úgy ellátja, amint arra magát kötelezte, nem képes, ezért erre a feladatra a következő tisztújításig Gálffy Imrét (egregius) válsztják meg.

680. (V. 364.) Szalontay János és Bende János megyei biztosoknak szolgálataikért fejenként 12 forintot adományoznak.

681. (V. 364-370.) Darvas Mihály szolgabíró és Básthy László esküdt (egregii) jelentése alapján felvették Koháry István gróf (illustrissimus) mint felperes Róth János (generosus) mint alperes elleni perét az alább bővebben kifejtett ügyben. A felperes prokurátora, Kubinyi Mátyás (egregius) fenntartván minden törvényes óvás lehetőségét mindazon eszközökkel és cselekményekkel szemben, amellyel az alperes prokurátora a per során élni fog, továbbá fenntartván a visszakozás és tiltakozás minden törvényes eszközét, mindenek előtt kéri az alperes törvénybe hívását (proclamatio).

A törvénybe hívás megtörténtével az alperes jelenlétében a felperes prokurátora előadta az alperes elleni indítani kívánt per tárgyát: 1693. szeptember 19-én a felperes örökös jogánál fogva vissza kívánta váltani Ság nevű birtokát, amelyet korábban a néhai ifjabb Balassa Imre gróf (illustrissimus) a néhai Kürtössy Istvánnak (egregius) zálogosított el, s amely zálogbirtok aztán az alperes kezére került. A felperes az 1655. évi 52. törvény előírásai szerint megkínálta az alperest a törvényileg előírt kisebb összeggel, hogy vegye számba a nevezett possessióban lévő jogait és javait, és a felperestől vegye fel az azért neki járó összeget, ezzel jogilag visszaadván az említett jogokat a felperesnek. És bár a megkínálás alkalmával az alperes nem tagadta, hogy a mondott javak nála vannak, azonban azt közölte a felperessel, hogy mivel nem örökjogon szállott rá a birtok, ezért nem adhatja azt vissza, ezzel pedig sem a megkínálásnak, sem pedig a fent idézett törvénynek nem tett eleget, jogait és javait nem engedte át a felperesnek, és a mai napig a kezén tartja és bírja azokat a felperes kárára és jogainak sérelmére. Az 1647. évi 105. tc. értelmében, mivel *a dolog a maga terhével száll át*, valamint az ország törvényeinek, nevezetesen is az 1655. évi 52. törvénycikknek és a Hármaskönyv második része 24. címének, továbbá a vármegye statútumainak erejénél fogva, a zálogbirtokosok – az igazságszolgáltatás közbelépése esetén – kötelesek megadni annak az okát, hogy miért nem bocsájtották vissza a zálogbirtokot, és a hozzá tartozó jogokat. Egyébiránt az ilyen birtokokat a Hármaskönyv előbb említett 24. címének valamint az idézett vármegyei statútumok és or-

szágos törvények erejénél fogva a törvényes, vér szerinti örökösöknek, mint birtokszerzőknek szokták ítélni. Ennél fogva a felperes prokurátora a fent mondott okokból, és az idézett törvények erejénél fogva kéri, hogy az alperes adja törvényes okát a törvényszék előtt, hogy miért nem szolgáltatta vissza a nevezett birtokot, és annak jogait a felperes számára. Egyébként pedig a mondott törvények és vármegyei statútumok alapján kéri, hogy ítéljék meg a szóban forgó javakat a felperes részére, fenntartván a továbbiakban is minden lehetőséget magának.

A fent nevezett alperes és tiltakozó királyfalvi Róth János (de Királyfalva) nevében és személyében prokurátora, Csemniczky Péter (nobilis), egyet nem értésének tiltakozás formájában ad hangot, tiltakozik ugyanis mind az állítólagos felperes, mind az állítólagos birtokszerzés ellen, továbbá vitatja a bírának és a bírói fórumnak az illetékességét, illetve tiltakozik az egész per ellen, annak minden tartozékával együtt. Ezért fenntart magának mindenféle lehetőséget a további jogi cselekményekkel kapcsolatban, hogy küldő felének (principalis) jogait és érdekét a lehető legjobb módon megoltalmazhassa. Minderről, valamint a per iratairól hiteles másolat kiadását kéri.

A felperes prokurátora szintén tiltakozását fejezi ki, amiért az alperes óvást emelt a bírói fórum és a bírák személye ellen, mivel az alperes azt akkor szokta elővenni, mikor már semmi másban nem bízhat, s feladatát már nem képes teljesíteni. Tiltakozik azért is, mivel jogainak átengedését a végéskig halasztja, így továbbra is fenntart magának minden lehetőséget.

A törvényszék döntése értelmében kiadják a kért iratmásolatokat. Az alábbiakban ezek következnek.

- Magyar nyelvű törvényszéki parancs (commisio iudiciaria), amelyben Csemniczky Gáspár alispánja meghagyja a szolgabírának, hogy valamelyikük egy esküdt kíséretében szálljon ki, és végezze el a perbe hívást Koháry István (méltóságos gróf úr önagysága) kérésére. Ezen meghagyás 1693. szeptember 17-én kelt Losoncon.
- Magyar nyelvű megkínáló levél (admonitoria), amelyben Darvas Mihály szolgabíró és Zatureczky Gábor esküdt tudatják Róth Jánossal, hogy Koháry mint örökbirtokos, vissza kívánja váltani a Felsőságon található birtokrészt, amelyet néhai ifj. Balassa Imre adott zálogba id. Kürtössy Istvának. Ezért az alispán parancslevele mellett felkeresik Róthot, és az 1655. évi 52. tc. értelmében felkínálnak neki 3 forintot, hogy a szokásos, törvényes időn belül írja össze, hogy miféle jogon és mekkora összegben bírja az említett Ság possessiót, Koháry ugyanis kész az általa megnevezett összeget kifizetni, hogy kezéhez vehesse birtokát. Ha ezt Róth megteszi, akkor a dolog rendezése megtörtént, azonban ha nem, akkor Koháry kész bármi jogos úton és módon jogait és birtokát megoltalmazni. Várják tehát a zálogbirtokos válaszát. Az admoníciót Felsőség bírása, Új András által kézbesítik Róthnak. A levél Szécsényben kelt, 1693. szeptember 19-én.

- Magyar nyelvű perbehívó levél (citatio): Darvas Mihály szolgabíró és Báshy László esküdt felidézik az admonitiót, melynek alkalmával Róth nem volt hajlandó sem a javak számbavételére, sem átadására, mivel azt mondta, hogy nem reá háramlott a birtok, így nem adhatja át, holott azt a mai napig ő birtokolja. Ezért a már idézett törvények és a Hármaskönyv ide vonatkozó címe alapján a törvényszék elé idézik, ahol számot kell adnia arról, miért nem vette fel az összeget és miért nem adta vissza tulajdonosának a zálogban bírt possessiót. Ha nem tenné meg, akkor a megye a törvények és a jog értelmében fog eljárni. A perbehívást Róth sági jobbbágyával, Új Orbánnal továbbították a számára. A perbehívó levél 1693. november 29-én kelt Halászában.

682. (V. 370-372.) A Ráday család pere Madách (Madács) Jánosra (generosus) és Zsuzsannára (generosa) száll át. Idősebb Ráday Andrásnak első feleségétől, Zsófia asszonytól (generosa) – aki Madách Péter (generosus) és Sarlay Anna (generosa) leánya volt – született fia Ráday Gáspár (egregius), valamint idősebb Darvas János (egregius) Ráday Ilona (generosa) asszonytól – aki az említett Ráday Andrásnak (generosus) és Madách Zsófiának a gyermeke – született fiai: János, Mihály és Ferenc (egregii) nevében és személyében prokurátoruk, Kántor István (egregius) azon perben, amelyet a vármegye előtt a néhai Esterházy Miklós nádor (illustrissimus) által Nagyhöflányban 1636. május 30-án kiadott osztályos egyezséget meghagyó parancslevele (mandatum divisionale-praeceptorium) nyomán Madách (Madács) Zsófia mint felperes indított testvérei, néhai Madách Gáspár és György (generosi) mint alperesek ellen Nógrád megyei birtokaik ügyében, s amelynek felperessége (actoratus) a nevezett Ráday Gáspárra valamint Darvas Mihályra és Ferencre, alperessége pedig a nevezett Madách (Madács) Gáspárról Madách (Madács) Jánosra és Zsuzsannára, alsósztrégovai Madách (Madács) János és Horváth Magdolna gyermekeire; valamint Szilassy András feleségére, Pethő Annára, néhai Pethő István és Madách (Madács) Anna leányára; Madách György alperessége pedig Koromzay Jánosra (egregius) és testvéreire, Pelargus Györgyné Koromzay Katalinra, néhai Koromzai János (egregius) és Madách (Madács) Zsófia (generosa) gyermekeire; továbbá Bene Annára, néhai Asgúti János (generosus) özvegyére, másképp Nándori Bene András és Madách (Madács) Anna (generosa) lányára; végül Ebeczky György (egregius) gyermekeire, másként Ebeczky György és Madách (Madács) Zsófia (generosa) unokáira, mint az említett javak megszerzőire szállt át (condescensio); leteszi a szokott három forintos terhet, és megkínálja (admonitio) a fent említett felpereseket, amellyel a per áthárult az említettekre. Kéri a három forintból őt illető rész kifizetését, és az ügy bizonyáglevelének (testimonialis) kiadását.

Madách (Madács) János és érdektársainak prokurátora Csemniczky Péter (egregius) kéri ezen perháramlást kimondó levél (condescensionis) másola-

tát, a három forintból neki járó pénzt pedig a bírák kezén hagyva fenntartja a fenntartandókat.

683. (V. 372.) Alsógéczi és nagyszalatnai (de alsó Géczi et Nagy Szalatna) Géczy István (nobilis) nevében prokurátora, Csemniczky Péter (nobilis) a megye ügyvédvalló levelével a következő ünnepélyes tiltakozást adja elő. A tiltakozó tudomására jutott, hogy Kiszellő birtokos nemesi és nemtelen lakosai is megrohanták a tiltakozó Kispaták nevű praediumát, ott legeltették állataikat, kivágták és elszállították a fákat, és egyéb módon is használták a területet a tiltakozó nagy és nyilvánvaló kárára.

Ezért a tiltakozó az ott talált jószágok elvesztése valamint személy szerinti elfogatás terhe alatt – akár a jogos önvédelem eszközének igénybevételével – eltilt minden kiszellői lakost, legyen bár nemes, vagy nemtelen, a fent nevezett puszta megszállásától, használatától, a fák kivágásától és elszállításától, és az ott folyó legeltetéstől. Kéri a fent mondott tiltakozás jegyzőkönyvbe vezetését (inprotocollatio) és bizonyáglevél kiadását.

Nógrád vármegye közgyűlése

1694. március 29.

Losonc oppidum

684. (V. 373.) Kihirdették Ófelsége (suae maiestatis sacratissimae) Bécsben, folyó év március 18-án kelt parancslevelét, amelyben meghagyja, hogy a megye közönsége ófelsége hadi népe táplálására május elsejéig juttassa el a legközelebbi gabonaraktárba a megyére kirótt porciók alapján kiszámított mennyiségű kassai köből búzát, vagy mázsa lisztet. Hogy a beszolgáltatást gabonában vagy lisztben teljesíti, a megye szabad belátásától függ, ám a beadás nem teljesítése esetén szigorú végrehajtást fognak rajtuk büntetésként eszközölni.

A vármegye közönsége úgy határoz, hogy a szolgabírák kutassák fel, hogy a járásukban hol található tavaszi gabona, és azt a megye szükségére vásárolják össze, vagy esetlegesen az elővásárlási jog (praeemptio) használatával foglalják le. Közben pedig levélben meg kell keresni Vay Ádámot, hogy ha a szolgabíráknak mégsem sikerülne megfelelő mennyiségű gabonát összegyűjteniük, akkor Vay ne vonakodjék a megyét gabonával kisegíteni, amelyet ők a megyében szokásos mértékkel, és szokásos, piaci áron fognak megvásárolni.

685. (V. 373-374.) Ebben az ügyben írásban keresik meg Kecsert, a megye bécsi udvari ügyvivőjét, kérvén tőle, hogy az udvarban és megfelelő helyeken kérvényezze, hogy ha ezen gabonát a megyének feltétlenül be is kell szolgáltatnia, annak árát legalább vonják le a porción felül fizetendő összegből. Sürgesse meg azt is, hogy az udvar térítse meg az átvonuló katonaságra költött összeget, és azt a kárt is, amit ezek a katonák 48 ökör elvesztésével okoztak. A most beszállásolt katonaság kihágásaival kapcsolatban pedig keresse fel

Helm hadbiztost, vagy Zollenstein hadbiztost (perillustris), hogy rendezzék el ezeket az ügyeket, mivel közvetítőkként ők vannak erre rendelve.

686. (V. 374.) Kihirdették Zollenstein hadbiztos Besztercebányán március 19-én kelt levelét, amelyben meghagyja a megyének, hogy az Ófelsége pénztárába fizetendő összeg hátralékát a hónap végéig küldjék el neki. Ebben az ügyben úgy döntenek, hogy informálni fogják a hadbiztost.

687. (V. 374-375.) Kihirdették Zollenstein hadbiztos másik két levelét is. Mindkettő Besztercebányán kelt, a korábbi március 10-én, a későbbi március 20-án. Mindkét levél az alispánnak van címezve, és arról a 48, szám feletti porcióról szól, amelynek beszolgáltatását a hadbiztos korábban kérte. A hadbiztos továbbra is próbálja rábeszélni a megyét, hogy az említett porciót fizessék be a selmecbányai polgárok helyett. A selmeciek magukra vállalják, hogy ha a mondott porciókat a nógrádiak befizetik a Herbeville ezred őrnagyának (vigiliarum praefectus), akkor ők elégtételt fognak adni ezért, és a megyét minden lehetséges eszközzel kárpótolni fogják. Ebből kifolyólag, hogy kinyomozzák a hadbiztos levelében foglaltak valódiságát és a selmeciek szándékát, Selmecbányára küldték Szalontay Jánost (egregius) az alispán (generosus) levelével. A követ visszatérve jelentette, hogy a hadbiztos (perillustris) levelében leírtaktól eltérően, azzal szinte ellentétesen nem hogy kompenzálnák a megyét, de több mint ezer forintos kárt kellene elszenvedniük, ugyanis a selmeciek úgy határoztak, hogy porciónként csak egy birodalmi tallért lennének hajlandóak fizetni. Ezért levélben tájékoztatják a hadbiztost (perillustris), visszautasítván a mondott 48 porció kirovását. Ennek megokolására csatolják a selmeciek levelét is. Követük útján arra is megkérlik Zollensteint, hogy efféle alkalmatlankodással ne terhelje többet a megyét, és hozzon ebben az ügyben végső határozatot. Követül küldik Szalontay Jánost (egregius), akinek napidíjul 2 rajnai forintot rendelnek.

688. (V. 375.) Levelet írnak a Hadbiztosságnak (excelsus), kérvén, hogy Ófelsége rendelete szerint vonják le a gabona árát abból az összegből, amelyet a megyének a porciókon kívül kell befizetnie a hadipénztárba. Kérelmezik azt is, hogy a tavalyi nyár folyamán a táborban odaveszett 48 ökör árát is térítsék meg.

689. (V. 375-376.) Felolvassák a Kassai Kamara (inclya) adminisztrátorának, egyben Magyar Kamarai tanácsosnak Kassán, 1694. január 11-én kelt panaszlevelét, amelyben sérelmezi, hogy a losonci polgárok, akár nemesek, akár nemtelenek saját majorságuk címén (praetextu allodiatucae propriae) bort hoznak be Heves megyéből, Gyöngyösről, Pásztórol (Pasztho) és Gyöngyöspatárol (Patha), amelyet azonban nem szoktak bejelenteni a rimaszombati harmincadvámon, ezzel pedig megcsalják és megrövidítik a királyi bevételeket. Az adminisztrátor ezért azt kéri, hogy az érintett nemesek bizonyáglevellel igazolják a harmincadvámon, hogy az a hely, ahonnet a bor

származik, a saját majorságukhoz (allodiatura) tartozik; a közrendűek pedig tegyenek esküt is ennek kapcsán a harmincados előtt.

690. (V. 376.) A számvétel megtételére Rokfeld kapitány századához (compagnia) Darvas Ferenc szolgabíró mellé Korponay János és Újlaky Miklóst (generosi) küldik ki.

691. (V. 376.) Rokfeld kapitány hadnagyához (laitenant) a számadás véghezvitelére Darvas Mihály szolgabíró mellé Dúl Mihályt és Fejér Györgyöt (generosi) küldik ki.

692. (V. 376.) Ugyancsak a számvétel véghezvitelére nándori (de Nándor) Bene András szolgabíró mellé azokat a közeli nemeseket jelölik ki, akiket a szolgabíró maga mellé tud venni.

693. (V. 376.) Az őrnagy (supremus vigiliarum praefectus) századának (compania) és törzskari számvételének elkészítésére Kántor Pált és ifjabb Balogh Mihályt rendelik ki mindazokkal együtt, akiket maguk mellé tudnak venni.

694. (V. 376-377.) Közgyűlést hirdetnek Losoncra április 19-re.

695. (V. 377.) Gyürky Ferenc (generosus) kéri a néhai Gyürky Gábor (generosus) és a néhai Dőry Zsuzsanna (generosa) között megkötött házasság érvényessé tételét, amelyet a felek másodfokú rokonságban lévén, hivatalból és az Apostoli Szentszék által ráruházott fakultásból eredően Pálfy Ferdinánd egri püspök (illustrissimus ac reverendissimus) előtt kötöttek meg. Kéri továbbá a házassági felmentés (dispensationalis) kihirdetését, amelyet a főméltóságú és főtisztelendő herceg (celsissimus ac reverendissimus princeps), Szelepcsényi György esztergomi érsek úr engedélyével és beleegyezésével (indultu et annuentia), az egri püspök (illustrissimus) állított ki Szuha várában 1680. március 24-én. Erről a levélről kéri továbbá a megye pecsétje alatt Dőry András (generosus) részére másolat kiadását. A másolatot kiadják.

696. (V. 377-379.) Királyfalvi (de Királyfalva) Róth János (generosus) nevében prokurátora, Adonyi Gergely (nobilis) a megye ügyvédvalló levelével a következő ünnepélyes tiltakozást adja elő. A tiltakozó tudomására jutott, hogy néhai szécsényi Borbély György (Borbély de Szécsen) (egregius) özvegye, Babócsay Judit (nobilis) a szomszédsági jog (ius vicinitatis) figyelmen kívül hagyásával, idegeneknek kívánja elzálogosítani a tiltakozó tulajdonában lévő Szántó (Zagyvaszántó) possessióval határos Zseléb (Selyp) pusztát. Róth kész a nevezett pusztát abban az értékben, amelyben azt Babócsay Judit megszabja, zálogba venni, ahogy erre a szomszédsági jog feljogosítja, ti. ennek értelmében az idegenek (extranei) előtt licitálhat. A továbbiakra nézve Róth ugyanezen jogával élve eltiltja a nevezett özvegyet a praedium rá nézve sérelmes zálogba adásától, ill. a leendő zálogbavevőket, legyenek bármilyen rendű és rangú emberek, a nevezett praedium zálogba vételétől, fenntartván minden lehetőséget arra az esetre, ha tudomására jutna a mon-

dott birtok zálogba adása, így azt is, hogy a zálogösszeg letételével kizorítja a birtokból az idegen zálogosokat.

Hasonlóképp jószágvesztés és elfogatás terhe mellett megtiltja ugyanezen tiltakozó azt is, hogy a nevezett özvegy vagy annak emberei használják a tiltakozó Szántón (Zagyvaszántó) lévő földjét, mezejét és kuriális telkét, és az ahhoz tartozó javakat, még kevésbé merjék azt saját tulajdonuknak tartani, és ne merészeljenek oda építkezni. Tiltakozásáról bizonyságlevél kiadását kéri.

A tiltakozás meghallgatása után a fent nevezett Babócsay Judit nevében prokurátora, Ivanovicz András viszonttiltakozását fejezi ki, és másolatot kér mind a fent említett tiltakozásról, mind pedig a saját viszonttiltakozásáról.

697. (V. 379.) Horváth István (generosus) feleségének, Sárközy Máriának (nobilis) nevében prokurátora, Adonyi Gergely (nobilis) a megye ügyvédvalló levelével a tiltakozó az ott talált jószágok elvesztése valamint személy szerinti elfogatás terhe alatt eltilt minden ebecki és szomszédos községekben élő lakost, legyen bár nemes, vagy nemtelen, a tiltakozó ebecki birtokainak használatától, a földek felszántásától, bevetésétől és a mezők kaszálásától. Kéri a fent mondott tiltakozásról bizonyságlevél kiadását.

Nógrád vármegye közgyűlése

1694. április 19.

Losonc oppidum

698. (V. 379-380.) A füleki ferencesek kérésére Darvas Ferenc szolgabíró járásából kiküldenek 50 embert és 10 szekeret a rendház javítására, egy heti munkára. A legéndiek (legend) kérésére elrendelik, hogy Bene András szolgabíró jelen év Szent Mihály napjáig (szept. 29.) hagyja meg a szállítási kötelezettségtől (vectura) való mentességüket.

699. (V. 380.) Felolvasták Őfelsége március 26-án kelt levelét, amelyben úgy rendelkezik, hogy bár azt a parancsot kapták, hogy a kétmilliót kitevő kvártélyozásra befizetendő összeget százezer mázsa lisztben vagy ugyanennyi kassai köből zabban róják le, ám a nádor közbenjárására, ország helyzetére való tekintettel elrendeli, hogy liszt helyett ugyanannyi tallért, 1 rajnai forintot és 50 dénárt fizessenek be a Magyar Kamarának. A befizetés katonai végrehajtás terhe mellett történjék meg április folyamán.

700. (V. 380.) A királyi rendelethez csatoltan megérkezett Zollenstein hadbiztosnak Besztercebányán kelt levele, amelyben sürgeti, hogy a királyi rendeletnek megfelelően – liszt helyett – 2016 rajnai forintot szolgáltatassanak be neki. Abban az esetben, ha nem kapja meg a pénzt, katonai végrehajtást fog eszközölni, amelyre – mint a királyi parancsban olvasható – a Hadbiztosság (excelsus) őt felhatalmazta.

701. (V. 380-381.) Mivel a királyi parancs illetve a hadbiztos levele egymással ellentétes értelmű, ti. a parancslevél szerint a pénzt a Kamarának (inclyta) kell befizetni, a hadbiztos pedig levelében azt kéri, hogy a pénzt neki adják át; ezért a királyi parancs másolatát elküldik a hadbiztosnak, megírván: a megye kész a pénzt a királyi parancs alapján olyan gyorsan átadni, ahogy lehet, amint a fenti kérdésről, ti. hogy hová kell a pénzt befizetni, megbizonyosodnak, addig pedig a pénzt megőrzik. Másrészt Ófelsége rendelete más pénznemet ad meg, mint amelyben a hadbiztos követeli a befizetés teljesítését, holott arról nem jött Ófelségétől újabb rendelkezés, hogy más pénznemben kellene fizetni, mint azt előírták. Így tehát ebben a pontban is ragaszkodnak Ófelsége rendeletéhez.

702. (V. 381.) Ófelsége korábbi rendeletének értelmében, amely még lisztben kérte a beszolgáltatás teljesítését, gondoskodtak 400 köből búza beszerzéséről, amelyet Koháry István gróftól (illustrissimus) vásároltak meg. Most arra kéri a gróft, hogy ha lehet, a gabonát vásárolja vissza. Ha közben valami kár érte volna – ti. a gabonát nyitott vermekben tárolták – akkor a megye meg fogja azt téríteni.

703. (V. 381.) Felolvassák Zollenstein hadbiztos másik levelét is, amelyben tudósítja a megyét, hogy azt a 48 porciót, amelyet korábban követelt tőlük, a selmecbányai polgárok kifizették, így ezen teher alól felmenti őket.

704. (V. 381-382.) Válaszolnak Keczer Györgynek, a megye bécsi ügyvivőjének levelére: A megye már hozott határozatot az átvonuló hadsereggel szembeni követelések ügyében, ám ha ennek dokumentumai elkeveredtek volna, újra átküldik azt ügyvivőjüknek. Felhatalmazzák őt a katonasággal való tárgyalásra és megegyezésre is. Marsiglinak (Marschilli) a markotányosokkal (marquetantii) szembeni követelése semmis. A vármegye levelét pedig amit a Hadbiztosságnak (inclytus) fognak írni, azt az ügyvivővel is közölni fogják.

705. (V. 382.) Levelet írnak a Hadbiztosságnak (excelsus), kérvén őket, hogy miféle indokkal fogadják el azokat a magánszámlákat és elismervényeket, amelyeket a hadsereg a megye követeléseivel szemben mutatott be előttük. Kéri, hogy ezek után azokat a nyugtákat, amelyeket a megye biztosai nem ellenjegyeznek, nyilvánítsák érvénytelennek, és a félreértések elkerülése végett a most Nógrád vármegyében állomásozó sereggel is tudassák, hogy mely nyugták érvényesek és melyek érvénytelenek a Hadbiztosság (excelsus) előtt.

706. (V. 382.) Herbeville seregének századaival történő számadás véghezvitelére kiküldik a megye biztosait, úgymint: az őrnagy századához és egyben a generális porciójának számadását is elvégzendő Féja Jánost és Kántor Pált (generosi); Sillingur [?] századához Pelargus Györgyöt és Bende Jánost; Rokfeld századához Darvas Ferencet és Szalontay Jánost, a testőrszázadához (laib compania) Gyürky Istvánt és Batta Pált, Lorenau századához Darvas Mihályt és Tolvay Ferencet, Piayer [?] századához Bene

Andrást és Jeszenszky Ferencet küldik ki, akik azt a feladatot kapják, hogy május 3-ig vigyék végbe a számvételt, valamint hogy törekedjenek a nehézségek elsimítására, és a különféle kihágások rendezésére.

707. (V. 383.) A tizedbérletek bérbevételének (arendatio) időpontjául április 28-át tűzik ki, egyben meghagyják a szolgabíráknak, hogy az időpontot idejében közöljék a földesurakkal.

Nógrád vármegye tizedbérlet széke és közgyűlése

1694. április 28.

Losonc oppidum

708. (V. 383.) Legelőször is kihirdették Széchényi György (Szecsény) esztergomi érsek (celsissimus princeps) [!] tizedbérleti levelét (arendatoria), amelyet Doktorovich György (reverendus) rózsahegy plébános és érseki árendátor mutatott be, kérvén, hogy ne halasszák tovább a tizedbérletek letételét, valamint hogy a bérletösszeget ne forintban, hanem más pénznemben fizessék ki, vagy ha mégis forintban, akkor az infláció mértékét kalkulálják bele az összegbe (cum devaluatione deponentur). Kéri továbbá azt is, hogy magánúton jutatott hálapénz (gratificatio) helyett a megye egyeteme nevében adjanak számára jutalmat.

709. (V. 383.) A tizedek bérbeadását illetően a megye meglegedettségének ad hangot, a tizedbérletek megvásárlásának és kifizetésének siettetésével szemben azonban meg kívánnak felelni a kitűzött időpontnak, amelyet a felek eddig is sértetlenül betartottak.

710. (V. 383.) Az árendátor kérésének megfelelően a magánúton jutatott hálapénz (gratificatio) helyett a megye egyeteme nevében 30 tallér jutalmat adnak a számára, de kijelentik, hogy nem kívánják ezt gyakorlattá tenni.

711. (V. 383.) A kishógrádi birtokosok panaszt nyújtanak be, mert Dvornikovich Mihály (illustrissimus) püspök a saját tizedeit nem kívánja bérbe adni, hanem magánál tartja azokat. Kérik tehát a megyét, hogy óvja meg jogaikat, és keressék meg a püspököt az ide vonatkozó törvények kifejtésével. Ennek megfelelően cselekszenek.

712. (V. 384.) Felolvasták Zollenstein (Zollenstain) hadbiztos válaszlevelét, amelyben három pontba szedve közli a megyével határozatát: először is, hogy rajnai forintot csak az értékcsökkenés beszámításával fogad el: vagyis 57 krajcárral és két pénzzel (nummus) számítva. Másodszor: A pénzt május 1-ig katonai végrehajtás terhe mellett fizessék be.

Úgy tűnik, a teljes összeget nem tudják kifizetni más valutában, csak forintban, és abban is biztosak, ahogy a hadbiztos nem fog elállni szándékától. Ha viszont csak rajnai forintban fizetnek, akkor a megyét minimum 300 Ft kár fogja érni. Ennek elkerülése érdekében meghagyják az adószedőnek,

hogy a nála forintban lévő összeget váltsa át más valutára. Egyben biztosítja azokat, akiktől a pénzt váltotta, hogy ha esetleg a forint teljesen elértéktelenednék, akkor a megye a devalváció mértéke szerint pótolni fogja veszteségeiket. Másként ezt a kiadást most kellene elszenvednie, ha az összeget forintban fizetné be.

Közben a pénzkifizetés gyorsításának eszközléséhez hozzáfűzik, hogy ilyen pénzbehajtásra csak a Hadbiztosság jogosult.

713. (V. 384-385.) A „lisztpénz” (*pecunia farinaria*) Zollenstein (Zollenstein) hadbiztoshoz való szállításával Gyürky Ferencet bízzák meg, akinek 2 tallér napidíjat fizetnek. Kíséretére Divényből és Gácsról 10-10 fegyverest rendelnek. További két tallért kap, hogy abból szekeret fogadjon, valamint annak a négy katonának, aki egész Besztercebányáig kísérik, 1-1 tallért adnak.

714. (V. 385.) Az előző közgyűlésen kijelölték, hogy kiket küldenek ki a hadsereggel történő részleges számvétel véghezvitelére.

715. (V. 385.) A fő számvétel (*generalis computus*) véghezvitelére kiküldik az alispánt mindazon nemesekkel, akiket maga mellé tud venni. A számvétel végbementekor és a nyugtatványok átvételekor a tisztek valószínű ellen-nyugtákat (*contraquietantia*) fognak kérni. Ennek kiadását az alispánra bízzák.

716. (V. 385.) Május 17-re közgyűlést hirdetnek Losoncra, amit azonban, mivel a szükség úgy kívánja, előrehoznak.

717. (V. 385-387.) Bégányi Lénárt (*generosus*), a Magyar Királyi Kamara (*inclyta*) jegyzője, és felesége Csomaközy Borbála (*nobilis*) nevében prokurátoruk Varga, vagy más néven Literatus András (*strenuus*) a következő tiltakozást és eltiltást teszi a vármegye előtt. A mondott tiltakozóknak telkük és birtokuk volt Füleken, amely Bélteky Pál (*generosus*) füleki vicekapitányról és feleségéről, Vitkay Erzsébetről (*nobilis*) szállt rájuk, mint törvényes örökösökre. Az itt lévő lakás a török háborúk alatt elpusztult, ők pedig, elköltöztek onnan, és abban a zavaros időszakban nem tudták újjáépíteni házukat, és visszaszerezni javaikat. Mindeközben tudomásukra jutott, hogy némely jobbágy jogaik sérelmére igyekezett a mondott telket megszerezni és a birtokot használatba venni. Ezért, nehogy úgy tűnjék, hogy hallgatásukkal beleegyeznek ebbe a jogtalanságba, ezért ünnepélyes tiltakozással és eltiltással élve eltiltanak mindenkit, aki a mondott telket, földet és javakat elfoglalni, megvenni vagy használni kívánja. Kérik tiltakozásuk jegyzőkönyvbe iktatását (*protocolatio*) és jogaik védelmére bizonyoságlevél kiadatását.

Nógrád vármegye kisgyűlése

1694. május 11.

Losonc oppidum

718. (V. 387-388.) Felolvasták Zollenstein hadbiztosnak a megye alispánjához (generosus) írt levelét, amelyben közli az alispánnal, hogy mivel mind a hadsereggel mind pedig Helm hadbiztossal elkezdődött a számvétel, ezért hozzá is küldjön ki a vármegye egy vagy két embert a főszámvétel (generalis computus) elkészítésére. Ebből kifolyólag kiküldik Kántor Pált és Gyürky Ferencet, hogy készítsék el a számvételt, és állíttassák ki a főnyugtát (generalis quietantia) a hadbiztossal. Napidíjul két tallért rendelnek a számukra. Meghagyják az alispánnak, hogy írjon a számukra megbízólevelet (credentionalis). Ha a mondott követek megkapják a nyugtát, akkor kiadhatják az ellennyugtát. Meghagyják a követeknek azt is, hogy terjesszék a hadbiztoshoz azt a kérést, hogy mentse fel őket a Kladt kapitány által rájuk rótt szállítási kötelezettség (vectura) alól, mivel a megyéből elvonuló hadsereg számára is nekik kell szekereket biztosítaniuk, így képtelenek lennének azt teljesíteni. Jelenleg is 43 szekerük van szállításra fogva.

719. (V. 388.) Megkérlik a hadbiztost arra is, hogy ne kötelezzék a megyét annak a búzának a beszolgáltatására, amelyet a tisztikar (stób) kér.

Nógrád vármegye közgyűlése

Losonc oppidum

1694. május 17.

720. (V. 388-389.) Kántor Pál a megye adószedője (generosus) három nyugtát mutat be, amelyet ezen a télen a porciók kapcsán átadtak neki. Az első a megye pecsétje alatt lett kibocsátva, és 2500 rajnai forintról szól, a másik Zollenstein hadbiztos pecsétje alatt állíttatott ki 13.795 forintról és 44 krajcárról. A harmadik, 2016 forintról szóló nyugtát szintén a hadbiztos állította ki. A három nyugta összege együttesen 18.311 forintot és 44 krajcárt tesz ki. Mindezt bemásolják a jegyzőkönyvbe, nehogy a mostoha körülmények és a sok nehézség közepette elvesszenek.

721. (V. 389.) Bene András szolgabíró (egregius) jelentette, hogy néhai Dúló György (generosus) özvegye, Baratnaky (Baratnaki) Magdolna (generosa), úgy is, mint lányainak, Ilonának és Zsófiának anyja a napokban ügyvédvállást tett előtte.

722. (V. 389.) A hajdúságok és tizedességek (ductoratus et decurionatus) kiigazítását június 21-re, Losoncra tűzik ki. Ennek végbevitelére kiküldik a rendes- és másodalispánt, Madách (Madacs) Jánost, Szilassy Andrást, Rá-

day Gáspárt, Darvas Jánost, Kántor Pált, Bulyovszky Dánielt (generosi), a négy szolgabíró, az uradalmak tisztartóit, és mindazokat, akiket az alispán maga mellé tud venni. Mindeközben tartsák meg a parasztvármegye tisztújítását. Akik pedig a vármegye rendelete ellenére a tisztújítást előbb végbevinnék, azokat az alispán ítélje botbüntetésre.

723. (V. 389.) Madách (Madacs) János kérésére [Tót]kisfalu nevű birtokát – mivel a királyi út mellett található – felmentik a hadnagyság viselése alól.

724. (V. 389.) Kis György foglyot, akit halálra ítélték, de az ítélet végrehajtását felfüggesztették, Kajali Pál jegyző (egregius) kérésére szabadon bocsájtják, és a jegyzőnek ajándékozzák, hogy a továbbiakban őt szolgálja. Kajalinak le kell tennie érte a 40 forintos vérdíjat (homagium).

725. (V. 389.) A Herbeville-féle sereg testőrszázadának kapitányát szolgálataiért 12 birodalmi tallérral jutalmazták meg.

726. (V. 390.) Felolvassák a nádor (celsissimus princeps) levelét, amelyben rendkívüli törvényszéket (iudicia extraordinaria) hív össze Pozsonyba június 17-re, és az azt követő napokra. Meghagyják a szolgabírónak, hogy a fenti levelet hirdessék ki járásaikban.

727. (V. 390.) Meghagyják a perceptornak, hogy Herbeville (Herveville) generális orális porciója terhére vásároljon búzát, amelyből a generális és az ezredes 15 napi kenyéradagját állni tudják.

Nógrád vármegye közgyűlése

1694. június 14.

Losonc oppidum

728. (V. 390.) Bár erre a napra törvényszéket hívtak össze, de mivel a jegyző Bécsben volt követségben, ezért a törvényszéket elhalasztották, és közgyűlést tartottak.

729. (V. 390.) Úgy döntenek, hogy mivel egyre több kérvény érkezik a néptől, amelyben sürgetik az átvonuló hadsereg számára kifizetett összegek visszatérítését, valamint ezen kívül panaszleveleket is kaptak, amelyekben a tavalyi esztendőben a hadsereg szolgálatában odavesztett ökrök visszatérítését kérik, a mondott károkat a tavalyi évi határozathoz hasonlóan a vármegye pénztárából térítik meg. Az elvesztett ökrök árának megtérítése előtt azonban a szolgabírók nyomozzák ki, hogy hány, milyen, és mekkora értékű ökrök voltak azok, majd ennek utána tegyen a megye előtt jelentést, és utána fizesse ki pénzt a károsultaknak.

730. (V. 390.) A mondott kártérítést csak új adókiivetéssel lehetne fedezni, ám a nép annyira elszegényedett, hogy a mindennapi kenyeret alig tudják előteremteni. Ezért az adókiivetést elhalasztják, előbbre hozván a számadások behajtását, és az elvesztett ökrök összeírását.

731. (V. 390.) Felolvasták a jegyző levelét, amelyben közli, hogy az átvonuló katonasággal kapcsolatos költségek kifizetésének megsürgetéséhez szükség lesz az erről szóló dokumentumokra, így kéri őket, hogy azokról küldjenek hitelesített másolatot (*authentica vidimatione*) Keczer György ügyvivőjüknek.

732. (V. 390-391.) Hogy a fent mondottak minél szerencsésebben végbe-mehessenek, megbízzák Ebeczky Tamást (*egregius*), akinek más ügyből kifolyólag Bécsbe kell utaznia, hogy ebben az ügyben is járjon el az alábbi pontok szerint:

- Először: Átadják neki azoknak a nyugtáknak a hiteles másolatait, amelyek a Herbeville, a Pálffy [?] és a Marsigli-féle seregeknek beszolgáltatott kenyérről szólnak. Salm serege megtagadta a nyugtaadást, ezért meg kell Salm tábornokot keresni ez ügyben. Összesen tehát négy ezred és a törzskar (*stób*) nyugtáinak másolatát kapja meg. Emellett más nyugtákat is átadnak neki, amelyek a liszt árának beszolgáltatásáról szólnak. Meghagyják a követnek, hogy sürgesse ezen költségek megtérítését.
- Másodszor: Zollenstein hadbiztos rendeletében azt róttá a megyére, hogy a megyében elszállásolt Herbeville-féle hadseregnek május 1-től a sereg távoztáig zabot szolgáltatassanak. A hadsereg erre fel egész májusra előre behajtotta a zabot, hol természetben, hol pénzben, 4 rajnai forintos áron, ebből kifolyólag pedig a népnek nagyon sok kihágást kellett elszenvednie. Ráadásul nyugtát sem kaptak ezekről a befizetésekről. Meghagyják a követnek, hogy sürgesse ennek a költségnek a visszafizetését, méghozzá olyan árfolyamon, ahogy a katonák követelték azt, ez a költség ugyanis könnyen lehet, hogy meghaladja a 2000 forintot. Ha a Hadbiztosság (*inlytus*) kétséget támasztana ezzel kapcsolatban, kérje meg őket, hogy – ha esetleg Zollenstein foglalt lenne – küldjenek ki másik hadbiztost, aki vizsgálja ki alaposan az ügyet, vagy ha valamely hiteleshely közben elvégezné a kivizsgálást, akkor adjanak hitelt annak. Nyilvánítsa ki azt is, hogy a népre aligha lehetett volna nagyobb terhet rakni, mint annak a zabnak a beszolgáltatása volt, amely ezek szerint nem is volt szükséges, hiszen java-részt pénzben szedték be. Ha pedig felmerülne a kérdés, hogy miért szolgáltatatták be az egész hónapra a zabot, mondja meg, hogy ilyen értelmű volt a hadbiztos rendelete, és hogy a Hadbiztosság ez ügyben írt határozatát sem közölte, csak a hadsereg elvonulta után.

733. (V. 391.) Ha mindezt sikerül elérnie, akkor a kancellárnak felajánlott száz forintot és Keczernek jutalmul adott 12 talléron fölüli összeget a követnek ajándékozzák.

734. (V. 391.) Felolvasták az esztergomi érsek (*celsissimus princeps*) levelét, amelyben kifejti: annak ellenére, hogy nagy igyekezettel elérte azt, hogy a hozzá tartozó nógrádi tizedeket ne foglalja le a Kamara (*inlyta*), mégis akadnak egyesek, akik egyes *praediumok* után nem akarták megadni a szo-

kott bérleti díjat, és a mai napig megtagadják annak kifizetését, amellyel nagy sérelmére és kárára vannak az érsek javainak. Sürgeti azért ömértósága (sua celsitudo), hogy kötelezzék ezeket – akiknek neveit a csatolt iratban fel is sorolja – a bérleti díj letételére, különben a nála lévő bérletösszeget is inkább visszaküldi, és a tizedeket pedig bérbe adja a királyi kincstárnak.

735. (V. 392.) Ömértósága (sua celsitudo) levelére válaszul megírják, hogy a megye azon fog iparkodni, nehogy az érseki javadalmat kár érje. Meghagyták, hogy ha valaki tizedköteles praediumot birtokol, engedelmeskedjék Ömértósága (sua celsitudo) rendeletének. Mindezt a mostani rendkívüli törvényszékre utazó Bulyovszky Dániel (egregius) szóban is elő fogja adni az érseknek.

736. (V. 392.) Felolvassák Keczer Györgynek, a megye ügyvivőjének levelét is, amelyben közli, hogy a megye nevében 100 rajnai forint jutalmat (gratificatio) adott át a kancellárnak, aki ezért kézben fogja tartani az oroszok ügyét, méghozzá úgy, hogy a megye joghatósága ne szenvedjen csorbát. Válaszul közlik, hogy a megye kész a 100 forintot – ha a Hadbiztosság által visszaszolgáltatott pénzből megtéríteni nem tudnák – visszafizetni. Arra kéri, hogy a továbbiakban azon iparkodjék, hogy megváltoztassák Ófelsége dekrétumának azon pontját, amely szerint az ítéletet a végrehajtás előtt közölni kell a királlyal.

737. (V. 392.) Kiküldik a szolgabírákat a birtokosoknál és megyében lakó extraneusoknál lévő tartozások behajtására, felhatalmazván őket, hogy ezeket a tartozásokat behajthassák a kijelölt időpont előtt is.

738. (V. 392.) A törvényszék megtartását július 5-7 közötti időpontra tűzik ki Losonc városába.

739. (V. 393.) Zichy (Zicsi) Ádám (illustrissimus) gróf és a többi losonci birtokos nevében prokurátoruk Patay (Pathai) Kristóf (nobilis) a következő ünnepélyes tiltakozást adja elő: tudomásukra jutott, hogy némely Losoncon lakó nemes személyek elfoglaltak és irtványfölddé tettek olyan területeket, amelyek eddig közös használatban voltak, nem kis zavart okozva ezzel, mert tovább csökkentették az amúgy is szűkös legeltetési lehetőségeket. A prokurátor küldő felei ezért a saját és jobbágyaik kárát meg kívánván előzni, hatalmaskodás büntetének terhe alatt, az ott talált emberek elfogatásával és a mondott földön található vetés eltiprásával tiltanak mindenkit, aki jogtalanul magának követelvén az irtási engedélyt (licentia extirpationis) ilyen munkába kezd az említett földön. Az tiltakozásról és eltiltásról bizonyáglevél kiadatását kéri.

Nógrád vármegye közgyűlése

1694. július 5.

Losonc oppidum

740. (V. 394.) Felolvasták a bányavárosok kamaragrófjának (illustrissimus) levelét, amelyben kéri, hogy az eddig elhagyatott, és általa újonnan betelepített Kürt lakosságát mentesítsék a megyei terhek alól. A tisztikar döntése értelmében a lakosok a jelen közgyűlés napjától számított három évre megkapják a felmentést.

741. (V. 394.) Hasonlóképp Osztroluczky Boldizsár (generosus) kéri a megyét, hogy az általa telepített Felsőpetényt (Felső Petyén) hasonlóképp mentse fel a megyei terhek alól. Osztroluczky kérésére a petényi lakosok a jelen közgyűlés napjától számított két évre kapnak felmentést.

742. (V. 394.) Uhorszka lakosai nyilvánosan panaszkodtak Darvas Ferenc mostani és ifjabb Balogh Mihály tavalyi évi szolgabíró ellen is, hogy több porciót róttak ki rájuk és szedtek be tőlük, mint amennyit adni tartoznak. Ezért kiküldik Kántor Pált (generosus), Koháry István gróf (illustrissimus) emberét: Korponay Jánost (egregius), valamint Szentiványi János emberét: Gyürky Ferencet, hogy készítsék el a mostani szolgabíró és a lakosság közti számvételt. Ha kiderülne, hogy az egész csak rágalmazás, akkor a lakosok nyerjék el méltó büntetésüket.

743. (V. 394-395.) A megye kiküldöttjei elkészítették az uhorszkai lakosok és Darvas Ferenc, jelenlegi szolgabíró közti számvételt, amelynek kapcsán azt tapasztalták, hogy a lakosok igaztalanul és csalárdul vádolták meg Darvas Ferenc szolgabírót a porciókkal kapcsolatban. A Balogh Mihály szolgabíróval szembeni vádakot illetően Korompay János elmondja, hogy a jelenlétében végbement Balogh és a lakosok közt a számvétel, és hogy a volt szolgabíró ellen is hamisan és jogtalanul panaszkodtak a lakosok.

744. (V. 395.) Kőkönyes¹¹⁵ [?] és egyéb possessiók lakosainak a német hadseregnek szolgáltatott fuvarváltással kapcsolatos ügyében írásban keresik meg Pest megyét (inclytus), és megkérik őket, hogy alkalmazkodjanak Ófelsége parancsához: ha Nógrád vármegye lakosainak katonaságot kell Pest megyébe szállítania, akkor a szekereket váltsák fel a megyehatáron, megőrizvén a jószomszédi viszonyt.

745. (V. 395.) Mivel a vármegye több tagja is panaszkodott, hogy Bottyán János katonái sok kihágást követnek el, ezért levelet írnak Bottyánnak, hogy fékezze meg katonáit, mert ha nem teszi meg, a megye jelentést fog tenni az illetékeseknek.

¹¹⁵ Kőköjensium

746. (V. 395.) Felolvasták a budai inspektornak és Prunner Györgynek Budán, 1694. június 18-án kelt levelét, amelyben meghagyják, hogy késlekedés nélkül küldjenek Marosra 25 kaszást és ugyanennyi szekeret, amellyel az aratás után a tűzifát fogják szállítani. A megye válaszában kéri, hogy elégedjenek meg azzal, hogy 25 kaszást küldenek két hétre, mivel a megye lakosságát nagyon megterheli, hogy Ófelsége hadserege gyakran száll be a megyébe. A szolgabírának meghagyják, hogy járásaikból állítsák ki a 25 kaszást. A munkások felügyelő biztosának pedig Bobor Mihályt (egregius) nevezik ki, akinek 25 poltura napidíjat rendelnek.

747. (V. 395.) Az alispánok (generosi) és a tisztikar leköszön szolgálatáról, amelyet bejelentenek a főispánnak is.

Nógrád vármegye kisgyűlése

1694. július 19.

Losonc oppidum

748. (V. 396.) Felolvassák Heißler (Hajszler) generális (excellentissimus) Bécsben, július elsején kelt levelét, amelyben reflektálva Ófelségének a generáliséhoz csatolt levelére, meghagyja, hogy hadi szolgálatokra szolgáltatassanak be 26 szekeret, és minden szekér mellé hat ökröt.

Mivel remény van arra, hogy a mondott 26 szekér beszolgáltatása előtt a katonai terhekre való tekintettel elengedjenek ezekből valamennyit, ezért Darvas Ferencet (egregius) követül küldik Vorster (Forster) hadbiztoshoz (illustrissimus). Feladatául adják, hogy ismertesse meg a hadbiztossal a megye szorult helyzetét, és kérje arra, hogy a mondott beszolgáltatásból engedjenek el valamennyit, és törekedjék arra, hogy a huszonöt [!] szekér helyett csak tizenhatot vagy tizenhetet kelljen kiállítani, azokat is csak négy ökrrel. Azonban ha nem tudná elérni, hogy a szekerek számából engedjenek, vagy legalább, hogy csak négy ökröt kelljen adni, az próbálja sürgetni, hogy a szekerek mellé rendelt biztos három forint hatvan krajcár napidíjat kapjon.

Közben pedig a dikák alapján kiszabják a 26 szekér és a hozzájuk tartozó 6-6 ökör kiállításának kötelezettségét, amit a követ visszatérése után – ha sikerül valamit elérnie – csökkenteni fognak. Ezt tudatják Darvassal is, akinek szolgabírói tisztére Bende Jánost jelölik meg helyettesként. Az ő feladata lesz a szekerek összegyűjtésének felügyelete.

749. (V. 396-397.) A követ mozdítsa elő a budai felügyelőség előtt a Kiskisnógrádi kerület tizedeinek ügyét is. Érvelésének alapja az legyen, hogy a határidő letelte előtt nem történt meg a jogszerűen előírt pénzzel való megkínálás (admonitio). Másrészt: Ófelsége rendelete nem Nógrádhoz, hanem Pest vármegyéhez szól, mint ahogy az a megye leveléből látszik is. Ha mást nem is, legalább azt próbálja elérni, hogy a birtokosok úgy válthassák vissza

a tizedeket, hogy a bérleti díjat megtoldják ugyanannyi kila búzával, ahány forintot egyes possessiók tizede ér.

750. (V. 397.) A dikák alapján kiróva Pelargus György járása 8 ½ szekeret; Gyürky Ferenc járása 7 szekeret; Bene András járása 6 szekeret; Darvas Mihály járása pedig 4 ½ szekeret állított ki, összesen tehát 26-ot.

751. (V. 397.) Minden egyes kiállított szekérre 1484 dika jött össze. A szegényeket felmentették a kirovás teljesítése alól.

752. (V. 397.) Ezen szekerek mellé Kandó Istvánt (egregius) nevezik ki biztosnak, akinek napidíjul [...] ¹¹⁶

753. (V. 397.) Felolvasták Ófelsége Bécsben, április 20-án kelt levelét, amelyben betiltja a só magánkereskedelmi forgalmazását, amit a nádornak (celsissimus princeps) is – aki eddig 300.000 sókockát adott el – csak azért engedett meg, mert bizonyos összeggel támogatta Ófelsége hadi kiadásait. Az ezzel kapcsolatos határozatot a közgyűlés idejére halasztják.

754. (V. 397.) Újra írnak a főispánnak a tisztújítással kapcsolatban.

755. (V. 397.) Augusztus 2-ra közgyűlést hirdetnek.

Nógrád vármegye közgyűlése

1694. augusztus 2.

Losonc oppidum

756. (V. 398.) Felolvasták Ófelsége Bécsben, 1694. április 23-án [!] kelt levelét, amelyben közli, hogy mivel galántai (de Galantha) Esterházy (Eszterhássi) Pál nádor (celsissimus) nagyobb összeggel járult hozzá a közszükségletekhez, ennek ellentételezéseként 300.000 tömb erdélyi kősót adományozott neki, hogy azzal a Tiszán inneni részeken – a szepesi kamara illetékeségi területének kivételével – vámfizetés nélkül kereskedhessen. Ezt leszámítva a Szepesi kamarán kívül senkinek sem szabad erdélyi sót behoznia, és azzal magánúton kereskednie, még a nádornak sem.

757. (V. 398-399.) Ugyan az erdélyi só megnevezés mellett a másik sófajtának, a máramarosinak a kereskedelme és magáncélú behozatala a levélben nincs megemlítve, nehogy azonban a népet kár érje a parancs kétértelmű mivolta miatt, ezért meg kell keresni a Szepesi kamarát, hogy magyarázzák meg, hogyan kell helyesen értelmezni a parancsot, és győzzék meg őket, hogy biztosítsák a sókereskedelem zavartalan folytatását. Közben, ha szükséges, ki kell fejteni, hogy milyen súlyos sérelmek érik a megyét, ha betiltják a kereskedelmet. Mindezek kifejtésére és bemutatására követül küldik Kassára Bulyovszky Dánielt (egregius), akinek két tallér napidíjat rendelnek.

¹¹⁶ Az összeg kitöltetlen maradt.

758. (V. 399.) Közben a konfiskáció elkerülése miatt, és hogy megoltalmazák a szegény népet a további károktól, meghagyják a szolgabíráknak, hogy hirdessék ki járásaikban: a sókereskedők ne vigyék ki a megyéből a kereskedelmi célokra vásárolt sót, amíg nem kapnak biztos választ ebben az ügyben.

759. (V. 399.) Felolvassák Pest megye 1694. július 13-án kelt levelét, amelyben a pestiek a véleményüket kérik, hogy mi a teendő a sókereskedelem illetén módon való akadályoztatása esetén. Erre válaszul megírják, hogy nagy fájdalommal vették tudomásul a sókereskedelem korlátozását, mert a szegény népnek ezen kívül alig volt más haszna, amiből a porcióterheket képes volt fedezni. Ha ezt a lehetőséget elveszik tőlük, akkor napról napra egyre jobban fenyeget a teljes pusztulás, amely nemcsak a közjóra, de az egész országra romlást hoz, és kárt okoz. Bölcs lépésnek tartanak, ha Pest megye kapcsolatba lépne a többi megyével, és közös egyetértéssel megkeresnék a nádort (celsissimus), megkérvén őt arra, hogy megértvén és megismervén a lakosság ebből származó kárát, mondjon le az illetén módon történő kereskedésről, és a régi szokás, valamint az eddig betartott országos törvények szerint hagyja meg az országlakosok ezen jogát. Végül azt kéri Pest vármegyétől, hogy írják meg, mi az ő véleményük az ügyben.

760. (V. 400.) Felolvassák Vorster (Forster) (illustrissimus) élelmezési főbiztosnak a fuvarozással kapcsolatos levelét. Megköszönik neki, hogy a kiállítandó szekerek számát húszra csökkentette. Ezen kívül bemutatják neki a lőrinciek ügyét is, akik a tiltás ellenére 100 tömb sót vittek Vácra eladni. Az ezzel kapcsolatos tárgyalást, mivel nem jelentek meg a mostani közgyűlésen, a következő, augusztus 30-i közgyűlésre halasztották. Ezért ha tetszik a főbiztosnak, küldje ki emberét a mondott időpontra, s akkor előtte fogják megtárgyalni és eldönteni az ügyet.

761. (V. 400.) Fölolvasták Forgách Ferenc főispán (illustrissimus) levelét, amelyben a tisztújítást augusztus 30-ra tűzi ki. Meghagyják a szolgabíráknak, hogy járásaikban hirdessék ki az időpontot.

762. (V. 400.) A számadások behajtására augusztus 23-át, és az azt követő napokat tűzik ki. Számvevőknek pedig az első és másodalispánt, a négy szolgabíró, Szilassy András, Ráday Gáspárt, Darvas Jánost, Kántor Pált, Bulyovszky Dánielt, Gyürky Ferencet (generosi, egregii et nobiles) nevezik ki, illetve mindazon esküdteket, akiket az alispán maga mellé tud venni. Hasonlóképp számvevőnek nevezik ki a jegyzőt és az uradalmak kiküldött embereit vagy tisztartóit is.

763. (V. 400-401.) Kajali Pál jegyző és Ebeczky Tamás bécsi fáradozásaiért, amiért megsürgették a megye bizonyos költségeinek – úgymint a májusi porciónak (portio maialis) és a beszálló katonasággal kapcsolatban befizetett összegeknek – megtérítését, fejenként 20-20 tallér jutalmat adnak.

764. (V. 401.) Tudatják az esztergomi érsekkel, hogy a tőle visszatérő követelek értesítették a megyét az érseknek a tizedek kapcsán kiadott rendelke-

zéseiről. Mivel azonban a megyei hivatalok üresedésben vannak, kérik az érseket, hogy legyen türelemmel az augusztus 30-i tisztújításig, amikor a megye közönsége nagyobb számban gyűlik össze, mivel akkor biztosan olyan határozatot fognak tudni hozni ez ügyben, amely – amiben csak lehet – igazodni fog az érsek döntéséhez. Tisztelettel vegye tudomásul az érsek azt is, hogy Nagy- és Kisromhány községek a váci püspök (illustrissimus) egyházmegyéjébe tartoznak, és azoknak tizedeit a váci püspök szokta bérbe adni, így az érsek nem követelheti azokat magáénak.

765. (V. 401.) Heißler (Haizler) generálisnak (excellentissimus) a májusra beszolgáltatandó zab (avena maialis) behajtásának kivizsgálását elrendelő levelét a megye levelével együtt Farkasdi Pálon keresztül továbbítják Schweidler (Schvajdler) hadbiztosnak.

766. (V. 401.) Az esztergomi érsek (celsissimus) egynéhány, a jegyzékben megjelölt praedium tizedbérletének limitációját, tekintettel a mostani zavaros időkre, a vármegyére bízva. Ennek kivizsgálására és az illető praediumok tulajdonságainak megismerésére kiküldik a szolgabírákat, akiknek meghagyják, hogy minél előbb tegyenek jelentést a dolgról a megye előtt.

767. (V. 402.) Megírják a váci püspöknek (illustrissimus), hogy az országos törvények ellenében az utóbbi három évben nem küldött árendátort a megyébe, aki a kismóngrádi járás tizedeit bérbe adta volna. Kérik azért a püspököt, hogy az esztergomi érsek (celsissimus) példája nyomán, akire a nagymóngrádi kerület falvai tartoznak, ő is adja bérbe a kismóngrádi tizedeket a helyi földesuraknak. Ha a püspök úgy látja jónak, a megye kész a teljes bérletösszeget egyben letenni.

768. (V. 402-403.) Ebeczky Tamás (egregius) személyesen megjelenvén, ünnepélyes tiltakozást tesz a megye előtt, mivel bécsi követjárása idején alsógéci és nagyszalatnyai (de Alsó Gécz et in Nagy Szalatnya) Géczy István (generosus) káptalani és királyi emberrel beiktattatta magát Nagysztracin possessio birtokába, anélkül, hogy a törvényben az érvényességhez előírt és egyébként szokásos módon összehívatta volna az alispánt, a szolgabírókat valamint a szomszédokat és határosokat. Azért nehogy azzal, hogy az országon kívül lévén, nem adta be a kijelölt határidőn – ti. 15 napon belül – tiltakozását, úgy tűnjön, mint aki egyetért a fent nevezett birtokba iktatással, ezért a vármegye előtt tiltakozását fejezi ki, amennyiben a fent említett birtokba iktatás sértené vagy sérthetné a jogait. A továbbiakban fenntartja magának a lehetőséget, hogy az említett tiltakozást más fórumon is megtegye. Egyben bizonyoságlevél kiadását is kéri.

Batta Pál (generosus) ugyanezen ügyben hasonlóképp tiltakozik, és ugyancsak bizonyoságlevél kiadását kéri.

Nógrád vármegye tisztújító széke

1694. augusztus 30.

Losonc oppidum

769. (V. 403.) Bakó Pál (generosus) a főispán (illustrissimus) jószágkormányzója személyesen megjelenvén, bemutatta megbízólevelét, amellyel a főispán őt a jelen tisztújítás alkalmából teljhatalommal ruházta fel, és megbízta, hogy elnököljön helyette. Ennek végeztével Csemniczky Gáspár első és Gyürky István másodalispán (generosi) letévén a dekretális esküt, megerősítették hivatalukban. Hasonlóképp Kántor Pált (egregius) is külön eskü nélkül – mivel esküdtként arra amúgy is kötelezve van – megerősítették adószedői hivatalában.

770. (V. 403.) Hasonlóképp a négy szolgabíró: Pelargus Györgyöt, Bene Andrást, Darvas Mihályt és Ferencet (egregii) esküjük letétele után megerősítették szolgabírói tisztségükben. Ugyancsak a szokott eskü letétele után megerősítették hivatalában Kajali Pál jegyzőt, valamint meghosszabbították Bulyovszky Dániel aljegyzői megbízatását is.

771. (V. 403-404.) Rendes megyei biztosoknak Bene Ferencet, Jeszenszky Gábort, Gellén Gergelyt, Horváth [?] Pált és Gálffy Imrét (egregii), albiztosoknak pedig: Kanizsay Sándort, Szikszay Jánost, Ürményi Mihályt, Kovács András Szécsénybe [?]; ifj. Patay Györgyöt, kékedi Lakatos András Patakra; Vajszer Pált és Harmos Gábort Héhalomba nevezték ki. Ezek közül, aki jelen nem lévén nem tette le az esküt, az 100 forint behajtandó és a megye szükségére fordítandó büntetés terhe alatt köteles azt a kerületi szolgabíró előtt megtenni, és hivatalát felvenni. Éves díjazásukat (salarium annuale) és napidíjukat a tavalyi évhez hasonlóan határozzák meg.

772. (V. 404.) A négy megyei hajdút, avagy felvigyázót (satrapa) és ötödikként az ajtónállót (janitor) a már korábban megszokott fizetéssel továbbra is megtartják a megye szolgálatában.

773. (V. 404-405.) Az esztergomi érsek (sua celsitudo) olyan praediumok tizedét is bérbe kívánja adni, amelyek eddig sosem kerültek kibérlésre. Azt pedig, hogy ezen praediumok tizedbérleti díját a helységek jelen állapotához szabják, a szolgabírákra bízta. A vizsgálat után kiderült, hogy ezen helyek többsége kuriális praedium, a másik részükön pedig sem gyümölcsös sem vetés nincs, amiből tizedet lehetne szedni. Ezek nagyrészt egyébként zálogban vannak, és mielőtt döntenek a tizedekkel kapcsolatban, be kellene kéretni a birtokosok privilégiumait, amit ilyen rövid idő alatt aligha lehet végbevenni, tekintettel arra, hogy Füleken igen sok irat megsemmisült. Ezért hogy elhárítsák azt, hogy az érsek a tizedeket a földesurak mellőzésével idegeneknek adja bérbe, a privilégiumok bemutatásáig a vármegye közös pénztárából (cassa communis) 100 rajnai forintot küldenek az érseknek, mivel a mondott praediumok tizedbérlete ezt az összeget aligha

haladhatja meg. Mindezek bemutatására, ill. a tizedbérlettel – amelynek kb. 1000 birodalmi tallerra rúgó összegét a megye évente¹¹⁷ egyben, Szent György ünnepe táján kívánja letenni – kapcsolatos megegyezés megkötésére követül küldik Gyürky Istvánt (generosus), akit ellátnak részletes követutasítással is. Szokott napidíjként 2 birodalmi tallért rendelnek a számára, valamint Pelargus György szolgabíró a megye pénzén fogad fel a számára egy négylovas kocsit az utazáshoz.

774. (V. 405.) A sókereskedelemmel kapcsolatban írásban kérik a szepesi kamarát (incluta), hogy közöljék velük, milyen határozatot hozott a császári udvar (augusta aula) kérvényükkel kapcsolatban, amelyben a tokaji só megyébe való behozatalára kértek engedélyt.

775. (V. 405.) Felolvasták Kurcz Ignác János levelét, amelyben szemrehányást tesz a megyének, hogy nem küldött munkásokat a széna lekaszálására, és úgy tűnik, a Budára történő fahordáshoz sem akar szekereket küldeni. Ezért sürgeti, hogy az aratás után – katonai végrehajtás terhe alatt – küldjenek a mondott szolgáltatás elvégzésére 25 szekeret. A megye válaszában közli, hogy a széna lekaszálására 25 embert küldött, amiről Georg Prunner erdőmesternek is kétségtelenül tudomása van. Azt viszont, hogy a fa beszállítására szekereket tudjanak beszolgáltatni, kevésbé remélik, ugyanis a szekereik őfelsége két évvel ezelőtti parancs óta katonai célokra vannak befogva: most is 20 szekeret kell Pestre küldeniük ebből a célból. Megírják azt is, hogy Őfelsége parancsában az is benne van: a népet nem lehet fuvarozásra kötelezni főleg ilyenkor, az őszi vetés idején.

776. (V. 405-406.) Hugo Ferdinánd kérését, elismerve hogy Füleken [?]¹¹⁸ jövedelmeiben sok kárt szenvedett, ajánlják a Magyar Kir. Udvari Kancelláriának (incluta).

777. (V. 406.) Szeptember 13-ra tűzik ki a következő közgyűlés időpontját, valamint a számadások benyújtásának határidejét.

778. (V. 406-408.) A füleki református egyház tagjai (egregii, nobili, strenui, providi, agiles) nevében megbízottjuk (mandatarius) Patay Kristóf (nobilis) a következő tiltakozást adta elő: Miután Fülek várát visszafoglalták az ellenségtől, elhagyatott és elpusztult állapotban volt, de a tiltakozó protestánsok az égiek segítségével hozzáláttak a város újranevesítéséhez. Vallásuk gyakorlását sem akarták elhanyagolni, amely a város pusztulása előtt mindenkor szabad volt a számukra, ezért kiásatták a török elől elrejtett harangokat, és felállították a templomuk egykori helyére, és használatba vették azt, ezzel vallásuk gyakorlását előbb kezdték újra a mondott városban, mint a római katolikusok. Majd jó idő elteltével, 1693 nyarán visszatértek a feren-

¹¹⁷ A szövegben tévesen: menstruatim. A szeptember 13-i követutasításból egyértelmű, hogy elírásról van szó.

¹¹⁸ Bizonytalan olvasat.

cesek is, ám harangjuk nem volt. A reformátusok azonban jó viszonyt ápolván velük, átengedték nekik a saját templomuk harangjait, amíg harangot nem tudnak venni maguknak, hozzátéve, hogy lehetőleg ne késlekedjenek a harangvásárlással. Azóta viszont csaknem egy év telt el, ezért nem akarják, hogy úgy tűnjék, hogy hallgatásukkal lemondanak jogaikról, és a ferencesek azt mondhassák, hogy a reformátusok nekik ajándékozták harangjukat, ezért ünnepélyesen tiltakozván kijelentik, hogy a harangot nem tetszés szerinti időre adták a ferenceseknek, és nem kívánják örökre nekik adni. Megintik továbbá őket, hogy vásároljanak harangot saját használatra, hogy mindkét felekezetnek – mint annak előtte – saját harangja legyen, valamint eltiltják a szerzeteseket attól, hogy joghatóságot formáljanak a református harangra, vagy esetleg később igényt tartva rá, elvigyék azt a reformátusoktól. Jogaik biztosítására a fenti tiltakozásról közhitelű bizonyosságlevél kiadását kéri a megye pecsétje alatt.

Koháry Istvánnak (illustrissimus), mint Fülek városa földesurának nevében prokurátora [Kubinyi] Mátyás (egregius) egyet nem értését fejezi ki az előbb benyújtott tiltakozással és eltiltással kapcsolatban, és azt a földesúr jogaira nézve sérelmesnek tartja. Ezért küldő fele jogainak megoltalmazására viszont-tiltakozással él, és kéri, hogy a reformátusok tiltakozását másolatban adják ki a számára, valamint hogy a viszont-tiltakozásról állítsanak ki bizonyosságlevelet. Ezen túl az országos törvényekben írt büntetés terhe alatt eltiltja a reformátusokat, hogy iskolát és ispotályt (xenodochium) emeljenek, melyet ha megtesznek, le fogja romboltatni azokat. Továbbá a földesúr jogainak megfelelően, a továbbiakra fenntart magának minden lehetőséget jogai megvédésére, így a jogos önvédelem eszközét is, és még egyszer ellentmond a fent említett épületek emelésének. Erről a tiltakozásról is bizonyosságlevél kiadását kéri, és meghagyja, hogy csatolják azt az előző kéréséhez.

A fent említett tiltakozók nevében megbízottjuk Koháry tiltakozásának, mint olyannak, amely minden alapot nélkülöz, viszontellentmond, mivel a reformátusok tiltakozása nem sérti a Koháry földesúri jogait. Ezért régi jogainak megfelelni kívánván, kéri ezen viszonttiltakozásnak az előző bizonyosságlevélhez történő csatolását.

A földesúr prokurátora kéri, hogy a fentebbi viszonttiltakozást csatolják az ő bizonyosságleveléhez is.

Nógrád vármegye közgyűlése

1694. szeptember 13.

Losonc oppidum

779. (V. 409.) A vármegye minapi rendelkezése szerint Gyürky István másodalispán (generosus) a tizedek ügyében Pozsonyba ment követségbe

Széchenyi (Szécséni) György esztergomi érsekhez (celsissimus reverendissimusque princeps [!]), majd pedig a hírek szerint csatlakozott a nádorhoz (sua celsitudo), hogy a közelgő téli beszállásolás porcióinak kiosztását megtárgyalják. Ezért a követet megbízzák, hogy kövesse a nádort Pozsonyból Bécsbe illetve ahová kell, és a megye pusztulására és rossz helyzetére tekintettel igyekezzen elérni a porcióterhek könnyítését. Segítségére rendelik Szalontay János esküdtet (egregius) is. Gyürky Istvánnak Pozsonyig 2 birodalmi tallér, onnantól Bécsig 4 magyar forint napidíjat adnak, Szalontay pedig – aki a saját ügyei intézésére utazik Pozsonyba – Pozsonytól Bécsig, és vissza három magyar forint napidíjat kap. Minden további költségüket pedig azonos módon fedezi a megye.

780. (V. 409.) Felveszik a követutasításba azt is, hogy sürgessék a sókereskedelemmel kapcsolatos döntést, valamint ha valamely közeli helyen sikerülne Dvornikovics Mihály váci püspökkel (illustrissimus ac reverendissimus) találkozni, tárgyaljanak vele a kishódgrádi tizedek árendájáról, olyan értelemben, hogy a megye évi egy összegben venné bérbe azokat. Ha ebben úgy tudnának megegyezni, hogy a megyét ne érje kár, kössék meg az egyezséget is. Meghagyják azt is, hogy sürgessék meg a megye költségeinek megtérítését: amit egyébként meghagytak Keczer Györgynek, bécsi ügyvivőjüknek is. Azokról az összegekről van szó, amelyet májusi porcióként és a megyébe beszálló katonaság ellátására valamint egyéb címeken fizettek, továbbá amit a dán és brandenburgi seregekre költöttek. Felvették a követutasításba a tavalyi évben a táborban ökröstül odaveszett szekerek árának megtérítését is.

781. (V. 409-415.) A követeknek adott utasítás pontjai:

1. Mihelyst Isten segedelmével Pozsonyba érnek, mindenek előtt keressék fel Palugyay Gábort (generosus), az érsek (sua celsitudo) titkárát, és köszöntsék illő tisztelettel, valamint – a szokott diszkréció mellett – ajánljanak fel neki – ha az ügy az ő közbenjárásával sikerrel végződik – körülbelül 100 rajnai forintot. Majd mihelyst az érsek úr színe elé engedik őket, illő köszöntés után ajánlják neki a megye szolgálatait, és szóba hozván az egyes praediumokról és elpusztult possessiókról követelt tizedbérletet, kérik meg, hogy azokat, valamint a többi bérletösszeget a megye évi egy összegben szolgáltatassa be, mint ahogy már korábban kérték. Mutassák be – akár kissé felnagyítva is – a megye szorongatott és elhagyatott állapotát, és adják elő – mint már a földesurak előrebocsátották – hogy ezen praediumok többsége kuriális hely, a másik részükön pedig sem gyümölcsös sem vetés nincs, amiből tizedet lehetne szedni. Ezek nagyrészt egyébként zálogban vannak. Azokat az iratokat pedig, amelyek alapján bizonyítható lenne ezen praediumok kuriális mivolta, az örökösöknél vannak, akik a mostoha állapotok miatt az ország különböző részeibe szóródtak szét, és sokszor messze lévő megyékben tartják székhelyüket, ennél fogva ezen iratokat nem lehet azonnal előteremteni. Azonkívül az ezen birtokokra vonatkozó oklevelek jó része

megsemmisült és elveszett Fülek várának ostromakor. Ugyanakkor az emberi emlékezet bizonyítja, hogy ezek a birtokok sosem voltak tizedbérlet alá vonva, amelyet részben nyugtákkal, részben pedig szavahihető emberek tanúbizonyosságával készek alátámasztani. Ezen túl bizonyos possessiók és praediumok, melyek az érsek jegyzékében találhatóak, mint például Nándor és Romhány, és még egyebek is – amelyeket a követek szorgalmasan számláljanak elé – a kismóngrádi kerületben találhatóak, amely a váci püspök egyházmegyéjéhez tartozik, és a váci püspök őméltósága (sua illustrissima ac reverendissima) szokta azokat bérbe adni, így ezeket az érseki jegyzékből ki kell húzni. Így, minthogy az érsek a megyére bízta ezen praediumok és possessiók bérleti díjának megszabását, úgy döntöttek, hogy az érsek követelésére a közös pénztárból 100 rajnai forintot adnak át, ámbar valószínű, hogy ezen nem-kuriális községek tizedbérlete ezen összeget nem éri el. A megye bízik abban, hogy tekintettel szörnyű és elhagyatott állapotukra, az érsek a többi tized bérleti díjáról is elfogadható összegben fog tudni megállapodni a követekkel, amelyet évi egy összegben, hiánytalanul Szent György ünnepe körül – hacsak valamely súlyos dolog nem jön közbe – szeretnének letenni, és elküldeni oda, ahová az érsek kívánja. Ez a gyakorlat ugyanis az eddig szokottnál sokkalta kényelmesebb és egyszerűbb lenne.

A követek tehát minden igyekezetükkel azon legyenek, hogy bármi módon, ahogy csak lehet, elnyerjék az érsek jóindulatát, és tegyék fogékonnyá a megye jelen elhagyatott helyzetével kapcsolatban, hogy amennyiben lehetséges, csökkentse az általa kitűzött bérletösszeget. Előbb azonban informálódjanak az ez évi tizedbérleti jegyzék alapján. Ha sikerül a megegyezés, kérjék meg az érseket, hogy adjon ki a tizedbérletről egyezséglevelet (transactionalis), amit aztán biztonságban juttassanak el a megyébe. Kérjék meg arra is, hogy Bécsben a kellő helyeken levélben járjon közben azért, hogy csökkentsék a megyére nehezedő téli porcióterheket.

2. Ha ezeket a dolgokat Pozsonyban Isten segedelmével bevégezzük, tudják meg, hogy Dvornikovits Mihály váci püspök (illustrissimus ac reverendissimus) Pozsony vagy Bécs környékén tartózkodik-e, és ha lehet, járuljanak elé, és adják át megbízólevelüket. Majd adják elő neki, hogy az esztergomi érsekkel (sua celsitudo) az a megállapodás született, hogy a megye évi egy összegben fogja kifizetni a tizedbérletet. Ezért kérik a váci püspököt is, hogy hazafiúi érzelmektől (patriotas affectus) vezettetvén a Kismóngrádi tizedeket inkább a helyi földesuraknak, semmint idegeneknek adja bérbe, már csak azért is, mert ez sokkal kevesebb fáradsággal és kevesebb költséggel fog járni Őméltósága (suae illustrissimae ac reverendissimae dominatio) részéről is. Megkérjük tehát, hogy úgy, ahogy az esztergomi érsek is, ő is egyezzen meg a megye követeivel a tizedbérletnek egy bizonyos összegben való teljesítésével. Először is, útmutatásul kérjenek az ez évi tizedbérleti jegyzékről

másolatot – amelyet bizonytalannal meg fognak kapni – majd az első pont szerint vigyék végbe az egyezséget.

3. Majd Isten segédelmével Bécsbe jutván, mutassák be megbízólevelüket a nádornak (suae celsitudo), [Jaklin Balázs] királyi kancellárnak (illustrissimus ac reverendissimus), David Palmnak (a Palm), a Hadbiztosság titkárnak (illustrissimus), Koháry Istvánnak (illustrissimus), Zichy Ádámnak (Zicsi), valamint egyéb helyeken, ahol szükséges. Mutassák be, mennyire elhagyatott és kimerült állapotban van a megye, valamint hogy mennyire el van szegényedve, mivel nincs a megye területén sem szabad királyi sem pedig bányaváros, ahol jövedelmet hozó gazdagabb polgárság lakna. Gyakorlatilag egyetlen városka található a megye területén: Losonc. A többi helység avagy község többségében elhagyatott, így ezen földek után nem lehet adót szedni. A megyebeli szőlők és a hegyközségek olyannyira elhagyottak, hogy saját szükségükre nagy kényelmetlenségek és tetemes költségek árán más megyékből kell bort hozatniuk. Emellett a követek igyekezzenek minél több példát felhozni, amellyel próbálják meg elérni a porcióterhek csökkentését.

4. Lehetőség szerint, alkalomadtán számoljanak be arról is, hogy a népek mekkora gondokat okoz a sókereskedelem akadályozása, mivel abban reménykedtek, hogy az ebből befolyó bevétellel fedezik majd a téli porciókat, de így nem lesz módjuk a felmerülő kiadások kifizetésére. Kérjék ki a fent nevezett grófok, Koháry és Zichy (Zicsi), valamint a vármegyék Bécsben időző követeknek véleményét, hogy mi a teendő ebben az ügyben, és úgy cselekedjenek, amint jónak látják. Ezen túl a nádornál (celsissimus), az udvari kamaránál (excelsa) vagy a magyar kancelláriánál, illetve egyéb illetékes helyeken igyekezzenek a sókereskedelem újbóli felszabadítását elérni, illetve erről írásbeli biztosítékot nyerni a megye számára.

5. Mivel az előző évben Ófelsege székesfehérvári táborába történő fuvarozás közben – mint ahogy azt a jegyzékek is tanúsítják – több ökör is odaveszett, ezért miután a dolgot közölték Keczerrel, bécsi ügyvivőjükkel, igyekezzenek megszünetelni ezen veszteségek megtérítését. Ezen kívül sürgessék azon költségek megtérítését, amelyet májusi kenyérporcióként és a megyébe beszálló katonaság ellátására valamint egyéb címeken fizettek, továbbá amit a dán és brandenburgi seregekre költöttek. Ezek nyugtái is Keczernél vannak.

6. Megérkezett a megyébe Ófelsege parancslevele, amelyben tudakozódik, és a megyék véleményét kéri, hogy milyen szabályzat vagy módszer alapján lehetne a közterhek felosztását és viselését arányosan intézni. Ezért a követek tartsanak egyeztetést a többi megye követivel, és ha szükséges, írjanak egy memoriálét a megye nevében, és adják át a kancelláriának (inclya) vagy legalább szóban közöljék véleményüket a kancellárral (illustrissimus ac reverendissimus) – ez utóbbi esetben óvatosan járjanak el, és ne tegyenek említést a dikákról – hogy ti. a megye eddig is, amennyire lehetett,

arányosan róttá ki az adóterheket, és úgy véli, ezután is így, a gazdaságok bevételeinek és jövedelmének figyelembevételével kell ezt megtenni.

7. Járjanak annak is utána, hogy a megyétől követelt 1588 köből gabona és 1440 köből zab árát, valamint a fuvarozás értékét megtérítik-e. Amennyiben nem, úgy el lehet-e tekinteni annak beszolgáltatásától, vagy pedig minden megyének teljesítenie kell-e azt. Amíg Bécsben vannak, ezekről és az egyebekről levélben tudósítsák az alispánt.

A többi a követek buzgalmára és rátermettségére bízzák, és szerencsés utazást valamint sikeres hazatérést kívánnak nekik.

782. (V. 415.) Kihirdették Őfelsége parancslevelét, amelyben a megye véleményét kéri, hogy milyen szabályzat vagy módszer alapján szokta a közterhek felosztását és arányos viselését intézni. Ezért a követek tartsanak egyeztetést a többi megye követeivel, és a megye nevében kiadott memoriáléban ismertessék a kancelláriával (excelsa) véleményüket, bemutatván a megye sanyargatott és elhagyatott állapotát is.

783. (V. 415.) Kiküldik a szolgabírákat, hogy az esküdtekkel együtt írják össze a dikákat járásaikban. Pelargus György szolgabíró mellé Bende Jánost (egregius), Bene András mellé Ivanovicz Andrást (egregius), Darvas Mihály mellé Básthy Lászlót (egregius), Darvas Ferenc mellé pedig Füssy Jánost (egregius) rendelik, 90 magyar dénár napidíjat rendelve a számukra.

784. (V. 415-416.) A fűrészvíz völgy útjainak kijavítására kiküldik vattai Batta Pált, (egregius), aki mellé Pelargus György és Darvas Ferenc járásaiból felváltva 50-50 – összesen kétszáz – embert adnak. Meghagyják neki is, hogy írásban tartsa a kapcsolatot a Zólyom megyei biztossal, Rakonczay Pállal (nobilis). Fáradozásaiért egy birodalmi tallér napidíjat adnak a számára.

785. (V. 416.) A többi utat és hidat, amennyiben szükséges, a szolgabírák javíttassák meg a parasztvármegye tisztviselőivel.

Nógrád vármegye közgyűlésének folytatása

1694. szeptember 15.

Losonc oppidum

786. (V. 416.) Megtörtént a számadásokról való jelentéstétel. Ezen alkalmából a különböző költségek fedezésére Csemniczky Gáspár alispánnak 240 magyar forintot, Kántor Pál adószedőnek (egregius) 40 birodalmi tallért, a szolgabíráknak fejenként 50 birodalmi tallért, Kajali Pál jegyzőnek (egregius) pedig 100 birodalmi tallért adományoznak.

787. (V. 416.) Kihirdették Őfelsége parancslevelét, amelyben jelzi, hogy a hadsereg szükségére a Főhadbiztosság (Generalis Commissariatus Bellicus) bizonyos mennyiségű búzát és zabot fog felvásárolni, méghozzá úgy, hogy az eladókat a velük megkötött szerződés alapján piaci áron, készpénzben fogják

kifizetni legkésőbb az új év kezdetéig. Hogy ez minél nagyobb biztonságban menjen végbe, kéri, hogy a megye vállaljon kezességet az eladók felé. A megye készségesen felajánlja, hogy a segítségére lesz a Hadbiztosság embereinek, és ha kell, kezességet is vállal a felvásárlás megkönnyítésére.

788. (V. 417.) Felolvassák Donat Heißler von Heitersheim (Hajzler de Heistershaimb) levelét, amelyben az előbb érkezett királyi parancslevél alapján közli, hogy a megyének szeptember végéig 1588 köből búzát, és 1440 köből zabot kell abba a magtárba szállítania, ahová megbízottja, Wilfersheim (Villfershaim) hadbiztos parancsolja. Ezek árát a későbbiekben a királyi parancslevél szerint meg fogják téríteni. Meghagyják Bene András és Darvas Mihály szolgabíróknak, hogy a fent mondott gabonát gyűjtsék össze járaikból, majd utazzanak a hadbiztoshoz Pestre és egyezzenek meg vele az árról: a búzáért legalább 2, a zabért pedig legalább 1 rajnai forintot kérjenek köblönként. A megegyezést követően kérjenek a hadbiztostól írásbeli biztosítékot a gabona árának megtérítésével kapcsolatban.

789. (V. 417.) Pelargus György és Darvas Ferenc szolgabírák (egregii) kérésére, a beadott számadásokkal kapcsolatos nehézségek kivizsgálására és kiigazítására kiküldik Szilassy András esküdtet, Kántor Pál adószedőt, Bulyovszky Dániel aljegyzőt, Tolvay Ferenc esküdtet, valamint az uradalmak tisztartóit és embereit. A kiküldötteknek a vizsgálat után jelentést kell tenniük a megye előtt.

790. (V. 417.) Hogy megtéríthessék a népnek a megye szolgálatában elszervedett kárát, a szám feletti (superflua) és üres (vacans) dikákra, amelyekre május hónapban nem vetettek ki adót, most három garast, avagy 18 magyar dénárt rónak ki, amelyet a szolgabíróknak kell behajtaniuk. Ezen dikák elosztására (reductio) kiküldik az alispán mellé Szilassy Andrást, Kántor Pál adószedőt, Bulyovszky Dániel aljegyzőt, és a négy szolgabírárt (generosi).

791. (V. 417-418.) Ficsór (Ficsúr) György (egregius) nevében és személyében prokurátora Patay (Pattay) Kristóf (nobilis) hatalmaskodás büntette alatt, jószágvesztés és elfogatás terhével eltilt minden nemes és nemtelen mihálygergei (Mihály Gerege) és lapisgergei lakost, valamint az egyéb szomszédokat és határosokat Kis- vagy Egyházasgerge (Kis Gerege, Egyházas Gerege) nevű praediumának használatba vételétől: a mezők kaszálásától, a földek szántásától, valamint bárminemű egyéb használattól. Tiltakozásáról bizonyosságlevél kiadatását kéri.

Berényi Ferenc, valamint Némethy Pál özvegye Libercsey Zsuzsanna és Bene András (spectabilis et magnifici) nevében prokurátoruk Ivanovicz András viszonttiltakozással él, felszólítván a Tiltakozót, hogy ne tartson olyan jogokat magáénak a praediummal kapcsolatban, ami nem illeti meg, hanem térjen vissza a régi bevett gyakorlathoz. Ezen kívül fenntartja továbbra is a szabad legeltetés lehetőségét. A tiltakozásról és a viszonttiltakozásról bizonyosságlevél kiadatását kéri.

Nógrád vármegye közgyűlése

1694. október 4.

Losonc oppidum

792. (V. 418–419.) A megye fájlalva vette tudomásul, hogy az Ófelsége szolgáltatára rendelt kocsisok elszöktek a szekerekkel együtt. Hogy azonban mindezt ne a megye hibájául róják fel, ezért meghagyják a szolgabíráknak és a megyei biztosoknak, hogy kerítsék elő és fordítsák vissza a szekereket, ha pedig a kocsisok nem akarnának engedelmeskedni, tartóztassák le őket, és vezetőjükkel (antesignanus) együtt, aki ürügyet szolgáltatott a szökéshez, rójanak rájuk példás büntetést. Mindezt megírják Penk hadbiztosnak, és kéri, hogy küldje ki ő is emberét, hogy előtte mehessen végbe a renitensek megbüntetése.

793. (V. 419.) Felolvasták Ófelsége parancslevelét, amelyben sürgeti, hogy az előző parancslevélben elrendeltek alapján szeptember végéig szolgáltatassák be az 1588 köből gabonát és 1440 köből zabot Wilfersheim (Villfershaim) hadbiztosnál. A gabona árát vagy piaci áron fogják megtéríteni Újév ünnepe körül, vagy pedig a porciókból fogják levonni annak összegét. Mivel a gabona beszolgáltatása már megtörtént, ezért a megye meghagyja, hogy szállítsák azt a kijelölt helyre. A szállítást a szolgabírákra bízák.

794. (V. 419–420.) Felolvasták Ófelsége másik parancslevelét is, amelyben meghagyja, hogy a korábban kiadott rendelet szerint a királyi postát ne akadályozzák, és ne zavarják, hanem gondoskodjanak annak biztonságáról. Ezen kívül a régi és rossz állapotú utakat és hidakat javítsák ki.

A megyét a rendelet első része nem érinti, ugyanis területén nincs királyi postaútvonal. A rendelet második felében leírtak alapján meghagyják a szolgabíráknak, hogy járásaikban javíttassák meg a rossz állapotú hidakat és utakat. Név szerint: a sátorosi szurdokvölgyön keresztül vezető út és hidak kijavítására rendelik az ipolynyitrai a homokterenyei és csákányházi hadnagyságokat. Meghagyják Darvas Ferenc szolgabírónak: parancsolja meg ezen hadnagyságoknak, hogy késedelem nélkül, falvanként 40 forintos büntetés terhe alatt fogjanak hozzá az út és a hidak javításához. A munkát a hadnagyságok falvai egymás közt arányosan osszák fel. Ugyancsak meghagyják ezen hadnagyságoknak, hogy javítsák ki a somoskői vár palánkjának cölöpeit, hogy ellenséges támadás esetén a környék népe jószágával együtt oda tudjon menekülni. Ezen munkák felügyeletével Sass Istvánt és Kis Pétert (egregii) bízák meg.

795. (V. 420.) Az Ipolyon emelendő új híd helyét Rappon, a „*rapi réven alól*” jelölik ki. A híd építésére kirendelik a gácsi, tamási, tarnóci, pilisi és a sági hadnagyságokat. A munkák felügyeletével Etre Miklóst és Batta Ádámot (egregii) bízák meg, és meghagyják nekik, hogy írásban tartsák egymással a kapcsolatot, a mondott hadnagyságokat pedig 40 forint terhe alatt kötelezzék a fent mondott híd építésére.

796. (V. 420.) Kirendelik a sztregovai kapitányságot és a nagyzellői, ludányi, nagylibercsei, felsősztrégovai, brézói, lesti, turopolyai és felsőtiszovnyiki hadnagyságokat a rárósi szurdokon (passus) keresztülvivő utak és hidak javítására. Felügyeletükre Bene Ferencet és Ficsór Györgyöt (egregii) nevezik ki. Ezen kívül 40 forint büntetés terhe alatt kötelezik Kovács Lőrinc parasztkapitányt, és a paraszthatnagyokat, hogy legyenek jelen a munkálatoznál, és engedelmeskedjenek a vármegye megbízott felügyelőinek, akiknek joga van a renitenseket bottal vagy egyéb módon is megbüntetni. A közgyűlés azt is kijelenti, hogy a fent írt felügyelőknek 100 forint büntetés terhe alatt köteleességük hivatalukat felvenni és ellátni.

797. (V. 421.) Kirendelik a fűrészví völgy (passus) útjainak és hídjainak javítására a madácskai, abelovai, rózsalehotai, dobroszi, vidéfalvi, ozdini és rónyai hadnagyságokat, felügyeletükre pedig Batta Pált (egregius) jelölik ki, a fentebb írt módon.

798. (V. 421.) Felolvasták Őfelsége levelét, amelyben tekintettel Koháry (Kohári) István grófnak, a bányavárosok főkapitányának (vicegeneralis antemontanorum confiniorum) (illustrissimus) érdemeire, felmentik őt a porcióterhek alól.

799. (V. 421.) Ha szükséges, írni kell Schweidler (Schvaidler) hadbiztosnak a Kosdról kivonuló katonaság ügyében, eközben várják az alispán leveleire írt válaszát.

800. (V. 421.) Prunner erdőmester (praefectus sylvarum) levelére válaszul közlik, hogy nem tudnak Marosra a tűzifa szállítására szekereket küldeni, mivel a megye 20 szekere a táborban van, a többi pedig különféle fuvarokra van beosztva: pl. Besztercebányáról Egerbe kell búzát és zabot szállítaniuk.

801. (V. 421.) Neyhart hadbiztos levelére válaszul közlik, hogy a megyének Őfelsége szolgálatára többféle fuvarra kell teljesítenie, így hacsak készpénzben ki nem fizetik, nem tudnak Egerbe gabonaszállításra szekereket küldeni. Mindazonáltal ha a szekereket kellőképp megfizetik, nem fognak vonakodni attól, hogy Őfelsége szolgálatába álljanak, bár ez jelenleg, az őszi vetés idején igen sérelmes és káros a nép számára.

802. (V. 421-422.) A megye közönsége időben gondoskodni kíván a következő téli beszállás ideje alatt a megyében, Losoncon elszállásolandó tisztek – parancsnokok és hadbiztosok – kvártélyáról. Mivel Király Mátyáshoz és Szigyártó Istvánhoz (egregii) hosszú ideje senkit sem kvártélyoztak be, ezért most meghagyják, hogy üres szobákat készítsék fel, az ajtókat és ablakokat javíttassák ki, hogy harminc napon (bis quindena) belül megfelelő állapotban legyenek. Ha nem tennék meg, 100 forint, a megye szükségére fordítandó büntetést fizessenek (toties quoties). Ezen rendelet végrehajtására kiküldik az alispánt, azokkal együtt, akiket a jelen közgyűlésen megjelentek közül magával tud vinni.

803. (V. 422.) Felolvasták a Szepesi Kamara (inclya) levelét, amelyben jelzi, hogy a szabad sókereskedelem az korábbi szokás szerint érvényben marad, és a sókereskedők mind Tokaj mind Lúcz¹¹⁹ [?] felé szabadon utazhatnak. Minderre a kamara szavatosságot (evictio) vállal. A megye válaszában közli, hogy a nádor pesti sóhivatalának (administratura salis) Keln [?] nevű tisztje 39 szekényi só t foglalt le, mint az Darvas János erre vonatkozó, a kamarának megküldött jegyzetében (schedula) is olvasható. Hogy efféle lefoglalások a jövőben ne fordulhassanak elő, megkérlik a kamarát, hogy írjanak a budai kamarai adminisztrációnak, valamint vigyék keresztül, hogy a császári parancs értelmében ténylegesen is szabad legyen a megyéből a bányavárosokba irányuló kereskedelmi célú sószállítás. Minderről pedig adjanak a megyének biztosítékot.

804. (V. 422.) A só ügyében írnak a nádor pesti sóhivatalába, nehogy Keln [?] sókamarai tiszt elkobozza azt az 1950 só tömböt, amelyet a Tokajban kelt királyi jegyzék alapján behoztak a megyébe, s amelynek feltartóztatására már tettek kísérletet. Megküldik a hivatalnak a kamara levelének másolatát is.

805. (V. 422.) Október 25-re közgyűlést hirdetnek.

Nógrád vármegye közgyűlése

1694. október 25.

Losonc oppidum

806. (V. 423.) Felolvassák Ófelségének szeptember 27-én, az ebersdorfi táborban kelt levelét, amelyben meghagyja, hogy a megye tartsa magát a korábbi királyi rendelethez, és ne támogassa a magán-sókereskedőket, hanem az Erdélyből behozott 25.300 tömb nádori só kereskedelmét mozdítsa elő.

807. (V. 423.) Felolvasták a Szepesi Kamara Kassán október 11-én kelt levelét is, amelyben a királyi levéllel ellentétben azt tartalmazza, hogy a megye nem a nádori sókereskedelmi körzetbe tartozik, hanem a szepesi kamara alá, ezért meghagyták a pesti nádori sókamarának, hogy tartózkodjon attól, hogy ebben az ügyben joghatóságot gyakoroljon Nógrád vármegye fölött. Mégis, amennyiben ezzel nem akarnának felhagyni, a szepesi kamara biztosítja a megyét, hogy gondoskodni fog a megfelelő jogorvoslatról.

808. (V. 423-424.) A pesti nádori adminisztráció levélben tudatja, hogy nem hajlandó eltérni az utolsó uralkodói parancstól, és bár meghagyják, hogy várakozzanak az Udvari Kamara döntésére, amely eldönti, hogy a megye a nádor vagy pedig a Szepesi kamara joghatósága alá tartozik-e, mindazáltal addig sem hagynak fel a só lefoglalásával. Ezért úgy döntenek, hogy levélben jogorvoslatért folyamodnak a Szepesi Kamarához, melyhez csatol-

¹¹⁹ A jegyzőkönyv rongálódása miatt bizonytalan olvasat.

ják a Pesti Adminisztráció a megyéhez szóló levelét, valamint azt a választ, amelyet a szepesi kamara levelének bemutatása után kaptak. Bemutatják a kamarának sérelmeiket is: többek közt egy Penz nevű egri kamarai felügyelő katonai végrehajtással kobozta el azt a már eladott sót, amelyet Pinc, Bolyk és Nyitra lakossága még a királyi rendelet előtt, kereskedelmi céllal hozott be a megyébe. Levelükhöz csatolják magának Penznek, és egyéb, az esetről tudósító hiteles tanúknak a leveleit is. Kérik a kamarát, hogy a korábbi levelükben tett ígéretükhöz híven gondoskodjanak jogorvoslatról, hogy ne érje több kár a népet a lefoglalások és katonai végrehajtások miatt. Egyben kérik a kamara véleményét, hogy mit lépjenek az elkobzott só ügyében, amelyen uzsorakamat van, valamint mit tegyenek egy esetleges újabb katonai végrehajtás esetén.

809. (V. 424.) Ugyanezen ügyben írnak Penz egri kamarai felügyelőnek is, tudatván vele, hogy a fent említett sót törvénytelenül vette el, ugyanis a konfiskációval kapcsolatban semmiféle királyi rendelet nem érkezett a megyébe, és egyébként a Szepesi Kamara írásban úgy nyilatkozott, hogy Nógrád vármegye az ő joghatósága alá tartozik, mint az kiderül ama két levélből is, amelynek másolatát levelükhöz csatoltan megküldenek Penz kamarai felügyelőnek. Kérik a felügyelőt, hogy mivel a konfiskált sóra sokan kezességet vállaltak, mentse fel ezen kezességvállalás és az ezzel járó közvetett adósság terhe alól a népet. Ezen üzenet átadására követül rendelik az egri felügyelőhöz Koromzay Jánost (egregius), akinek két tallér napidíjat rendelnek.

810. (V. 424.) Írnak a pesti nádori igazgatóságnak is, akik úgy döntöttek, megvárják, míg az udvari kamara kijelöli a nádori és a szepesi kamara körzeteit a só értékesítésével kapcsolatban. A megye arra kéri az igazgatóságot, hogy amíg ez a döntés meg nem születik, addig adják parancsba tisztjeiknek, hogy hagyjanak fel a nép molesztálásával, a sószállítmányok feltartóztatásával és elkobzásával.

811. (V. 424.) Levelet írnak a budai kamarai igazgatóságnak Penz kamarai felügyelő ellen. Levelükhöz csatolják a kamara levelét is.

812. (V. 425.) Írnak az egri parancsnoknak is, hogy ne adjon ilyen könnyen segítséget, mikor katonai végrehajtást kérnek tőle. Bemutatják neki azt is, milyen kihágásokra használták fel a legutóbb elrendelt executiót. Másképp, ha a végrehajtás megismétlődne, akkor a királyi udvarhoz fognak fordulni ezen jogszerűtlen és szabálytalan eljárás miatt.

813. (V. 425.) A megye tudomására jutott, hogy Heißler (Hajszler) generális (excellētissimus) a napokban Budára vagy Pestre utazik a téli beszélgetések intézésére, ezért követül küldik hozzá Kajali Pál jegyzőt, és Balogh Mihályt (generosi), megbízván őket, hogy kérjék meg a generálist, ne lovaságot, hanem gyalogságot szállásoljon el Nógrád vármegyébe, mivel a zabot be kell szolgáltatniuk Budára. Rendelkeznek a követek napidíjáról is: Kajali Pálnak 4 rajnai forintot, míg Balogh Mihálynak két tallért rendelnek. Ezen

kívül meghagyják nekik, hogy ajánljanak fel a generálisnak (sua excellentia) három pár ökröt, Palm hadbiztosnak (illustrissimus) pedig egy párat.

814. (V. 425.) A Kassára küldendő levelet Ötvös Jánosra (egregius) bíz-zák, akinek 1 rajnai forintot rendelnekapidíj. Meghagyják neki, hogy ha szükséges, hazatérőben Kassáról Eger felé vegye az irányt.

815. (V. 425-426.) Mivel Király Mátyás és Szigyártó István (egregii) elmu-lasztották a nemrég hozott rendelkezés alapján felújítani a kvártélyozásra rendelt szobákat, ezért behajtják tőlük a büntetést. Ugyanakkor meghagyják a Losonc város bírának, hogy 100 forint büntetés terhe alatt újítsák fel Bu-lyovszky Dániel (egregius) házát, amelyet a kvártélyozó sereg parancsnoki szállásának szánnak. A házon cseréljenek tetőt, építsenek új kemencét (hy-pocaustum), és újítsák fel az istállót is. Minderre a jelen közgyűlés napjától számított 45 nap (terna quindena) áll a rendelkezésükre. Mindazáltal mivel Bulyovszky házát az elmúlt hat évben mindig igénybe vették kvártélyozás-
ra, és a megye biztosította őt, hogy csak akkor veszik használatba újra, ha a többi losonci nemesre is ugyanilyen terhet rónak, ezért úgy határoznak, hogy a parancsnokot csak erre a télre helyezik el Bulyovszkynál. Azonban ha közben alkalmasabb helyet találnak a parancsnoknak, újra döntést hoz-nak ezzel kapcsolatban.

816. (V. 426.) Hogy vissza tudják fizetni a királyi parancsra a budai élel-miszerbiztos házába beszolgáltatott búza és zab árát, valamint ezek szállítá-sának díját, és hogy teljesíteni tudják a novemberi porciókat, minden egyes dikára kivetnek öt garast, avagy jó pénzben 25 dénárt, amelyet a szolgál-bíráknak kell behajtani. A visszafizetést úgy számítják, hogy minden egyes ki-la beszolgáltatott búza után, annak fuvardíjával együtt két magyar forintot adnak, a zab után pedig kilánként a fuvardíjjal együtt 75 dénár jár. Ez a bú-zával kapcsolatban nem okoz különösebb nehézséget, a zabbal kapcsolat-ban pedig a rendeletet azzal egészítik ki, hogy azok állják a szállítás díját, akik a zabot beszolgáltatták: tehát a megkapott összegből 27 magyar dénárt, avagy 9 polturát fizessenek ki a fuvarosoknak.

Ezen kívül új kivetésről is határoznak, amely alapján minden 100 dika után egy kila búzát és két kila zabot kell beszolgáltatni.

817. (V. 426-427.) A petényi (Felső v. Alsópetény), valamint a körzetben lévő többi híd javítására kiküldik Gálffy Imrét (egregius), és mellérendelik a halápi és a [mátra]szőlősi hadnagyságokat. Felhatalmazást adnak Gálffy-nak, hogy 40 forint büntetés terhe alatt szólítsa fel a nevezett hadnagyságo-
kat a munka elvégzésére.

818. (V. 427.) Elhatározzák némely sem birtokkal sem házzal nem rendel-kező, nemesi származású gonosztevő kézre kerítését, és bilincsből való elő-állítását, név szerint a gácsi Nógrádi (Neogradi) Jánosét, és a kiskürtösi Sze-gedi Istvánét.

819. (V. 427.) A kálosi templom építésére alamizsnaként hat forintot adnak.

820. (V. 427.) A következő közgyűlést november 8-ra tűzik ki, a jelenlegit pedig egy nappal meghosszabbítják.

Nógrád vármegye közgyűlése

1694. október 26. (másnap)

Losonc oppidum

821. (V. 427.) A most összeírt dikák újraszámolására, valamint az armalisták taksájának kiigazítására kiküldik az alispánt, mellé pedig kirendelik Szilassy András, Kántor Pál adószedőt, Bulyovszky Dániel aljegyzőt, a négy szolgabíró (generosi et egregii), valamint mindazokat, akiket az alispán maga mellé vett.

822. (V. 427.) Kiküldték Darvas Ferenc szolgabíró Poltárra, hogy vizsgálja ki a Kovács (Kovacz) család ellen felhozott vádakat, felhatalmazást adva neki, hogy az igazság kiderítése után büntesse meg a vétkeket a megye statútumai alapján. Ezen kívül Kovács (Kovacz) Mihályt, aki egy embert oly súlyosan sebzett meg, hogy annak felépülésére aligha van remény, fogja el, és bilincsből vezesse a megyei törvényszék elé.

823. (V. 427.) Mivel nem sikerült a királyi parancsnak megfelelő mennyiségű zabot a budai gabonaraktaiba beszolgáltatni, mert abból még hiányzik 139 kila, ezért úgy döntenek, hogy felajánlják, búzát adnak helyette, két kila zabot egy kila búzával számolva.

824. (V. 427.) A kiküldött követek kérvényezzék a budai felügyelőnél, vagy Prunner erdőmesternél a Marosra kiküldött szekerek hazaengedését.

825. (V. 428.) Ugyanezen követek a megye megbízólevelével keressék meg Schweidler (Schvajdler) hadbiztost, és kérik meg, hogy indítson vizsgálatot a Herbeville-ezred által májusban felhasznált zab ügyében.

826. (V. 428.) Bulyovszky Dániel (egregius) házának javítására – ahová a télen a kvártélyozó sereg parancsnokát helyezik el – a megye Losonc városának adományoz 12.000 zsindelyt, amelyet nekik kell majd felhelyezni. Azon kívül a már kihirdetett statútumnál fogva, az ott megírt büntetés terhe alatt a losonciaknak kell gondoskodniuk az ajtókról, ablakokról, az egyéb hiányzó dolgokról, valamint nekik kell kijavítani a két alsó szobát és az istállót is.

Nógrád vármegye közgyűlése

1694. november 8.

Losonc oppidum

827. (V. 428.) Egynémely Losoncon lakó nemesek nem engedték a házaikban lakó zsellérek (inquilini) dikáit összeírni, amelyből kifolyólag mások sem akarják engedni, hogy megtörténjen az összeírás. Ezért közösen,

mindannyiuk beleegyezésével elhatározzák, hogy tekintet nélkül arra, hogy nemesek vagy nemtelenek, összeírják dikáikat. Meghagyják a szolgabíráknak, hogy hajtsák be tőlük a kivetett adót.

828. (V. 428.) Korábban döntést hoztak arról, hogy a kuriális falvakban élő parasztoknak minden soron következő harmadik alkalommal (in tertio ordine) részt kell venniük a közterhek viselésében, név szerint a hadi liszt-szállítmány fuvarozásában. Ezen rendeletüket most megerősítik.

829. (V. 428-429.) Az egrai sótiszt, hivatkozva arra, hogy a lakosok nem engedelmessé váltak a sókereskedelemtől kiadott királyi rendeletnek, november 18-ra elrendelte a katonai végrehajtást, és a só elkobzását. Ezért, és a már lefoglalt só ügyével kapcsolatban a Szepesi Kamarához küldik Bende Jánost, részletes követutasítással látják el, és két tallér napidíjat utalnak ki a számára.

830. (V. 429.) Hasonlóképp írnak a megye jegyzőjének, hogy járjon közben ezen ügyben a budai sókamara felügyelőség előtt.

831. (V. 429.) Kihirdették Ófelsége parancslevelét, amelyben meghagyja, hogy december elsejéig a jelen értéken kell a forintot számítani, azután pedig 5 polturával leértékelődik. A novemberi porciókat ugyanakkor már a csökkentett értékkel kell beszedni.

Emiatt meghagyják a szolgabíráknak, hogy december 1-ig igyekezzenek hátralékaikat a régi értéken behajtani, azonban azután sem kötelesek csökkentett értékkel elfogadni ezen tartozásokat, hanem a devalváció előtti értékben hajtsák azt be. A november havi porciókra szánt adókvetést pedig, amit 5 garasban határoztak meg, szintén a devalvált értéken, 5 polturával többért hajtsák be.

832. (V. 429.) A múltkori kvetést, amely szerint minden 100 dika után 1 kila búzát hajtanak be, úgy módosítják, hogy két kila búzát kell beszolgáltatni 100 dikánként.

833. (V. 429-430.) A katonák téli kvártélyra való beosztására Zichy Ádám (illustrissimus) uradalmából Féja Jánost vagy Bulyovszky Dánielt, a Forgách uradalomból Bakó Pált és Darvas Jánost, a Koháry uradalomból Korponay Jánost vagy Dül Mihályt, a kékkői uradalomból pedig Jeszenszky Ferencet, küldik ki. Hozzájuk társul Kántor Pál adószedő és a négy szolgabíró is.

834. (V. 430.) Közgyűlést hirdetnek november 22-re és az azt követő napokra, amelyen a taksák kiigazítása kerül sorra.

835. (V. 430.) Írnak a kassai parancsnoknak, hogy a királyi parancs előírta számukra az utak és hidak javítását, aminek neki is fogtak, és most is azon fáradoznak.

836. (V. 430.) A élő Szegedy István (nobilis), aki ennek előtte néhány esztendővel Thököly pártjára állt, megjelent a megye előtt, és bemutatta menlevelét, amelyet 1694. január 7-én Nigrelli, kassai generális állított ki a számára, s amelyből kitetszik, hogy Szegedy visszatért Ófelsége hűségére.

837. (V. 430.) Megtartják ajtónállói hivatalában Vankó Mártont, aki eddig is becsülettel viselte tisztségét.

838. (V. 430.) Kezesség mellett szabadon engedik azt a két elfogott kocnist, akik Pestről a megyei biztos tudta nélkül szöktek meg szekereikkel együtt.

Nógrád vármegye közgyűlése

1694. november 22.

Losonc oppidum

839. (V. 430-431.) A megye tudomására jutott, hogy pár napon belül megérkezik a megyébe téli szállására Schlick (Schlik) generális (excellentissimus), akinek megfelelő téli szállást kívánnak adni. Szótöbbséggel megszavazták, hogy a generális döntésére bízzák, hogy Darvas János, avagy Bulyovszky Dániel (generosus) házában kíván-e megszállni. A generális főtisztjei és annak hadbiztosa szállásául pedig Bulyovszky Dániel és Király Mátyás (generosi) házaikat jelölik ki. Ha ezek nem lennének megfelelő állapotban, felhatalmazzák az alispánt, hogy más nemesi házat jelöljön ki ezen tisztek kvártélyául.

840. (V. 431.) Amennyiben a generális egyik felkínált szállással sem elégedne meg, akkor abban az esetben felajánlják neki Szemere György (generosus) házat, egyben megkérik őt (sua generosa), hogy a megye iránti jóindulatból engedje át házat a mondott célra. Hogy pedig Bulyovszky háza mindkét emeletének helyrehozásához minden szükséges dolog készen álljon, és a felújítás elkezdődhessen, kiküldik a munkák felügyeletére Gyürky Ferencet és Szilassy Istvánt (generosi), hogy a megye költségén szerezzenek be minden építőanyagot. Losonc városa adjon az építkezéshez szükséges munkaerőt, a szolgabírák pedig segítsék a várost ebben, ahogy lehet.

841. (V. 431.) Hogy az említett generálisnak (excellentissimus) kedveskedjenek, és megfelelő ajándékról tudjanak a számára gondoskodni, meghagyják az alispánnak, hogy Selmecről hozasson jó minőségű óbort, a szolgabírák pedig gondoskodjanak dāmvradról, nyúlról, mézről, különböző vadmadarokról, tojásról, libáról, pulykáról (gallina indiaca), és szalonnáról. Mindezt a megye szükségére készpénzen vásárolják össze.

842. (V. 431.) Meghagyják a madarászoknak és a vadászoknak, hogy a szolgabírók tudta nélkül ne merészeljék az általuk fogott állatokat a földesurakon kívül másnak eladni. Aki megszegi a rendeletet, minden egyes alkalommal 12 forintra büntetik. A vevőknek pedig elkobzás terhe alatt megtiltják a vadmadarak megvásárlását, ezen felül minden egyes császárfajdért (attagen), vagy fogolyért (perdix) 24 magyar forintra büntetik őket, melyet a szolgabíráknak kell befizetni.

843. (V. 432.) Nemsokára megérkezik a megyébe, téli szállásra Schlick (Schlik) generális serege, azonban hogy a katonákat be tudják szállásaikra

osztani, szükség lenne a sereg beosztási táblájára (tabella), és a porciókról szóló kiosztási jegyzékre, ami azonban nincs a megye birtokában. Ennek megszerzésére követségül küldik Thonsern hadbiztoshoz Tolvay Ferencet (egregius), ellátván őt követutasítással, két tallér napidíjat rendelnek a számára. Meghagyják neki, hogy kérje meg a hadbiztost arra is, hogy a kvártélyozás intézésére, és a megye, valamint a hadsereg közti egyezség megkötésére igyekezzen a megyébe jönni.

844. (V. 432.) A megye költségeinek fedezésére a birtokosokra hatszoros, az armalistákra pedig tizenkétszeres adót vetnek ki, amelynek behajtását a szolgabírákra bízzák. Ezen felül minden egyes [pálinka]üstre 1 birodalmi tallért, a sörfőzőkre 2 birodalmi tallért, minden egyes, víz által hajtott malmokőre 1 birodalmi tallért, a rosszabb, ún. csele-malmokra, mint amiket „fél kőre” limitáltak, fél birodalmi tallért vetnek ki.

845. (V. 432.) Kihirdetik Őfelsége, 1694. július 12-én kelt armális levelét, amellyel az ország nemesei sorába iktatja Racsok, másképp Kovács Lőrincet (egregius), feleségét Varga Zsófiát, lányát, Annát, valamint testvéreit, Pált és Györgyöt. Az oklevél az uralkodó kettős függőpecsétje alatt kelt, és el van látva az uralkodó aláírásával. Ennek értelmében, mivel ellentmondás nem esett, a nevezetteket felveszik és beiktatják a megyei nemesség sorába. A mondott Kovács Lőrinc taksáját 50 rajnai forintban határozzák meg.

846. (V. 433.) Kihirdetik Lipót császár másikként, szintén királyi kettős függőpecséttel és aláírással ellátott armálisát is, amely Bécsben, 1694. július 15-én kelt, és amellyel Őfelsége kiemeli nemtelen állapotából Sámuel, más néven Balczér Márton, vele együtt hitvesét, Szántó Zsófiát, fiukat Jánost, valamint vejét, Szabó Györgyöt, annak feleségét, a mondott Sámuel Márton lányát, Ilonát, ennek fiát Mátyást és lányát, Szabó Zsófiát, és Magyarország nemeseinek sorába iktatja őket. Ezen alkalommal felveszik őket a megye nemesei sorába, taksájukat pedig 75 dénárban szabják meg.

847. (V. 433.) Kihirdetik Lipót császár harmadikként, hasonló külsőségek között, szintén királyi kettős függőpecséttel és aláírással ellátott armálisát is, amely Bécsben 1694. július 20-án kelt, és amellyel Őfelsége kiemeli nemtelen állapotából Dudás Márton, vele együtt hitvesét, Percze Erzsébetet, fiaikat: Márton, Ferencet és Gábort, valamint a nevezett Márton édestestvérét, Dudás Mihályt, akiket ezen armálissal Magyarország nemeseinek sorába iktat. Ezen alkalommal, ellentmondás nem lévén, felveszik őket a megye nemesei sorába. Dudás Márton taksáját 30 dénárban, Dudás Mihály taksája pedig 25 dénárban határozzák meg.

848. (V. 433-435.) Felolvassák Fiáth (Fiat) Jánosnak (generosus), Komárom megye alispánjának, valamint Nedeczky Sándornak a Kisoroszi possess-

sio határjárása tárgyában kelt levelét, amely a megye egyeteméhez szól, és a következőket¹²⁰ tartalmazza:

A csatolt nádori parancsnak megfelelően a nevezettek lettek megbízva a vitatott possessio határának bejárására. A bejárás napját november 20-ra, és az azt követő napokra tűzik ki, egyben kéri a megye közönségét, hogy küldjenek követet, vagy teljhatalmú megbízottat, aki legyen jelen a határjárásnál. Ezen ügyvivő jelen nem létezik sincs halasztó hatálya, annak hiányában is végbemegy a határjárás, és döntés születik. A felszólító levél 1694. október 31-én kelt Pesten, ellátva Fiáth János és Nedeczky Sándor aláírásával.

A csatolt nádori parancslevél¹²¹ tartalma a következő: Mivel a Királyi Tábla elé került a Nógrád és Pilis megyék közötti vitás ügy Kisoroszi possessio hovatarozásával kapcsolatban, a nádor meghagyja a megnevezett nemes uraknak (generosi; kegyelmetek) Fiáth Jánosnak és Nedeczky Sándornak, hogy menjenek ki a határjárást megejteni, majd a vizsgálat elvégzése után informálják a nádort, hogy döntés születessen az ügyben. A nádori parancslevél 1694. június 25-én kelt Pozsonyban.

849. (V. 435-436.) Kajali Pál (egregius) jelentette a megye előtt, hogy a Kisoroszi possessióval kapcsolatos bizonyítási eljárást, amelyet eredetileg szeptemberre tűztek ki, december 1-re és az azt követő napokra halasztották. A megye közönsége, bár ezzel az indirekt eljárással nem ért egyet, valamint nem kötelezték, hogy kiküldöttje útján jelen legyen, mégis, nehogy úgy látsszék, hogy semmibe veszik a nádori parancsot, a fent írt határjárásra kiküldik ifjabb Balogh Mihály szolgabíró (egregius), méghozzá abból a célból, hogy jelen legyen, de ne adja egyetértését semmiféle vitatott dologban, sőt, inkább azon legyen, hogy tiltakozzék, mivelhogy Kisoroszi possessio hovatarozása sosem képezte Pest vagy Pilis és Nógrád vármegyék közt vita tárgyát, hanem Nógrád megye annak emberemlékezetet meghaladóan mindig is szabad és békés birtokában volt. Mindezeket levélben is tudatni kell a nádori kiküldöttekkel. Követüknek egy tallér napidíjat rendelnek.

850. (V. 436.) Gyürky István és Szalontay János (egregii) visszatérnek bécsi és pozsonyi követségükből, és jelentést tesznek a megye előtt: a téli porciók kiosztását a Budán székelő Donat Heißler von Heitersheim (Hajszler de Haisterheimb) főhadbiztosra (excellentissimus) bízták, oda azonban a köve-tek nem tudtak elutazni. A porciók számát a tavalyihoz képest nemhogy nem csökkentették – köszönhetően a megye rosszakaróinak és különböző ellentétes és rosszhiszemű információknak – hanem megemelték, így a téli porció összege 2800 rajnai forintot fog kitenni. A tizedbérlet ügyét – amit szintén rájuk bíztak – az érsek egyelőre függőben hagyta.

¹²⁰ A magyar nyelvű levelet teljes terjedelmében bemásolták a jegyzőkönyvbe.

¹²¹ Ez szintén szóról-szóra bemásolva a jegyzőkönyvbe.

851. (V. 436.) Hasonlóképp jelentést tett Kajali Pál jegyző és Balogh Mihály esküdt (egregii) is, akiket Heißler (Hajsler) hadbiztoshoz, Budára küldtek követségbe. A hadbiztos 664 orális és 600 lovas porciót rótt a megyére, amelyből 150 orális és 110 lótartási porcióval a Pest vármegyében állomásozó Rabutin-ezredet, a többivel pedig a megyébe vezényelt Schlick-ezredet kell ellátniuk.

Nógrád vármegye közgyűlése

1694. december 6.

Losonc oppidum

852. (V. 436-437.) Felolvasták Donat Heißler von Heitersheim (Hajzler de Haisterhaimb) hadbiztos (excellētissimus) Pesten, november 9-én kelt levelét, amelyben közli, hogy az elkövetkező télre 664 orális és 600 lovas porciót rótt a megyére. Közli azt is, hogy a megyébe beszállásolt katonák névsorát Franz Wilhelm Thonsern hadbiztos fogja közölni a megyével. A hadbiztos felhívja továbbá a megye figyelmét, hogy Thonsern levelét fogadják a szokott tisztelettel, és adjanak hitelt szavainak.

853. (V. 436-437.) Felolvasták Thonsern hadbiztos Besztercebányán, november 27-én kelt levelét, amely tartalmazza a porciók kiosztását. A levél szerint a regimentet vezető Schlick őrnagynak (generalis vigiliarum praefectus) és szárnysegédjének 66 orális és 46 lótartási porció jár, a gondjaira bízott négy századnak (compagnia) pedig összesen 520 orális és 440 lótartási porciót kell kiutalniuk. Ezen kívül a Rabutin-regiment könnyűlovas századát (compagnia desulteriorum) is a megyének kell ellátnia 100 orális és 92 lovas porcióval, mindösszesen tehát a megyére 686 orális és 578 lótartási porció hárul, a kettő pedig összesen 1264 átlagporciót (portio media) tesz ki. A porciók értéke az előző évi királyi hadi szabályzat alapján számítandó, az orális porció napjában egy font húst és két font kenyeret jelent, a lótartási porció pedig hat font zabot, és nyolc font szénát, amelyet természetben kell a katonáknak kiadni folyó év november elsejétől a következő év áprilisának végéig. Mindezekről a megye havonta nyugtatványokat is kap, amelyet a következő számadáskor beszámítanak majd készpénz helyett.

854. (V. 437.) Mivel Kosd possessióban a beszállásolt katonák nagy károkat okoztak, Felsőesztergály possessio viszont eddig mentes volt a katonai beszállások alól, ezért meghagyják Bene András szolgabírónak, hogy könnyítve a kosdiak terhén, annyi katonát helyezzen át Esztergályra, amennyit dikáik alapján azok el tudnak látni, kiegyenlítve ezzel járásában a szállások elosztását.

855. (V. 437.) Mivel már elmúlt november, ezért a vármegye gondoskodni kíván arról, hogy a decemberi porciókat időben be tudják fizetni. Ennek okáért minden egyes dikára öt garast, avagy 25 rajnai dénárt vetnek ki.

856. (V. 437-438.) A vármegye meg kívánja nyerni Thonsern hadbiztos (perillustris) jóindulatát, ezért az alispán rendelete alapján gondoskodnak a számára vadakról, madarokról és óborról, mindezekkel Besztercebányára követül küldik hozzá Gyürky István másodalispánt, akinek meghagyják, hogy nyerve el a hadbiztos jóindulatát, és kérje ki a hadbiztos véleményét a télire beszállásolt katonaság elhelyezésével kapcsolatban.

857. (V. 438-440.) Géczy László és András kérvénye Nógrád vármegyéhez. Bár a család nemessége minden kétséget kizárólag bizonyos – annak ellenére, hogy az elmúlt változó háborúságos esztendőkből elveszett a család armálisa és az azt kihirdető vármegyei bizonyosságlevél (publicatiós testimonialis) – mégis, készek akár tanúkkal, akár a vármegyei jegyzőkönyv bejegyzései alapján is bizonyítani nemességüket.

Nem tagadják ugyanakkor azt, hogy két jobbágytelken élnek, amelyek után a mostani uraság, Bégányi Lénárt atyjának, évente egy-egy pár karmazsin csizmát fizettek. Később Bégányi Lénárt zálogba adta a két telket Battik Péternek, tőle pedig a Bégányi által aláírt egyezség alapján – amit Fejérpataky László is tanúsíthat – a Géczy testvérek váltották magukhoz azokat 100 magyar ezüstforinttal.

Most azonban Bégányi Lénárt a zálog megváltása nélkül egyszerűen vissza akarja venni a két telket, a Géczy fivéreket pedig jobbágyi terhek viselése alá kívánja vetni. Kérlik ezért a vármegyét, hogy vegyék védelmükbe őket és utódaikat, valamint oltalmazzák meg nemesi szabadságukat, és ne engedjék a zálogösszeg letételéig elvenni tőlük a mondott két telket. Ha azonban Bégányi Lénárt letenné a zálogösszeget, ők készek felvenni azt, és visszaadják a mondott telkeket. Ha azonban Bégányi nem kívánja letenni a zálogösszeget, és a telkek továbbra is a Géczy fivéreken kezén maradnak, akkor a korábbi egyezséghez hasonlóan „kedvét keresik” Bégányinak, és a megegyezés szerinti kötelességüket teljesítik a telkek használatáért cserébe.

A megye döntése ezzel kapcsolatban: amint a kérvényből kitetszik, a megye aligha tagadhatja a segítséget ezen ügyben. Ezért Bulyovszky Dániel (egregius) kérésére ezen memoriálé másolatát kiadják Bégányi Lénártnak.

Nógrád vármegye közgyűlése

1694. december 20.

Losonc oppidum

858. (V. 440.) Felolvasták a nádor (sua celsitudo) levelét, és vele együtt az ahhoz csatolt uralkodói parancslevelet is, amellyel a következő év, 1695. év Invocavit vasárnapjára (február 20.) rövid nyolcados törvényszéket (iudicium brevis brevium) hív össze Besztercebánya bányavárosba a nádor vezetése alatt, ahol az ilyen törvényszék elé tartozó ügyeket – mint pl. a peráttéte-

lek (transmissiones) felülvizsgálatát – tárgyalni fogják. Meghagyják a szolgabíróknak, hogy a parancsot vármegyeszerte háromszor hirdessék ki.

859. (V. 440.) Baglyasalja (Bagjasallya) possessiónak a megye három évre felmentést adott a porció- és egyéb terhek alól, mégis most, mikor ez a felmentés még nem járt le, valamiféle figyelmetlenségnek köszönhetően két lovas katonát szállásoltak be a községbe. Hogy a lakosok ne panaszkodjanak ezen sérelem miatt, az egyik katonát átvezénylik Fülekpüspökibe, a másikat pedig, ha az áthelyezés túlságosan megzavarná a téli beszállásolások kiosztásának rendjét, akkor ott hagyják, és a katonatartásért cserébe 1695. október 1-ig felmentik őket minden vármegyei teher fizetése alól.

860. (V. 440-441.) Mivel a megye – annak ellenére, hogy a Hadi szabályzatban előírtaknál többet ígért – nem tudott megegyezni a Schlick-regementtel a porciók fizetése és a katonatartás ügyében, ezért követül küldik Thonsern (Tonsern) főhadbiztoshoz (illustrissimus) Bulyovszky Dánielt (egregius), hogy terjessze elé ezen meghíúsult tárgyalásokat, valamint sürgesse a katonai kihágások megakadályozását és a megtörtént esetek mielőbbi orvoslását. Napidíjul szokott módon két tallért rendelnek a számára.

861. (V. 441.) Levelet írnak Franz Ignaz Kurcz kamarai adminisztrátornak azon tartozás ügyében, amelyet Johann Christoph Franz Penz követel a pinci, ipolybolyki és ipolynyitrai lakosokon. Kérik az adminisztrátort, hogy tegye semmissé ezen követelést, minthogy a megyébe a sórendelet után, máshonnan behozott só kereskedelmére felhatalmazást kaptak Vorster [élelmezési - biztostól].

862. (V. 441-442.) Tiltakozás

Bégányi Lénárt a következő tiltakozást adta elő a vármegye közönsége előtt: Apja, a néhai Bégányi Ferenc 1657. augusztus 27-én zálogba adta néhai Battik Péternek Megyer possessióban élő örökös jobbágyát: Géczy Pált, valamint az általa használt két telket. Ezen telkek közül az egyikken Géczy lakott, a másik pedig pusztatelek volt. Géczy Pál halála után fiai, László és András, akik szintén ezen a jobbágytelken laktak, Bégányi beleegyezésével magukhoz váltották a zálogbirtokot Battiktól és örökösaitől. Ekkortól kezdve semmiféle jobbágyi terhet nem fizettek, hanem azt híresztelték magukról, hogy szabad állapotúak, sőt, nem riadtak vissza attól sem, hogy a szabadosok (libertini) – sőt, talán az egyéb taksások – közé írássák magukat, amivel nagy sérelmére voltak Bégányi irányukban fennálló örökös birtokjogának.

Mindezekből kifolyólag Bégányi vissza akarja szerezni birtokosi jogait, és vissza kívánja állíttatni a mondott Géczy László és András jobbágyi jogállását, ezért tiltakozik a megye közönsége előtt, kifejezve egyet nem értését és tiltakozását a Géczy fivérek visszaélései ellen, akik jogtalanul éltek nem létező szabadságjogukkal, avagy másokat szándékosan félretájékoztatva törvénytelenül szereztek maguknak hasonló jogokat. Ismételten kéri velük kapcsolat-

ban birtokosi jogainak helyreállítását, hogy azokat használhassa, és teljes körűen élhessen birtokosi jogaival. Ebből kifolyólag újra megerősíti tiltakozását.

A tiltakozás felolvasása után Bégányi embere, Bulyovszky Dániel (egregius) kéri, hogy jelen tiltakozást csatolják a Géczy fivérek minap benyújtott leveléhez, illetve adjanak ki róla hiteles bizonyságlevelet.

A megye közgyűlése határozatot hoz a bizonyságlevél kiadásáról.

Személy- és helynévmutató

A, Á

Abelova (Ábelfalva, Nógrád vm. ma: Ábelová, SK) 124, 797

Adonyi Gergely (nobilis) 696, 697

Ajnácskő (Gömör és Kishont vm. ma: Hajnáčka, SK) 339

Ajtich (Ajtics) Horváth Ferenc 61, 338

Ajtich, másnéven Horváth Ferencné
Isd. Ugray Erzsébet

Almágy (Gömöralmágy, Gömör vm. ma: Gemerský Jablonec, SK) 39, 219, 463, 492, 592

Alsóbodony (Nógrád vm. ma: Kétbodony) 67

Alsóesztergár (Also Esztergár, Alsóesztergály, Nógrád vm. ma: Dolné Strháre, SK) 79, 414

Alsópalojta (Hont vm. ma: Dolné Plachtince, SK) 470

Alsósztrégova (Alsó Stregova, Nógrád vm. ma: Dolná Strehová, SK) 130, 234, 414

Alsótiszovnik (Nógrád vm. ma: Dolný Tisovnik, SK) 414

András írástudó fiatalember 488

Andrássy Ferenc (generosus) 57, 122

Apátfalva (Losoncapátfalva, Nógrád vm. ma: Opatová néven Losonc [Lučenec, SK] része) 45, 47, 414

Archinto, [Karl Ludwig] generális 475

Areyzaga, [Juan] báró, budai parancsnok 120, 123

Arco [Johann Philipp Jacob, vagy Johann Baptist] tábornok 498

Asguti János (egregius) 314, 682

Aspremont [Ferdinand Gobrecht von Reckheim] generális 2

Augsburg (Augusta Vindelicorum, D) 10

B

Babócsay Judit (nobilis) 526, 696

Bádeni Lajos [Baden-Baden, Ludwig Wilhelm] örgróf 251, 254, 263, 279

Baglyasalja (Nógrád vm. ma: Salgótarján része) 67, 492, 859

Bakó Pál (generosus) 769, 833

Balás Gergely 98

Balassa Ferenc 184

Balassa Gábor gyarmati 167, 173, 174, 283, 457

Balassa Imre gróf 681

Balassa Sándor (spectabilis ac magnificus) 184, 367

Balassagyarmat (Balassa Gyarmath, Nógrád vm.) 173, 180

Balczer Márton Isd. Sámuel, másnépp Balczer Márton

Balogh Gáspár (egregius) 483

Balogh György 297

Balogh Imre 360

Balogh Mihály idősebb 14, 64, 100, 140, 342, 397, 400, 423, 433

Balogh Mihály ifjabb 54, 64, 71, 76, 120, 143, 234, 246, 248, 256, 257, 338, 360, 398, 410, 495, 546, 554, 568, 574, 579, 675, 693, 742, 743, 813, 849, 851

Baloghné 162

- Barát Gergely 587
 Baratkny (Baratkny) Ferenc (generosus) 6, 327
 Baratkny Borbála 327
 Baratkny Krisztina 327
 Baratkny Magdolna 544, 721
 Bardi Albert 135
Bárna (Nógrád vm.) 414
 Barssy János esküdt 57, 58, 61, 88, 168, 177, 338, 397, 590
 Bartus Ádám 466
 Báthly László (egregius) (nemzetes) 203, 204, 208, 279, 470, 495, 598, 681, 783
Bát (Bath, Nyitra vm. ma: Bátorce, SK) 417
 Báthory Gábor 75, 122, 293
 Batta Ádám (nobilis) 51, 200, 576, 795
 Batta Pál (generosus) 140, 200, 322, 335, 470, 590, 706, 768, 784, 797
 Battée, (Patei, Pattey) [Heinrich Jacob] báró (illustrissimus) őrnagy 304, 321, 352, 363
 Battik Gergely 140, 258, 579
 Battik János 585
 Battik Péter 857, 862
Bécs (Vienna, ma: Wien, A) 21, 31, 43, 84, 86, 107, 110, 112, 126, 139, 152, 179, 212, 305, 306, 324, 328, 334, 336, 351, 379, 404, 405, 407, 421, 444, 451, 486, 509, 523, 524, 534, 536, 542, 555, 557, 569, 581, 587, 589, 607, 612, 619, 627, 630, 631, 660, 671, 684, 704, 728, 732, 748, 753, 756, 779, 780, 781, 845, 846, 850
Becske (Nógrád vm.) 69, 414
 ~ **Hegyalja puszta** 67
 Bégányi (Begani) Lénárt (generosus) 502, 717, 857, 862
 Bégányi Ferenc 862
 Béltékny Pál (generosus) 717
- Béna** (Gömör és Kishont vm. ma: Belina, SK) 623
Benczúrfalva lsd. **Dolány**
 Bende János (nobilis) 122, 444, 495, 576, 590, 615, 638, 661, 663, 665, 680, 706, 748, 783, 829
 Bende János lsd. Szalontay, más-képp Bende János
 Bendó István váci vikárius 207
 Bene András szolgabíró 14, 75, 76, 100, 120, 157, 174, 215, 220, 225, 229, 246, 254, 256, 268, 375, 392, 400, 401, 412, 423, 433, 466, 495, 545, 550, 568, 574, 590, 615, 620, 652, 675, 682, 692, 698, 706, 721, 750, 770, 783, 788, 791, 854
 Bene Anna 314, 682
 Bene Ferenc 14, 30, 367, 470, 771, 796
 Bene György esküdt 62, 450, 466
 Bene János 467
 Bene Miklós (egregius) 30
 Benok Katalin 29
 Benyovszky Mátyás 23
Bér (Nógrád vm.) 414
Bercel (Nógrád vm.) 414
 Berény György paraszthadnagy 90
 Berényi Ferenc 791
 Berényi György (spectabilis ac magnificus) 201, 202
 Berko János 466
 Bertóthy Gábor (egregius) 653
Berzence (Berzencze, Ipolyberzence, Nógrád vm. ma: Breznička, SK) 58, 414
Besztercebánya (Novisolium, ma: Banská Bytrica, SK) 21, 31, 69, 72, 136, 505, 507, 633, 664, 686, 687, 700, 713, 800, 853, 856, 858
 Bezzegh Imre 106
 Bezzegh Gábor esküdt 62, 253
 Bezzegh György 153, 239
 Bezzegh István néhai alispán 74

- Bicskei Ferenc 75
 Bíró, másnéven Juhász István 75, 202
Bisztricska (Bisztricka, Ipolybeszterce, Nógrád vm. ma: Bystrička, SK) 173
 Bizonyowska Margit 334
 Bobor Mihály 261, 746
 Bobor Tamás 360
 Bois-David, [Antoine-Charles de Simons] márkí 475
 boldogházi Kis Péter lsd. Kis Péter, boldogházi
Bolgárom (Nógrád vm. ma: Bulhary, SK) 374, 414
Bolyk (Ipolybolyk, Nógrád vm. ma: Bol'kovce, SK) 71, 405, 414, 808, 861
 Borbély György, lévai (nobilis) 526
 Borbély György, szécsényi 696
 Borcsiczky János (generosus) 69, 173, 248
 Bordenau, Jacob alezredes 468, 472, 495, 504, 561
 Boros Mihály 58
Borosznok (Nógrád vm. ma: Brusník, SK) 414
Borsosberény (Nógrád vm.) 414
 Bossányi László (magnificus) 306
 Botka György ifj. 466
 Bottyán János 745
Brandenburg (Brandenburg, D) 302
 Breuer (Brajer) kapitány 615
 Briesstenssky, Francz 167
Buda (ma: Budapest) 23, 40, 48, 86, 120, 121, 123, 132, 133, 148, 150, 166, 179, 185, 186, 205, 207, 212, 249, 251, 254, 263, 264, 273, 274, 279, 317, 328, 333, 364, 369, 386, 391, 403, 405, 412, 413, 429, 431, 445, 560, 568, 613, 614, 660, 746, 749, 775, 811, 813, 823, 824, 830, 850, 851
Budalehota (Buda Lehota, Budaszállás, Nógrád vm. ma: Budiná, SK) 183, 191, 414
Buják (Bujak, Nógrád vm.) 15, 112, 180, 338, 414, 537
 Bulyovszky Dániel 40, 57, 72, 134, 140, 159, 169, 173, 175, 176, 220, 227, 233, 241, 279, 289, 336, 338, 342, 376, 378, 382, 393, 397, 404, 424, 462, 469, 470, 511, 530, 575, 589, 609, 619, 627, 630, 638, 678, 722, 735, 757, 762, 770, 789, 790, 815, 821, 826, 833, 839, 857, 860, 862
 Bulyovszky Ferenc alispán 15, 24, 45, 48, 52, 56, 57, 58, 60, 61, 64, 74, 76, 94, 100, 129, 134, 168, 173, 177, 192, 229, 234, 244, 246, 248, 256, 312, 313, 314, 338, 385, 387, 388, 393, 397, 398, 400, 423, 466, 470, 471, 494, 502, 511, 581, 677
 Bulyovszky Mihály 155, 168
 Burda Zsuzsanna 389
 Burnianszky, másképpen Lakatos Miklós 387
Bussa (Nógrád vm. ma: Bušince, SK) 72, 414
 Buttler János egri parancsnok 179, 249, 276, 364
- C, Cs**
 Caprara, [Aeneas] 375
 Caraffa, Antonio 10, 31, 152, 165, 405, 461, 489
 Caraffa, Paolo kapitány 76
Cered (Nógrád vm.) 414
Csábrág (Hont vm. ma: Čabrad', SK) 94
 Csaczan Mihály 470
Csákányháza (Csakányhaz, Nógrád vm. ma: Čakanovce, SK) 410, 414, 794
 Csáky István országbíró 189

- Csalár** (Nógrád vm. ma: Čeláre, SK) 414
Császár (Csaszar) Gáspár 312, 373
Csécse (Nógrád vm.) 414
Csehbrézó (Csehberek, Nógrád vm. ma: České Brezovo, SK) 177, 366, 383, 414, 796
Csejte (Cseithe, Nyitra vm. ma: Čachtice, SK) 331
Csele János 313
Csele Pál 313, 372
Csemniczky Gáspár 21, 119, 140, 227, 289, 331, 336, 382, 404, 572, 659, 681, 769, 786
Csemniczky Péter (nobilis) 177, 681, 682, 683
Cserháthaláp lsd. **Haláp**
Csesztve (Nógrád vm.) 6
Csikány Miklós 458
Csikány Pál 458, 550
Csitár (Nógrád vm.) 414
Csizmadia György 44
Csizmadia Mihály 297
Csomaközy Borbála (nobilis) 717
Csúcz András esküdt 229
Csulyk Mathity 397
Csutna András lsd. László, másnéven Csutna András
Csutna István lsd. László, másnéven Csutna István
Csutna János lsd. László, másnéven Csutna János
- D**
- Dacsólám** (Hont vm. ma: Dačov Lom, SK) 79
Dályó praedium (Kisdályó, Nógrád vm. ma: Dalovce, SK) 478, 598
Darmstadt (Darmstadt, D) 468, 471, 521
- Daróc** (Nagydaróc [Veľké Dravce, SK] vagy Panyidaróc [Panické Dravce, SK]) 38
Darvas Ferenc (egregius) 182, 253, 274, 279, 348, 470, 529, 574, 585, 590, 615, 623, 638, 690, 698, 706, 742, 743, 748, 770, 783, 784, 789, 794, 822
Darvas János 15, 129, 201, 202, 227, 253, 258, 286, 289, 327, 336, 338, 342, 368, 382, 404, 414, 434, 458, 462, 470, 568, 597, 609, 625, 666, 682, 722, 762, 803, 833, 839
Darvas Mihály 75, 101, 256, 257, 375, 400, 401, 423, 433, 466, 495, 548, 574, 590, 615, 668, 669, 675, 676, 681, 691, 706, 750, 770, 783, 788
Dávid Gáspár (egregius) 327
Deák István lsd. Szíjgyártó más-képp Deák István
Deáky Erzsébet 585
Debrecen sz. kir. város (Debrecinum) 279
Dejtár (Nógrád megye) 414
Demecser puszta lsd. **Rapp-Demecser puszta**
Dienes János 151
Dióssy Mihály árendátor 173
Divékrudnó lsd. **Rudna**
Divény (Diviny, Nógrád vm. ma: Divín, SK) 15, 28, 45, 239, 414, 446, 621, 713
Dobrocs (Nógrád vm. ma: Dobroč, SK) 414, 797
Doktorovich György 92, 102, 195, 365, 519, 533, 708
Dolány (Nógrád vm. ma: Benczúrfalva) 248
Domanik (Dömeháza, Hont vm. ma: Domaníky, SK) 376

Dorogfy István 585
Dosa Ádám (generosus) 57
Dömeháza lsd. **Domanik**
Döringer, Johann Heinrich 206
Dóry András (generosus) 695
Dóry Zsuzsanna (generosa) 695
Drénay István 466
Drénay Márton 466
Dudás Jakab 466
Dudás Márton 283, 296, 338, 847
Dudás Mihály 847
Dúl Mihály (egregius) 57, 97, 103,
248, 271, 385, 472, 495, 572, 590,
691, 833
Dúló Anna 168
Dúló György (generosus) 545, 721
Dvornikovics Mihály (reverendissimus)
csanádi, majd váci püspök
10, 49, 85, 711, 780, 781

E, É

Ebeck (Nógrád vm. ma: Obeckov,
SK) 89, 229, 393, 697
Ebeczky György 199, 261, 682
Ebeczky Magdolna 122
Ebeczky Menyhért 122, 192, 629
Ebeczky Mihály 652
Ebeczky Tamás 99, 289, 336, 669,
732, 763, 768
Ebersdorf vára (Ebersdorff, A) 600, 806
Ecseg (Ecsek, Nógrád vm.) 338, 394,
414, 429
Eger (Agria, Heves vm.) 13, 16, 17,
33, 39, 72, 96, 133, 159, 166, 179,
186, 187, 205, 212, 249, 254, 264,
276, 316, 317, 344, 361, 364, 405,
428, 463, 516, 541, 695, 800, 801,
808, 812, 814, 829
Egyházas Gerege (Nógrád vm. ma:
Egyházasgerge) 201, 791
~ **Forraipuszta** 374

Egyházasgerge lsd. **Egyházasgerege**,
Lapisgerge, **Liptagerge** és **Kisgerge** is
Egyházasbást (Gömör vm. ma: Nová
Bašta, SK) 219
Endrefalva (Nógrád vm.) 414
Eötvös Márton 576
Eperjes sz. kir. város (Eperiessinum,
ma: Prešov, SK) 25, 332, 363
Érsekvadkert lsd. **Vadkert**
Esztergom (Strigonium) 15, 533, 566,
695, 708, 734, 764, 766, 773, 779
Esterházy (Esterhaz) Pál nádor 23,
203, 353, 378, 756
Esterházy Miklós nádor 112, 682
Esterházy Sándor 112
Ettre Miklós 795

F

Fábiánfalva (Nógrád vm. ma: Fabiánka
néven Ipolynyitra [Nitra nad
Ipľom, SK] része) 71, 368
Falkenheim, [Friedrich] főbiztos
(Felkenham) 21, 31, 43, 83
Farkas Anna (nobilis) 64
Farkas István 466
Farkas Kristóf 177
Farkasdi Pál 765
Fáy György 627
Fáy István (generosus) 232
Féja András 420
Féja János (egregius) 45, 615, 706, 833
Fejér György 691
Fejérpataky László 21, 31, 140, 258,
472, 572, 579, 857
Fekete Erzsébet 29, 67, 68, 169, 339
Fekete György 29
Fekete Pál (nobilis) 29, 338, 349, 385, 395
Felfalu lsd. Szécsényfelfalu
Felső Miklós 508

- Felsőesztergár** (Felső Esztergár, Nógrád vm. ma: Horné Strháre, SK) 414, 854
- Felsőpalojta** (Simonfi-palojta, Hont vm. ma: Horné Plachtince, SK) 470
- Felsőpetény** (Nógrád vm.) 741
- Felsőség** lsd. **Karancsság**
- Felsősztrégova** (Felső Strégova, Nógrád vm. ma: Horná Strehová, SK) 130, 173, 414, 796
- Felsőtisovnik** (Felső-Tiszovnik, Felsőtisztás; Nógrád vm. ma: Horny Tisovnik, SK) 173, 414, 796
- Fiáth (Fiat) János (generosus) 848
- Ficsór György (egregius) 201, 548, 791, 796
- Fischer György 495
- Fontaine kapitány 495
- Forgách (Forgács) Simon (dominus comes) 5, 175, 196, 209, 222, 306, 478, 605, 666
- Forgách Ádám (illustrissimus) 41, 91, 100, 117, 136, 175, 255, 306, 402, 478, 515, 572, 605, 659
- Forgách Ferenc főispán 761
- Forraipusztá** lsd. **Egyházasgerge-Forraipusztá**
- Freistak Simon 134
- Frey (Frai), Ferdinand alsó-magyarországi főhadbiztos 461, 462, 468, 471, 484, 485, 486, 489, 490, 496, 500, 512, 528, 542, 560, 581
- Frühwirth, (Friwirth) Franz Peter hadbiztos 16, 17, 20, 25, 82, 83, 96, 158, 166, 264, 288, 301, 308, 316, 329, 335, 355
- Fülek** (Nógrád vm. ma: Fil'akovo, SK) 15, 28, 271, 333, 335, 337, 374, 399, 446, 537, 698, 773, 776, 778, 781
- Fülekkelecsény** (Kelecsén, Nógrád vm. ma: Fil'akovské Kľačany, SK) 75, 374, 414
- Fülekkovácsi** (Fülekkovácsi, Nógrád vm. ma: Fil'akovské Kováče, SK) 374, 414
- ~ **Kurtány pusztá** (Nógrád vm. ma: Kurtáň néven Fülekkovácsi [Fil'akovské Kováče, SK] része) 374
- Fülekpilis** lsd. **Pilis**
- Fülekpüspöki** (Nógrád vm. ma: Biskupice, SK) 859
- Fűrész** (Nógrád vm. ma: Píla, SK) 784, 797
- Füssy János 14, 60, 76, 129, 590, 717, 783

G, Gy

- Gabriel János atya 458
- Gács** (Nógrád vm. ma: Halič, SK) 15, 41, 75, 90, 91, 108, 117, 120, 121, 136, 181, 335, 438, 605, 713, 795, 818
- Gácsalja** (Nógrád vm. ma: Gács [Halič, SK] része) 44, 338, 446, 605, 621
- Gácsfalva** (Gácsfalu, Nógrád vm. ma: Stará Halič, SK) 63, 414
- Gácslehota** (Gács Lehotka, Nógrád vm. ma: Lehôtka, SK) 414
- Gácsprága** lsd. **Prága**
- Gállffy Imre 106, 425, 495, 576, 679, 771, 817
- Galgaguta** lsd. **Guta**
- Galgóc** (Galgócz, Nyitra vm. ma: Hlohovec, SK) 515
- Galsa** (Ipolygalsa, Nógrád vm. ma: Holiša, SK) 71, 368, 414
- Garáb** (Garab, Kálnógaráb, Nógrád vm. ma: Hrabovo, SK) 7, 414
- Géczy István (de Alsó Gécz et Nagy Szalatnya) 54, 69, 161, 177, 233, 248, 339, 392, 397, 547, 551, 554, 586, 683, 768
- Géczy András 857
- Géczy Éva 360
- Géczy Gábor 248

- Géczy Ilona 339
 Géczy Julianna (generosa) 657
 Géczy László 857
 Géczy Mária (generosa) 652
 Géczy Pál 862
 Gedey Zsófia (nemzetes) 47
 Gedey András 155
 Gellén Gergely 144, 311, 394, 576, 615, 662, 665, 771
 geremi Horváth Éva lsd. Horváth Éva
Gergelyfalva (Nógrád vm. ma: Gergorova Vieska, SK) 414
 Gerhard György 579
 Ghilányi György (Ghillány) 536
 Gombkötő Mátyás 124
Gömörmágyság lsd. **Almágy**
 Gömör Benedek 75
 Gudra Balázs 466
 Gudra Mihály 466
 Gunter gróf 322
Guszona (Gömör-Kishont vm. ma: Husiná, SK) 650
Guta (Galgaguta, Nógrád vm.) 6, 414
 Guttay Kristóf (nobilis) 605
Gyarmat lsd. **Balassagyarmat**
Gyetva (Detva, Zólyom vm. ma: Detva, SK) 269, 633
Gyöngyös (Gyöngyösinum, Heves vm.) 384, 454, 689
Gyöngyöspata lsd. **Pata**
 György, holsteini (Holsatiae) herceg [Schleswig-Holstein-Sonderburg, Georg Christian] 159
 Gyuricsko Pál 134
 Gyürky Ádám 350
 Gyürky Ferenc szolgabíró 7, 14, 46, 53, 57, 58, 75, 76, 100, 120, 177, 214, 233, 246, 256, 257, 397, 433, 495, 579, 608, 615, 638, 695, 713, 718, 742, 750, 762, 840
 Gyürky Gábor (generosus) 232, 327, 695
 Gyürky Gáspár (nemzetes és vitézlő) 47
 Gyürky István 15, 119, 140, 227, 258, 289, 322, 335, 336, 382, 404, 405, 444, 451, 468, 469, 472, 484, 490, 495, 573, 609, 615, 640, 642, 665, 706, 769, 773, 779, 850, 856
 Gyürky Julianna 327
 Gyürky Pál (generosus) 46, 88, 397
- ## H
- Hajnik** (Zólyom vm. ma: Hájniky, SK) 153
Haláp (Cserháthaláp, Nógrád vm.) 817
Halászi (Halaszi, Ludányhalászi, Nógrád vm.) 628, 681
 Harmos Gábor 771
 Harmos Mihály (nobilis) 643
 Harmos Pál 394
Hatvan (Heves vm.) 26, 27, 28, 65, 104, 112, 398, 405, 537, 593
Héhalom (Hihalom, Nógrád vm.) 643
 Heißler von Heitersheim, Donat (Hajzler de Heistershaimb, Heissler, Haizler, Haisler) generális 287, 475, 543, 561, 568, 581, 601, 614, 627, 630, 644, 645, 748, 765, 788, 813, 850, 851, 852
 Hellembach orvos 470
 Helm hadbiztos 608, 614, 616, 630, 633, 634, 638, 640, 642, 644, 649, 651, 685, 718
 Herbeville, [Ludwig] generális 609, 614, 619, 627, 642, 644, 648, 649, 687, 706, 725, 727, 732, 825
Heréd (Nógrád vm. ma: Heves m.) 6, 497
Herencsény (Nógrád vm.) 294, 295, 414, 587
Hidegkút (Medveshidegkút, Nógrád vm. ma: Studená, SK) 219, 414

Hodos János 57
 Holecz Mihály (egregius) 14, 287, 576
Hollókő (Nógrád vm.) 112, 537
Homokterenye (Nógrád vm. ma: Mátraterenye része) 794
Horpács (Nógrád vm.) 388, 414, 466
 Horpácsy György bíró 466
 Horváth András 75, 387, 388, 397, 457, 466, 579
 Horváth Erzsébet, id. Sövényházy Lőrincné 55, 61
 Horváth Éva, geremi (nemzetes) 47
 Horváth Ferenc 327
 Horváth György 261, 576
 Horváth István (generosus) 697
 Horváth Mihály 333
 Horváth Pál (nobilis) 60, 61, 63
 Horváth Pál esküdt 62, 172, 229, 232, 234, 235, 244, 272, 771
 Horváth, másnéven Ajtich Ferenc lsd. Ajtich, másnéven Horváth Ferenc
 Horváth, másnéven Ajtich Ferencné, lsd. Ugray Erzsébet
 Houchin, [Paul Anton] (Hussin) generális 39
Hragyiste (Várkút, Nógrád vm. ma: Hradište, SK) 414
 Hrainiczky, Georg Bernard 355, 356, 361, 405
 Hugo Ferdinánd 776
Hugyag (Nógrád vm.) 414
 Hunyadi László és András 177
 Hussin generális lsd. Houchin generális
 Huszák Gáspár (egregius) 60, 172
 Huszár Imre (generosus) 57, 73, 177, 233, 397, 547, 551, 552, 553, 581

I

Ipolyberzence lsd. **Berzence**
Ipolybeszterce lsd. **Bisztricska**

Ipolybolyk lsd. **Bolyk**
Ipolygalsa lsd. **Galsa**
Ipolynyék lsd. **Nyék**
Ipolynyitra lsd. **Nyitra**
Ipolyróna lsd. **Rónya**
Ipolytarnóc lsd. **Tarnóc**
Ipolyvilke lsd. **Vilke**
 Ivanovicz András (nobilis) 60, 61, 67, 68, 70, 88, 89, 202, 229, 322, 386, 397, 615, 628, 783, 791

J

Jakab István (providus) 338
 Jaklin Balázs tinnini püspök 110, 126, 379, 781
 Jakubik Gábor (nobilis) 659
 Jakussith Katalin (generosa ac magnifica) 173, 184, 457
 Jánossy Mihály 182, 210
Jelsőc (Jelsőcz, Nógrád vm. ma: Jelšovec, SK) 414, 531
Jenő (Diósjenő, Nógrád vm.) 312, 414, 493
 Jeszenszky (Jeszenszki) Ferenc 14, 260, 322, 369, 411, 412, 576, 615, 679, 706, 833
 Jeszenszky Gábor 425, 576, 771
 Jeszenszky Mihály ítélőmester 184
Jobbágyi (Nógrád vm.) 414, 497, 593
 Juhász Erzsébet 452
 Juhász István lsd. Bíró, másnéven Juhász István

K

Kada István (admodum reverendus) esztergomi vikárius 320
 Kajali András (egregius) 56, 493
 Kajali Pál (egregius) 31, 43, 48, 76, 86, 93, 100, 129, 224, 246, 256, 272, 303, 324, 336, 351, 356, 361, 363,

- 372, 397, 400, 423, 572, 575, 588,
724, 763, 770, 786, 813, 849, 851
- Kajdi István 399
Kajdi János 399
Kajdi László 399
- Kálnó** (Kalno, Nógrád vm. ma: Kalinovo, SK) 7, 200, 480
- Kalonda** (Nógrád vm. ma: Kalonda, SK) 46, 374, 414
- Kálosa** (Kalossiensis, talán a gömör megyei Kálosa, ma: Kaloša, SK) 819
- Kaltner, Bartholomeus 133
Kancsó Dorottya 524
Kandó István számvevő 14, 76, 88,
101, 134, 168, 246, 260, 433, 598, 752
Kandó János 168
Kandó Judit (generosa) 58
Kanizsay Sándor 14, 248, 771
Kanizsay Zsigmond 483
Kanizsay Mária 360
Kántor István (nobilis) 199, 682
Kántor Pál (generosus) 15, 70, 77,
119, 140, 159, 199, 227, 289, 322,
335, 342, 382, 404, 469, 579, 609,
615, 622, 625, 629, 638, 640, 642,
662, 663, 665, 693, 706, 718, 720,
722, 742, 762, 769, 786, 789, 790,
821, 833
Kanyó János 295
Kapás Jancsi 466
- Karancsalja** (Karancsallya, Nógrád vm.) 173
- Karancsberény** (Karancz Birin, Nógrád vm.) 202, 414
~ **Kisarany puszta** (Nógrád vm.) 202
- Karancskeszzi** lsd. **Keszi**
- Karancslapujtó** lsd. **Lapujtó**
- Karancsság** (Nógrád vm.) 414, 681,
795 lsd. Felsőség
- Kassa** sz. kir. v. (ma: Košice, SK) 253,
362, 689, 757, 807, 814, 835, 836
- Kasza** (talán: Sajókaza, Borsod vm.) 471
- Kasza István 493
Kátai Istók 466
Kátó Katalin 389
Kazy János harmincados 220, 221,
238, 268
Keczer György (generosus) 205, 287,
405, 464, 544, 570, 673, 685, 704,
731, 733, 736, 780, 781
Kecskeméti Pál 597
Kedves Ilona lsd. Nagy, másképpen
Kedves Ilona
- Kékkő** (Nógrád vm. ma: Modrý Kameň, SK) 15, 39, 130, 184, 296, 335,
338, 367, 446, 537, 833
- Kékkőalja** (Nógrád vm. ma: Modrý Kameň, SK) 414
- Kelecsény** lsd. **Fülekkelecsény** ill. **Tótkelecsény**
- Keln sőtiszt [talán: Kehl, Johann Nikolas] 803, 804
Kerékgyártó György 466
- Keszi** (Karancskeszzi, Nógrád vm.) 405, 414, 421
- Kétbodony** lsd. **Alsóbodony**
- Kintzing [Johann Jacob] főhadbiztos 518
Király Mátyás (egregius) 494, 802,
815, 839
királyfalvi Róth lsd. Róth, királyfalvi
- Kisdályó** lsd. **Dályó praedium**
- Kis Albert lsd. Lenkó, másnéven Kis Albert
Kis György 724
Kis István 294
Kis János 470
Kis Lőrinc (egregius) 50
Kis, másként Leőke Albert 215
Kis Péter, boldogházi 14, 576, 794
- Kisarany** praedium lsd. **Karancsberény–Kisarany puszta**

- Kisfalu** (Losonckisfalu, Nógrád vm. ma: Malá Ves, SK) 168, 414
- Kisfaludi János (generosus) 64
- Kisgerge** (Nógrád vm. ma: Egyházasgerge) 791
- Kishartyán** (Nógrád vm.) 67
- Kiskelecsény** (Nógrád vm. ma: Magyarnándor része) 176
- Kiskorna** lsd. **Kornalehota**
- Kiskürtös** (Nógrád vm. ma: Malý Krtíš, SK) 89, 501, 818, 836
- Kislibercse** (Nógrád vm. ma: Luboriečka, SK) 130, 414
- Kismarton** (ma: Eisenstadt, A) 23, 204, 539
- Kismulyad** lsd. **Mulyadka**
- Kisoroszi** (Nógrád vm. ma: Pest m.) 40, 48, 284, 307, 337, 353, 376, 378, 418, 465, 848, 849
- Kispatak** lsd. **Kiszellő-Kispatak puszta**
- Kisromhány** lsd. **Romhány**
- Kistugár** (Tugár, Nógrád vm. ma: Tuhár, SK) 63, 414
- Kiszellő** (Kis Zelő, Alsószellő, Nógrád vm. ma: Malé Zlievce, SK) 414, 453, 683
~ **Kispatak puszta** 683
- Kisszalatna** (Szalatnya, Nógrád vm. ma: Pôtor-Slatinka néven Nógrád-szentpéter [Pôtor, SK] része) 173
- Kisszalatnya** (Kis Szalatnya Nógrád vm. ma: Slatinka néven Losonc [Lučenec, SK] része) 45, 244
- Kissztracin** (Nógrád vm. ma: Malé Straciny, SK) 414
- Kladt kapitány 718
- Klobusiczky Katalin 122, 192
- Kóczyán György (nobilis) 394
- Kocsi Ilona 393
- Kocsis Ilona 523
- Koháry Farkas gróf 28, 52, 103, 216, 303, 654
- Koháry István gróf 26, 28, 38, 52, 65, 66, 73, 78, 87, 94, 97, 103, 128, 177, 271, 283, 366, 383, 410, 631, 650, 654, 681, 702, 742, 778, 781, 798
- Koháry János gróf 28, 52, 103, 303, 620, 631, 654
- Kollonich Lipót bíboros 405, 538, 557
- Korláti** (Nógrád vm. ma: Konrádovce, SK) 35, 414
- Korna** (Nógrád vm. ma: Krná, SK) 397, 414
- Kornalehota** (Korna-Lehota, Kiskorna; Nógrád vm. ma: Krná, SK) 69, 177, 233, 397, 398
- Korompay János 743
- Koromzay János (egregius) 186, 234, 495, 682, 809
- Koromzay Katalin 234, 368, 682
- Korpona** (Carpona, Zólyom vm. ma: Krupina, SK) 537
- Korponay János (egregius) adószedő 13, 19, 25, 51, 73, 94, 206, 338, 342, 495, 665, 690, 833
- Kosd** (Nógrád vm. ma: Pest m.) 85, 86, 414, 799, 854
- Kosut Máté (providus) 398
- Kotmanlehota** (Nógrád vm. ma: Kotmanová, SK) 414
- Kovács András 466, 771
- Kovács Lőrinc parasztkapitány 796
- Kovács Lőrinc lsd. Kovács, más-képp Racsok Lőrinc
- Kovács, másképpen Mazan Antal 360
- Kovács Mihály 822
- Kovácsi** lsd. **Fülekkovácsi**
- Kökényes** (Nógrád vm. ma: Nagykökényes) 497, 744
- Krisán Dénes 173
- Krizán Janko 470

- Krsiak Ilona 334
 Kubinyi Gáspár 551
 Kubinyi Kristóf 54, 339, 547, 657, 778
 Kubinyi Mátyás 681
 Kubinyi Mihály 368, 440
 Kupecz Jakab 334
 Kupecz János 334
 Kupecz, másképpen Quaestor György 334, 457
 Kupecz Mátyás 334
 Kurcz Ignác János 775, 861
Kurtány puszta lsd. **Fülekkovácsi-Kurtány puszta**
Kürt (ma: Kirt' néven Csalár (Čeláre, SK) része) 740
 Kürtössy Erzsébet 655
 Kürtössy István 655, 681
- L**
- Laib György 337
 Lakatos András 771
 Lakatos Miklós, lsd. Burnianszky másképpen Lakatos Miklós
Lakompak (Lakompach, Lackenbach, Sopron vm. ma: Lackenbach, A) 346
 Langh Ádám budai tisztartó 179
Lapisgerge (Lapis Gerege, talán: Liptagerge, ma: Egyházasgerge része) 791
Lapujtó (Karancslapujtó, Nógrád vm.) 405, 414
 László, másképpen Csutna András 509
 László, másképpen Csutna István 509
 László, másképpen Csutna János 509
Laxenburg (Laxenburg, A) 112, 540
Legénd (Nógrád vm.) 698
 Lengyel András 466
 Lenkey Sándor 24
 Lenko Tamás 523
 Lenkó, másképpen Kis Albert 523
Lentvora (Lentő, Nógrád vm. ma: Lentvora, SK) 173, 414
 Leőke Albert lsd. Kis, másnéven Leőke Albert
 Le[h]renau hadbiztossági titkár 649
Lest (Lest, Nógrád vm. ma: Lešť, SK) 217, 414, 429, 658, 796
Léva (Leva, Bars vm. ma: Levice, SK) 88, 220, 238, 268, 526, 537
 lévai Borbély György, lsd. Borbély György, lévai
 Libercsey Zsuzsanna 153, 239, 791
 Lipót császár és király 10, 23, 126
Liptagerge (Lipta Gerege, Liptagerge, Nógrád vm. ma: Egyházasgerge) 201
 Liptay András 168
 Literatus András, lsd. Varga, másképp Literatus András
 Literátus István, ifj. lsd. Sziójyártó, másképp ifj. Literátus István
Litke (Nógrád vm.) 374, 414
Lónyabánya (Nógrád vm. ma: Lovinobaňa, SK) 414
 Lorán kapitány 615
 Lorenau százados 706
Losonc (Lossoncz, Nógrád vm. ma: Lučenec, SK) 1, 7, 24, 31, 37, 40, 57, 58, 60, 61, 71, 99, 105, 129, 134, 145, 156, 168, 172, 175, 178, 197, 198, 204, 206, 236, 250, 252, 278, 306, 338, 339, 397, 446, 448, 463, 466, 469, 480, 482, 491, 502, 503, 504, 514, 554, 579, 580, 592, 596, 605, 611, 626, 627, 632, 633, 648, 681, 689, 694, 716, 722, 738, 739, 781, 802, 815, 826, 827, 840
Losoncapátfalva lsd. **Apátfalva**
Losonckisfalva lsd. **Kisfalva**
Losoncnagyfalva lsd. **Nagyfalva**

- Losonctamási** (Tamási, Nógrád vm. ma: Tomášovce, SK) 271, 414, 480, 495, 650, 795
- Losonctugár** (Nógrád vm. ma: Tuhár néven Losonc [Lučenec, SK] része) 71, 414, 469
- Lőrinci** (Lőrinczi, Nógrád vm. ma: Heves megye) 414, 497, 760
- Lúc** (Tiszalúc, Zemplén vm.) 803
- Ludány** (Ludán, Ludányhalászi, Nógrád vm.) 414, 628, 796
- Ludányhalászi** lsd. **Ludány ill. Halászi**
- Lupocs** (Gácsláros, Nógrád vm. ma: Lupoč, SK) 41, 63, 414
- M**
- Macska György 466
- Madách Gáspár 682
- Madách György 682
- Madách János 77, 89, 119, 130, 168, 227, 234, 283, 579, 682, 722, 723
- Madách Péter (generosus) 682
- Madách Zsófia 682
- Madách Zsuzsanna 327, 682
- Madácska** (Madácsi, ma: Madačka néven Ábelfalva (Ábelová, SK) része) 414, 797
- Magh János 219
- Magyar János 393
- Magyarnándor** lsd. **Nándor**
- Maholányi János kancelláriai titkár 110, 126, 536
- Maidl hadbiztos 568
- Mainz** (Moguntia, D) 5
- Málnapataka** (Málnapatak, Nógrád vm. ma: Málinec, SK) 173, 414, 457
- Marcal** (Nógrád vm. ma: Nógrád-marcal) 414
- Maros** (Hont vm. ma: Nagymaros, Pest megye) 123, 132, 150, 231, 254, 391, 445, 746, 800, 824
- Marsovszky Imre (nobilis) 29
- Maskova** (Maskófalva, Nógrád vm. ma: Mašková, SK) 414
- Mátraszőlős** lsd. **Szőlős**
- Matuch János szabados 44
- Mazan Antal lsd. Kovács, másképpen Mazan Antal
- Medveshidegkút** lsd. **Hidegkút**
- Megyer** (Nógrád vm. ma: Nógrád-megyer) 862
- Melczér László 293, 546
- Mészáros, másnéven Morics Pál (egregius) 46, 88
- Michalek Miklós id. 668
- Michalek Miklós esküdt 466, 470
- Mihálygerege** (Mihály Gerege, Mihálygerge, Nógrád vm. ma: Mihálygerge) 201, 215, 374, 414, 791
- Miksi** (Nógrád vm. ma: Mikušovce, SK) 71, 368, 414
- Miskolc** (Miskóc, Borsod vm.) 99
- Mlágó** (Mladgyo, Nemesfalva, Nógrád vm. ma: Mládzo, SK) 291, 414
- Mocsáry Anna 585
- Mocsáry Balázs 75, 140, 289, 327, 374, 421, 579
- Modori Mihály 502
- Mohora** (Nógrád vm.) 6
- Mucsény** (Nógrád vm. ma: Mučín, SK) 374
~ **Szököllő puszta** 374
- Mulyadka** (Nógrád vm. ma: Muľka, SK) 414
- Murányi György (egregius) 173, 201, 374, 427, 526, 578, 618

N, Ny

Nádkay (Nátkay) Ferenc (egregius)
68, 169, 360

Nádkay (Nátkay) László 360

Nagy András 261

Nagy Ilona 393

Nagy István 206, 405

Nagy János 371

Nagy Mária pélyi (de Nagy Pély)
(nobilis) 69, 161, 177, 233, 392, 397,
547, 551, 552, 554

Nagy Mihály 466

Nagy, másképp Kedves Ilona 229, 393

Nagydaróc (Nagy Darócz, Nógrád
vm. ma: Veľké Dravce, SK) 414,
629, 650

Nagyfalu (Losoncnagyfalu, Nógrád
vm. ma: Veľká Ves, SK) 414, 480

Nagyhöflány (Nagyhelflan, Sopron
vm. ma: Großhöflein, A) 682

Nagyköényes lsd. **Kökényes**

Nagykürtös (Nógrád vm. ma: Veľ-
ký Krtíš, SK) 338, 339, 414

Nagylibercse (Nógrád vm. ma: Lu-
boreč, SK) 95, 414, 796

Nagymaros lsd. **Maros**

Nagyoroszi (Nógrád vm.) 22, 32,
194, 220, 326, 354, 396, 414, 418,
446, 450, 466, 476, 477, 502, 511,
527, 539, 544, 627, 670, 671, 736
lsd. még Oroszi

Nagyócsa lsd. **Ocsova**

Nagyréde (Heves vm.) 470

Nagyromhány lsd. **Romhány**

Nagyszalatna lsd. **Szalatnya**

Nagyszombat (Tyrnavia, Nagyszom-
bat, ma: Trnava, SK) 275, 285, 320,
330, 346, 353, 376, 405, 507

Nagysztrácin (Nagy Sztraczin, Nagy-
halom, ma: Veľké Straciny, SK) 414,
768

Nagyvárad lsd. **Várad**

Nagyzellő (Nagy Zellő, Felsőzellő,
Nógrád vm. ma: Veľké Zlievce,
SK) 414, 566, 597

Nándor (ma: Magyarnándor) 414,
781, 796

Nándorfehérvár (Belgradum, Nán-
dorfehérvár, ma: Beograd, SRB)
125, 126, 127

Nedeczky Sándor 848

Nedelistye (Nederes; Nógrád vm.
ma: Nedelište, SK) 173, 414

Nemák István (egregius) 129

Nemesoroszi [talán azonos Nagy-
oroszi községgel] 327

Német Tamás 466

Némethy Pál 791

Neyhart hadbiztos 801

Nigrelli, Octavian, excellentissimus
comes 2, 3, 83, 114, 196, 253, 264,
274, 279, 325, 348, 357, 362, 405,
430, 475, 516, 541, 836

Nihely, Franc Joseph 543

Nógrád 36, 180, 299, 405, 414, 446, 537

Nógrád vára (Nograd, Nógrád vm.)
112

Nógrádi (Neogradi) János 818

Nógrádi Katalin 555

Nógrádmarcál lsd. **Marcál**

Nógrádmegyer lsd. **Megyer**

Nógrádsipek lsd. **Sipek**

Nógrádszakál lsd. **Szakal**

Nógrádszenna lsd. **Szenna**

Nógrádszentpéter lsd. **Szentpéter**

Novák András 292

Nyáry Imre (egregius) 233, 397

Nyáry Mária (spectabilis ac genero-
sa) 57, 63, 73

Nyáry Miklós 73
Nyáry Pál 73
Nyék (Ipolynyék, Hont vm. ma: Vi-
nica, SK) 470
Nyerges Anna 523
Nyerges István (nobilis) 59, 60, 172
Nyírtass lsd. **Tass**
Nyitra (Nitra, Ipolynyitra, Nógrád
vm. ma: Nitra nad Ipl'om, SK)
414, 794, 808, 861
Nyora Zsuzsanna 334

O, Ó, Ö, Ő

Óbást (ma: Stará Bašta, SK) 414
Ocsova (Nagyócsa, Zólyom vm.
ma: Očová, SK) 480
Odri Jancsi 466
Ondrejovitch István és Mihály 291
Ónody András (nobilis) 327
Oravec Tamás 183, 191
Oroszi lsd. **Nagyoroszi**
Osztrólczy Boldizsár (generosus) 741
Óvár (Nógrád vm. ma: Olováry,
SK) 414
Ozdín (Nógrád vm. ma: Ozdín, SK)
414, 797
Őrhalom lsd. **Trázs**
Örményi Mihály 597
Ötvös János (egregius) 814

P

Paar, von Carl Josef 379
Pahi János (reverendus) 479
Palásthy Ferenc (generosus) 447, 470
Palásthy (Palásti) Anna (nobilis) 68,
169, 170
Palást (Hont vm. ma: Plášťovce, SK)
470
Palásti András 466
Palásti György 466
Pálffy Ferdinánd egri püspök 695

Pálffy János gróf 243, 732
Palm, David főhadbiztos 301, 627,
645, 781
Palotáshatvan (Nógrád vm. ma: Pa-
lotás) 384
Palugyay Gábor (generosus) 781
Panyidaróc (ma: Panické Dravce,
SK) 414
Paróca (Parocza, Nógrád vm. ma:
Pravica, SK) 130, 414
Pásztó (Heves vm. ma: Nógrád m.)
557, 581, 587, 689
Pata (Patha, Gyöngyöspata, Heves
vm. ma: Gyöngyöspata) 384, 689
Patak (Nógrád vm.) 414
Patay György 771
Patay (Pathai) Kristóf (nobilis) 547,
739, 778, 791
Pattey őrnagy lsd. Battée
Pécsi Lukács (generosus) 367
Pél György 393
pélyi Nagy Mária lsd. Nagy Mária,
pélyi
Pelargus György szolgabíró 14, 55,
60, 61, 75, 76, 88, 100, 120, 129, 144,
168, 170, 217, 246, 256, 311, 338,
368, 400, 414, 423, 433, 495, 568,
574, 590, 615, 675, 682, 706, 750,
770, 773, 783, 784, 789
Penk hadbiztos 792
Penz, [Johann Christoph Franz] egri
kamarai felügyelő 808, 809, 811
Percze Erzsébet 847
Persi (Perse, Nógrád vm. ma: Prša,
SK) 374, 414
Pest (ma: Budapest) 40, 775, 788,
803, 804, 807, 808, 810, 813, 838,
848, 849, 852
Petény (Felső v. Alsópetény, Nóg-
rád vm.) 817
Pethó Anna (nobilis) 235, 368

- Petőpuszta** (Pető, Nógrád vm. ma: Petov, SK) 235
- Petroviech Erzsébet 183
- Piayer [?] százados 706
- Pilin** (Piliny, Nógrád vm.) 374, 414
- Pilis** (Fülekpilis, Nógrád vm. ma: Pleš, SK) 202, 374, 414, 795, 849
- Pinc** (Pincz, Nógrád vm. ma: Pinciná, SK) 57, 122, 244, 338, 389, 414, 629, 808, 861
- Pintér Péter 388
- Pinnyei János (magnificus) 478
- Plattein budai kamarai inspektor 391
- Podluzsány praedium lsd, Tót-kelecsény–Podluzsány puszta**
- Podrecsány** (Podreosan, ma: Podrečany, SK) 414
- Polgár** (Hajdúváros, majd Szabolcs vm. ma: Hajdú-Bihar megye) 373
- Polichnó** (Parlagos, Nógrád vm. ma: Polichno, SK) 63, 389, 414
- Poltár** (Nógrád vm. ma: Poltár, SK) 360, 397, 414, 822
- Potschka, Levinus hadbiztos 403, 463
- Pozsony** (Poson, sz. kir. v. ma: Bratislava, SK) 23, 204, 265, 324, 354, 405, 418, 484, 539, 726, 779, 781, 848, 850
- Prága** (Gácsprága, Nógrád vm. ma: Praha, SK) 63, 414
- Prainer hadbiztos 72, 73, 99
- Pranter de Prantenau, Franciscus Sigismundus 617
- Príboj** (ma: Příboj, SK) 414
- Prónay Mihály (nobilis) 58, 71
- Prunner, Georg erdőmester 123, 231, 254, 445, 465, 565, 582, 746, 775, 800, 824
- Püspöki** (Fülekpüspöki, Nógrád vm. ma: Biskupice, SK v. Szurdokpüspöki, Nógrád vm.) 414
- R**
- Rácz István 521
- Racsok, másképp Kovács Lőrinc 845
- Rád** (Nógrád vm. ma: Pest megye) 67, 164
- Ráday András 682
- Ráday Gáspár 15, 71, 140, 182, 227, 289, 336, 342, 368, 382, 404, 572, 579, 625, 682, 722, 762
- Ráday Ilona 682
- Radványi János (egregius) 420
- Radványi Judit 420
- Ragyolc** (ma: Radzovce, SK) 414
- Rajeczy János (nobilis) 248
- Rakonca** (Hont vm. ma: Rykynčice, SK) 470
- Rakonczay Pál (nobilis) 315, 784
- Rakovszky Menyhért esküdt 62, 73
- Raksani Zsigmond (nobilis) 30
- Rapp** (Nógrád vm. ma: Rapovce, SK) 146, 374, 795
- ~ **Demecser puszta** (Nógrád vm. ma: Rapovce, SK) 470
- Rárós** (Rárós, ma: Rároš néven Tórinics, SK része) 796
- Rárósmulyad** (Rárósmúlyad Nógrád vm. ma: Muľa, SK) 130, 234, 414, 597
- Rátka** (Nógrád vm. ma: Ratka, SK) 338
- Rehus Mária (nobilis) 349
- Rensing hadbiztos 40
- Rétság** (Nógrád vm.) 151
- Révay László (magnificus) 184
- Rimaszombat** (Rimaszombatinum, Hont vm. kishonti kerülete ma: Rimavská Sobota, SK) 91, 97, 470, 689
- Rokfeld kapitány 690, 691, 706
- Romhány** (Nógrád vm.) 70, 90, 764, 781
- Rónya** (Rounensis, Rovna, Ipolyróna, Nógrád vm. ma: Rovňany, SK) 8, 290, 414, 797

- Rósa Izsák 134
 Rosefeld kapitány 615
 Rosnyay Ferenc János 14
 Rosnyay János (generosus) 58, 144, 370, 608
 Róth Julianna (generosa) 655
 Róth, királyfalvi (de Királyfalva) János 15, 659, 681, 696
 Rozman Márton (generosus) 224, 232
Rózsahegy (Rosenberg, Liptó vm. ma: Ružomberok, SK) 365, 708
Rózsalehota (Rózsaszállás, Nógrád vm. ma: Ružiná, SK) 414, 531, 797
Rozsnyó (Rosnavia, Gömör vm. ma: Rožňava, SK) 166
Rudna (Divékrudnó, Nyitra vm. ma: Nitrianske Rudno, SK) 635
- S, Sz**
- Ság** lsd. **Karancsság**
Ságújfalu (Nógrád vm.) 414
Sajókaza lsd. **Kasza**
Salgótarján (Nógrád vm.) 272
 Salm [Otto Theodor] tábornok 732
 Sámuel, másnéven Balczer Márton 846
 Sándor György (egregius) 494
 Sárközy Gáspár 483
 Sárközy Mária (nobilis) 697
 Sarlay Anna (generosa) 682
 Sass (Sás) András ifjabb (nobilis) 51
 Sass András 51
 Sass István 394, 794
Sátoros (Nógrád vm. ma: Siatorská Bukovinka, SK) 794
 Schelengner kapitány 615
 Schipko, Georg Simon hadbiztos 16, 133, 147, 264, 280, 281, 288, 318, 332, 351, 352, 355, 356, 359, 363, 405
 Schlick (Schlik) [zu Bassano u. Weißkirchen, Leopold Anton Joseph] generális (excellentissimus) 839, 843, 851, 853, 860
 Schmideg, Leopold Theodor 417
 Schulcz kapitány 495
 Schweidler, Anton Jacob, hadbiztos 369, 412, 560, 568, 583, 765, 799, 825
 Sebők Anna 388
Selmecbánya (Schemnitz, Schemnicium, sz. kir. v. ma: Banská Štiavnica, SK) 39, 470, 540, 559, 565, 568, 571, 602, 612, 636, 687, 703, 841
Sellyéb praedium (Zseléb, Selyp, Nógrád vm. ma: Heves m.) 526, 696
Selyp lsd. **Sellyéb**
Serke (Gömör-Kishont vm. ma: Širkovce, SK) 650
 Sextius Péter 95
 Sillingur százados 706
 Simko György 298
 Simko István 298
 Simon Miklós 470
Simonfi-palojta lsd. **Felsőpalojta**
Sipek (Nógrádsipek, Nógrád vm.) 98
 Sógor András 466
 Sógor Jancsi 466
Somoskő (Nógrád vm.) 15, 272, 794
Somosújfalu (Nógrád vm. ma: Somoskőújfalu) 272, 414
Sóshartyán (Sós Hartyan, Nógrád vm.) 414, 587
Sóslehota (Sósliget, Nógrád vm. ma: Slaná Lehota, SK) 414
 Sötér (Seötér) Ferenc 378
 Sövényházi Lőrincné id. lsd. Horváth Erzsébet
 Sövényházi Lőrincné ifj. lsd. Ugray Erzsébet
 Spissiak Mária 390
 Styrheim [Otto Hermann von Limburg] (Styrhaim) generális (illustrissimus) 310, 370

- Süllye (egregius) 521
Süllye (Sülye, Nógrád vm. ma: Šu-
 ľa, SK) 173
 Szabó Anna 297
 Szabó György 846
 Szabó János 466
Szakal (Nógrádszakál, Nógrád
 vm.) 374, 414
 Szakály Ilona (nobilis) 548
 Szalatnai István 383
Szalatnya (Nagyszalatna, Zólyom
 vm. ma: Zvolenská Slatina, SK) 480
 Szalatnyai András 555
 Szalatnyai Kis Anna 555
 Szalatnyai Pál 555
 Szalatnyai István 555
Szalmatercs (Nógrád vm.) 414, 597
 Szalontay János 122, 338, 361, 394,
 495, 576, 590, 615, 650, 662, 665,
 680, 687, 706, 779, 850
 Szalontay, másképpen Bende János 425
Szántó (Zagyvaszántó, Nógrád vm.
 ma: Heves m.) 526, 696
 Szántó Zsófia 846
Szátok (Nógrád vm.) 466
Szécsény (Nógrád vm.) 15, 28, 73,
 112, 235, 248, 446, 537, 538, 681
Szécsényhalászi (Nógrád vm. ma:
 Ludányhalászi) 414, 470
 szécsényi Borbély György lsd. Bor-
 bély György, szécsényi
 Széchényi György esztergomi érsek
 4, 84, 93, 195, 365, 519, 708, 779, 781
Szécsénykovácsi (Szécsény Kova-
 tsy, Nógrád vm. ma: Kováčovce,
 SK) 182
Szeged (Szegedinum, Csongrád
 vm.) 411, 412
 Szegedy István 818, 836
Székesfehérvár (Albargia, Fejér
 vm.) 781
Szelc (Szelcz, Erdőszele; Nógrád
 vm. ma: Selce, SK) 173, 338
 Szelényi János (generosus) 479
 Szelepcsényi György érsek 695
 Szemere György (generosus) 840
Szendró (Szendróvia, Gömör vm.
 ma: Borsod-Abaúj-Zemplén m.) 17
Szenna (Nógrádszenna, Nógrád
 vm. ma: Senné, SK) 130, 414
Szentgyörgy (sz. kir. v. ma: Svätý
 Jur, SK) 302
 Szentiványi János 177, 742
 Szentiványi László 99
 Szentiványi Magdolna 74
 Szentiványi Menyhért 223
 Szentiványi Rafael (egregius) 68, 129,
 168, 169, 170, 171, 457, 470, 494
Szentpéter (Szent Péter, Nógrád-
 szentpéter, Nógrád vm. ma: Põ-
 tor, SK) 173, 414
 Szerémy Judit (nobilis) 233, 397, 552
 Szigeti Mihály (egregius) 41
 Szígyártó András 629
 Szígyártó Erzsébet 51
 Szígyártó István adószedő 76, 802, 815
 Szíjártó, másképpen ifjabb Literátus
 István 458, 551
 Szíjgyártó, másképpen Deák István 598
 Szikszay János 615, 638, 771
 Szilassy (Szilassi) István 14, 840
 Szilassy András alispán 15, 100, 143,
 235, 246, 256, 336, 368, 382, 400,
 423, 469, 572, 579, 597, 609, 615,
 625, 674, 722, 762, 789, 790, 821
Szinóbánya, (Sinóbana, Nógrád vm.
 ma: Cinobaňa, SK) 218, 414, 470
 Szira János (nobilis) 225, 229, 393
Szirák (Nógrád vm.) 6, 414
 Szirmay András 655
 Szirmay István (generosus) 35, 189, 656

Szolnok (Szolnokinum, Heves-Külső Szolnok vm. ma: Jász-Nagykun-Szolnok m.) 253, 264, 273, 274, 391, 403, 516, 541

Szököllő puszta lsd. **Mucsény-Szököllő puszta**

Szólós (Nógrád vm. ma: Mátraszőlős) 414, 817

Sztrégova (Alsósztrégova, Nógrád vm. ma: Dolná Strehová, SK vagy Felső Sztrégova, Felsősztrégova, Nógrád vm. ma: Horná Strehová, SK) 796

Szuha vára (castellum Szuha, Szárazpatak, ma: Suchá nad Parnou, SK) 695

Szunyogh Gáspár 73, 173, 184, 457

Szunyogh Imre tizedszedő 613

Szurdokpüspöki (Szurdok Püspöki, Nógrád vm.) 593

T

Tamási lsd **Losonctamási**

Tarnóc (Ipolytarnóc, Nógrád vm.) 374, 795

Tass (Nyírtass, Szabolcs vm. ma: Szabolcs-Szatmár-Bereg m.) 543

Tenturics István 379

Terbeléd (Nógrád vm. ma: Trebeňovce, SK) 414

Thassy Gergely 261, 576

Thassy György 444

Thavonath, Antonius Albertus bányavidéki kamaragróf 571, 594, 612

Tige (de Thize) [Johann Karl] báró őrnagy 627, 648

Tiszalúc lsd. **Lúc**

Thonsern, Franz Wilhelm hadbiztos 843, 852, 853, 856, 860

Thököly 836

Tiszajenő (egykor Pest vm. ma: Jász-Nagykun-Szolnok m.) 253

Tokaj (Tokajinum, Zemplén vm. ma: Borsod-Abaúj-Zemplén m.) 274, 279, 328, 369, 391, 405, 774, 803, 804

Tolmács (Nógrád vm.) 77

Tolmássy János 524

Tolvay Ferenc (egregius) 306, 409, 495, 579, 598, 613, 615, 631, 644, 660, 662, 706, 789, 843

Torday István 155, 157

Tornallyai György (generosus) 58, 286

Tosonca (Tósár, Nógrád vm. ma: Točnica, SK) 414

Tóth Erzsébet 313, 372

Tóthartyán (Nógrád vm. ma: Chraťany, SK) 130, 414

Tóthkelecsény (Nógrád vm. ma: Slovenské Kľačany, SK) 130, 199, 414, 467

~ **Podluzsány puszta** (Podluzsanka, ma: Tóthkelecsény, SK része) 467

Tótkisfalu (Kisfalu, Nógrád vm. ma: [Mala] Vieska, SK) 130, 723

Tőrincs (ma: Trenč, SK) 414

Traitler (Trajtler) János 334, 338

Traitler Erzsébet 334

Traitler István 334

Trázs (ma: Órhalom) 414

Trhan Pál 124

Tunckelperger kapitány 322

Turiczka (Nógrád vm. ma: Turíčky, SK) 414

Turopolya (Turopolensis, Túrmező, Nógrád vm. ma: Turie Pole néven Lest, SK település része) 414, 796

U, Ú, Ü

Ugray Erzsébet, Ajtich másnéven Horváth Ferencné, ifj. Sövényházy Lőrincné 54, 61

- Uhorszka** (Ipolymagyari, ma: Uhorské, SK) 414, 742
 Új András 681
 Új Orbán 681
Újbást lsd. **Egyházasbást**
 Újlaky Anna 668
 Újlaky Mihály 322, 338, 472
 Újlaky Miklós 690
 Ujváry Mária (generosa) 224, 232
 Ürményi Mihály 771
- V**
- Vác** (egykor Nógrád vm. ma: Pest m.) 36, 50, 204, 207, 341, 376, 405, 452, 760, 767, 780, 781
Vadkert (Nógrád vm. ma: Érsekvadkert) 414
Vágbori (Nyitra vm. ma: Borovce, SK) 331
Vágújhely (Nyitra vm. ma: Nové Mesto nad Váhom, SK) 331
 Vajszer Pál 771
 Vámos Jakab 466
Vámosfalva (Nógrád vm. ma: Mýtána, SK) 414
 Vankó Márton 618, 837
Várad (Varadinum, Nagyvárad, Bihar vm. ma: Oradea, RO) 46, 88, 204, 279, 369, 386
Varbó (Nógrád vm. ma: Vrbovka, SK) 414
 Varga Albert oroszfalusi bíró 466
 Varga György 466
 Varga Zsófia 845
 Varga, másnéven Literatus András (strenuus) 717
 Vasas (Vassas) András és Mátyás 290
 Vattay János 140, 289
 Vattha Ádám 146
 Vattha Pál 146
- Vay Ádám 27, 53, 67, 68, 164, 169, 171, 208, 339, 684
Vecseklő (Nógrád vm. ma: Večelkov, SK) 414
Végles (Zólyom vm. ma: Vígľaš, SK) 79
Verbó (Varbo, Nyitra vm. ma: Vrbové, SK) 331
Veres (Nógrád vm. ma: Červeňany, SK) 414
 Vereszki János 173
 Verlain, Stephan 123
Videfalva (Nógrád vm. ma: Vidiná, SK) 414, 797
Vilke (Ipolyvilke, Nógrád vm. ma: Veľká nad Ipľom, SK) 44, 414, 478, 659
 Wilfersheim [Johann Nikolaus] hadbiztos 788, 793
 Vincze Gergely 466
Visegrád (Wissegrad, Pest vm.) 465
 Vitkay Erzsébet (nobilis) 717
Vizslás (Nógrád vm.) 414
 Vorster, [Caspar Sebastian] (Forster) (excellentissimus) hadbiztos 288, 310, 444, 601, 748, 760, 861
- Z, Zs**
- Zagyva** (ma: Zagyvaróna néven Salgótarján része) 414
Zagyvaszántó lsd. **Szántó**
 Zákány Klára (nobilis) 232
 Zalczpangh János (nobilis) 452
 Zatureczky Gábor (egregius) 439, 443, 458, 597, 681
Zavada (Érújfalu, Nógrád vm. ma: Závada, SK) 130, 292, 414
Zelene (Ipolyszele, Nógrád vm. ma: Zelené, SK) 58, 332, 414
 Zemberi Sámuel 405, 406

Zichy Ádám 405, 605, 628, 739, 781, 833
Zichy István gróf 28, 45, 63, 87, 175,
176, 239, 244, 405, 467
Zollenstein hadbiztos 601, 633, 634,
640, 642, 649, 658, 660, 661, 664,
685, 686, 687, 700, 703, 712, 713,
718, 720, 732

Zsély (Zél, Nógrád vm. ma: Želov-
ce, SK) 338

Zselyéb lsd. **Sellyeb**

Zsihlevnik (Csalányos, Nógrád vm.
ma: Žihľava néven Nógrádszent-
péter része SK) 414